

LAPORAN TAHUNAN JABATAN KESIHATAN NEGERI NEGERI SEMBILAN DARUL KHUSUS

Isi Kandungan

Perutusan Pengarah Kesihatan Negeri
Kata Alu-aluan Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan)
Pengurusan Tertinggi JKNNS
Sidang Pengarang
Carta Organisasi
Visi, Misi, Objektif Kualiti dan Dasar Kualiti

BAHAGIAN PENGURUSAN

- 1.1 Unit Sumber Manusia
- 1.2 Unit Pentadbiran
- 1.3 Unit Perolehan dan Pengurusan Aset
- 1.4 Unit Kewangan
- 1.5 Unit Latihan
- 1.6 Unit Pembangunan
- 1.7 Unit Teknologi Maklumat
- 1.8 Unit Psikologi
- 1.9 Unit Kejururawatan
- 1.10 Unit Penolong Pegawai Perubatan
- 1.11 Unit Kejuruteraan

BAHAGIAN KESIHATAN AWAM

- 2.1 Unit Perkembangan Kesihatan Awam
- 2.2 Unit Kesihatan Keluarga
- 2.3 Unit Primer
- 2.4 Unit Penyakit Berjangkit
- 2.5 Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor
- 2.6 Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit
- 2.7 Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar
- 2.8 Unit Pencegahan dan Kawalan AIDS/ STI dan HEP
- 2.9 Unit Tibi Kusta
- 2.10 Unit Pemakanan
- 2.11 Unit Promosi Kesihatan

BAHAGIAN PERUBATAN

- 3.1 Unit Perkembangan dan Amalan Perubatan
- 3.2 Unit Kualiti Perubatan
- 3.3 Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta
- 3.4 Unit Rekod Perubatan

BAHAGIAN PERGIGIAN

BAHAGIAN PERKHIDMATAN FARMASI

BAHAGIAN KESELAMATAN DAN KUALITI MAKANAN

Perutusan

Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh,
Salam Sejahtera, Salam Sihat Cergas dan Ceria

Saya ingin memanjatkan kesyukuran yang tidak terhingga kepada Allah Taala kerana dengan izin serta limpah rahmatNya, Laporan Tahunan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) 2017 dapat diterbitkan.

Laporan tahunan ini disediakan sebagai suatu perkongsian maklumat dan memberikan gambaran menyeluruh tentang peranan dan fungsi jabatan melalui paparan pelaksanaan program dan aktiviti sepanjang tahun 2017. Buku Laporan Tahunan JKNNS 2017 ini menjadi bukti kejayaan yang dilaksanakan oleh jabatan melalui visi, misi dan objektif yang telah digariskan. Tahun 2017 merupakan tahun yang mencabar bagi JKNNS dalam memastikan rakyat mencapai dan mengekalkan taraf kesihatan bagi membolehkannya menjalani kehidupan sosial dan ekonomi yang berkualiti serta produktif.

Antara usaha yang telah dijalankan sepanjang tahun 2017 dalam memperkasakan program Kesihatan Awam, Perkhidmatan Pergigian, Program Perubatan, Perkhidmatan Farmasi serta Keselamatan Kualiti Makanan dimana aktiviti-aktiviti meningkatkan pengetahuan mengenai penjagaan kesihatan kepada masyarakat seperti program Komuniti Sihat Perkasa Negara (KOSPEN), program COMBI, jalinan kerjasama antara agensi Kerajaan yang lain melalui inisiatif National Blue Ocean Strategi, memperkasa modal insan dan menambahbaik infrastruktur serta kemudahan kesihatan terus dilaksanakan.

Pada tahun 2017, JKNNS telah melakar kejayaan cemerlang dengan berjaya memperolehi Persijilan Ekosistem Kondusif Sektor Awam (EKSA). Selain daripada itu, jumlah kematian kes denggi menunjukkan penurunan sebanyak 15 kes (57.7%) berbanding 26 kes kematian denggi pada tahun 2016.

Di kesempatan ini, saya ingin merakamkan sepenuh penghargaan dan tahniah kepada seluruh warga kerja JKNNS yang telah memberi komitmen padu dan kerjasama yang erat dalam menjayakan semua program dan tanggungjawab sepanjang tahun 2017. Syabas kepada Sidang Redaksi JKNNS kerana berjaya menerbitkan Laporan Tahunan 2017.

Akhir kata, saya berharap semoga JKNNS akan terus berkhidmat dengan komitmen serta integriti yang tinggi dan beroleh kesejahteraan dan kejayaan.

Dr. Zainudin bin Mohd. Ali
Pengarah Kesihatan Negeri

Kata-kata Aluan

Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh,
Salam Sejahtera, Salam Sihat Cergas dan Ceria

Alhamdulillah, saya memanjat kesyukuran ke hadrat Allah SWT kerana dengan limpah dan kurniaNya Laporan Tahunan 2017 Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan berjaya disiapkan. Laporan ini merupakan hasil usaha dan kerjasama ahli-ahli jawatankuasa Sidang Redaksi 2018 yang dilantik. Laporan tahunan merupakan dokumen penting dalam mendokumentasikan dan menerangkan objektif, peranan, fungsi, aktiviti dan pencapaian setiap bahagian yang terdiri daripada Bahagian Pengurusan, Bahagian Kesihatan Awam, Bahagian Perubatan, Bahagian Pergigian, Bahagian Perkhidmatan Farmasi dan Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan di Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan.

Dengan penerbitan laporan tahunan ini, saya berharap dapat menjadi bahan rujukan dalam meningkatkan kecekapan dan kualiti perkhidmatan, di samping menggembeling tenaga ke arah merancang dan melaksanakan pelan strategik yang lebih efektif dan efisien.

Saya mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua anggota yang telah memberikan komitmen dan berpadu tenaga dalam merealisasikan perancangan dan hala tuju yang telah direncanakan. Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan beriltizam meningkatkan mutu dan pencapaian perkhidmatan kesihatan kepada rakyat yang seiring dengan seruan kerajaan. Seterusnya, memperkasakan tadbir urus dan profesionalisme untuk menjadi sebuah organisasi yang unggul dan cemerlang.

Sekian, terima kasih.

Datin Dr. Harlina bt. Abdul Rashid
Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan)

PENGURUSAN TERTINGGI

PENGURUSAN TERTINGGI JABATAN KESIHATAN NEGERI SEMBILAN

DR. ZAINUDIN BIN MOHD. ALI
PENGARAH KESIHATAN NEGERI
GRED UTAMA B

BAHAGIAN
PENGURUSAN

TN. HJ. MAT JALI
BIN ABD. RAHMAN
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
PERUBATAN

DATIN DR. HARLINA
BINTI ABD. RASHID
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
KESIHATAN AWAM

DR. AHAMAD
BIN JUSOH
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
FARMASI

PN. FUZIAH BINTI
ABDUL RASHID
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
PERGIGIAN

DR. SHAROL LAIL
BIN SUJAK
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN KES. DAN
KUALITI MAKANAN

PN. NORAINI BINTI
AB. WAHAB
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

SIDANG PENGARANG

Penasihat	Dr. Zainudin bin Mohd Ali Pengarah Kesihatan Negeri Negeri Sembilan Darul Khusus
Pengerusi	Datin Dr. Harlina binti Abdul Rashid Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan)
Ahli-ahli Jawatankuasa:	
Bahagian Pengurusan	Puan Malathi a/p Chandrahasan Encik Mat Sani Bin Othman
Bahagian Kesihatan Awam	Dr. Hajjah Suryati binti Abd Aziz Dr. Rosmala binti Mohamad
Bahagian Perubatan	Dr. Noraziah binti Abd. Rahman Puan Maznah binti Mahat
Bahagian Pergigian	Dr. Rohaiza binti Kamis
Bahagian Farmasi	Puan Adibah Husna binti Ahmad Maher
Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan	Puan Nor Azura binti Ja'afar
Urusetia / Suntingan	Cik Nor Linda binti Mokhtar Puan Noradrini binti Abd. Rashid

VISI

Menjalankan visi selaras dasar Kementerian Kesihatan Malaysia: Negara menggembleng tenaga ke arah kesihatan yang lebih baik.

MISI

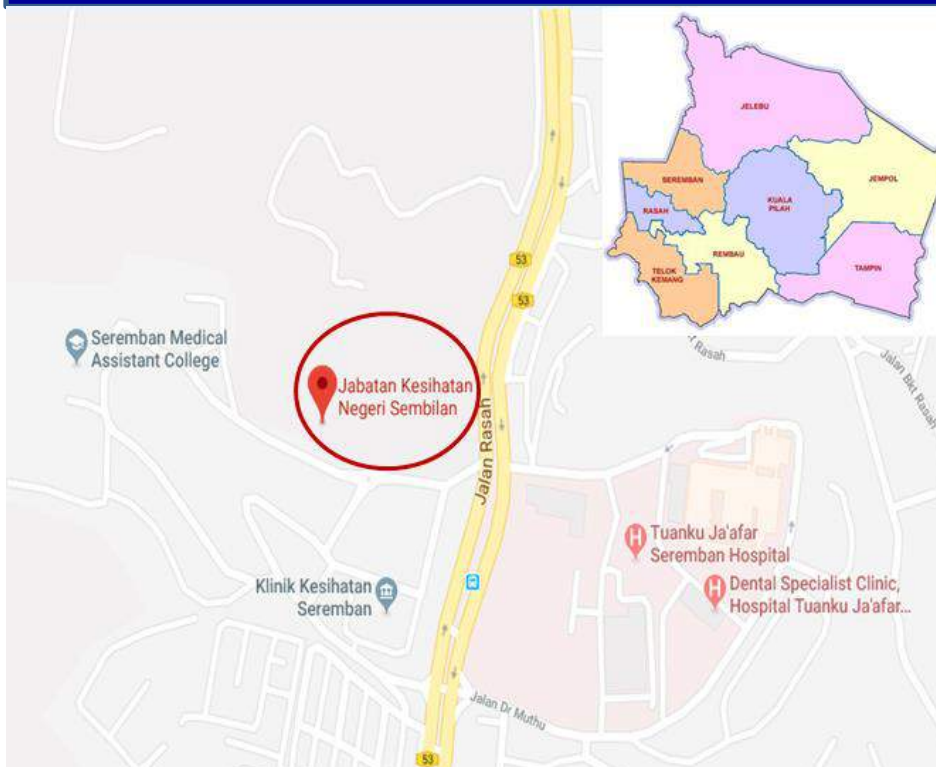
Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus komited dalam merancang, mengurus dan mengawal selia penyampaian perkhidmatan kesihatan melalui promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan secara profesional, berkualiti serta efisien ke arah peningkatan tahap kesihatan masyarakat yang lebih berkualiti.

OBJEKTIF

Membantu individu dan keluarga mencapai dan mengekalkan taraf kesihatan yang optima bagi membolehkannya menjalankan kegiatan ekonomi dan sosial yang produktif dengan menyediakan kemudahan asas dan perkhidmatan kesihatan yang berkualiti. Tumpuan diberi kepada rakyat yang kurang bernasib baik

DASAR KUALITI

Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus akan memastikan bahawa sistem pengurusan yang diamalkan mematuhi keperluan MS ISO 9001:2015 dan beriltizam ke arah pengurusan, perancangan dan pemantauan program-program yang berkesan melalui promosi kesihatan, pencegahan penyakit, rawatan penyakit, pemulihan dengan berpaksikan pelanggan (client-centered) dan penambahbaikan yang berterusan.

BAHAGIAN PENGURUSAN

**TAHUN
2017**

1.1 UNIT SUMBER MANUSIA

VISI

Memastikan Unit Sumber Manusia menjadi organisasi terbaik dalam pembangunan sumber manusia yang berkualiti, berkemahiran dan kompeten serta berintegriti dalam meningkatkan mutu perkhidmatan yang cemerlang demi kepuasan pelanggan.

MISI

Memastikan Unit Sumber Manusia mempunyai anggota yang cekap, bertanggungjawab, berpengetahuan dan berkemahiran berasaskan budaya kerja yang cemerlang.

Memastikan perancangan, pengurusan dan pembangunan sumber manusia dapat dilaksanakan dengan berkesan bagi menentukan organisasi mempunyai sumber manusia yang berkualiti, berkemahiran dan kompeten serta berintegriti bagi mencapai objektif bahagian pengurusan.

OBJEKTIF

Untuk memastikan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) khasnya dan Kementerian Kesihatan Malaysia amnya mempunyai sumber dan struktur organisasi yang sempurna dalam menyediakan perkhidmatan yang berkualiti dan cemerlang kepada semua anggota.

FUNGSI

Melaksanakan dasar-dasar pengurusan perjawatan dan perkhidmatan personel berlandaskan peraturan-peraturan, pekeliling-pekeliling yang telah ditetapkan dari masa ke semasa.

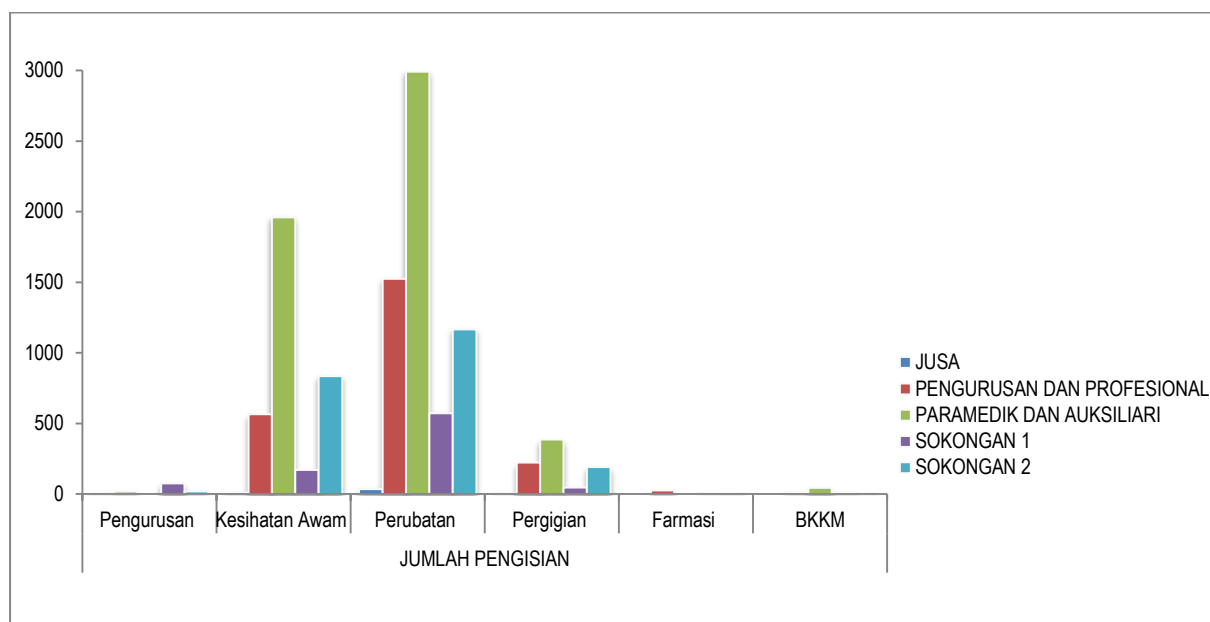
Jadual 1 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian Kakitangan JKNNS Mengikut Program, 2017

Bil.	Program	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan
1.	Pengurusan	120	115	5
2.	Kesihatan Awam	3,886	3,743	143
3.	Perubatan	6,607	6,352	255
4.	Pergigian	911	870	41
5.	Farmasi	40	40	-
6.	Keselamatan dan Kualiti Makanan	74	70	4
Jumlah		11,638	11,190	448

Jadual 2 : Ringkasan Kedudukan Perjawatan Mengikut Kumpulan di JKNNS, 2017

Bil.	Program	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan
1.	JUSA	52	48	4
2.	Pengurusan dan Profesional	2,438	2,582	(144)
3.	Paramedik dan Aukiliari	5,756	5,532	224
4.	Sokongan 1	954	854	100
5.	Sokongan 2	2,438	2,174	264
Jumlah		11,638	11,190	448

Rajah 1 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian di JKNNS, 2017

Jadual 3 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian di JKNNS, 2017

Bil.	Program	Jumlah Pengisian					
		Pengurusan	Kesihatan Awam	Perubatan	Pergigian	Farmasi	BKKM
1.	JUSA	1	9	34	4	0	0
2.	Pengurusan Dan Profesional	17	564	1,525	222	26	13
3.	Paramedik Dan Aukiliari	0	1,959	2,991	385	0	43
4.	Sokongan 1	75	170	572	45	4	10
5.	Sokongan 2	18	836	1,166	190	7	4
Jumlah		111	3,538	6,288	846	37	70

Jadual 4 : Latihan Unit Sumber Manusia, 2017

Bil.	Kursus	Tarikh	Kumpulan Sasaran	Jumlah Anggota
1.	Bengkel HRMIS Modul Kew-8 Siri 1	28/2/2017	Anggota Unit Sumber Manusia, JKNNS	30
2.	Bengkel HRMIS Modul Kew-8 Siri 2	19/4/2017	Anggota Sumber Manusia di setiap Pusat Tanggungjawab	30
3.	Bengkel Kajian Semula Sasaran Kerja Tahunan 2017	7/8/2017 - 8/8/2017	Anggota Unit Pentadbiran, Unit Sumber Manusia dan Unit Latihan	45
4.	Bengkel HRMIS Modul Penamatan Perkhidmatan	16/8/2017	Anggota Sumber Manusia JKNNS dan Pusat Tanggungjawab	30
5.	Bengkel Sistem ePrestasi (Urusetia bersama Unit ICT)	5/10/2017	Anggota Sumber Manusia JKNNS dan Pusat Tanggungjawab	30
6.	Kursus Persaraan	24/10/2017	Anggota Sumber Manusia JKNNS dan Pusat Tanggungjawab	60
7.	Bengkel Tatatertib	3/10/2017 - 5/10/2017	Anggota Bahagian Pergigian	30

Jadual 5 : Pencapaian Aktiviti Unit Sumber Manusia, 2017

Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1.	Bilangan Pengesahan Perlantikan Diproses	142
2.	Bilangan Pengesahan Perkhidmatan Diproses	40
3.	Bilangan Urusan Naik Pangkat Diproses	1,017
4.	Jumlah Kes Tindakan Tatatertib Diuruskan	2
5.	Bilangan Permohonan Ke Luar Negeri Diproses	1,550
7.	Bilangan Permohonan Pertukaran Diproses	1,589
8.	Bilangan Permohonan Tanggung Kerja Diproses	319
9.	Bilangan Permohonan Persaraan Diproses	8
10.	Peratus Kakitangan Mengisytihar Harta	96.71%
12.	Mesyuarat Jawatankuasa Tadbir Urus JKNNS	3 kali
14.	Mesyuarat Penyelarasan Pelaksanaan HRMIS	2 kali
15.	Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu HRMIS KKM	2 kali
16.	Mesyuarat Pertukaran/ Penempatan Sumber Manusia	12
17.	Mesyuarat Jawatankuasa Tanggung Kerja	6
18.	Mesyuarat Panel Pembangunan Sumber Manusia (PPSM)	2 kali
19.	Mesyuarat Pegawai-Pegawai Perkhidmatan PTJ di Peringkat JKNNS	2 kali
20.	Laporan Perjawatan Gunasama ke KKM	4 kali
21.	Laporan Perjawatan Paramedik	4 kali
22.	Laporan Perjawatan Gred U41 ke atas	4 kali
23.	Laporan Tatatertib Dihantar ke KKM	-
24.	Naziran Perkhidmatan dan Perjawatan ke PTJ	2 kali

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, Unit Sumber Manusia telah dapat melaksanakan sasaran yang ditetapkan sebagaimana dirancang pada tahun 2017. Usaha penambahbaikan dari semasa ke semasa tetap diteruskan bagi memantapkan lagi pengurusan sumber manusia dan juga dalam penyampaian perkhidmatan kepada anggota JKNNS.

1.2 UNIT PENTADBIRAN

PENGENALAN

Unit Pentadbiran antara komponen utama yang menyokong kepada penyampaian perkhidmatan di Bahagian Pengurusan khasnya dan Ibu Pejabat Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan (JKNNS) amnya. Unit ini bertanggungjawab mengurus perjalanan pentadbiran termasuk merancang, menyelaras dan melaksanakan urusan *housekeeping* seperti urusan surat-menyurat dan pengeposan, kad perakam waktu, pengurusan kenderaan dan pengurusan kontrak perkhidmatan seperti pembersihan, keselamatan, penghawa dingin, kafetaria, mesin fotostat, mesin air minuman, peralatan *hygiene*, penyelenggaraan lif dan rawatan kimia *cooling tower*.

Bagi memberikan perkhidmatan sokongan kepada semua, Unit Pentadbiran juga bertanggungjawab terhadap pengurusan keselamatan bangunan, pengurusan rekod dan fail, pengurusan penyewaan premis, penyelenggaraan bangunan termasuk keperluan utiliti seperti telefon, bekalan elektrik dan air. Di samping itu, Unit Pentadbiran juga bertanggungjawab sebagai urusetia dalam majlis-majlis rasmi Jabatan, mesyuarat-mesyuarat utama seperti Mesyuarat Pagi, Mesyuarat Pengurusan Ketua Jabatan, Mesyuarat Pemilihan Pencalonan Pingat dan Darjah Kebesaran, Mesyuarat Pemilihan Pasukan Petugas Perubatan Haji, Mesyuarat Jawatankuasa Pengurusan Aduan Awam serta menyelaras soalan Dewan Undangan Negeri (DUN) dan sekretariat induk Ekosistem Kondusif Sektor Awam (EKSA).

Sebagai Penyelaras Aduan JKNNS pula, Unit Pentadbiran turut berfungsi sebagai *front liner* dalam menyelesaikan aduan dan maklum balas yang diterima dari pelbagai sumber samada akhbar, media sosial, emel, surat, panggilan telefon atau hadir sendiri bagi memberikan perkhidmatan terbaik kepada *stakeholder*.

VISI

Membantu dalam melicinkan semua urusan pentadbiran pejabat

MISI

Untuk memberikan perkhidmatan yang cemerlang dan berkualiti kepada semua *stakeholder*

OBJEKTIF

Objektif utama Unit Pentadbiran adalah untuk memberi sokongan dan khidmat nasihat yang cekap dan berkesan dalam pentadbiran pejabat untuk memastikan semua aktiviti di Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (IPJKNNS) dapat dilaksanakan secara professional ke arah meningkatkan sistem penyampaian perkhidmatan kesihatan. Unit Pentadbiran juga bertanggungjawab untuk memastikan perkhidmatan dan kemudahan yang diperlukan oleh setiap unit di IPJKNNS dapat dipenuhi bagi membolehkan setiap Bahagian dapat menjalankan fungsi mereka dengan cemerlang.

PELAKSANAAN AKTIVITI

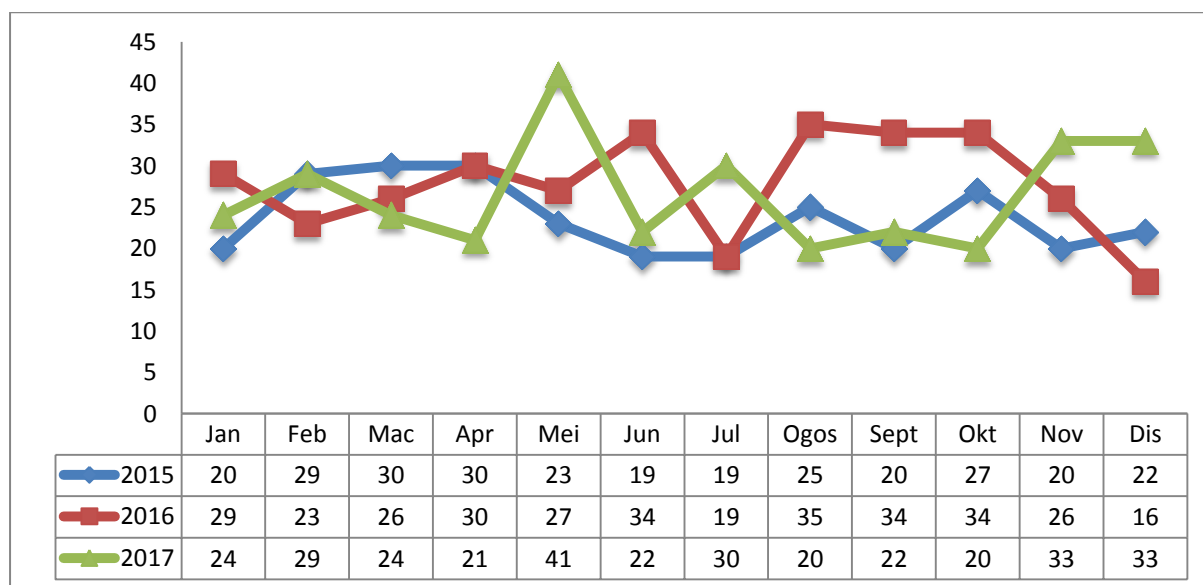
Sepanjang tahun 2017, aktiviti utama telah dilaksanakan oleh Unit Pentadbiran mengikut sasaran yang ditetapkan. Terdapat juga tambahan aktiviti yang dijalankan secara kerjasama dengan agensi luar bagi menggalakkan perkongsian idea. Kesemua aktiviti berkenaan telah diusahakan agar mencapai matlamat.

Jadual 1 : Ringkasan Aktiviti Pentadbiran, 2017

Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1.	Pengurusan surat-menyurat	- 10,000 surat diterima, diasing dan diagihkan. - Surat-surat yang dihantar melalui perkhidmatan pos : • Pos biasa : 8,094 • Pos berdaftar : 801 • Pos laju : 338
2.	Pengurusan Fail	- Pendaftaran Fail • Peribadi : 15,000 • Baru : 500 - Permohonan pelupusan : 300
3.	Keselamatan • Pas Jabatan • Pas Keselamatan/ Akses	- 62 pas Jabatan telah dikeluarkan - 148 pas keselamatan / akses telah dikeluarkan
4.	Pemilihan ahli pasukan petugas Haji	113 ahli pasukan petugas telah dipilih untuk saringan di peringkat KKM

PRESTASI PENGURUSAN ADUAN

Selaras dengan arahan Kementerian Kesihatan Malaysia supaya semua agensi kesihatan menggunakan aplikasi Sistem Pemantauan Aduan Awam Bersepadu (SiSPAA) secara atas talian dalam pengurusan aduan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah melaksanakan pemantauan aduan melalui SiSPAA mulai Januari 2014 dan diteruskan pada tahun 2017. Melalui aplikasi tersebut, sebanyak 319 aduan telah diterima pada tahun 2017 dan sebanyak 92% aduan telah berjaya diambil tindakan dalam tempoh yang telah ditetapkan dalam KPI Jabatan.

Rajah 1 : Prestasi Pengurusan Aduan Mengikut Bulan, 2015 - 2017

Jadual 2 : Perincian Aduan Yang Diterima Mengikut Program, 2015 - 2017

Program	2015	2016	2017
Pengurusan	5	4	14
Kesihatan Awam	128	146	126
Perubatan	100	134	122
Pergigian	12	11	20
Farmasi	4	3	12
BKKM	35	35	25
Jumlah	284	334	319

PENGURUSAN MAJLIS RASMI JABATAN

Sepanjang tahun 2017, Unit Pentadbiran diberi tanggungjawab dalam pengurusan Majlis Rasmi Jabatan. Senarai majlis yang berjaya dijalankan sepanjang tahun 2017 adalah seperti berikut:

Jadual 3 : Senarai Majlis Rasmi Jabatan, 2017

Bil.	Program	Tarikh
1.	Majlis Anugerah Perkhidmatan Cemerlang Peringkat Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan	7 Februari 2017
2.	Majlis Tilawah Al-Qur'an Peringkat Negeri, Kementerian Kesihatan Malaysia	24 Mei 2017
3.	Majlis Berbuka Puasa Peringkat Negeri	8 Jun 2017
4.	Majlis Jasamu Dikenang	30 Oktober 2017
5.	Perhimpunan Khas Merdeka	18 Ogos 2017

PELAKSANAAN EKOSISTEM KONDUSIF SEKTOR AWAM (EKSA)

Sebagai sekretariat induk bagi pelaksanaan Ekosistem Kondusif Sektor Awam (EKSA) di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan, Unit Pentadbiran bertanggungjawab dalam menyelaras program Amalan EKSA dari sudut keurusetiaan mesyuarat, pelaporan, perekodan, hebahan umum dan membantu dalam pengurusan aktiviti promosi, latihan dan audit bagi memastikan aktiviti EKSA dijalankan secara sistematik dan berterusan.

Pada tahun 2017, JKNNS telah melakar kejayaan CEMERLANG dengan memperolehi markah purata 96.84% semasa Audit Pematuhan EKSA yang dijalankan oleh pihak KKM pada 9 November 2017. Berikut adalah di antara aktiviti EKSA JKNNS yang dijalankan pada tahun 2017.

**Taklimat Awareness EKSA
Pada 14 Mac 2017**

**Lawatan Penanda Aras di KKM
Pada 15 Mac 2017**

**Amalan EKSA :
Contoh Tandas Terbaik di JKNNS**

**Audit Pematuhan EKSA oleh KKM
pada 9 November 2017**

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, Unit Pentadbiran telah dapat melaksanakan sasaran yang ditetapkan sebagaimana dirancang pada tahun 2017. Walau bagaimanapun, usaha penambahbaikan dari semasa ke semasa tetap diteruskan bagi memantapkan lagi perkhidmatan. Dedikasi pegawai-pegawai Unit Pentadbiran merupakan aset yang amat berharga dalam menjayakan sasaran tersebut.

1.3 UNIT PEROLEHAN DAN PENGURUSAN ASET

PENGENALAN

Unit Perolehan dan Pengurusan Aset telah diwujudkan pada tahun 2008 bertanggungjawab bagi mengendalikan semua urusan yang berkaitan dengan tatacara perolehan seperti berikut:

- a. Perolehan Terus
- b. Tender
- c. Sebutharga
- d. Melalui Sistem ePerolehan

Unit ini juga bertanggungjawab dalam pengurusan aset alih kerajaan bagi Jabatan Kesihatan Negeri serta memantau dan menyelaras pengurusan aset di 21 Pusat Tanggungjawab seluruh Negeri Sembilan seperti berikut:

- a. Penerimaan
- b. Pendaftaran
- c. Penggunaan, penyimpanan dan pemeriksaan
- d. Penyelenggaraan
- e. Pelupusan
- f. Kehilangan dan hapus kira
- g. Perlantikan Pegawai Pemeriksa, Lembaga Pemeriksa dan Jawatankuasa Penyiasatan
- h. Menyelaras laporan-laporan suku tahun dan tahunan.

VISI

Menjadi agensi utama dalam pengurusan perolehan, aset dan stor Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bagi meningkatkan tahap kesihatan dan kesejahteraan rakyat.

MISI

Meningkatkan keupayaan, kecekapan, keberkesanan, ketelusan, akauntabiliti dan integriti agensi dalam pengurusan perolehan, aset dan stor Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

OBJEKTIF

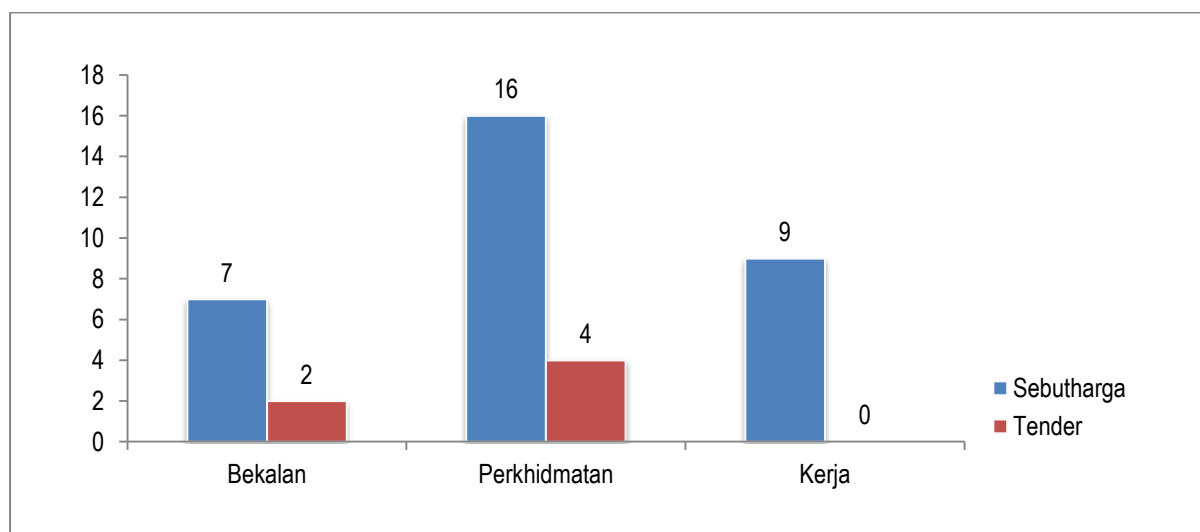
- i. Memastikan perolehan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah yang terbaik dan menguntungkan.
- ii. Memastikan semua perolehan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan diuruskan dengan cekap, telus dan saksama.
- iii. Memastikan pengurusan aset dan stor diuruskan dengan lebih cekap, telus, amanah dan menepati masa.
- iv. Memastikan anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan yang menguruskan aset dan stor mempunyai pengetahuan, kemahiran dan kepakaran yang diperlukan dalam bidang berkenaan.
- v. Memastikan semua jenis aset yang tidak ekonomi diperbaiki dan barangan yang tidak boleh dipakai diambil tindakan pelupusan mengikut tatacara dan garis panduan yang berkuatkuasa.

PENCAPAIAN

PEROLEHAN

Unit ini telah menguruskan perolehan tender dan sebutharga sepanjang tahun 2010 hingga 2017 seperti berikut:

Carta 1 : Bilangan Tender Dan Sebutharga Yang Diuruskan Oleh Unit Perolehan, 2017

PENGURUSAN ASET ALIH KERAJAAN

Kedudukan Aset Alih Kerajaan:

Kedudukan keseluruhan Aset Alih Kerajaan (Harta Modal dan Aset Bernilai Rendah) bagi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan seperti pada 31 Disember 2017 adalah berjumlah sebanyak RM483.242 juta dengan 132,510 butiran seperti perincian berikut:

Jadual 1 : Kedudukan Aset Alih Kerajaan, 2017

Bil.	Tajuk	Kuantiti	Nilai Perolehan Asal (RM)
1.	Harta Modal	44,132	450,124,546.53
2.	Aset Bernilai Rendah (Inventori)	88,378	33,117,142.23

Pelupusan

Keseluruhan tahun 2017 jumlah pelupusan aset alih bagi nilai perolehan asalnya setiap satu tidak melebihi RM50,000 hingga RM500,000 yang diluluskan oleh Pengarah Kesihatan Negeri adalah sebanyak 902 butiran bernilai RM2,696,101.84 seperti di **Jadual 1**. Pelupusan aset alih bagi nilai perolehan asalnya setiap satu tidak melebihi RM200,000 atau jumlah keseluruhannya tidak melebihi RM2,000,000 yang diluluskan oleh Setiausaha Bahagian, Bahagian Perolehan dan Penswastaaan, Kementerian Kesihatan Malaysia adalah sebanyak 48 butiran bernilai RM4,693,154.91 dengan butiran seperti di **Jadual 2**.

Jadual 2 : Kelulusan Pengarah Kesihatan Negeri

Jenis Aset	Bilangan Aset Yang Dilupuskan		Nilai (RM)
Alat Perubatan	H	229	1,985,537.99
	I	12	7,306.25
Alat Pergigian	H	13	90,440.00
	I	2	1,675.00
Alat Am	H	113	227,517.25
	I	87	27,267.25
Perabot	H	139	16,331.72
	I	301	95,731.44
Kenderaan	H	61	244,294.94
Jumlah		902	2,696,101.84

*H = Harta Modal

*I = Inventori

Jadual 3 : Kelulusan Setiausaha Bahagian, Bahagian Perolehan dan Penswastan KKM

Jenis Aset	Bilangan Aset Yang Dilupuskan		Nilai (RM)
Alat Perubatan	H	32	3,190,016.40
	I	-	-
Alat Pergigian	H	9	703,540.00
	I	-	-
Alat Am	H	1	174,200.00
	I	-	-
Kenderaan	H	6	625,398.51
Perabot	I	-	-
Jumlah		48	4,693,154.91

*H = Harta Modal *I = Inventori

TIADA pelupusan aset alih bagi nilai perolehan asalnya setiap satu tidak melebihi RM400,000 dan jumlah keseluruhannya tidak melebihi RM4,000,000 yang diluluskan oleh Perbendaharaan.

KESIMPULAN

Keseluruhan pencapaian Unit Perolehan dan Pengurusan Aset amat baik dan telah berjaya menepati Sasaran Kerja Tahunan yang ditetapkan. Unit ini akan mempertingkatkan usaha dengan berlandaskan objektif untuk memastikan perolehan dan pengurusan aset Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah yang terbaik dan menguntungkan demi kesejahteraan rakyat khususnya dan negara amnya.

1.4 UNIT KEWANGAN

PENGENALAN

Unit Kewangan adalah satu unit di bawah Bahagian Pengurusan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Unit Kewangan bertanggungjawab memastikan segala urusan berkaitan hal-hal kewangan berjalan dengan sempurna dan mengikut peraturan dan prosedur kewangan yang berkuat kuasa.

VISI

Menjadi unit pengurusan kewangan terbaik dalam sektor pengurusan kesihatan negara.

MISI

Untuk mencapai pengurusan kewangan yang cekap dan berkesan dari segi ketepatan masa, pematuhan piawaian kualiti dan penggunaan sumber secara optimum selaras dengan peraturan-peraturan kewangan yang berkuat kuasa.

OBJEKTIF

- i. Memastikan pengurusan kewangan yang teratur, ringkas dan sempurna serta menepati semua peraturan dan prosedur kewangan yang berkuat kuasa.
- ii. Memberi pandangan, nasihat dan tunjuk ajar dengan lebih jelas yang berkaitan dengan hal-hal kewangan.
- iii. Menguruskan perakaunan jabatan dan mengemukakan laporan berkala serta maklum balas ke Kementerian Kesihatan Malaysia dengan cepat dan tepat.

AKTIVITI UTAMA

Aktiviti utama Unit Kewangan, Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan :

- a. Agihan Peruntukan
- b. Pengurusan Perbelanjaan
- c. Pengurusan Perolehan
- d. Pinjaman Komputer
- e. Pinjaman Kenderaan
- f. Pengurusan Gaji dan Elaun-elaun
- g. Pengurusan Hasil

KURSUS-KURSUS ANJURAN UNIT KEWANGAN

Sepanjang tahun 2017, Unit Kewangan telah menganjurkan kursus-kursus berikut :

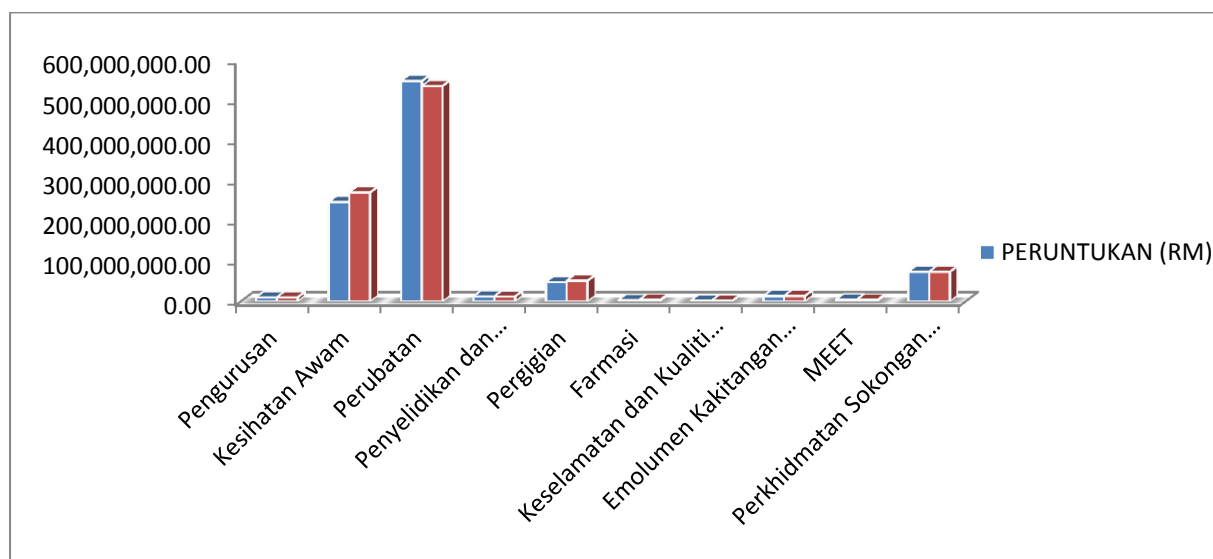
- a. Kursus Integriti dan Pengurusan Kewangan untuk Kumpulan Pelaksana pada 22 Mac 2017 hingga 24 Mac 2017.
- b. Kursus GPIS untuk semua pegawai di PTJ-PTJ di bawah JKN pada 6 September 2017.
- c. Kursus Pengurusan Hasil untuk Kumpulan Pelaksana pada 7 Oktober 2017 dan 21 Oktober 2017.
- d. Kursus 1GFMS untuk semua pegawai di JKN yang bakal menggunakan sistem tersebut pada 13 November 2017 hingga 17 November 2017.

Jadual 1 : Pencapaian Unit Kewangan, 2016 - 2017

Bil.	Aktiviti	Pencapaian	
		2016	2017
1.	Bilangan Baucar Bayaran	3577	3277
2.	Bilangan Pesanan Tempatan	1480	1509
3.	Bilangan Rekupmen Panjar Wang Runcit	270	249
4.	Bilangan Pinjaman Komputer	197	214

Jadual 2 : Prestasi Perbelanjaan Mengurus Mengikut Program, 2017

Bil.	Program	Peruntukan (RM)	Perbelanjaan (RM)
1.	Pengurusan	10,316,693.00	10,442,642.00
2.	Kesihatan Awam	247,546,323.00	271,556,819.00
3.	Perubatan	548,923,783.00	536,580,977.00
4.	Penyelidikan dan Sokongan Teknikal	12,724,664.00	12,432,302.00
5.	Pergigian	48,397,041.00	51,680,855.00
6.	Farmasi	3,452,242.00	3,779,229.00
7.	Keselamatan dan Kualiti Makanan	2,270,763.00	2,151,917.00
8.	Emolumen Kakitangan Kontrak	13,496,133.00	13,953,260.00
9.	MEET	4,534,430.00	3,989,289.00
10.	Perkhidmatan Sokongan Hospital	73,924,050.00	73,918,626.00
Jumlah		965,586,121.00	980,485,913.00

Rajah 1 : Prestasi Perbelanjaan Mengurus Mengikut Program, 2017**KESIMPULAN**

Secara keseluruhannya, Unit Kewangan telah berjaya mencapai objektif dalam melaksanakan aktiviti pengurusan kewangan dan khidmat nasihat berkaitan tadbir urus kewangan bagi tahun kewangan 2017.

1.5 UNIT LATIHAN

PENGENALAN

Unit Latihan merupakan salah satu unit di bawah Bahagian Pengurusan yang bertanggungjawab mengendalikan sepenuhnya aspek pengurusan latihan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

Fungsi dasar Unit Latihan adalah menyelaraskan dan mengendalikan kursus-kursus:

- a. Latihan Dalam Perkhidmatan
- b. Latihan Asas Dalam Perkhidmatan
- c. Latihan Berasaskan Kompetensi
- d. Pembelajaran Berterusan (*Continuous Learning*) warga kerja JKNNS

Unit Latihan menjadi urusetia dan menyelaraskan mesyuarat peringkat negeri seperti:

- a. Mesyuarat Jawatankuasa Latihan Pos Basik
- b. Mesyuarat Jawatankuasa CPD
- c. Mesyuarat Jawatan Kuasa *Joint Management Committee* IPTA / IPTS

Unit Latihan menyelaraskan sebagai Pentadbir sistem :

- a. e-Pelatih
- b. e-Latihan
- c. e-Tempahan
- d. myCPD
- e. e-Praktikal

Unit Latihan juga menyelaraskan Pusat Latihan Kesihatan (PULAKES), Tampin

Pada 23 April 2014 bangunan asrama Hospital Tampin (Lama) diserahkan kepada JKNNS. Selepas penyerahan, JKNNS menaik taraf dan baik pulih Bangunan Asrama Hospital Tampin (Lama) untuk dijadikan Pusat Kesihatan Latihan (PULAKES) Tampin, JKNNS. Penghujung tahun 2014, PULAKES telah siap dibina sepenuhnya dan dapat menampung seramai 60 orang. PULAKES menjadi tempat latihan untuk warga kerja Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan lain-lain agensi kerajaan dalam sebarang penganjuran kursus.

VISI

Melaksanakan dasar latihan bagi melahirkan anggota sumber manusia yang berkompetensi dan berteraskan pembangunan insaniah.

MISI

Menganjurkan lebih banyak latihan kepada warga Jabatan bagi memenuhi keperluan latihan yang semakin meningkat.

OBJEKTIF**a. Objektif Am**

Menggalakkan pembelajaran berterusan anggota JKNNS yang menjurus kepada pembangunan kompetensi sendiri, penguasaan pengetahuan, kemahiran, kreativiti dan inovasi.

b. Objektif Khusus

- i. Melaksanakan penguatkuasaan Pekeliling Perkhidmatan Bil 6/2005 Dasar Latihan Sumber Manusia Sektor Awam yang memberi penekanan kepada aspek pembangunan sumber manusia dan mewajibkan anggota sektor awam mengikuti kursus sekurang-kurangnya tujuh hari dalam setahun;
- ii. Menyediakan hala tuju kemajuan kerjaya dan mewujudkan nilai cipta (*value creation*) serta nilai tambah (*value added*) di dalam prestasi kerja anggota JKNNS.

Dasar Latihan Sumber Manusia Sektor Awam menggalakkan setiap anggota perkhidmatan awam mengikuti kursus sekurang-kurangnya tujuh hari dalam setahun selaras dengan usaha untuk melahirkan anggota sumber manusia yang berkecekapan dan berkebolehan. Walau bagaimanapun, pelaksanaan dasar tersebut telah ditangguhkan seperti arahan Ketua Pengarah Perkhidmatan Awam, surat Bil JPA(1)S.175/4/1-1 klt22(38) bertarikh 29.2.2016 melalui juga surat edaran KSU KKM.500-5/11/1 (6) bertarikh 31 Mac 2016.

PENCAPAIAN**Jadual 1 : Laporan Prestasi 7 hari Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan, 2017**

Bil.	Gred / Kumpulan	Bilangan Perjawatan	Bilangan Anggota Diksi	Kursus Pendek			
				Bilangan Anggota Yang Hadir Lebih 7 Hari Setahun	Bilangan Anggota Yang Hadir Kurang 7 Hari Setahun	Bilangan Anggota Yang Tidak Hadir Berkursus	Bilangan Anggota Yang Hadir Kursus Panjang Lebih 3 Bulan
				(a)	(b)	(c)	(d)
1.	JUSA	49	48	38	10	0	0
2.	Pengurusan & Profesional	2,406	2,530	1,906	438	171	15
3.	Sokongan 1 (Gred 17 - 40)	6,508	6,237	4,123	1,877	170	67
4.	Sokongan 2 (Gred 1 - 16)	2,403	2,172	1,204	870	91	7
Jumlah		11,366	10,987	7,271	3,195	432	89

Peratus > 7 Hari Berkursus : 66.99%

Jadual 2 : Pelaksanaan Kursus-kursus, 2017

Kursus	Jumlah Kursus
Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP)	32
Program Transformasi Minda (PTM)	3
Kompetensi	15
Bos Online Training (BOSOT) – one off	36
Continuous Learning Jabatan	10

a. Menyelaras Mesyuarat Peringkat Negeri

Mesyuarat Jawatankuasa Latihan Pos Basik:

- i. 22 Mei 2017
- ii. 21 November 2017

Mesyuarat Jawatankuasa *Joint Management Committee* IPTA/IPTS:

- i. 12 Julai 2017

b. Penggunaan Fasiliti Bilik Alamanda dan Pusat Latihan Kesihatan (PULAKES)

Jadual 3 : Penggunaan Fasiliti Bilik Alamanda dan Pusat Latihan Kesihatan (PULAKES)

Fasiliti	Jumlah Penggunaan
Bilik Alamanda	67
PULAKES (termasuk penginapan)	41

KESIMPULAN

Kemajuan anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sememangnya harus disulami dengan pembangunan insaniah dan kompetensi yang tinggi. Unit Latihan akan sentiasa memberi penekanan terhadap penyediaan latihan dan kursus yang menjurus kepada aspek pembangunan tersebut.

1.6 UNIT PEMBANGUNAN

PENGENALAN

Merupakan antara cabang Bahagian Pengurusan, Unit Pembangunan bertanggungjawab memastikan perolehan, pelaksanaan dan pemantauan projek-projek pembangunan fasiliti kesihatan di Negeri Sembilan di bawah peruntukan Rancangan Malaysia, Kerja-Kerja Naik Taraf dan Pembaikan. Segala perancangan dan pelaksanaan adalah selaras hala tuju perkembangan perkhidmatan kesihatan yang selari dasar dan matlamat negeri dan kebangsaan.

VISI

Menguruskan projek-projek baru dan naik taraf bertujuan memastikan keadaan fasiliti kesihatan pada tahap yang terbaik agar mutu penyampaian perkhidmatan kesihatan kepada rakyat di Negeri Sembilan terjamin sama ada di kalangan penduduk Bandar mahupun luar Bandar.

MISI

Menguruskan melalui aktiviti merancang, melaksana dan memantau projek-projek pembangunan supaya mencapai matlamat untuk memberikan perkhidmatan kesihatan terbaik bagi masyarakat di Negeri Sembilan.

OBJEKTIF

Memberikan perkhidmatan sokongan pembangunan fasiliti kesihatan yang berkesan melalui pengurusan pembangunan projek yang cekap, tinggi produktiviti, etika kerja yang berkualiti dan pengawalan kos.

PENCAPAIAN

a. Projek Rancangan Malaysia

Melalui projek Rancangan Malaysia, bagi tahun 2017 Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah diluluskan peruntukan sebanyak RM986,276,488.00 termasuk peruntukan projek sambungan. Manakala bagi projek baru adalah sebanyak RM30,000,000.00.

Jumlah bilangan projek pula adalah sebanyak 13 projek. Dari jumlah tersebut 12 adalah projek sambungan dan 1 adalah projek baru. Butiran projek adalah seperti di **Jadual 1** dan **Jadual 2** :

Jadual 1 : Bilangan Projek Rancangan Malaysia

Butir-butir Projek	Projek dan Peruntukan			
	Projek Sambungan	Peruntukan Projek Sambungan (RM)	Projek Baru	Peruntukan Projek Baru (RM)
BP 00100 Latihan	-	-	-	-
00101 Pembinaan Baru	-	-	-	-
00102 Naik Taraf	-	-	-	-
BP 00200 Kesihatan Awam	-	-	-	-
00201 Kesihatan Luar Bandar	2	45,000,000	1	30,000,000
00203 Kesihatan Bandar	2	41,947,700	-	-
BP 00300 Kemudahan Hospital	6	583,340,000	-	-
BP 00400 Hospital Baru	2	285,988,788	-	-
BP 00900 Kemudahan Anggota	-	-	-	-
00901 Kuarters Luar Bandar	-	-	-	-
00904 Pejabat	-	-	-	-
00110 Peralatan	-	-	-	-
Jumlah	12	956,276,488	1	30,000,000

b. Latihan (00100)

Tiada Peruntukan yang diluluskan bagi butiran ini.

c. Kesihatan Awam (00200)

Peruntukan adalah sebanyak RM116,947,700.00 di mana terdiri dari 4 projek sambungan dan 1 projek baru iaitu:

Jadual 2 : Peruntukan Kesihatan Awam, 2017

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan / Baru)	Peruntukan (RM)
1.	Naik Taraf KK Nilai dengan Kuarters (Jenis 3)	Sambungan	29,947,700.00
2.	KK Palong 7 dan 8 (Jenis 3)	Sambungan	35,000,000.00
3.	KK Lenggeng (Jenis 5)	Sambungan	10,000,000.00
4.	Naik Taraf Pusat Pakar Pergigian	Sambungan	12,000,000.00
5.	KK Rompin dengan Kuarters (Jenis 4)	Baru	30,000,000.00
Jumlah			116,947,700.00

d. Kemudahan Hospital (00300)

Jumlah projek yang diluluskan bagi butiran ini adalah 6 projek yang terdiri daripada 6 projek sambungan dengan peruntukan sebanyak RM 583,340,000.00.

Jadual 3 : Projek yang Diluluskan, 2017

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan / Baru)	Peruntukan (RM)
1.	Pembinaan Wad Wanita / Kanak-Kanak <i>Parking</i> Bertingkat HTJ, Seremban	Sambungan	200,000,000.00
2.	Naik Taraf Perkhidmatan ICU dan CCU Hospital Tuanku Jaafar	Sambungan	19,000,000.00
3.	Blok Baru 4 Tingkat Perkhidmatan Kepakaran Hospital Port Dickson	Sambungan	152,890,000.00
4.	Naik Taraf Sistem Bekalan Gas	Sambungan	7,950,000.00
5.	Blok Bangunan Wad dan Naik Taraf Sistem Bekalan Elektrik, HTJ	Baru	200,000,000.00
6.	Naik Taraf Sistem Perpaipan HTJ	Baru	3,500,000.00
Jumlah			583,340,000.00

e. Hospital Baru (00400)

Jumlah projek yang diluluskan adalah 2 projek sambungan dengan peruntukan RM285,988,788.00. Hospital Tampin walaupun telah siap pembinaannya namun masih dalam proses bayaran akhir. Hospital Rembau (76 katil) masih lagi dalam pembinaan dan di bawah pengawasan pihak JKR Ibu Pejabat.

Jadual 4 : Projek Hospital Baru, 2017

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan/Baru)	Peruntukan (RM '000)
1.	Hospital Tampin	Sambungan	133,388,788.00
2.	Hospital Rembau	Sambungan	122,600,000.00
Jumlah			285,988,788.00

f. Kemudahan Anggota (00900)

Tiada Peruntukan yang diluluskan bagi butiran ini.

Klinik Kesihatan Nilai dengan Kwarters (Jenis 3)

Klinik Kesihatan Palong 7 dan 8 (Jenis 3)

Klinik Kesihatan Lenggeng (Jenis 5)

Klinik Kesihatan Rompin Dengan Kuarters (Jenis 4)

Naik Taraf CCU, Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban

Naik Taraf ICU, Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban

Hospital Rembau

PROJEK PEMBAIKAN DAN NAIK TARAF

Bagi tahun 2017 Jabatan Kesihatan Negeri telah diluluskan peruntukan sebanyak RM2,809,322.83 bagi kerja-kerja di bawah waran BP0600 seliaan Unit Pembangunan dan Unit Kejuruteraan. Jumlah bilangan projek naik taraf pula adalah sebanyak 34 projek.

Bil.	Tajuk Projek	Peruntukan (RM)
1.	Pembinaan Kuarters baru KD Batu Kikir	263,000.00
2.	Kerja-kerja naik taraf Tandas Awam PKD Jelebu	13,795.00
3.	Kerja-kerja pendawaian elektrik dan jerejak besi di Kuarters Klinik Pergigian KLIA, Rantau & Sendayan	6,510.00
4.	Kerja-kerja naik taraf sistem bekalan air Pedas	135,555.00
5.	Kerja-kerja naik taraf bumbung dan lainlain yang berkaitan di KK Simpang Durian	121,459.04
6.	Naik taraf, Ubah suai dan Pembaikan bagi kerja-kerja pembinaan pos kawalan di Klinik Kesihatan Padang Lebar, Kuala Pilah	19,950.00
7.	Kerja-kerja pemasangan sistem pengawasan kebakaran automatik (SPKA) di Hospital Port Dickson	5,479.00
8.	Kerja-Kerja naik taraf bangunan kuarters sedia ada untuk dijadikan pejabat pergigian Kuala Pilah	435,091.08
9.	Kerja-kerja menaik taraf tangki air dan kerja-kerja berkaitan di KK Jelebu	146,399.00
10.	Projek Sanitari luar bandar (BAKAS)	18,000.00
11.	Kerja-kerja pembaikan segera <i>beam</i> di KK Titi Jelebu	13,992.00
12.	Permohonan peruntukan kecemasan bagi baik pulih elektrik Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan	101,866.00
13.	Kerja-kerja kajian geoteknikal bagi kerja pembaikan kegagalan cerun di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan	230,975.57
14.	Kerja-kerja penggantian sistem pencegahan kebakaran di Hospital Jelebu	7,068.40
15.	Pemasangan Sistem SPKA bagi setiap bangunan utama di HTJ	16,435.20
16.	Kerja-kerja pembahagi jalan utama di kawasan hospital yang menghalang laluan jentera bomba.	16,000.00
17.	Kerja-kerja <i>water proofing</i> dan <i>grouting</i> di Kuarters KK Johol	19,950.00
18.	Kerja-kerja naik taraf tangki air dan kerja-kerja lain yang berkaitan di KK BSJ	164,885.00
19.	Kerja-kerja Projek PHIS di KK Senaling, KK Bukit Rokan Utara, KK Kuarters KLIA, KK Rantau, KK Ampangan, KK Sendayan, KK Linggi, KK Pasoh 1 dan Hospital Port Dickson	700,464.82
20.	Pembinaan Pagar di Tapak Klinik Kesihatan Titi	59,000.00
21.	Naik taraf Sistem Penghawa Dingin Berpusat dan Kerja-kerja lain Berkaitan di Klinik Kesihatan Seremban	5,600.00
22.	Kerja-Kerja Pembaikan dan Pendawaian Elektrik di Klinik Pergigian di Daerah Seremban	16,139.00
23.	Kerja-Kerja Paip Bocor Di Klinik Kesihatan Pedas	5,700.00
24.	Kerja-kerja pembaikan segera tangki air di Klinik Kesihatan Pertang	8,500.00
25.	Kerja naik taraf sistem QMS 300i untuk main <i>server</i> di kaunter klinik pakar Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	19,504.00
26.	Kerja-kerja memasang <i>building film (black colour tinted 95% sun shade)</i> dan <i>silicon</i> JKNNS	9,754.50
27.	Kerja penutupan tanah runtuh di tebing bukit belakang di JKNNS	5,750.00
28.	Kerja-kerja menambak dan membaiki pagar di KD Batu Kikir	19,500.00
29.	Kerja-kerja penggantian siling di Ruang legar Pejabat pengarah di JKNNS	16,932.42
30.	Kerja-kerja naik taraf Infrastruktur Elektrikal dan ICT untuk PHIS di HTAN	125,429.80
31.	Kerja-kerja ubah suai UTC Ampangan	19,690.00
32.	Kerja pemasangan sistem telefon (<i>line centrex</i>) termasuk pendawaian di Klinik Pergigian Tampin	19,770.00
33.	Kerja-kerja menaik taraf bilik x-ray pergigian Gemencheh Kuning	20,000.00
34.	Kerja-kerja baikpulih tempat meletak kenderaan di Klinik Kesihatan Desa Rhu	21,178.00
Jumlah		2,809,322.83

1.7 UNIT TEKNOLOGI MAKLUMAT

PENGENALAN

Unit Teknologi Maklumat dan Komunikasi (ICT), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) telah diwujudkan pada tahun 2003 dengan satu jawatan Juruteknik FT17 dan disusuli dengan jawatan Penolong Pegawai Teknologi Maklumat F32 dan Pegawai Teknologi Maklumat F41 serta Pembantu Tadbir (P/O) N17 pada tahun 2004. Pada tahun 2008 perjawatan baru Pegawai Teknologi Maklumat F44 diwujudkan dan pada awal tahun 2010 pula dua perjawatan Penolong Pegawai Teknologi Maklumat F29 telah ditambah di Unit ICT sehingga kini.

Unit ICT, JKNNS diwujudkan bertujuan untuk mengawasi, menyelaraskan dan menjalankan tugas-tugas pengurusan teknologi maklumat mengikut arahan dari Kementerian Kesihatan khususnya dan Kerajaan Malaysia secara amnya. Ini memastikan tiada kecacatan atau ketidakupayaan penggunaan teknologi maklumat bagi mencapai taraf negara maju pada 2020 dan TN50, di mana terdapat pelbagai aplikasi dan sistem teknologi, komunikasi dan maklumat digunakan dalam Kementerian Kesihatan.

Justeru itu, kewujudan Unit ICT adalah berperanan sebagai institusi pentadbiran pusat yang juga dikenali sebagai Pusat Tanggungjawab Peringkat 1 (PTJ 1) bagi merangka, melaksanakan dan mengawal selia perkhidmatan kesihatan di seluruh Negeri Sembilan yang meliputi 3 peringkat penyeliaan iaitu:-

- i. Peringkat Negeri - Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan
- ii. Peringkat Hospital - Hospital-hospital di JKNNS dan
- iii. Peringkat Daerah - Pejabat Kesihatan Daerah dan Pejabat Pergigian Daerah

Sehubungan itu, satu organisasi yang sistematik telah diwujudkan dari aspek pentadbiran bagi memastikan setiap usaha yang dijalankan mendapat perhatian dan kawal selia yang sepatutnya bersama-sama unit-unit di JKNNS.

VISI

- i. Memaksimumkan fungsi, peranan dan penggunaan teknologi maklumat dan komunikasi di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.
- ii. Meningkatkan kualiti dan keselamatan data sistem maklumat serta meningkatkan taraf dan kecekapan perkhidmatan pelanggan dengan penggunaan ICT.

MISI

Memberikan perkhidmatan dan kemudahan ICT untuk memenuhi keperluan Jabatan dan mewujudkan serta menyelenggara sistem maklumat yang berkualiti dan pengautomasian pejabat bagi meningkatkan mutu, produktiviti, kecekapan pengurusan dan pentadbiran kakitangan. Memberi pendedahan dan meningkatkan tahap kesedaran terhadap penggunaan ICT dan memberikan perkhidmatan sokongan kepada kakitangan.

OBJEKTIF

Untuk memberikan sokongan teknikal ICT dan aplikasi kepada Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bagi memastikan kemudahan dan perkhidmatan ICT dapat digunakan dalam membantu Jabatan menjalankan fungsi-fungsinya dengan cekap dan berkesan.

PENCAPAIAN UNIT ICT (SEKSYEN PEMBANGUNAN), 2012 - 2017

Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
1.		eprestasi.jkn.ns Sistem Maklumat Kakitangan (ePrestasi - 2007) Mempercepatkan pengurusan persidangan Panel Pembangunan Sumber Manusia (PPSM) dan penilaian APC	Migrasi sistem ePrestasi daripada ATK Framework kepada Yii2 Framework mengikut teknologi terkini bagi pengukuhan keselamatan data yang lebih mantap dapat diwujudkan. Dalam proses pengujian. Peluasan semua PTJ	Perkongsian pintar bersama: • SUKNS • JKN Sabah • JKN Sarawak • JKN Kedah • JKN Perak • JKN Pulau Pinang • BPSM, KKM • Institut Kanser Negara • JKN Perlis
2.		esurat.jkn.ns (Sistem eSurat - 2009) Meningkatkan kecekapan dalam pengendalian surat	Peluasan di : • JKNNS • Hospital Jelebu • Hospital Port Dickson	
3.		epelatih.jkn.ns Sistem Penempatan dan Pemantauan Pelatih IPT. (ePelatih - 2010) Memudahkan urusan penempatan pelatih-pelatih IPT dengan mengurangkan masalah kebanjiran pengambilan pelatih - pelatih IPT.	Peluasan semua PTJ	Perkongsian pintar bersama: • BSKB, KKM • Hospital Likas • JKN Johor • IPTA • IPTS • JKN Pulau Pinang Mendapat anugerah di bawah program pemberian ganjaran KUMPULAN WANG AMANAH PEMBANGUNAN PROJEK ICT SEKTOR AWAM (KWAICT)

Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
4.		ekenderaan.jkn.ns (Sistem eKenderaan - 2010) Pemantauan rekod dan penyelenggaraan serta pengendalian tempahan kenderaan	Peluasan semua PTJ (Tidak semua modul)	
5.		emaintenance.jkn.ns Sistem Maklumat Penyelenggaraan Peralatan dan Perakasan ICT (eMaintenance - 2010) Membantu pengendalian rekod pembaikan peralatan ICT dengan penjana laporan dan pengiraan kos pembaikan yang terlibat	Peluasan di : ICT, JKNNS	
6.		ekeselamatan.jkn.ns Sistem Kawalan Keselamatan (eKeselamatan - 2011) Memudahkan proses penilaian syarikat kawalan keselamatan dan memantau kontrak setiap syarikat	Peluasan semua PTJ	
7.		eknowledge.jkn.ns Sistem e-Knowledge (eKnowledge - 2011) Memudahkan capaian maklumat yang dimuatnaik seperti dokumen dan perisian.	Peluasan Sistem : • Ibu Pejabat, JKNNS (2011 - kini) • HTJS • Hospital Tampin • Hospital Port Dickson (2016 - kini)	

Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
8.		etempahan.jkn.ns Sistem Tempahan Fasilitas (eTempahan - 2011) Memudahkan pengendalian permohonan tempahan makmal ICT, dewan dan bilik seminar.	Peluasan semua PTJ Telah dimigrasi kepada pangkalan data sistem ePrestasi pada April 2018 yang mana semua pegawai boleh mengakses sistem.	
9.		elokum.jkn.ns Sistem Lokum (eLokum - 2013) Memudahkan proses permohonan Lokum	Peluasan di : HTJS	Terpilih memasuki program pemberian ganjaran KUMPULAN WANG AMANAH PEMBANGUNAN PROJEK ICT SEKTOR AWAM (KWAICT) sehingga diperingkat akhir di bawah ganjaran pasukan projek ICT bagi tahun 2016.
10.		latihav1.jkn.ns Sistem Latihan (elatihan - 2013) Meningkatkan kaedah pemantauan 7 hari berkursus dan membantu penyediaan laporan kursus bagi semua jawatan.	Peluasan semua PTJ	Perkongsian pintar bersama: - Hospital Putrajaya - JKN Pulau Pinang Terpilih memasuki program pemberian ganjaran KUMPULAN WANG AMANAH PEMBANGUNAN PROJEK ICT SEKTOR AWAM (KWAICT) sehingga diperingkat akhir di bawah ganjaran pasukan projek ICT bagi tahun 2016.
11.		apc.jkn.ns Sistem Penerima Anugerah Perkhidmatan Cemerlang (eAPC - 2013) Sistem persiapan untuk majlis APC - pengeluaran surat jemputan, susunan nombor kerusi, sijil, kehadiran semasa majlis APC dan paparan biodata serta gambar penerima.	Peluasan semua PTJ	

Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
12.		ethalassemia.jkn.ns Sistem Elektronik Kesihatan Thalassemia (eThalassemia - 2015). Memudahkan untuk membuat analisis bilangan pesakit Thalassemia di Negeri Sembilan.	Peluasan di : Fasiliti Kesihatan NS	
13.		Sistem Pendaftaran Penyertaan Walkathon (eWalkathon - 2015) Memudahkan untuk merekod jumlah kutipan semasa dan mengenalpasti pemulangan kad walkathon oleh pegawai.	Peluasan semua PTJ Mengikut keperluan Kelab Sukan Dan Kebajikan, JKNNs	
14.		eborangv2.jkn.ns Sistem Borang Maklumbalas (eMaklumbalas - 2015) Pengguna sistem inhouse merekod aduan dan maklumbalas. Mempercepatkan proses memberi maklumbalas penyelesaian kepada sebarang permasalahan pengguna sistem.	Peluasan semua PTJ	
15.		epraktikal.jkn.ns Sistem Pengurusan Rekod Penempatan Pelajar Latihan Industri (ePraktikal - 2016) Merekod maklumat pelajar latihan industri dan memudahkan penyediaan surat serta sijil.	Peluasan di : Unit Latihan, JKNNs	Perkongsian pintar bersama: • JKN Pulau Pinang

Bil.	Sistem	Keterangan	Status Terkini	Pencapaian
16.		Sistem Penempatan, Pertukaran dan Perjawatan (Sistem e3P) Sistem ini hanya untuk pertukaran dalaman pegawai teknikal sahaja tidak termasuk jawatan gunasama seperti PTD (M) dan Pegawai Teknologi Maklumat (F) dan jawatan - jawatan kader yang lain. Merekod maklumat perjawatan, penempatan dan pertukaran pegawai secara dalaman.	Dalam Proses Pembangunan	
17.		ijejak.jkn.ns Sistem iJejak (iJejak - 2014) Merekodkan maklumat ibu semasa mengandung, maklumat kelahiran anak dan suntikan measles 9 dan 12 bulan bagi tujuan mengurangkan kadar kematian ibu dan home visit selepas bersalin serta menjana pelbagai laporan termasuk laporan remaja hamil.	Peluasan di : • Fasiliti Kesihatan NS • Fasiliti Kesihatan Angkatan Tentera NS • Hospital Swasta NS ➤ Integrasi antara SMRP dan iJejak bagi HTAN, HTampin, HJempol dan HJebleu ➤ Integrasi antara SPP dan iJejak bagi HTJS dan HPD bagi mengelak hospital mengunci masuk data kelahiran yang berulang-ulang dan memudahkan pihak KK dan KD mendapat notifikasi untuk membuat home visit.	Perkongsian pintar bersama: • JKN Pulau Pinang • JKN Johor • JKN Kedah • JKN Melaka • JKN Terengganu • JKN WPKL&P Mendapat anugerah di bawah program pemberian ganjaran KUMPULAN WANG AMANAH PEMBANGUNAN PROJEK ICT SEKTOR AWAM (KWAICT)
18.		ezytanah.jkn.ns Sistem eZy tanah (eZytanah - 2015) Merekodkan maklumat tanah di bawah seliaan JKNNS.	Peluasan di : Unit Pembangunan, JKNNS	

Semua sistem di atas diselenggara dari semasa ke semasa bagi memantapkan kestabilan sistem mengikut permohonan owner system.

PENCAPAIAN UNIT (SEKSYEN OPERASI), 2017

Bil.	Tahun	Tugas	Penerangan	Pengguna	Pencapaian
1.	2017	Pembaikan Komputer Berpusat	Membuat pembaikan peralatan ICT yang rosak.	Semua PTJ	Jumlah Pembaikan : 347 Unit Jumlah Penjimatan : RM 76,076.00
2.	2017	Rangkaian 1GovNet	Menyelia dan memantau rangkaian dan talian internet rasmi kerajaan untuk penggunaan internet dan akses kepada sistem-sistem rasmi kerajaan.	Semua PTJ	176 Fasiliti Kesihatan Di Negeri Sembilan
3.	2017	Sistem <i>Backup</i> PHIS Berpusat	Data dari server PHIS semua klinik kesihatan dan hospital akan di buat secara berpusat di Unit ICT, JKNNS	Semua Hospital dan Klinik Kesihatan	<i>Backup</i> Berpusat
4.	2017	Projek KKM	Penyelia projek peringkat negeri untuk semua projek rasmi KKM yang berkaitan peralatan, rangkaian dan sistem ICT	Klinik Kesihatan, Hospital dan Klinik Pergigian	13 Fasiliti TPC-OHCIS 31 Perluasan OHCIS

KESIMPULAN

Unit ICT, JKNNS berfungsi bagi memastikan kelancaran penyampaian perkhidmatan di jabatan. ICT sebagai *enabler* dapat membantu jabatan meningkatkan mutu perkhidmatan yang mana segala urusan dapat dijalankan dengan efektif dan efisien dengan adanya kemudahan sistem dan infrastruktur rangkaian yang sistematik. ICT juga menyediakan kemudahan dan membantu pihak pengurusan memahami sesuatu aspek pengetahuan berkaitan teknologi/sistem yang dapat digunakan untuk meningkatkan keberkesanan pengurusan sesebuah organisasi.

1.8 UNIT PSIKOLOGI

PENGENALAN

Unit Psikologi dan Kaunseling Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bertanggungjawab memberi perkhidmatan kaunseling secara individu dan kelompok kepada seluruh kakitangan samada secara sukarela mahupun dirujuk oleh Ketua Jabatan. Perkhidmatan ini adalah bertujuan untuk memberi perkembangan positif serta produktif terhadap peribadi, intrapersonal, kerjaya dan persekitaran.

VISI

Perkhidmatan Psikologi Penggerak Modal Insan Sejahtera.

MISI

Membangun modal insan melalui aplikasi psikologi pembangunan personel.

OBJEKTIF

- i. Membantu organisasi untuk mengekalkan suasana kerja yang harmoni dan produktif.
- ii. Membantu penjawat awam untuk mencapai tahap kesihatan fizikal dan psikologi yang optimum.

AKTIVITI UNIT 2017

1. Program Saringan Pengurusan Kewangan Terhadap Kakitangan Yang Tersenarai dalam Keterhutangan Serius

Tarikh : 27 Mac 2017 – 10 April 2017 (10 Program)
Jumlah Peserta : 447 orang
Sasaran : Kakitangan yang memiliki pendapatan bersih kurang 40% dari pendapatan kasar dalam penyata gaji.

2. Program Ziarah Kasih Ramadhan AKRAB

Tarikh : 13 -17 Jun 2017 (7 Daerah)
Jumlah Penerima Sumbangan : 30 orang kakitangan
Sasaran : Kakitangan yang mempunyai masa kesihatan kronik bagi tujuan meringani beban kewangan.

3. Taklimat Dasar Pemisah

Tarikh : 20 Oktober 2017 (Jumaat)
Jumlah Penerima Sumbangan : 100 orang
Sasaran : Ketua Jabatan, Ketua Unit, Penyelia, Pegawai Penilai Pertama (PPP), Pegawai Penilai Kedua (PPK) yang menilai anggota dalam LNPT

STATISTIK PERKHIDMATAN SESI KAUNSELING BAGI TAHUN 2013-2017

TAHUN	2013	2014	2015	2016	2017
Jumlah Sesi	947	896	1710	2202	3233

KESIMPULAN

Perkhidmatan Psikologi dan Kaunseling semakin dikenali dan diterima oleh Ketua-ketua Jabatan di setiap PTJ dalam Jabatan Kesihatan Negeri Negeri Sembilan. Diharapkan perkhidmatan yang disampaikan berjaya membantu kakitangan JKNNS dalam mempertingkatkan potensi diri kearah yang lebih positif sekali gus mendorong kepada kecemerlangan imej dan pencapaian jabatan masing-masing.

1.9 UNIT KEJURURAWATAN

PENGENALAN

Pasukan Kejururawatan di Negeri Sembilan merangkumi 30% daripada keseluruhan anggota dalam perkhidmatan kesihatan di Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan. Terdapat enam buah Hospital iaitu Hospital Pakar Negeri (1), Hospital Pakar Major (1), Hospital Pakar Minor (1) dan 3 hospital tanpa pakar manakala di kesihatan awam pula, terdapat 48 buah klinik kesihatan, 99 klinik desa dan 16 K1M.

VISI

Bersama-sama Menggembeleng Tenaga Ke Arah Kesihatan Yang Lebih Baik Melalui Kecemerlangan Profesionalisma Kejururawatan

MISI

- Meningkatkan pengetahuan dan inovasi serta mendidik mentaliti kelas pertama.
- Memajukan profesyen kejururawatan ke tahap optimum.
- Mengurus isu kejururawatan secara konstruktif dan produktif.
- Menambah baik dan mengekal piawaian kualiti perkhidmatan kejururawatan.
- Meningkat serta mengukuhkan mekanisma implementasi dan pemantauan perkhidmatan kejururawatan

OBJEKTIF

- Menyediakan Jururawat yang proaktif dan kompeten dalam perawatan pesakit.
- Meningkatkan kualiti perkhidmatan kejururawatan yang menjurus kepada kepuasan pelanggan dan *Customer's Delight*.
- Memperkasakan penyeliaan dan pemantauan berkesan ke atas kualiti perkhidmatan kejururawatan.

Bagi mencapai objektif di atas, Unit Kejururawatan telah menumpukan kepada tiga fokus utama:-

- Pembangunan modal insan
- Memperkasa Perawatan Pesakit
- Kepuasan Pelanggan

PERJAWATAN KEJURURAWATAN 2017

Bagi tahun 2017, Pasukan Kejururawatan Negeri Sembilan adalah seramai 3,480 orang pelbagai kategori dengan peratus pengisian 97% di Hospital dan 90% di Kesihatan Awam. Jadual 1 menunjukkan Perjawatan Kejururawatan Negeri Sembilan.

Jadual 1 : Perjawatan Kejururawatan Negeri Sembilan

Jawatan	Perjawatan	Isi	Kosong
Jururawat U44	3	3	0
Jururawat U42	24	16	8
Jururawat U41	19	15	4
Jururawat U36	61	57	4
Jururawat U32	276	268	10
Jururawat U29	2,265	2,254	11
Jururawat U26	16	15	1
Jururawat U24	149	121	28
Jururawat U19	804	731	73

PEMBANGUNAN MODAL INSAN

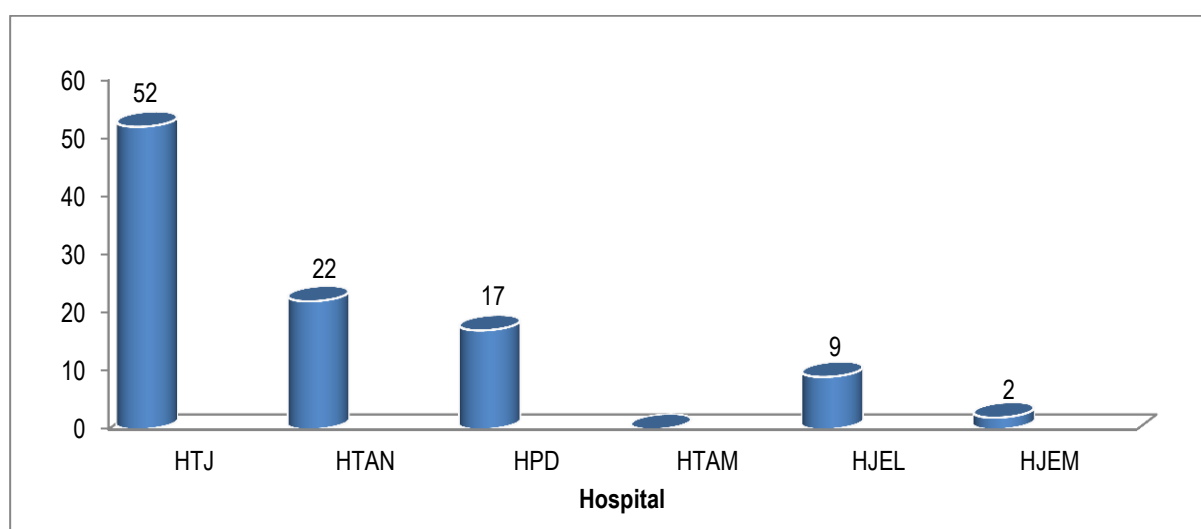
Program Pementoran

Program pementoran telah diperkenalkan pada tahun 2006. Pementoran adalah satu pendekatan dalam memberi bimbingan, sokongan dan bantuan secara professional bagi meningkatkan pembangunan dan kompetensi anggota yang baru dilantik. Program ini telah membantu Jururawat lantikan baru yang ditempatkan di hospital dan kesihatan serta menyediakan Jururawat dari *novice* ke *advance beginner*. Program ini bermula dengan orientasi kepada anggota baru di Jabatan Kesihatan Negeri, di Peringkat Hospital / PKD dan juga di peringkat unit.

Sepanjang tahun 2017, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah menerima seramai 102 orang Jururawat U29 lantikan baru, yang telah menamatkan latihan daripada Institusi KKM. 100% berjaya menamatkan program.

Pencapaian Program Pementoran

Rajah 1 : Lantikan Jururawat Baru, 2017

Pencapaian Pos Basik

Latihan Pos Basik merupakan latihan perawatan kepakaran yang menyokong perkembangan kesihatan di Negeri Sembilan. Secara keseluruhan pencapaian pos basik bagi tahun 2017 adalah rendah berbanding keperluan sebenar perkhidmatan.

Jadual 2 : Pencapaian Pos Basik di Hospital, 2017

Kategori Jururawat	Jumlah Jururawat	Pos Basik Kebidanan	Pos Basik Perawatan Rapi	Pos Basik Pediatrik	Pos Basik Psikiatri	Pos Basik Pengurusan Diabetik
U44	2	2	-	-	-	-
U42	8	7	-	-	-	-
U41	15	4	1	-	-	-
U36	32	25	1	3	1	-
U32	195	82	19	7	2	6
KUP32	274	58	20	14	1	1
U29	1,508	143	32	35	2	6

Pasukan Kejururawatan yang bertugas di Kesihatan Awam, keseluruhan 51% jururawat mempunyai Pos Basik Kebidanan dan daripada jumlah tersebut 46% mempunyai Pos Basik Perawatan Kesihatan Awam manakala Pos Basik Pengurusan Diabetik hanya 36 jururawat yang dilatih khas.

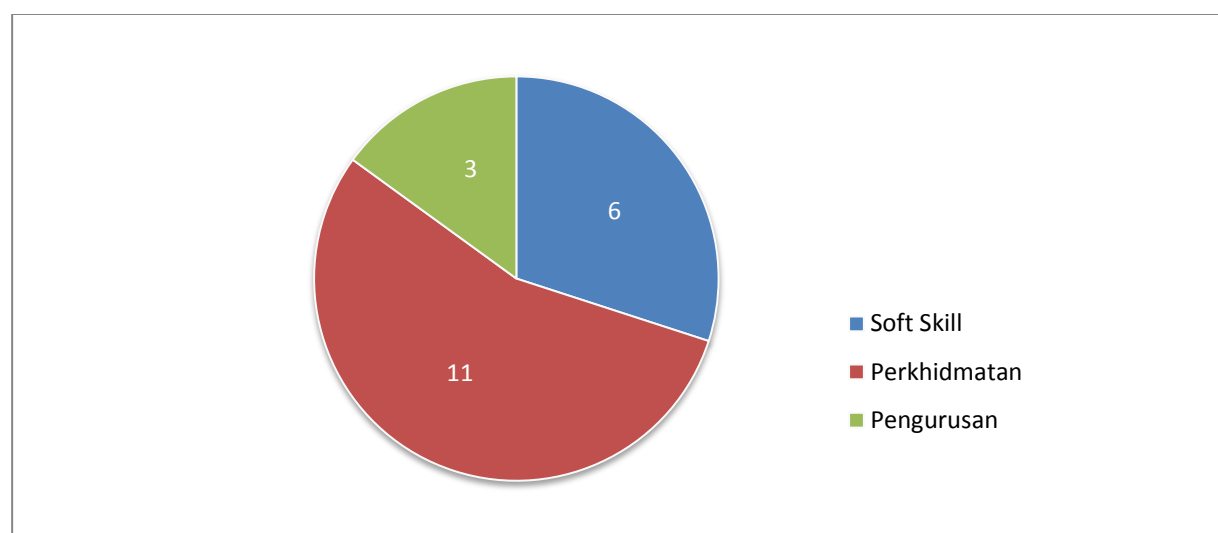
Jadual 3 : Pencapaian Pos Basik di Kesihatan Awam, 2017

Kategori Jururawat	Jumlah Jururawat	Pos Basik Kebidanan	Pos Basik Perawatan Kesihatan Awam	Pos Basik Pengurusan Diabetik
U44	1	1	1	-
U42	8	8	8	-
U41	0	0	0	-
U36	25	25	25	-
U32	73	73	62	3
KUP32	76	64	25	4
U29	396	125	17	29

ADUAN

Sebanyak 20 Aduan yang diterima sepanjang tahun 2017. Seperti yang ditunjukkan dalam rajah dibawah. Pecahan kategori aduan adalah *Softskill* 6, Ketidakpuasan hati kepada perkhidmatan 11 dan pengurusan 3, faktor komunikasi merupakan penyumbang terbesar aduan di Negeri Sembilan.

Rajah 1 : Aduan Yang Diterima, 2017

Initiatif Baru yang diperkenalkan :

Program Go Fit Don't Quit

Bahagian Kejururawatan dengan kerjasama Bahagian Pendidikan Kesihatan, Kementerian Kesihatan Malaysia telah mengambil inisiatif untuk melatih beberapa orang jururawat sebagai pengerak bagi program kesihatan untuk Jururawat. Program ini bertujuan mewujudkan pasukan kejururawatan yang mempunyai taraf kesihatan yang baik dengan berat badan ideal.

Program kesihatan untuk Jururawat ini dikenali sebagai *Go Fit Don't Quit*. 3 Jururawat Pengerak Kesihatan bagi Negeri Sembilan, telah dilantik dan menjalani latihan khas :

- i. Norlela Binti Hassan (KPJD Tampin)
- ii. Nur Asliza Binti Md Yasin (SN HTAN)
- iii. Sharifah Norra Binti Syed A Rahman (KJ HPD)

Program terancang telah berjaya dilakukan dengan penyertaan seramai 122 Jururawat dari pelbagai kategori. Hasil daripada program ini : 80 Jururawat telah berjaya menurunkan berat badan di antara 0-5% dari berat badan asal. 32 orang Jururawat telah berjaya menurunkan berat badan 5-10% dari berat badan asal, manakala 4 orang Jururawat telah Berjaya menurunkan lebih 10% berat badan dari berat asal. Dua Jururawat Masyarakat daripada PKD Kuala Pilah telah berjaya menurunkan 11kg dalam tempoh 6 bulan.

- i. Suhaila Ar'fa Binti Khalid
- ii. Hanizah A/K Harun

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya tahun 2017 menunjukkan pencapaian yang positif. Beberapa penambahbaikan dan usaha telah dirancang bagi meningkatkan pencapaian bagi tahun 2018. Diharap dengan perancangan dan usaha pada tahun ini, ianya mampu meningkatkan imej dan Profesyen Kejururawatan.

1.10 UNIT PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah ditubuhkan pada bulan Oktober 2014, selaras dengan kehendak Kementerian Kesihatan Malaysia melalui surat KKM – 87/A5/1/5/0(14) Jld. 2 bertarikh 23 Januari 2014. Unit PPP adalah bertanggungjawab pada Pengurusan dan Perkhidmatan profesion Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan di Negeri Sembilan.

Unit Penolong Pegawai Perubatan ini terdiri dari Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri (Pengurusan) dan Timbalan Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri (Kesihatan Awam). Asas di dalam pengoperasian unit ini dibantu oleh Bahagian Perubatan dan Bahagian Kesihatan Awam.

VISI

Menjadikan pasukan sokongan perubatan yang kompeten, komited dan berdedikasi DENGAN sentiasa mempertingkatkan mutu perkhidmatan yang diberikan kepada pesakit dan keluarga pesakit secara berterusan.

MISI

Menyediakan perkhidmatan penyeliaan klinikal (*Clinical Supervision*) yang kompeten, komited dan berdedikasi kepada anggota di bawah jagaan supaya setiap aktiviti perkhidmatan diberi secara professional dan efektif memenuhi keperluan pelanggan.

OBJEKTIF

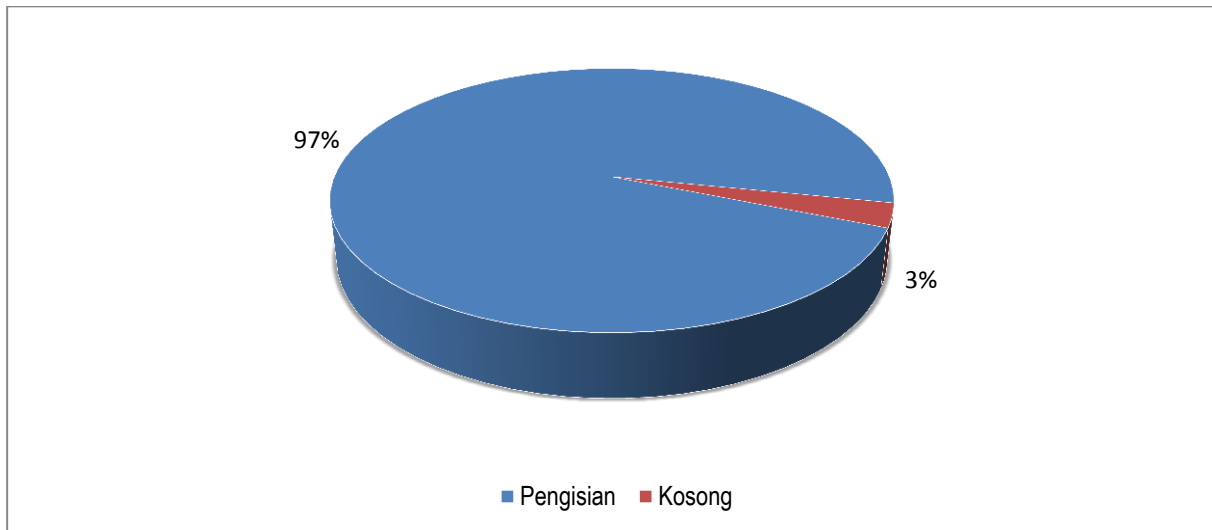
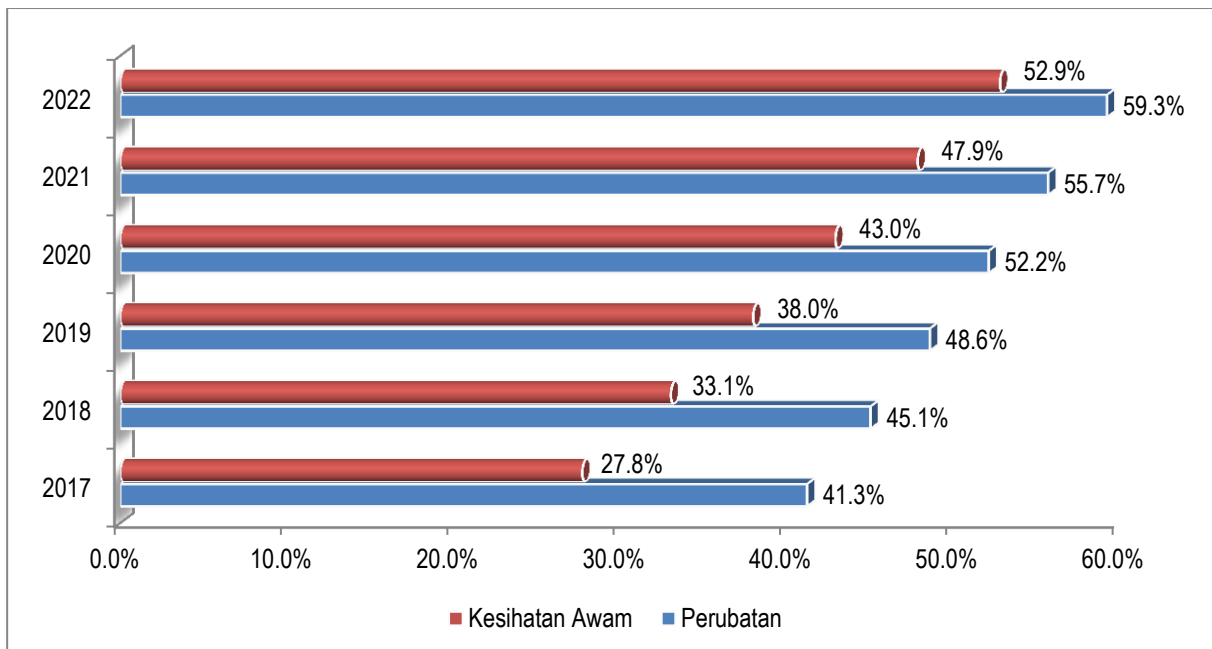
- i. Memastikan perkhidmatan yang diberikan oleh Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan dilaksanakan secara personal, cekap dan berkualiti sepanjang masa.
- ii. Menguruskan sumber manusia di bawah kawalan dengan cekap, efektif dan mengotpimakan bilangan anggota di sebuah hospital/pejabat daerah mengikut kepentingan perkhidmatan
- iii. Merancang dan melaksanakan program latihan secara berterusan dan berkesan kepada anggota dibawah jagaan
- iv. Melibatkan secara aktif program program anjuran hospital/pejabat kesihatan daerah serta komuniti setempat.

PENCAPAIAN AKTIVITI

Perjawatan

Jumlah perjawatan Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah seramai 649 orang. Daripada jumlah perjawatan tersebut, sebanyak 625 perjawatan telah diisi iaitu 97 peratus (**Rajah 1**). Jumlah pencapaian pos basik Penolong Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan adalah sebanyak 35.6 peratus di pelbagai disiplin. Daripada jumlah ini, sebanyak 27.8 peratus adalah di Kesihatan Awam dan 41.3 peratus di Perubatan.

Perbezaan yang agak ketara didalam peratusan pencapaian pos basik ini adalah disebabkan faktor kekurangan anggota bertugas di samping, tidak mencukupi syarat kelayakkan iaitu 3 tahun. Unit Penolong Pegawai Perubatan dengan kerjasama Bahagian Kesihatan Awam dan Bahagian Perubatan telah merangka unjuran latihan pos basik untuk semua Penolong Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan. Sasaran pencapaian latihan pos basik adalah sebanyak 50% daripada jumlah Penolong Pegawai Perubatan dalam masa 5 tahun (**Rajah 2**).

Rajah 1 : Peratusan Perjawatan Penolong Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan**Rajah 2 : Unjuran Latihan Pos Basik, 2017 - 2022**

PROGRAM PENEMPATAN WAJIB

Program Penempatan Wajib ini dilaksanakan bagi semua Penolong Pegawai Perubatan lantikan baharu Kementerian Kesihatan Malaysia selama 6 bulan di Jabatan Kecemasan Dan Trauma di hospital berpakar yang telah dikenal pasti. Aktiviti Program Penempatan ini dilaksanakan secara berstruktur seperti garis panduan yang telah ditetapkan. Arahkan pelaksanaan Program Penempatan Wajib ini adalah selaras dengan Surat Pekeliling Ketua Pengarah Kesihatan Bil.10/2007 bertarikh 27 Disember 2007. Program ini diletakkan di bawah Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri sebagai Penyelaras Negeri dengan dibantu oleh Ketua Penyelia Jabatan Kecemasan dan jawatankuasa program yang telah dilantik.

Objektif program ini adalah untuk:

- Memberi pendedahan awal dalam aspek komunikasi yang lebih berkesan supaya mereka dapat menyesuaikan diri sebelum bertugas secara bersendirian.
- Memantapkan kemahiran klinikal bagi menghadapi situasi kritikal dan membuat keputusan dengan bijaksana.
- Memberi pendedahan latihan praktikal yang lebih sistematik mengikut 'standard operating procedure' yang telah ditetapkan.

Di akhir penempatan, peserta-peserta Program Penempatan Wajib ini akan dinilai oleh Jawatankuasa Penilaian yang ditubuhkan untuk memastikan tahap kompetensi dan layak untuk penempatan kedua di fasiliti-fasiliti kesihatan yang akan ditetapkan.

Di Negeri Sembilan, Program Penempatan Wajib Penolong Pegawai Perubatan dijalankan di Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah dan Hospital Port Dickson. 3 buah hospital berpakar ini menjadi nadi penggerak kepada Program Penempatan Wajib yang dijalankan. Sepanjang tahun 2017, seramai 25 Penolong Pegawai Perubatan telah berjaya menamatkan program yang dijalankan.

STAR RATING KETUA PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN NEGERI DAN INSTITUSI

Mulai tahun 2017, Lembaga Pembantu Perubatan, Kementerian Kesihatan Malaysia telah memperkenalkan Star Rating kepada semua Ketua Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri. Ianya dilaksanakan sebagai mengiktiraf peranan dan komitmen Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri terhadap perkhidmatan yang disampaikan oleh Penolong Pegawai Perubatan di negeri, hospital dan juga kesihatan awam. *Star Rating* ini juga bertujuan untuk menilai tugas teras yang dilaksanakan oleh Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri dengan secara sistematik dan efisien. Pemantauan dijalankan ke atas 6 indikator teras berasaskan tugas-tugas hakiki yg dilakukan oleh Penolong Pegawai Perubatan di lapangan.

Pada 8 Mac 2018 semasa Mesyuarat Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri dan Institusi peringkat kebangsaan, Negeri Sembilan, Perak dan Sabah telah diiktiraf dengan pencapaian Taraf 5 bintang

Pengiktirafan "Star Rating 2017"

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, pencapaian Unit Penolong Pegawai Perubatan sepanjang tahun 2017 memberikan tumpuan kepada peningkatan kemahiran dan latihan Penolong Pegawai Perubatan di lapangan. Program Penempatan wajib dijalankan untuk meningkatkan kompetensi semua Penolong Pegawai Perubatan lantikan baru. Penekanan kepada latihan pos basik juga dititikberatkan bagi mencapai sasaran 50 peratus Penolong Pegawai Perubatan mempunyai kemahiran di dalam disiplin yang ditetapkan

1.11 UNIT KEJURUTERAAN

PENGENALAN

Unit Kejuruteraan (Operasi Hospital) bertanggungjawab di dalam membuat pemantauan ke atas kontrak Penswastaaan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH). Kontrak PSH ini adalah kontrak penyelenggaraan selama sepuluh (10) tahun bermula 1 April 2015. Skop perkhidmatan yang terdapat di dalam kontrak PSH ini termasuklah:

- a. *Facility Engineering Maintenance Services* (FMS)
- b. *Facilities Management Services* (FEMS)
- c. *Biomedical Engineering Maintenance Services* (BEMS)
- d. *Cleansing Services* (CLS)
- e. *Healthcare Waste Management Services* (HWMS)
- f. *Linen and Laundry Services* (LLS)

Sebanyak enam (6) buah hospital di Negeri Sembilan yang terlibat di dalam kontrak PSH ini iaitu Hospital Tuanku Ja'afar, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Hospital Port Dickson, Hospital Tampin, Hospital Jempol dan Hospital Jelevu. Syarikat yang bertanggungjawab melaksanakan aktiviti penyelenggaraan bagi semua hospital tersebut ialah Medivest Sdn Bhd.

VISI

Menyediakan perkhidmatan kesihatan asas untuk orang awam berkaitan skop kejuruteraan bagi mewujudkan kehidupan yang sihat, selamat dan bersih.

MISI

Untuk merancang, melaksana, memantau dan menilai program-program kejuruteraan berkaitan kesihatan dan alam sekitar untuk melindungi kesihatan pengguna dan orang awam.

OBJEKTIF

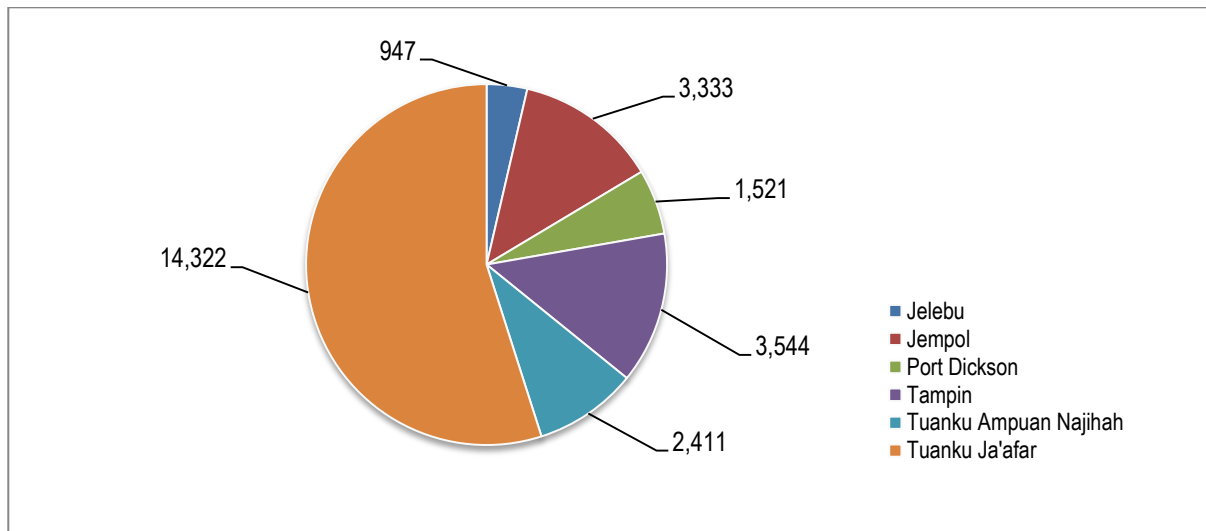
- i. Memastikan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH) dilaksanakan mengikut kontrak dan sistem kejuruteraan hospital berfungsi dengan optimum.
- ii. Memberikan khidmat nasihat teknikal mengikut *best engineering practice* serta lain-lain yang berkaitan.
- iii. Memperkukuhkan dan memperkasakan pemantauan PSH melalui pembangunan modal insan dan kompetensi serta pemahaman terhadap kontrak PSH.

PENCAPAIAN

Objektif utama Unit Kejuruteraan (Operasi Hospital) ialah memastikan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH) dilaksanakan mengikut kontrak dan sistem kejuruteraan hospital berfungsi dengan optimum. Antara aktiviti yang telah dilaksanakan bagi mencapai objektif ini adalah dengan memantau pencapaian sasaran *uptime* bagi setiap aset yang terdapat di semua hospital.

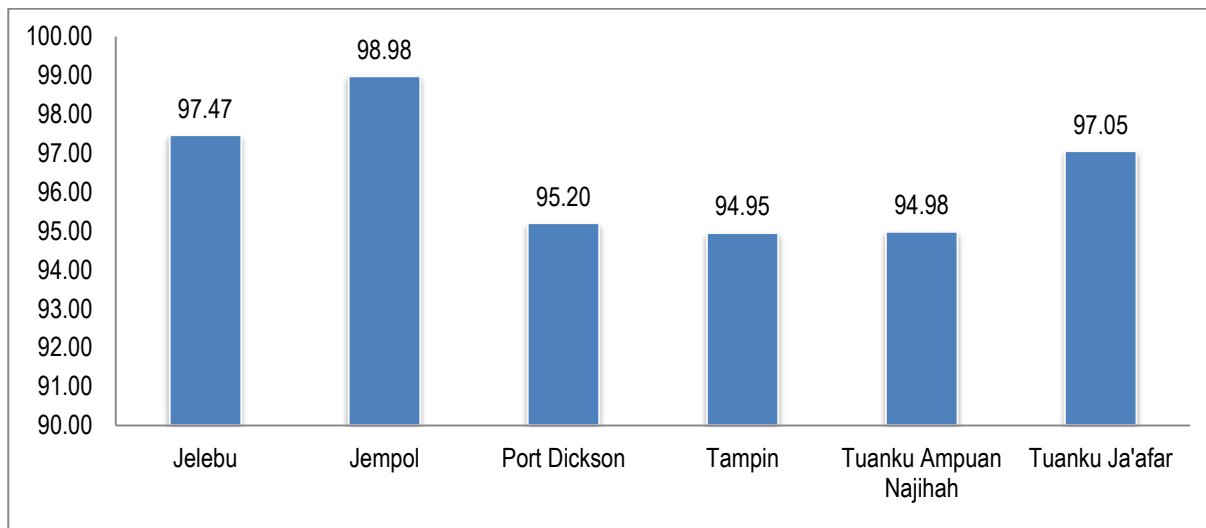
Aset-aset di hospital boleh dikategorikan kepada dua (2) iaitu aset FEMS dan aset BEMS. Jumlah aset FEMS dan BEMS yang terdapat di setiap hospital pada tahun 2017 adalah seperti berikut :

Carta 1 : Jumlah Aset FEMS dan BEMS Berusia 15 Tahun ke Bawah di Hospital

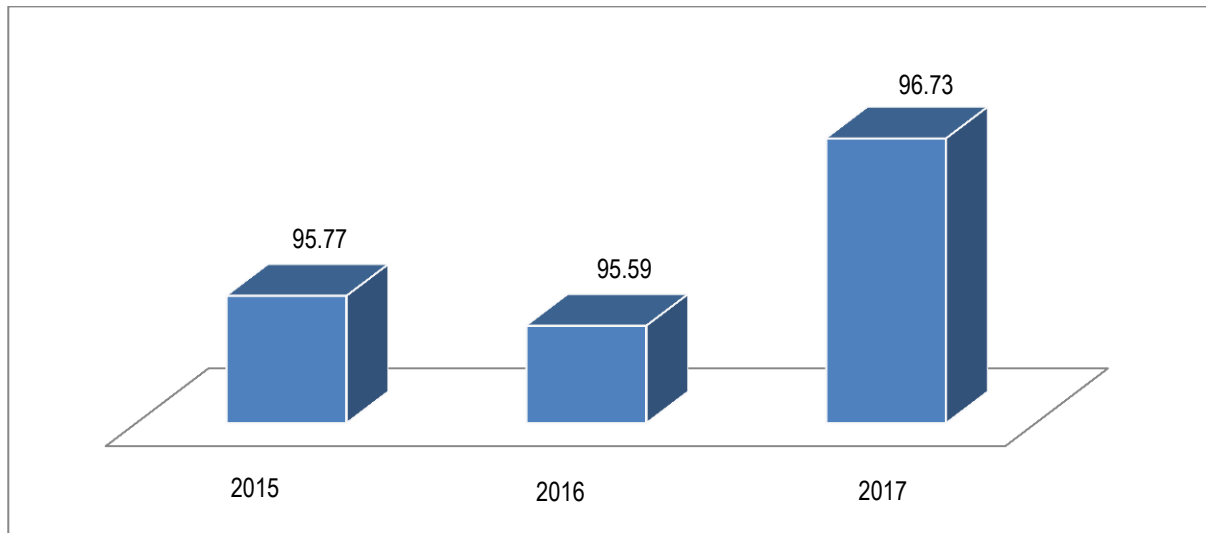
Sasaran *uptime* bagi setiap aset adalah berpandukan kepada usia dan kategori aset tersebut sepertimana yang dinyatakan di dalam dokumen kontrak Penswastaan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH). Bagi tahun 2017, pemantauan *uptime* telah dilaksanakan ke atas 26,078 buah aset FEMS dan BEMS yang berusia 15 tahun dan ke bawah. Daripada jumlah itu, sebanyak 25,225 buah aset atau 96.73% telah mencapai sasaran *uptime* yang telah ditetapkan. Carta berikut menunjukkan peratusan aset BEMS dan FEMS yang mencapai sasaran *uptime* mengikut hospital bagi tahun 2017.

Carta 2 : Jumlah Peratusan Aset BEMS dan FEMS yang Mencapai Sasaran *Uptime* di Hospital

Jumlah peratusan aset FEMS dan BEMS yang mencapai sasaran *uptime* pada tahun 2017 didapati telah meningkat sebanyak 1.14% menjadi 96.73% daripada tahun sebelumnya. Berikut ialah carta yang menunjukkan peningkatan bagi sasaran *uptime* bermula dari tahun 2015 iaitu tahun kontrak Penswastaan Perkhidmatan Sokongan Hospital ditandatangani.

Carta 3 : Peratusan Pencapaian Sasaran *Uptime*, 2015 - 2017

KESIMPULAN

Secara umumnya, pencapaian sasaran *uptime* bagi setiap aset yang terdapat di semua hospital secara tidak langsung dapat memberi gambaran ke atas tahap Perkhidmatan Sokongan Hospital bagi skop perkhidmatan BEMS dan FEMS yang dilaksanakan di hospital. Peningkatan pencapaian sasaran *uptime* ini menunjukkan bahawa perkhidmatan ini telah dilaksanakan dengan lebih baik dan berkesan berbanding tahun sebelumnya.

BAHAGIAN KESIHATAN AWAM

**TAHUN
2017**

2.1 Unit Perkembangan Kesihatan Awam

PENGENALAN

Unit Perkembangan Kesihatan Awam merupakan salah satu unit di bawah Bahagian Kesihatan Awam yang bertanggungjawab dalam merancang, melaksana dan memantau keseluruhan aktiviti di bawah Program Kesihatan Awam. Unit Perkembangan Kesihatan Awam juga merupakan aktiviti penyokong kepada semua aktiviti-aktiviti yang dijalankan di dalam Program Kesihatan Awam iaitu Pengurusan Kesihatan Awam, Pembangunan Kesihatan Keluarga, Kawalan Penyakit, Promosi Kesihatan, Pemakanan dan Kejuruteraan.

OBJEKTIF

Objektif Unit Perkembangan Kesihatan Awam ialah untuk menyelaraskan dan memantau aktiviti -aktiviti Bahagian Kesihatan Awam dalam meningkatkan tahap kesihatan yang optima bagi individu, keluarga dan masyarakat.

Merancang, Melaksana dan Memantau :

- Pengurusan Kewangan Program Kesihatan Awam.
- Pengurusan Sumber Manusia Bagi Program Kesihatan Awam.
- Pengurusan keperluan latihan bagi Program Kesihatan Awam.
- Menggalakan dan memantau inisiatif kualiti dan inovasi dalam Program Kesihatan Awam
- Menggalakan dan memantau inisiatif penyelidikan saintifik, teknikal dan pembangunan (R&D) di dalam Program Kesihatan Awam.
- Merancang pembangunan dan perkembangan kepakaran/ subkepakaran kesihatan awam dan kemahiran semua profesyen dibawah Program Kesihatan Awam.

PENCAPAIAN AKTIVITI

Peruntukan Mengurus

Sebanyak RM72,803,503.00 peruntukan mengurus telah diperuntukan pada tahun 2017 dan sebanyak RM72,944,269.00 telah dibelanjakan.

Jadual 1 : Peruntukan Program Kesihatan Awam Negeri Sembilan

Objek Am	Peruntukan (RM)	Perbelanjaan (RM)	Peratus Perbelanjaan (%)	Baki Peruntukan (RM)	Peratus Baki (%)
20000 (Perkhidmatan dan Bekalan)	RM72,803,503.00	RM72,944,269.00	100.19%	RM-140,766.00	-0.19%
30000 (Aset)	TIADA				

Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP)

Sepanjang tahun 2017 sebanyak 315 kursus telah dijalankan dengan menggunakan peruntukkan LDP yang berjumlah RM361,000.00

Jadual 2 : Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP), 2017

Bahagian / Jabatan / JKN / Hospital / Institusi	Prestasi LDP								Peratus %
	Jumlah Peruntukan Pembangunan RMK-10	Bilangan Kursus Yang Dirancang	Bilangan Kursus Yang Dianjurkan	Bilangan Pegawai Kumpulan Sokongan Yang Menghadiri Kursus	Bilangan Pegawai Kumpulan P & P Yang Menghadiri Kursus	Jumlah Pegawai Yang Menghadiri Kursus (Keseluruhan)	Perbelanjaan (RM)	Baki Peruntukan (RM)	
JABATAN KESIHATAN NEGERI (DALAM NEGARA)	-	-	-	-	-	-	-	-	100%
IBU PEJABAT	156,000.00	74	73	2,440	966	3,406	156,000.00	-	100%
PTJ	205,000.00	254	242	4,395	1,039	5,434	204,763.60	236.40	99.88%
JUMLAH KESELURUHAN	361,000.00	328	315	6,835	2,005	8,840	360,763.60	233.90	

KEDUDUKAN PENJAWATAN, 2017**Perjawatan Kepakaran****Jadual 3 : Perjawatan Pakar Perubatan Kesihatan Awam**

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan (Ibu Pejabat)	10	9	1	10%
2.	PKD Seremban	3	2	1	33.3%
3.	PKD Kuala Pilah	1	1	0	0
4.	PKD Port Dickson	1	1	0	0
5.	PKD Jempol	2	2	0	0
6.	PKD Rembau	1	1	0	0
7.	PKD Tampin	1	1	0	0
8.	PKD Jelebu	1	1	0	0
Jumlah		20	18	2	10%

Jadual 4 : Perjawatan Pakar Perubatan Kesihatan Keluarga

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	PKD Seremban	7	7	0	0
2.	PKD Kuala Pilah	1	1	0	0
3.	PKD Port Dickson	3	2	1	33.3%
4.	PKD Jempol	2	2	0	0
5.	PKD Rembau	1	1	0	0
6.	PKD Tampin	3	2	1	33.3%
7.	PKD Jelebu	2	1	1	50%
Jumlah		19	136	3	15.8%

Jadual 5 : Penjawatan Pengurusan dan Profesional (Gred 41 ke atas)

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan	43	42	1	2.32%
2.	PKD Seremban	207	260	-53	-25.6%
3.	PKD Kuala Pilah	50	50	-	-
4.	PKD Port Dickson	67	67	-	-
5.	PKD Jempol	67	67	-	-
6.	PKD Rembau	34	44	-10	29.4%
7.	PKD Tampin	61	64	-3	4.9%
8.	PKD Jelebu	47	47	-	-
	Jumlah	576	641	-65	-11.3%

Jadual 6 : Sokongan I (Gred 17 hingga 40)

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan	54	52	2	3.7%
2.	PKD Seremban	633	670	-37	-5.8%
3.	PKD Kuala Pilah	316	291	25	7.9%
4.	PKD Port Dickson	294	279	15	5.1%
5.	PKD Jempol	341	316	25	7.3%
6.	PKD Rembau	78	72	6	7.7%
7.	PKD Tampin	286	265	21	7.3%
8.	PKD Jelebu	213	195	18	8.4%
	Jumlah	2,215	2,140	75	3.4%

Jadual 7 : Sokongan II (Gred 1 hingga 16)

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan	14	13	1	7.1%
2.	PKD Seremban	220	222	-2	-0.9%
3.	PKD Kuala Pilah	131	127	4	3.0%
4.	PKD Port Dickson	118	108	10	8.5%
5.	PKD Jempol	113	104	9	8.0%
6.	PKD Rembau	69	68	1	1.4%
7.	PKD Tampin	123	108	15	12.2%
8.	PKD Jelebu	84	75	9	10.7%
	Jumlah	872	825	47	5.4%

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya, Bahagian Kesihatan Awam telah membelanjakan peruntukan Belanja Mengurus dan Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) yang diberikan dengan baik. Pengurusan data penjawatan Bahagian Kesihatan Awam adalah baik.

2.2 UNIT KESIHATAN KELUARGA

PENGENALAN

Program Kesihatan Ibu dan Anak telah bermula sejak dari tahun 1956 serta telah mengalami perubahan dan berkembang menjadi Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga pada tahun 1995. Bagi Cawangan Kesihatan Keluarga, perkhidmatan yang diberi adalah komprehensif meliputi semua peringkat umur iaitu mulai lahir hingga ke akhir hayat (*from womb to tomb*).

Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga adalah nadi perkhidmatan kesihatan di peringkat kesihatan primer bagi negara ini. Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga bertanggungjawab menjalankan dan membangunkan strategi dari pelbagai polisi yang diluluskan untuk dilaksanakan sebagai aktiviti di peringkat individu dan keluarga. Bagi menyempurnakan tanggungjawab tersebut, Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga mempunyai 2 Cawangan iaitu Cawangan Kesihatan Keluarga dan Cawangan Penjagaan Kesihatan Primer.

Bagi Cawangan Kesihatan Keluarga, perkhidmatan yang diberi adalah komprehensif meliputi semua peringkat umur. Skop perkhidmatan terdiri dari Kesihatan Ibu dan Anak, Kesihatan Remaja dan Sekolah, Kesihatan Wanita dan Warga Emas, Kesihatan Orang Kurang Upaya (OKU) dan Program Saringan Talasemia.

VISI

Untuk menjadikan N.Sembilan Darul Khusus sebagai negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat sejahtera serta menikmati kehidupan berkualiti sepanjang hayat melalui pelaksanaan program kesihatan yang profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Unit Kesihatan Keluarga di bawah Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan Darul Khusus akan melaksanakan program perkhidmatan kesihatan yang merangkumi bidang promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan ke arah peningkatan taraf hidup berkualiti bagi menghasilkan institusi keluarga yang sihat sejahtera.

OBJEKTIF

a. Objektif Perkhidmatan Kesihatan Ibu

Memastikan tahap optima kesihatan ibu melalui:

- i. Perkhidmatan pra kehamilan kepada kehamilan yang dirancang dari peringkat pra kehamilan melalui kaunseling serta penilaian risiko bagi pelbagai keadaan semasa pra kehamilan.
- ii. Perkhidmatan antenatal kepada ibu hamil samada bagi kandungan biasa ataupun kandungan berisiko dalam memastikan kelahiran selamat dan mengurangkan mortaliti.
- iii. Perkhidmatan postnatal serta mengenalpasti masalah selepas bersalin.

b. Objektif Perkhidmatan Kesihatan Kanak-Kanak

Memastikan tahap optima kesihatan kanak-kanak melalui Perkhidmatan Kanak-Kanak 0 - 6 tahun melalui: Saringan neonatal seperti G6PD dan serum *thyroxine* dalam mengesan awal keadaan G6PD dan *congenital hypothyroidism* dalam kalangan bayi.

- i. Penilaian perkembangan dan pertumbuhan kanak-kanak serta pengesanan kanak-kanak berkeperluan khas bagi tujuan rujukan dan intervensi awal.
- ii. Perkhidmatan imunisasi di bawah Program Imunisasi Kebangsaan.

c. Objektif Perkhidmatan Kesihatan Remaja dan Kesihatan Sekolah

Menggalakan cara hidup sihat melalui promosi kesihatan dan perkhidmatan kesihatan yang bersesuaian melalui:-

- Perkhidmatan pemeriksaan kesihatan di sekolah oleh anggota kejururawatan dan Pegawai Perubatan bagi mengesan morbiditi dan masalah penglihatan dalam kalangan murid sekolah.
- Perkhidmatan imunisasi di peringkat sekolah rendah dan menengah.
- Pemberian imunisasi HPV dalam kalangan murid perempuan Tingkatan 1.

d. Objektif Perkhidmatan Kesihatan Wanita

Menyediakan penjagaan kesihatan terhadap wanita dalam mencapai kehidupan berkualiti melalui :

- Perkhidmatan saringan pap smear dan pemeriksaan sendiri atau klinikal payudara bagi pengesanan awal kanser serviks dan kanser payudara.
- Perkhidmatan perancang keluarga.
- Aktiviti promosi kesihatan berkaitan wanita dengan penglibatan pelbagai sektor sama ada agensi kerajaan, swasta atau sukarela.

e. Objektif Program Saringan Talasemia

Menyediakan program saringan talasemia pada populasi sasaran iaitu Murid Tingkatan 4 melalui :

- Saringan Talasemia Murid Tingkatan 4 di sekolah.
- Perkhidmatan saringan *cascade* talasemia di kalangan adik beradik dan ahli keluarga dari kes indeks.
- Perkhidmatan kaunseling genetik di peringkat kesihatan primer.

PENCAPAIAN**Jadual 1 : Kadar-Kadar Penting**

TAHUN	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ^P
KADAR KEMATIAN BAYI									
Malaysia	6.9	6.7	6.5	6.3	6.3	6.7	6.9	6.7	6.7
N.Sembilan	8.9	7.2	7.1	7.5	8.5	7.7	7.6	7.3	8.9
KADAR KEMATIAN KANAK-KANAK BAWAH 5 TAHUN									
Malaysia	8.5	8.4	8.0	7.7	7.9	8.3	8.4	8.1	8.1
N.Sembilan	10.1	9.2	8.5	8.4	10.2	8.7	9.4	8.3	10.8

**Sumber data: Jabatan Perangkaan Malaysia (DOS) 2009 - 2017^P untuk Data Malaysia; 2009 - 2012 Data Negeri Sembilan BPKK, KKM Data Negeri Sembilan 2013 - 2017*

Pelaporan kematian Kanak-kanak Bawah 5 Tahun bermula Julai 2012 menggunakan Borang Laporan SU5MR-2012 Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga (BPKK), KKM. Maklumat kematian dijalankan notifikasi dari fasiliti kelahiran atau kematian di rumah yang dimaklumkan ke peringkat Klinik Kesihatan / Klinik Desa.

KESIHATAN IBU**PERKHIDMATAN ANTENATAL**

Perkhidmatan pemeriksaan kes antenatal secara keseluruhan menunjukkan peningkatan kes baru antenatal dan jumlah kedatangan (baru dan ulangan) sejak dari tahun 2013. Purata lawatan ke klinik bagi tahun 2017 menunjukkan 13 kali lawatan sejak tahun 2013 kecuali 12.6 kali pada tahun 2015 (**Jadual 1**).

Jadual 2 : Jumlah Kedatangan Baru, Baru & Ulangan Dan Purata Lawatan Kes Antenatal Ke Klinik di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Aktiviti	2013	2014	2015	2016	2017
Kedatangan baru antenatal	17,582	20,323	20,328	19,065	19,995
Kedatangan baru dan ulangan antenatal	237,101	273,011	257,136	253,177	261,218
Purata lawatan ke klinik	13.5	13.4	12.6	13.3	13.1

*Sumber Data: KIB 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

KELAHIRAN SELAMAT

Peratus kelahiran selamat adalah salah satu indikator yang dipantau di bawah pencapaian indikator BPKK. Sasaran kelahiran selamat (%) adalah pada >95%. Untuk tempoh 2013 - 2017 pencapaian adalah >95%. Pencapaian bagi tahun 2017 adalah pada 99.91% (**Jadual 2**).

Jadual 2 : Kelahiran Selamat (%) Mengikut Fasiliti dan BBA (%) di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Kelahiran	2013	2014	2015	2016	2017
Hospital Kerajaan (%)	83.10	84.85	90.15	91.20	92.10
Hospital Swasta (%)	16.2	14.50	9.30	8.27	7.44
Bidan Kerajaan (%)	0.20	0.22	0.27	0.32	0.22
ABC (%)	0.20	0.17	0.17	0.14	0.16
Bidan Kampung (%)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Lain-lain (%)	0.10	0.12	0.08	0.03	0.07
BBA (%)	0.20	0.14	0.04	0.04	0.02
Jumlah Kelahiran	16,468	16,231	15,644	16,247	16,584

*Sumber Data: KIB 202A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Kelahiran tidak selamat (*Born Before Arrival* dan lain-lain) bagi tahun 2017 adalah 14 kes. Ianya melibatkan daerah Seremban 9 kes; Jempol 3 kes; Kuala Pilah 1 kes dan Port Dickson 1 kes. Tiada kes kelahiran tidak selamat di Daerah Jelebu, Rembau dan Tampin (**Jadual 3**).

Jadual 3 : Bilangan Kelahiran Tidak Selamat Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2016 - 2017

Kelahiran	Jelebu	Jempol	K.Pilah	P.Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	N.Sembilan
Lain-lain								
2016	0	2	0	1	0	2	0	5
2017	0	3	1	1	0	5	0	10
BBA								
2016	1	0	0	1	3	2	0	7
2017	0	0	0	0	0	4	0	4

*Sumber Data: KIB 202A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PENJAGAAN LEPAS BERSALIN (POSTNATAL)

Jumlah lawatan ke rumah selepas bersalin (*postnatal*) menunjukkan peningkatan sejak dari tahun 2013 sehingga tahun 2015. Bagi tahun 2016 dan 2017 purata lawatan adalah pada jumlah lawatan optima (**Jadual 4**).

Jadual 4 : Bilangan dan Purata Lawatan *Postnatal* Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Lawatan <i>Postnatal</i>	2013	2014	2015	2016	2017
Jumlah Lawatan <i>Postnatal</i>	168,494	175,459	181,996	178,238	179,937
Purata lawatan ke rumah	10.2	10.8	11.6	9.0	9.4

*Sumber Data: KIB 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Keperluan bilangan lawatan optima kes *postnatal* sepanjang tempoh *postnatal* adalah sebanyak 9 kali. Penjagaan *postnatal* berdasarkan konsep *Personalised Care* perlu diperkukuhkan bagi memastikan liputan perkhidmatan adalah kepada semua ibu *postnatal*.

Jadual 5 : Bilangan dan Purata Lawatan *Postnatal* Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Daerah	Jumlah Lawatan					Purata Lawatan				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Jekebu	9,676	10,233	9,105	8,522	6,965	14.3	17.7	14.7	11.1	10.9
Jempol	32,370	32,947	33,636	30,551	30,225	18.9	19.6	19.9	8.5	9.2
Kuala Pilah	16,297	17,471	16,729	15,088	15,541	18.6	17.7	19.5	10.8	11.8
P.Dickson	17,045	20,266	18,557	18,048	17,229	9.9	11.1	11.0	10.2	9.4
Rembau	8,199	8,625	8,480	8,797	9,446	12.7	11.9	11.8	9.9	11.5
Seremban	69,095	70,411	78,720	81,335	84,147	7.2	7.6	8.9	8.5	8.8
Tampin	15,812	15,830	16,769	15,897	16,384	13.1	12.9	14.0	8.9	9.9
N.Sembilan	168,494	175,459	181,996	178,238	179,937	10.2	10.8	11.6	9.0	9.4

*Sumber Data: KIB 206A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Purata lawatan *postnatal* mengikut daerah menunjukkan penurunan sejak tahun 2016 kecuali daerah Jempol, Rembau dan Tampin. Daerah Seremban tidak mencapai lawatan optimum 9 kali sejak tahun 2013 (**Jadual 5**).

KESIHATAN KANAK-KANAK

SARINGAN ENZIM G6PD

Pada tahun 2017 bilangan kes G6PD yang dikesan adalah 179 kes dari 15,302 jumlah bayi yang disaring G6PD berbanding 141 kes pada tahun 2016. Peratus (%) G6PD dikesan dari kelahiran hidup bagi tahun 2017 adalah 1.2% berbanding 0.9% pada tahun 2016 (**Jadual 6**). Maklumat bilangan disaring G6PD di bawah Sistem HMIS adalah bagi fasiliti kerajaan dan ianya tidak termasuk bilangan yang disaring di bawah fasiliti swasta.

Bagi tempoh 2013 - 2017 peratus bayi dikesan G6PD di N.Sembilan adalah pada <2%.

Jadual 6 : Bilangan dan Peratus (%) Disaring Dan Dikesan G6PD di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Kelahiran*	Bil. Kelahiran Hidup-Fasiliti Kerajaan	Bil. Disaring G6PD**	% Disaring G6PD	Bil. Dikesan G6PD	% G6PD Dikesan
2013	16,468	13,691	13,617	99.5	224	1.6
2014	16,231	13,770	14,076	102.2	249	1.8
2015	15,644	14,104	14,122	100.1	215	1.5
2016	16,247	14,798	14,930	100.9	141	0.9
2017	16,584	15,246	15,302	100.4	179	1.2

*Sumber Data: KIB 205A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

*Kelahiran di semua fasiliti kerajaan dan swasta **Maklumat bilangan saringan di fasiliti kerajaan sahaja

SARINGAN CONGENITAL HYPOTHYROIDISM

Saringan *Congenital Hypothyroidism* (CH) merupakan Program Saringan Neonatal Kebangsaan yang memerlukan saringan dan rawatan dalam tempoh 14 hari apabila bayi baru lahir dikesan dengan *abnormal* paras TSH. Objektif rawatan awal adalah untuk mengurangkan kesan *mental disability* perkembangan kanak-kanak. Sasaran rawatan adalah 100% di rawat dalam tempoh 14 hari setelah dikesan *Congenital Hypothyroidism* (Jadual 7).

Jadual 7 : Bilangan Congenital Hypothyroidism Dikesan dan Dirawat di Negeri Sembilan, 2013 – 2017

Bilangan Kes	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan kes dikesan CH	7	9	13	18	9
Bilangan kes dirawat dalam tempoh 14 hari	7	9	13	18	9

*Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

LIPUTAN IMMUNISASI

Pencapaian liputan semua jenis imunisasi bagi tahun 2017 di bawah Program Imunisasi Kebangsaan adalah melebihi sasaran >95% (Jadual 9). Mulai 1 April 2016 jadual imunisasi MMR adalah 2 dos (9 bulan dan 12 bulan) bagi kanak-kanak yang lahir pada 1 Julai 2015.

Imunisasi	2013	2014	2015	2016	2017
BCG*	99.7% (17,281/17,334)	99.5% (18,196/18,292)	99.6% (18,244/18,312)	99.6% (18,135/18,203)	99.6% (18,270/18,347)
DPT/Hib dos 3	96.9% (17,082/17,621)	101.1% (17,813/17,621)	100.3% (18,106/18,055)	103.2% (19,023/18,423)	98.1% (18,068/18,423)
Polio	96.9% (17,082/17,621)	101.1% (17,813/17,621)	100.3% (18,106/18,055)	103.2% (19,023/18,423)	98.1% (18,068/18,423)
Hepatitis B dos 3	97.0% (17,098/17,621)	98.9% (17,425/17,621)	98.9% (17,863/18,055)	100.7% (18,545/18,423)	97.8% (18,011/18,423)
MMR dos 1				65.5% (12,074/18,423)	95.1% (17,520/18,423)
MMR dos 2	94.5% (17,013/18,000)	93.2% (16,787/18,000)	96.5% (17,941/18,600)	98.6% (18,151/18,400)	96.3% (17,727/18,400)

*Sumber Data: KKK 203A Unit Kesihatan Keluarga dan *Unit Tibi/Kusta Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

*Denominator: Anggaran Kelahiran Hidup dan Anggaran Kanak-kanak 1 – 2 tahun, PIK, KKM

PEMERIKSAAN KANAK-KANAK 0 - 6 TAHUN

Pemeriksaan kanak-kanak bagi kategori 0 sehingga <1 tahun sahaja yang mencapai purata bilangan pemeriksaan optima bagi tahun 2017.

Liputan (%) pemeriksaan kanak-kanak mengikut kategori umur menunjukkan pencapaian melebihi sasaran bagi kategori 0 - 1 tahun. Bagi kategori 1 - 4 tahun dan 5 - 6 tahun liputan masing-masing masih tidak mencapai sasaran sejak dari tahun 2015 dan 2013 (Jadual 8).

Bilangan kedatangan ini berdasarkan kepada keperluan pemeriksaan mengikut kumpulan umur bagi tujuan keperluan imunisasi, penilaian pertumbuhan dan perkembangan serta pengesanan ketidakupayaan sebagai contoh masalah penglihatan dan autism (pemeriksaan M-CHAT).

Pendekatan *Personalised Care* bagi setiap Klinik Kesihatan dan Klinik Desa di semua daerah perlu dipertingkatkan dalam memastikan liputan pemeriksaan dan bilangan lawatan bayi / kanak-kanak mengikut kategori umur dapat dicapai.

Jadual 8 : Bilangan & Purata Pemeriksaan Dan Liputan (%) Kedatangan Kanak-kanak Mengikut Kategori Umur di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Jenis Kedatangan	Kumpulan Umur					
		0 - <1 tahun	Liputan (%) Sasaran : 75%	1 - 4 tahun	Liputan (%) Sasaran : 52%	5 - 6 tahun	Liputan (%) Sasaran : 20%
2013	Baru	31,112	135.6 (31,112/22,942)	35,962	52.3 (35,962/68,800)	4,312	12.6 (4,312/34,300)
	Ulangan	102,489		71,632		4,374	
	Jumlah	133,611		107,594		9,046	
	Purata	4.3		2.9		2.1	
2014	Baru	31,452	137.1 (31,452/22,942)	36,617	53.2 (36,617/68,800)	4,611	13.4 (4,611/34,300)
	Ulangan	110,005		73,899		4,875	
	Jumlah	141,457		110,516		9,486	
	Purata	4.5		3.0		2.1	
2015	Baru	20,971	90.0 (20,971/23,301)	27,858	38.5 (27,858/72,400)	4,142	12.5 (4,142/33,200)
	Ulangan	121,905		83,355		6,187	
	Jumlah	142,876		111,213		10,329	
	Purata	6.8		4.0		2.5	
2016	Baru	20,068	82.5 (20,068/24,314)	32,142	46.4 (32,142/69,200)	5,184	16.1 (5,184/32,100)
	Ulangan	158,054		125,690		11,703	
	Jumlah	178,122		157,832		16,887	
	Purata	8.9		4.9		3.3	
2017	Baru	19,243	79.1 (19,243/24,314)	33,294	48.1 (33,294/69,200)	5,897	18.3 (5,897/32,200)
	Ulangan	136,985		99,647		6,724	
	Jumlah	156,228		132,941		12,621	
	Purata	8.1		4.0		2.1	

*Sumber Data: KKK 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

*Nota: Jumlah pemeriksaan 0 - <1 tahun – 9 kali; 1 - 4 tahun – 6 kali; 5 - 6 tahun – 3 kali

Jadual 9 : Liputan Imunisasi Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Pencapaian liputan (%) imunisasi MMR dos 2 mengikut daerah bagi tahun 2017 (**Jadual 10**) yang tidak mencapai 95% adalah daerah Jempol (92.1%), Port Dickson (91.3%), Rembau (85.9%) dan Jempol (65.9%). Aktiviti pengesanan *defaulter* imunisasi MMR perlu dipertingkatkan di peringkat Klinik Kesihatan/Klinik Desa dalam memastikan semua kanak-kanak yang layak, mendapat imunisasi. Sistem i-Jejak di bawah modul measles perlu digunakan sebagai kaedah memantau dalam kalangan *defaulter* suntikan measles.

Jadual 10 : Liputan Imunisasi MMR Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2017

MMR	Jejebu	Jempol	K.Pilah	P.Dickson	Rembau	Seremban	Tampin
Dos 1*	86.5%↓ (685/792)	74.0%↓ (2,027/2,739)	102.1% (1,083/1,061)	102.7%↓ (1,999/1,946)	91.4%↓ (741/811)	98.3% (9,569/9,735)	105.8% (1,416/1,339)
Dos 2**	92.1%↓ (737/800)	65.9%↓ (1,977/3,000)	106.0% (1,060/1,000)	91.3%↓ (2,009/2,200)	85.9%↓ (773/900)	112.6% (9,687/8,600)	78.1%↓ (1,484/1,900)

*Sumber Data: KKK 203A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

*Denominator : anggaran kelahiran hidup; **Denominator : anggaran kanak-kanak berumur 1 tahun

KANAK-KANAK BERKEPERLUAN KHAS

Pengesanan awal ketidakupayaan dalam kalangan kanak-kanak 0 - 1 tahun merupakan indikator yang dipantau di bawah *Key Performance Indicator* (KPI) Pegawai Kesihatan Daerah dan pencapaian indikator Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga.

% Pengesanan Awal Ketidakupayaan Dalam Kalangan Kanak-kanak 0 - 1 tahun

Sasaran : 0.12% (Denominator - anggaran lahir hidup)

Bilangan kes baru ketidakupayaan bagi kategori umur 0 - 1 tahun yang disahkan pada 2017 adalah 40 kes (40.4%) dari keseluruhan kes (0 - 18 tahun). Pencapaian % pengesanan adalah pada 0.22%.

Bagi semua kategori umur untuk tahun 2017, bilangan kes baru yang menjalani rehabilitasi adalah lebih tinggi di hospital dan klinik kesihatan berbanding Pusat Pemulihan Dalam Komuniti / Pusat Jagaan Harian dan lain-lain di bawah lain-lain kategori (**Jadual 11**).

Jadual 11 : Bilangan Bayi / Kanak-kanak Berkeperluan Khas Dikesan di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Kategori Umur (tahun)	Jumlah Kanak-kanak Berkeperluan Khas Dikesan dan Didaftar	Bilangan Kes Baru Mengikuti Program Rehabilitasi Mengikut Fasilitas			
			Hospital	Klinik Kesihatan	Rumah	*Lain-lain
2013	0 – <1	11	5	5	0	1
	1 – 18	27	15	6	0	6
2014	0 – <1	13	7	5	0	1
	1 – 18	93	13	9	2	69
2015	0 – <1	40	21	11	6	8
	1 – 18	72	31	16	9	21
2016	0 – <1	35	16	13	2	8
	1 – 18	87	20	26	1	47
2017	0 – <1	40	27	5	2	6
	1 – 18	59	27	9	2	21

*Sumber Data: KKK 206 Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

*Nota: *Lain-lain termasuk PDK, Sekolah Khas/Kelas Khas, Pusat Jagaan Harian, NGO/Swasta

KESIHATAN WANITA

AMALAN PERANCANG KELUARGA

Pengambilan perancang keluarga merupakan salah satu indikator yang dipantau di bawah pencapaian indikator Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga. Jumlah penerima baru perancang keluarga bagi tahun 2017 (3,737) menunjukkan penurunan berbanding tahun 2016 (4,269). Sejak tahun 2014 data negeri secara keseluruhan menunjukkan penurunan bagi penerima baru perancang keluarga (**Jadual 12**).

Jadual 12 : Bilangan Penerima Baru, Ulangan dan Jumlah Perancang Keluarga Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Jenis Kedatangan	Daerah							
		Jelevu	Jempol	K.Pilah	P.Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	N.Sembilan
2013	Baru	241	874	324	575	228	1,742	558	4,542
	Ulangan	6,905	11,438	8,254	7,387	3,944	16,669	10,466	65,063
	Jumlah	7,146	12,312	8,578	7,962	4,172	18,411	11,024	69,605
2014	Baru	192	813	337	682	235	1,842	466	4,567
	Ulangan	7,203	13,349	8,655	7,418	3,800	18,631	10,187	69,243
	Jumlah	7,395	14,162	8,992	8,100	4,035	20,473	10,653	73,810
2015	Baru	202	945	365	664	200	1,940	501	4,817
	Ulangan	6,945	14,695	9,089	7,644	3,923	19,874	9,792	71,962
	Jumlah	7,147	15,640	9,454	8,308	4,123	21,814	10,293	76,779
2016	Baru	169	718	277	585	211	1,869	440	4,269
	Ulangan	6,850	14,690	9,107	7,114	3,746	19,462	9,399	70,368
	Jumlah	7,019	15,408	9,384	7,699	3,957	21,331	9,839	74,637
2017	Baru	134	747	269	493	172	1,569	353	3,737
	Ulangan	6,411	14,013	8,729	7,088	3,693	17,528	8,438	65,900
	Jumlah	6,545	14,760	8,998	7,581	3,865	19,097	8,791	69,637

*Sumber Data: PKW 201 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Jadual 13 : Pelanggan Berisiko Berdaftar Yang Mengamal Kaedah Perancang Keluarga Kod 1 (%) Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2017

Daerah	Bilangan Kes Berisiko Yang Didaftarkan (QAP/ PK/ 21)	Bilangan Yang Mengamal Mengikut Jenis Kaedah	Pencapaian Indikator
		Kod 1	% Penggunaan Kod 1
Jelevu	210	175	83.3
Jempol	667	548	82.2
Kuala Pilah	405	352	86.9
Port Dickson	772	564	73.1
Rembau	292	258	88.4
Seremban	1,514	1,098	72.5
Tampin	507	390	76.9
Negeri Sembilan	4,367	3,385	77.5

*Sumber Data: QAP/PK/21 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Sasaran di bawah indikator penggunaan perancang keluarga yang mengamalkan kaedah 1 (kaedah perancang keluarga berkesan) adalah pada >80%. Daerah Jelevu, Jempol, Kuala Pilah dan Rempau telah mencapai sasaran yang ditetapkan.

PEMERIKSAAN PAP SMEAR

Jumlah pengambilan pap smear di N.Sembilan bagi tahun 2017 menunjukkan peningkatan iaitu 20,702 slaid berbanding 19,471 pada tahun 2016. Peratus *unsatisfactory slaid* dari jumlah slaid yang dilaporkan adalah 0.22% dengan *abnormal smear* 1.17% bagi tahun 2017 berbanding tahun 2016 iaitu 0.12% bagi *unsatisfactory* dan *abnormal smear* 1.46%.

Jadual 14 : Bilangan Pengambilan dan Keputusan Slaid Pap Smear di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Slaid Pap Smear	2013	2014	2015	2016	2017
Bil. slaid diambil	20,241	17,783	22,592	19,689	21,025
Bil. slaid dilaporkan	19,420	16,788	22,672	19,471	20,702
Bil. slaid 'unsatisfactory'	105 (0.5%)	63 (0.4%)	22 (0.1%)	24 (0.12%)	45 (0.22%)
Bil. normal smear	19,043 (98.1%)	16,529 (98.4%)	22,457 (99.1%)	19,162 (98.4%)	20,415 (98.6%)
Bil. abnormal smear	272 (1.4%)	196 (1.2%)	193 (0.8%)	285 (1.46%)	242 (1.17%)

Sumber Data: PKW 203A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PEMERIKSAAN KLINIKAL PAYUDARA (PKP)

Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) dijalankan sebagai salah satu aktiviti pengesanan awal kanser payudara dalam kalangan wanita. Jumlah PKP yang dijalankan bagi tahun 2017 adalah sebanyak 72,761 berbanding 71,057 pada tahun 2016 (Jadual 15). PKP normal sebanyak 72,667 (99.87%) dengan 0.13% (94 kes) adalah abnormal (Jadual 16).

Jadual 15 : Bilangan Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Daerah	2013	2014	2015	2016	2017
Jelevu	4,095	4,131	2,232	4,144	4,212
Jempol	15,650	16,205	13,157	10,879	9,706
Kuala Pilah	10,034	12,533	11,015	10,752	11,807
Port Dickson	5,059	4,959	5,985	6,140	6,766
Rembau	1,997	2,133	3,457	4,217	3,856
Seremban	20,388	22,484	21,979	29,195	29,752
Tampin	3,846	4,181	6,030	5,730	6,662
Negeri Sembilan	61,069	66,626	68,233	71,057	72,761

Sumber Data: PKW 206 1/2010 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Jadual 16 : Bilangan Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) dan Keputusan Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2017

Daerah	Pemeriksaan PKP (n = 72,667)			Keputusan PKP	
	< 20 tahun	20 - 49 tahun	≥ 50 tahun	Normal	Abnormal
Jelevu	70	3,941	201	4,212	0
Jempol	729	7,671	1,298	9,698	8
Kuala Pilah	1,110	9,772	905	11,787	20
Port Dickson	154	5,834	754	6,742	24
Rembau	45	2,341	1,456	3,842	14
Seremban	224	26,822	2,694	29,740	12
Tampin	41	4,279	2,326	56,646	16
Negeri Sembilan	2,373	60,660	9,634	72,667 (99.87%)	94 (0.13%)

*Sumber Data: PKW 206 1/2010 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PERKHIDMATAN KESIHATAN SEKOLAH

PEMERIKSAAN KESIHATAN MURID SEKOLAH

Peratus pemeriksaan murid-murid mengikut tahun bagi tahun 2017 oleh Jururawat melebihi 95% manakala bagi Pegawai Perubatan telah menunjukkan penurunan pemeriksaan murid TABIKA, Tahun 1, Tahun 6 dan Tingkatan 3 berbanding tahun 2015.

Jumlah pemeriksaan murid TABIKA, Tahun 1, Tahun 6 dan Tingkatan 3 oleh Jururawat bagi tahun 2017 masing-masing adalah seramai 18,174 (96.0%), 17,607 (99.6%), 16,708 (98.6%) dan 17,231 (99.5%). Manakala oleh Pegawai Perubatan adalah seramai 2,633 (14.5%) murid TABIKA, 15,361 (86.9%) murid Tahun 1, 12,791 (76.6%) murid Tahun 6 dan 13,220 (76.3%) murid Tingkatan 3 (**Jadual 17**).

Jadual 17 : Liputan Pemeriksaan (%) Di Sekolah Mengikut Tahun Oleh Jururawat Dan Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Pemeriksaan oleh Jururawat (%)					Pemeriksaan oleh Doktor (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
TABIKA	96.0	95.1	98.4	98.2	96.0	27.5	21.7	16.4	8.7	13.9
Tahun 1	99.9	100.0	99.8	99.9	99.6	84.1	95.5	87.8	86.8	86.9
Tahun 6	98.8	98.6	98.7	99.3	98.6	78.5	85.0	79.9	75.9	75.5
Tingkatan 3	99.9	99.4	99.6	99.7	99.5	71.4	81.3	75.5	73.8	76.3

*Sumber Data: KSK 203 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

LIPUTAN IMUNISASI MURID SEKOLAH

Pencapaian liputan Program Imunisasi Sekolah bagi tahun 2013 – 2017 adalah $\geq 95.0\%$. Pencapaian 2017 imunisasi MMR/DT untuk murid Tahun 1 adalah 99.8% manakala liputan bagi Tetanus Toxoid murid Tingkatan 3 adalah juga pada 99.8%. Pemberhentian vaksin Oral Polio kepada murid sekolah bermula tahun 2016 (Jadual 18).

Jadual 18 : Liputan Imunisasi (%) MMR, Polio, Double Antigen Dan Tetanus Toxoid Murid Sekolah di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Imunisasi	2013	2014	2015	2016	2017
MMR	98.3% (15,977 / 16,255)	99.6% (17,365 / 17,439)	99.4% (17,129 / 17,228)	99.8% (17,470 / 17,502)	99.8% (17,576 / 17,607)
Polio	99.0% (16,084 / 16,255)	99.6% (17,366 / 17,439)	98.7% (16,998 / 17,228)		
DT	99.0% (17,082 / 16,255)	99.6% (17,366 / 17,439)	99.6% (17,159 / 17,228)	99.8% (17,470 / 17,502)	99.8% (17,576 / 17,502)
Tetanus Toxoid	99.4% (18,136 / 18,251)	99.5% (18,610 / 18,699)	99.5% (18,891 / 18,977)	99.5% (17,618 / 17,709)	99.8% (17,197 / 17,231)

*Sumber Data: KSK 202A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PROGRAM PELALIAN HPV DI SEKOLAH

Di Negeri Sembilan suntikan Pelalian HPV telah dimulakan pada 20 September 2010. Bermula 2015 dos HPV diberikan sebanyak 2 dos berbanding 3 dos pada tahun 2010 – 2014. Bagi tahun 2017 sejumlah 8,786 (98.4%) murid perempuan Tingkatan 1 memberikan kebenaran untuk suntikan HPV. Bagi kohort pertama, seramai 8,769 (99.8%) telah menerima suntikan dos pertama; manakala kohort kedua sebanyak 8,689 (99.1%) menerima dos kedua (Jadual 19).

Jadual 19 : Liputan (%) HPV Murid Tingkatan 1 Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2015 - 2017

Tahun	Enrolmen murid perempuan	Murid perempuan yang ada kebenaran	% murid perempuan yang ada kebenaran	Murid yang mendapat suntikan	% Murid mendapat suntikan	Murid yang mendapat suntikan	% Murid mendapat suntikan
				Dos 1		Dos 2	
2015	8,723	8,578	98.3	8,578	100.0	8,568	99.9
2016	9,047	8,916	98.5	8,913	99.9	8,794	98.6
2017	8,926	8,786	98.4	8,769	99.8	8,689	99.1

*Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PROGRAM SARINGAN TALASEMIA MURID TINGKATAN 4 DI SEKOLAH

Program Saringan Talasemia Murid Tingkatan 4 bermula pada tahun 2016. Ianya dijalankan secara sukarela dan di bawah Pasukan Kesihatan Sekolah peringkat daerah. Pencapaian saringan Talasemia mengikut daerah bagi tahun 2016 - 2017 seperti di **Jadual 20**.

Peratus yang memberi kebenaran menjalani ujian meningkat bagi tahun 2017 (90.4%) berbanding 2016 (88.5%). Pencapaian negeri menunjukkan penurunan peratus menjalani ujian saringan bagi tahun 2017 (95.0%) berbanding 2016 (96.5%). Daerah Port Dickson (92.9%) dan Rembau (93.4%) menunjukkan peratus saringan rendah berbanding pencapaian peringkat negeri bagi tahun 2017.

Jadual 20 : Pencapaian Saringan Talasemia Mengikut Daerah, 2016 - 2017

Daerah	2016						2017					
	% Kebenaran Jalani Ujian			% Saringan Ujian			% Kebenaran Jalani Ujian			% Saringan Ujian		
	Bilangan Kebenaran	Enrolmen	%	Bilangan Saring	Bilangan Kebenaran	%	Bilangan Kebenaran	Enrolmen	%	Bilangan Saring	Bilangan Kebenaran	%
Jejebu	672	728	92.3	659	672	98.1	803	841	95.5	774	803	96.4
Jempol	1,557	1,737	89.6	1,530	1,557	98.3	1,707	1,853	92.1	1,605	1,707	94.0
Kuala Pilah	1,167	1,319	88.5	1,121	1,167	96.1	1,132	1,223	92.6	1,092	1,132	96.5
Port Dickson	1,344	1,504	89.4	1,286	1,344	95.7	1,521	1,813	83.9	1,413	1,521	92.9
Rembau	1,069	1,241	86.1	998	1,069	93.4	1,203	1,220	98.6	1,124	1,203	93.4
Seremban	7,025	7,974	88.1	6,766	7,025	96.3	7,653	8,567	89.3	7,283	7,653	95.2
Tampin	1,004	1,134	88.5	996	1,004	99.2	1,216	1,332	91.3	1,183	1,216	97.3
Negeri Sembilan	13,338	15,637	88.5	13,356	13,838	96.5	15,235	16,849	90.4	14,474	15,235	95.0

*Sumber Data: Sistem e-thal Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

PROGRAM KEPASTIAN KUALITI (QUALITY ASSURANCE PROGRAMME)

Indikator QAP yang dipantau di bawah Unit Kesihatan Keluarga adalah Kadar Jaundis Neonatal Teruk - Severe Neonatal Jaundice (SNNJ) dan Peratus Murid Tahun 1 Dikesan Masalah Ketajaman Penglihatan.

Pencapaian tahun 2017 bagi kedua-dua kitaran adalah > 50 / 10,000 ELB dan menunjukkan keseluruhan penurunan berbanding tahun 2016. Pengesanan Murid Tahun 1 dengan masalah ketajaman penglihatan untuk tahun 2017 menunjukkan pengesanan adalah 5.9% melebihi sasaran > 5% (Jadual 21).

Jadual 21 : Pencapaian Indikator QA Kadar Jaundis Neonatal Teruk (SNNJ) dan Peratus Murid Tahun 1 Dikesan Masalah Ketajaman Penglihatan di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Indikator QA	2013		2014		2015		2016		2017	
	Jan-Jun	Jul-Dis	Jan-Jun	Jul-Dis	Jan-Jun	Jul-Dis	Jan-Jun	Jul-Dis	Jan-Jun	Jul-Dis
Kadar Jaundis Neonatal Teruk (*<50/10,000 ELB)	77.2	78.3	65.8	95.3	107.8	64.7	108.5	135.1	96.6	61.9
	Jan - Dis		Jan - Dis		Jan - Dis		Jan - Dis		Jan - Dis	
Peratus Murid Tahun 1 Dikesan Masalah Ketajaman Penglihatan (>5%)	6.6		5.6		5.2		4.9		5.9	

*Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

*Denominator: Anggaran Kelahiran Hidup (ELB), PIK, KKM

2.3 UNIT KESIHATAN PRIMER

PENGENALAN

Unit Kesihatan Primer adalah salah satu unit di bawah Bahagian Kesihatan Awam, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Unit ini telah diwujudkan secara berasingan dari Unit Kesihatan Keluarga untuk menambahbaik penyelarasan aktiviti di bawah Kesihatan Primer dan Kesihatan Keluarga dari segi sumber dan perancangan aktiviti. Ini bertujuan agar penumpuan yang lebih fokus dapat diberikan bagi mencapai objektif Jabatan Kesihatan Negeri yang telah ditetapkan. Di peringkat KKM, Cawangan Kesihatan Primer adalah merupakan salah satu dari dua cawangan di bawah Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga.

Unit Kesihatan Primer menyediakan perkhidmatan yang komprehensif meliputi semua melalui pelbagai fasiliti kesihatan awam. Skop perkhidmatan terdiri dari:

- a. Pelaksanaan Polisi Kesihatan Primer.
 - i. Pengukuhan Perkhidmatan Kesihatan Primer melalui *Family Doctor Concept* (FDC).
 - ii. Perkhidmatan kesihatan di Peringkat Komuniti/ Institusi
 - iii. Memperkukuhkan Perkhidmatan pada *Underserved Population*
- b. Kualiti Perkhidmatan Primer.
- c. Perkhidmatan Pra Hospital dan Kecemasan Primer.
- d. Penjagaan Perubatan Primer.
- e. Infrastruktur Fasiliti Kesihatan.
- f. Sokongan Klinikal dan Teknikal.
- g. Sistem Informatik Primer

Kesemua jenis perkhidmatan diberi melalui pelbagai fasiliti kesihatan statik yang berjumlah 163 buah fasiliti (KK, KD dan K1M) atau melalui perkhidmatan bergerak yang berjumlah 8 unit yang diberikan oleh pasukan yang dikenalpasti dari Klinik Kesihatan di kawasan operasi. Sehingga kini purata jumlah kedatangan yang di lihat oleh fasiliti-fasiliti tersebut telah menjangkau 2.5 juta lebih setahun (sehingga tahun 2017).

VISI

Ke Arah Individu, Keluarga dan Masyarakat Sihat.

MISI

Menerajui perkhidmatan Penjagaan Kesihatan Primer di Negeri Sembilan yang dinamik dengan memberi penekanan pada tahap kewibawaan yang tinggi, profesionalisme dan kecemerlangan sejajar dengan aspirasi dan cabaran negara.

OBJEKTIF

Objektif Umum

Untuk menyampaikan perkhidmatan primer di peringkat temu pertama ke arah pembentukan komuniti sihat dan kehidupan berkualiti dengan perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian aktiviti-aktivitinya bertujuan untuk memberi perkhidmatan jagaan kesihatan yang komprehensif.

Objektif Khusus

- Untuk memberi perkhidmatan pesakit luar, promosi kesihatan, rawatan dan rehabilitasi kepada semua ahli keluarga pada *first point of contact* melalui pelaksanaan Polisi Penjagaan Kesihatan Primer.
- Menyediakan perkhidmatan sokongan klinikal yang komprehensif
- Memberi respons kepada kes-kes kecemasan dengan cekap dan efisien.
- Memastikan peningkatan kualiti penjagaan Kesihatan Primer.
- Memastikan infrastruktur fasiliti kesihatan yang memenuhi keperluan perkhidmatan.
- Untuk meningkatkan dan mengukuhkan penggunaan teknologi maklumat dalam sistem perkhidmatan

PENCAPAIAN**PEMANTAUAN PERKHIDMATAN PESAKIT LUAR**

Perkhidmatan pesakit luar merupakan aktiviti utama dalam penjagaan kesihatan primer yang dikendalikan di 50 buah Klinik Kesihatan sehingga 2017 (termasuk 7 buah Klinik Desa Naik Taraf ke Klinik Kesihatan dan sebuah Klinik Kesihatan UTC). Klinik Kesihatan UTC Seremban telah mula beroperasi pada 20 November 2017 dan perasmian UTC telah disempurnakan oleh YAB Perdana Menteri pada 30 November 2017.

Jumlah kedatangan pesakit luar di Klinik Kesihatan di N. Sembilan telah meningkat dari tahun ke tahun. Kedatangan tertinggi adalah di KK Seremban dan diikuti dengan KK Senawang. Pada dasarnya pemantauan dari segi beban kedatangan dilakukan setiap bulan di mana proses ini amat penting di dalam menentukan kapasiti keanggotaan untuk menjalankan perkhidmatan tersebut.

Jadual 1 : Kedatangan Pesakit Luar di Klinik Kesihatan Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Daerah	Jumlah Kedatangan Perkhidmatan Pesakit Luar					
	Klinik Kesihatan	2013	2014	2015	2016	2017
Seremban	KK Seremban	367,519	429,652	340,171	332,013	332,576
	KK Ampangan	72,946	92,860	76,622	82,985	107,824
	KK Nilai	55,818	64,479	60,486	59,489	63,114
	KK Rantau	32,158	41,966	38,443	37,734	34,062
	KK Mantin	24,451	31,917	35,033	38,487	41,515
	KK KLIA	27,950	31,631	26,728	24,366	27,073
	KK Lenggeng	16,290	18,446	15,923	19,831	16,693
	KK Sendayan	19,049	25,079	23,068	23,994	23,341
	KK Senawang	116,733	149,304	132,021	146,826	112,352
	KK Seremban 2	78,146	109,787	99,083	104,374	108,759
	KK Desa Rhu	12,921	14,738	17,808	20,283	23,870
	KK Sikamat	-	-	17,557	48,161	50,089
	KK UTC	-	-	-	-	4,184
	Jumlah	823,981	1,011,173	882,943	938,543	945,452

Daerah	Jumlah Kedatangan Perkhidmatan Pesakit Luar					
	Klinik Kesihatan	2013	2014	2015	2016	2017
Kuala Pilah	KK Kuala Pilah	78,920	83,968	84,126	91,951	96,035
	KK Juaseh	26,280	32,482	32,890	31,084	41,855
	KK Johol	18,586	20,394	19,136	20,823	26,860
	KK Padang Lebar	8,190	8,882	6,667	11,057	9,583
	KK Sri Menanti	7,203	7,850	9,564	8,453	8,023
	KK Terachi	7,957	8,562	7,148	7,369	8,056
	KK Gunung Pasir	6,219	6,569	5,254	4,716	5,085
	KK Senaling	4,351	5,841	7,937	7,097	11,161
	Jumlah	157,706	174,548	172,722	182,550	206,658
Jempol	KK Bahau	55,045	62,321	80,628	90,524	75,591
	KK Bandar Seri Jempol	28,106	34,994	32,900	33,690	31,024
	KK Palong 4, 5, 6	26,821	28,714	29,384	29,410	31,626
	KK Palong 7, 8	15,438	16,154	14,456	15,116	17,076
	KK Serting Hilir	17,472	19,345	17,698	19,431	19,347
	KK Palong 9, 10, 11	12,126	12,568	11,782	14,445	14,390
	KK Lui Muda	16,357	14,956	15,230	15,450	17,107
	Jumlah	171,365	203,686	202,078	218,066	206,161
Tampin	KK Tampin	135,636	168,498	117,154	112,468	115,833
	KK Gemas	38,763	39,851	44,280	66,997	71,067
	KK Gemencheh	38,315	41,512	38,401	39,919	71,067
	KK Jelai	23,993	20,444	18,052	20,734	17,348
	KK Air Kuning	20,849	22,782	22,974	19,238	19,336
	KK Bukit Rokan Utara	7,019	6,961	7,762	7,343	8,329
	Jumlah	264,575	302,476	248,623	266,699	302,980
Rembau	KK Rembau	61,430	64,657	46,974	42,609	43,547
	KK Astana Raja	11,443	11,823	10,550	14,793	14,118
	KK Pedas	28,471	32,653	24,699	29,152	29,877
	KK Kota	8,138	9,126	8,036	9,495	8,058
	Jumlah	109,482	119,088	90,259	96,049	95,600
Port Dickson	KK Port Dickson	124,816	128,155	133,089	136,915	134,911
	KK Bukit Pelandok	18,699	20,696	18,906	31,006	25,376
	KK Linggi	20,869	23,378	24,298	23,890	27,277
	KK Pasir Panjang	20,976	23,929	21,701	25,565	28,739
	KK Lukut	30,714	43,336	43,330	44,206	53,837
	Jumlah	216,074	239,694	241,324	261,582	270,140
Jelevu	KK Jelevu	30,528	42,557	37,296	34,186	31,073
	KK Simpang Durian	17,099	21,986	27,705	21,208	21,452
	KK Pertang	19,476	21,614	26,779	25,259	24,590
	KK Titi	16,056	15,504	14,960	15,118	14,165
	KK Pasoh 1	6,746	7,534	9,356	8,527	8,209
	KK Chennah	-	-	-	-	2,315
	Jumlah	89,905	111,431	116,096	104,298	101,804

Untuk perancangan infrastruktur Klinik Kesihatan di Negeri Sembilan, di bawah Rancangan Malaysia ke 10, projek Klinik Kesihatan Nilai (Jenis 3) yang baru dijangka siap pada penghujung 2018, manakala di bawah Rancangan Malaysia ke ke 11, 3 projek Klinik Kesihatan telah diluluskan iaitu Klinik Kesihatan Palong 7,8 (Jenis 3) bersama kuarters, Klinik Kesihatan Lenggeng (Jenis 5) dan Klinik Kesihatan Rompin (Jenis 4) yang kini dalam pelbagai peringkat pembangunan.

PERKHIDMATAN KLINIK 1 MALAYSIA (K1M)

Perkhidmatan Klinik 1 Malaysia telah diperkenalkan oleh Perdana Menteri pada tahun 2010. Sebagai permulaan 3 buah Klinik 1 Malaysia telah berjaya ditubuhkan pada tahun 2010 di N. Sembilan, jumlah keseluruhan K1M di Negeri Sembilan adalah sebanyak 17 buah. Dengan peluasan perkhidmatan saringan di K1M, kedatangan makin bertambah baik. Penubuhan K1M baru iaitu K1M Bagan Pinang yang siap dan beroperasi pada 14.9.2017 telah di naik taraf kepada Klinik Kesihatan pada 25.9.2017.

Sehingga kini secara keseluruhan, perkhidmatan utama di K1M adalah perkhidmatan kesihatan pesakit luar namun di masa akan datang perkhidmatan K1M disasarkan dapat diperluaskan skop perkhidmatan terutama kepada pesakit kronik iaitu pesakit penyakit tidak berjangkit (NCD) yang stabil.

Jadual 2 : Kedatangan ke Klinik 1 Malaysia Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Bil.	Klinik 1 Malaysia	Jumlah				
		2013	2014	2015	2016	2017
1.	Klinik 1 Malaysia Taman Seremban Jaya	42,905	39,569	37,122	35,373	36,399
2.	Klinik 1 Malaysia Rasah Jaya	39,091	37,471	36,282	35,433	31,200
3.	Klinik 1 Malaysia Taman Semarak, Nilai	26,369	25,455	21,011	17,499	17,978
4.	Klinik 1 Malaysia Taman Gadong Indah	16,633	17,801	16,662	16,932	13,429
5.	Klinik 1 Malaysia Jalan Pantai, Sikamat	26,039	26,319	25,506	26,334	27,299
7.	Klinik 1 Malaysia Taman Intan Perdana, P.Dickdon	10,212	12,885	14,805	14,042	11,181
8.	Klinik 1 Malaysia Taman Cempaka, Jempol	17,080	16,450	19,662	22,162	20,930
9.	Klinik 1 Malaysia Taman Desa Melang, Kuala Pilah	11,501	13,356	14,898	16,246	15,565
10.	Klinik 1 Malaysia Taman Bukit Mika, Seremban	11,673	11,402	12,482	13,361	12,503
12.	Klinik 1 Malaysia Kota, Rembau	8,509	12,686	16,783	13,361	18,309
14.	Klinik 1 Malaysia Gemas, Tampin	10,235	10,464	12,709	17,895	17,467
15.	Klinik 1 Malaysia Titi, Jebebu	6,314	9,129	10,503	11,620	9,494
16.	Klinik 1 Malaysia Dataran Segar, P. Dickson	7,043	12,521	12,553	12,698	10,128
17.	Klinik 1 Malaysia Taman Melor, Rompin	6,144	9,730	11,174	12,142	12,427
18.	Klinik 1 Malaysia Jasmin, Senawang	-	693	5,624	12,810	13,206
19.	Klinik 1 Malaysia Kuala Sawah	-	988	6,801	10,844	12,280
20.	Klinik 1 Malaysia Taman Desa Jasmin, Nilai	-	-	5,501	13,142	13,176
Jumlah		239,748	239,748	256,919	265,078	301,894

PERKHIDMATAN KLINIK BERGERAK NEGERI SEMBILAN

Perkhidmatan Pasukan Klinik Bergerak di Negeri Sembilan telah berjaya diwujudkan di seluruh 7 daerah di negeri ini. Setiap daerah mempunyai sebuah pasukan Klinik Bergerak kecuali daerah Jempol yang mempunyai 2 pasukan Klinik Bergerak.

Perkhidmatan Klinik Bergerak ini telah berjaya mencapai objektif perkhidmatannya iaitu menyediakan perkhidmatan kesihatan kepada *Underserved Population*. Ini dapat dilihat dari jumlah kedatangan pesakit ke perkhidmatan ini.

Jadual 3 : Kedatangan ke Klinik Bergerak Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Bil.	Klinik Bergerak	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Klinik Bergerak PKD Seremban	8,007	6,697	7,211	7,595	9,937
2.	Klinik Bergerak PKD Kuala Pilah	1,826	2,342	3,799	3,973	4,855
3.	Klinik Bergerak PKD Jempol	4,079	6,218	8,881	7,132	7,242
4.	Klinik Bergerak PKD Tampin	1,154	1,978	2,571	3,894	3,779
5.	Klinik Bergerak PKD Rembau	2,668	3,428	5,369	5,370	4,266
6.	Klinik Bergerak PKD Port Dickson	2,399	2,170	2,666	3,167	3,067
7.	Klinik Bergerak PKD Jelevu	4,082	5,778	6,675	7,806	9,140
Jumlah		24,215	28,611	37,172	38,937	42,286

PERKHIDMATAN EXTENDED HOUR

Pada 10 Disember 2007, Pelaksanaan Waktu Bekerja Selepas Waktu Pejabat di Klinik Kesihatan telah dilaksanakan berikutan Surat Pekeliling Ketua Pengarah Kesihatan Malaysia Bil 8/2018 yang bertarikh 10 Disember 2017 yang dikeluarkan. Arahan ini berikutan pertambahan ke-kes bukan kecemasan (*cold case*) yang diterima oleh unit kecemasan di hospital yang mana menjejaskan tugas-tugas untuk memberi rawatan kepada kes-kecemasan.

Di Negeri Sembilan Perkhidmatan *Extended Hour* dijalankan di tiga buah klinik iaitu di KK Seremban, KK Bahau dan KK Port Dickson. Perkhidmatan ini memudahkan pelanggan datang ke Klinik Kesihatan selepas waktu pejabat dan pada hari Sabtu. Perkhidmatan *Extended Hour* di KK Seremban memberikan impak yang sangat penting terhadap kedatangan kes bukan kecemasan di HTJ.

Jadual 4 : Kedatangan ke Perkhidmatan Extended Hour Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Bil.	Klinik Extended Hours	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Klinik Kesihatan Seremban	39,941	46,650	40,522	41,734	42,926
2.	Klinik Kesihatan Bahau	8,235	8,797	8,255	7,487	8,682
3.	Klinik Kesihatan Port Dickson	12,690	10,248	11,164	12,795	10,847
Jumlah		57,574	65,695	59,941	62,016	62,455

FAMILY DOCTOR CONCEPT (FDC)

Hala tuju Kementerian Kesihatan (KKM) selari dengan RMK-11 adalah untuk memperkukuh penjagaan kesihatan primer. Konsep doktor keluarga ini merupakan salah satu daripada 4 langkah bagi merealisasikan halatuju ini di mana konsep doktor keluarga ini akan memastikan individu dan keluarga mendapat rawatan holistic, komprehensif dan berterusan. Ianya mula dilaksanakan pada tahun 2014 di KK Jelevu (klinik pilot) di N.Sembilan dan ia telah diperluas ke 5 buah KK yang lain (2014-2017). Ianya akan dilaksanakan secara berperingkat untuk semua Klinik Kesihatan. Dalam memperkukuh perlaksanaannya KKM juga telah menjadikan pembentukan pasukan Primary Health Care (PHC) yang terdiri dari 7 kategori jawatan sebagai KPI Perkhidmatan Kesihatan Primer di mana N.Sembilan telah mencapai 100% KPI tersebut.

Jadual 5 : Bilangan Klinik Kesihatan yang Mempunyai Pasukan *Primary Healthcare Team* (PHC)

Bil.	Tahun	
	2014	2015 - 2017
1.	KK Jelebu	KK Bahau
2.	-	KK Juasseh
3.	-	KK Air Kuning
4.	-	KK Rembau
5.	-	KK Lukut

KLINIK BERHENTI MEROKOK (KBM)

Pengukuhan aktiviti Pencegahan di Klinik Kesihatan dijalankan di 7 buah Daerah di Negeri Sembilan. Pencapaian Kadar Berhenti Merokok di Klinik Kesihatan adalah merupakan *Key Performance Indikator* (KPI) Pengarah Kesihatan Negeri dan KPI utama KKM.

Perkhidmatan saringan dan intervensi KBM dijalankan di semua Klinik Kesihatan. Pencapaian Kadar Berhenti Merokok mengikut daerah bagi tahun 2017 adalah seperti di jadual 7, di mana ianya mencapai sasaran kebangsaan iaitu 30%.

Jadual 6 : Pencapaian Kadar Berhenti Merokok di Klinik Kesihatan Mengikut Daerah

Bil.	Pejabat Kesihatan Daerah	Pencapaian	
1.	Seremban	19 / 34	55.9%
2.	Port Dickson	18 / 27	66.7%
3.	Kuala Pilah	16 / 42	38.1%
4.	Jempol	15 / 45	33.3%
5.	Jelebu	19 / 34	55.9%
6.	Tampin	19 / 58	32.8%
7.	Rembau	15 / 33	45.4%
Negeri Sembilan		151 / 368	41.03%

AKTIVITI PENGUKUHAN KAWALAN INFEKSI

Aktiviti kawalan infeksi telah dapat dilaksanakan di semua fasiliti kesihatan primer. Terdapat tiga aktiviti utama yang digariskan di bawah aktiviti kawalan infeksi di iaitu:

a. Audit kawalan infeksi Fasa 1 dan Fasa 2

Bagi tahun 2017, bilangan fasiliti yang telah diaudit mengikut kategori fasiliti adalah seperti berikut:

Bil.	Jenis Fasiliti	Bilangan yang diaudit (%)
1.	Klinik Kesihatan	39 / 50 (78%)
2.	Klinik Desa	63 / 96 (65.6%)
3.	Klinik 1 Malaysia	15 / 17 (88.2%)

Secara kesemua Klinik Kesihatan dan Klinik Desa yang diaudit berkaitan skop kawalan infeksi telah mendapat markah > 80% sepertimana yang disasarkan.

b. Hand Hygiene Compliance Survey

Sebanyak 10 buah Klinik telah dipilih untuk *menjalankan Survey HHC* antara bulan Julai hingga September. Keputusannya kesemua klinik tersebut telah mendapat markah > 75% dan telah mencapai sasaran yang ditetapkan oleh KKM.

TEKNOLOGI MAKLUMAT DI FASILITI KESIHATAN PRIMER

Bagi memastikan perkhidmatan kepada masyarakat berjalan lancar dan berkesan, Unit Kesihatan Primer juga telah memfokuskan untuk menaik taraf sistem teknologi maklumat sebagaimana saranan pihak kementerian. Antaranya membangunkan TPC-OHCIS. Sebanyak 6 buah KK telah terpilih untuk penggunaan sistem ini iaitu KK Seremban, KK Senawang, KK Seremban 2, KK Ampangan, KK Mantin dan KK Sikamat. Sistem ini telah dilaksanakan bermula bulan Mei 2017 dan merupakan projek rintis untuk Malaysia. 17 buah Klinik 1 Malaysia kini menggunakan sistem Hi-Data sedia ada untuk rekod pesakit.

PERKHIDMATAN PENJAGAAN LUKA (MODERN WOUND DRESSING)

Bermula tahun 2017, perkhidmatan penjagaan luka di fasiliti kesihatan primer diperkukuhkan lagi dengan pelaksanaan perkhidmatan penjagaan luka (*modern wound dressing*) yang lebih berkesan. Arahan Pelaksanaan Penubuhan Pasukan Luka di Klinik Kesihatan Kementerian Kesihatan Malaysia ini dikeluarkan pada 23 Oktober 2017 sebagai tambahan kepada pekeliling berkaitan sedia ada. Sebanyak 11 buah Klinik Kesihatan telah dipilih pada tahun 2017 untuk pelaksanaan program ini. Klinik Kesihatan tersebut seperti dalam jadual di bawah :

Bil.	Klinik Kesihatan
1.	KK Seremban 2
2.	KK Seremban
3.	KK Senawang
4.	KK Nilai
5.	KK Ampangan
6.	KK Bahau
7.	KK Port Dickson
8.	KK Tampin
9.	KK Rembau
10.	KK Jelebu
11.	KK Johol

Pada tahun 2018 telah dirancang akan pertambahan sebanyak 6 buah Klinik Kesihatan untuk tujuan ini, walaubagaimana pun perluasan perkhidmatan ini diharap dapat dipertingkatkan dengan peruntukan khas di bawah dasar baru kelak.

PANEL PENASIHAT KLINIK KESIHATAN (PPKK) DI NEGERI SEMBILAN

Bagi menyokong perkhidmatan kesihatan di kalangan komuniti peranan Panel Penasihat Klinik Kesihatan adalah penting. PPKK bertindak sebagai sukarelawan perkhidmatan kesihatan dan sebagai penggerak kepada KKM dalam menjalankan perkhidmatan kesihatan di komuniti.

Bagi tahun 2017 Konvensyen PPKK peringkat negeri telah diadakan pada 21 Februari 2017. Johan kategori Lisan telah dimenangi oleh Klinik Kesihatan Johol, manakala johan kategori Poster telah dimenangi oleh Klinik Kesihatan Gemencheh di mana PPKK ini telah mewakili PPKK N.Sembilan ke Konvensyen PPKK Kebangsaan yang diadakan di Melaka.

Mesyuarat bagi membentangkan pencapaian aktiviti dan kewangan PPKK telah diadakan pada 9 Ogos 2017 di KK Rembau, manakala Mesyuarat Teknikal telah diadakan sebanyak 4 kali bagi tahun 2017.

Sehingga kini terdapat 40 klinik kesihatan dengan PPKK, terdapat klinik kesihatan yang masih dalam proses kelulusan pembentukan PPKK seperti Klinik Kesihatan Sikamat.

PERKHIDMATAN PAKAR MATA BERGERAK (KLIP MOBILE) SECARA NBOS

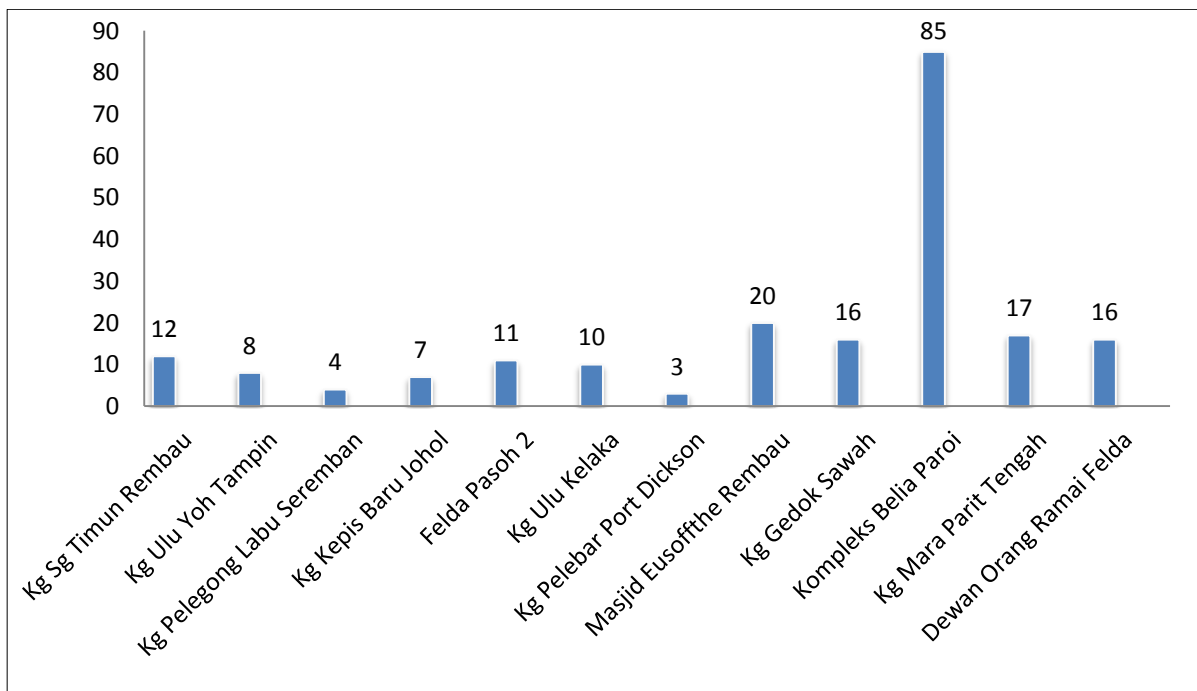
Program Kesejahteraan Warga Emas Fasa Pertama telah di jalankan di seluruh Negeri Sembilan pada tahun 2012 secara kerjasama antara JKN N. Sembilan dan Universiti Malaya(UM) bagi mendapatkan status kesihatan warga emas di Negeri Sembilan.

Berikutan hasil program ini, satu inisiatif dengan kerjasama (NBOS) antara Kerajaan Negeri, JKN N.Sembilan dan Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) bagi penubuhan Klinik Pakar Mata Bergerak (Klip Mobile) bagi membantu warga emas di luar bandar menjalani pemeriksaan dan rawatan. Perkhidmatan ini merupakan perkhidmatan pakar kepada penduduk kawasan luar bandar khususnya warga emas

Projek ini akan merakyatkan perkhidmatan kesihatan sekali gus meningkatkan kepuasan dan kesejahteraan hidup rakyat terhadap pembangunan dan perkhidmatan kesihatan yang disediakan oleh kerajaan. Pembiayaan rawatan adalah ditanggung oleh Kerajaan Negeri dan USIM, manakala bantuan teknikal (keperluan akta, piawaian dan khidmat nasihat) oleh JKN Negeri Sembilan.

Jadual 7 : Perkhidmatan Pakar Mata Bergerak(Klip Mobile), 2017

Bil.	Tarikh	Tempat	Bilangan Kedatangan Pesakit
1.	12.01.2017	Kg Sg.Timun,Astana Raja Rembau	69
2.	16.02.2017	Kg Ulu Yoh ,Ayer Mawang Tampin	50
3.	16.03.2017	Kg. Pelegong,Labu Seremban	39
4.	13.04.2017	Kg Kepis Baru, Johol,Kuala Pilah	33
5.	18.05.2017	Dewan Budaya Felda Pasoh 2 Jempol	72
6.	15.06.2017	Kg Kelaka Ulu Klawang, Jelebu	66
7.	13.07.2017	Kg Palebar ,Pasir Panjang Port Dickson	32
8.	10.08.2017	Masjid Pedas Hilir,Pedas,Rembau	48
9.	14.09.2017	Kg Tengah,Gedok Gemencheh, Tampin	77
10.	12.10.2017	Komplek Belia Dan Sukan, Paroi (Sempena Hari Penglihatan Sedunia peringkat N. Sembilan)	417
11.	16.11.2017	Kg Mara Parit Tinggi K.Pilah, Kuala Pilah	60
12.	14.12.2017	Dewan Orang Ramai Palong 7,8 Jempol	113

Rajah 1 : Bilangan Kes Yang Dirujuk Untuk Pembedahan Katarak

KESIMPULAN

Perkhidmatan Kesihatan Primer melalui fasa pengukuhan pada tahun 2017 di mana fokus utama adalah mengoptimisasikan sumber sedia ada untuk memastikan perkhidmatan dapat diberikan dengan kualiti yang lebih baik. Di samping itu terdapat beberapa program-program baru yang baru dilaksanakan dan perlu diperkukuhkan di fasiliti kesihatan primer seperti program modern *wound dressing* dan pengurusan kesakitan (program bebas kesakitan).

2.4 UNIT PENYAKIT BERJANGKIT

PENDAHULUAN

Kawalan dan pencegahan penyakit berjangkit telah bermula di Malaysia sejak tahun 1961 lagi. Ia diwujudkan bagi memastikan setiap kejadian penyakit berjangkit dapat dikesan segera dan disusuli dengan tindakan kawalan dan pencegahan serta merta.

Pemantauan kejadian penyakit berjangkit adalah berdasarkan Akta Pencegahan dan Pengawalan Penyakit Berjangkit 1988 (Akta 342). Penyakit berjangkit yang perlu dilaporkan adalah seperti yang tersenarai di dalam Jadual I dan II akta tersebut. Selain senarai tersebut, terdapat beberapa penyakit yang dikelaskan sebagai *emerging* dan *re-emerging disease* yang perlu dilaporkan jika ia ditemui.

Pemantauan penyakit berjangkit di negara ini dipantau melalui satu sistem surveilan yang terdiri daripada *Mandatory Disease Notification* menggunakan sistem e-notifikasi, *Clinical Based Surveillance (HFMD, AFP)*, *Laboratory Based Surveillance*, *Community Based Surveillance* dan Survelan yang dilakukan oleh agensi lain seperti FOMEMA dan Jabatan Perkhidmatan Veterinar.

VISI

Ke arah melahirkan individu, keluarga dan masyarakat di Negeri Sembilan yang sihat dan sejahtera serta dapat menikmati kehidupan yang bebas dari kejadian penyakit berjangkit.

MISI

Menjalankan program-program kawalan dan pencegahan dengan menyeluruh, bersepadu dan efisien bersama semua agensi kerajaan dan masyarakat dalam mengekang penularan wabak penyakit berjangkit.

OBJEKTIF

Objektif Umum

Untuk mengurangkan kadar kematian (mortaliti) dan kejadian (morbidity) yang disebabkan oleh Penyakit Berjangkit.

Objektif Khusus

- i. Untuk mengurangkan kadar kematian (mortaliti) dan kejadian (morbidity) yang disebabkan oleh Penyakit Berjangkit.
- ii. Untuk memantau kejadian dan corak epidemiologi Penyakit Berjangkit bagi meramal serta mengesan kejadian awal wabak Penyakit Berjangkit.
- iii. Untuk melaksanakan tindakan pencegahan dan Kawalan Penyakit Berjangkit.
- iv. Untuk melaksanakan tindakan aktif semasa wabak
- v. Untuk mencegah kejadian penyakit berjangkit dari peringkat awal supaya tidak menjadi masalah kepada kesihatan awam.

PENCAPAIAN PROGRAM PENYAKIT CEGAHAN VAKSIN

Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Malaysia telah mendapat status bebas penyakit yang disebabkan oleh *Wild Polio Virus* pada 20 Oktober 2000. Bagi mengekalkan status tersebut, setiap negara haruslah memastikan kualiti surveilans kes *Acute Flaccid Paralysis (AFP)* pada tahap yang tinggi. Seperti yang ditunjukkan pada **Jadual 1**, semua indikator yang dipantau telah dicapai.

Jadual 1 : Indikator Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian
1.	Kes AFP bukan polio bagi setiap 100,000 penduduk berumur bawah 15 tahun	1 kes per 100,000 (3 kes)	7 kes
2.	Peratusan kes AFP disiasat dalam tempoh 48 jam dari tarikh notifikasi	Lebih daripada 80%	100 % (7 kes)
3.	Peratusan kes AFP dengan 2 sampel najis yang "adequate" yang diambil selang 24 jam	Lebih daripada 80%	100% (6 kes)
4.	Peratusan kes AFP lawatan susulan dibuat pada 60 daripada tarikh onsets paralysis	Lebih daripada 80%	100% (7 kes)
5.	Peratusan kes AFP yang telah diklasifikasikan selepas 90 hari daripada tarikh onsets paralysis	Lebih daripada 80%	100% (7 kes)

Program Eliminasi Measles Kebangsaan

Pada tahun 2017, sejumlah 223 kes disyaki Measles telah dilaporkan. 25 kes telah disahkan *IgM Measles Detected*, berbanding hanya 39 kes disahkan bagi tahun 2016.

Jadual 2 : Pencapaian Indikator Program Eliminasi Measles

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian
1.	Kes yang disahkan measles	<1 / 1juta penduduk	21/ 1 juta penduduk (25 kes)
2.	Kes bukan measles yang disyaki measles dilaporkan	≥ 2 / 100,000	194/100,000 penduduk (223 kes)
3.	Kes dinotifikasi dalam tempoh 24 jam	≥ 80%	98.65% (220 kes)
4.	Siasatan kes dilakukan dalam tempoh 48 jam	≥ 80%	97.31% (217 kes)
5.	Penghantaran sampel darah untuk ujian serologi dalam tempoh 28 hari daripada tarikh ruam	≥ 80%	89.69 % (200 sampel)
6.	Penghantaran sampel isolasi virus dalam tempoh 5 hari dari tarikh ruam	≥ 80%	100 %

* *Analisa menggunakan database daripada eMeasles (SM2)*

Lain-lain Penyakit Cegahan Vaksin

Penyakit cegahan vaksin yang dilaporkan pada tahun 2017 ialah Hepatitis B sebanyak 152 kes (2 kematian) dan melibatkan 132 orang yang lahir sebelum tahun 1989. 139 kes daripadanya adalah warganegara dan 13 kes bukan warganegara. Sementara itu, 8 kes Pertussis telah didaftarkan (1 kematian) pada tahun 2017.

PENYAKIT BERJANGKIT MELALUI AIR DAN MAKANAN

Episod Keracunan Makanan

Sepanjang tahun 2017, sebanyak 13 episod keracunan makanan telah dilaporkan (melibatkan 6 episod berlaku di sekolah) berbanding 24 episod (9 episod berlaku di sekolah) pada tahun 2016. Semua episod telah dapat dikawal tanpa berlaku sebarang kematian.

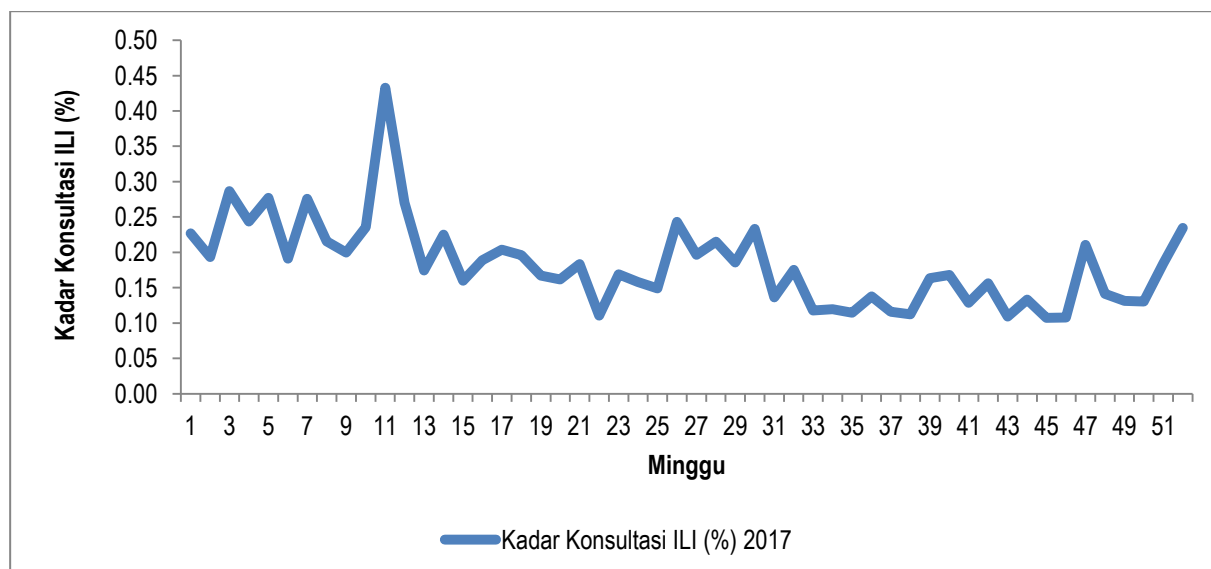
Penyakit Penyakit Bawaan Air dan Makanan yang Lain

Penyakit lain yang dilaporkan adalah lima (5) kes tifoid dan empat (4) kes telah diklasifikasikan sebagai kes import kerana kes merupakan warga asing dan satu (1) melibatkan warga tempatan. Terdapat juga 1 kes Hepatitis A telah dilaporkan. Tiada kes kolera dilaporkan dan hanya empat (4) kes Disentri didaftarkan pada tahun 2017.

SURVELANS PENYAKIT BERJANGKIT

Survelans ILI

Rajah 1 : Trend Kadar Konsultasi ILI (%), 2016 - 2017

Jadual 3 : Penyakit Kaki, Tangan dan Mulut (HFMD)

Daerah	2017	2016	% Penurunan / peningkatan kes
Seremban	604	784	-22.9%
Port Dickson	35	61	-42.6%
Jempol	100	132	-24.2%
Tampin	49	110	-55.5%
Kuala Pilah	49	129	-62.0%
Rembau	40	47	-14.9%
Jelebu	40	119	-66.4%
Negeri Sembilan	917	1,382	-33.6%

Sepanjang tahun 2017, berlaku penurunan kes *HFMD* di Negeri Sembilan iaitu sebanyak 917 kes didaftarkan pada tahun 2017 berbanding 1,383 kes pada tahun 2016. Penurunan kes sebanyak 33.6%. Ini adalah kerana tindakan kawalan dan pencegahan awal yang telah diambil di peringkat daerah bagi mengekang peningkatan kes pada tahun 2017.

Jadual 4 : Bilangan Kes Yang Didaftarkan di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Penyakit	2013	2014	2015	2016	2017	Jumlah
<i>HFMD</i>	664	1,011	542	1,382	917	4,516
<i>Food Poisoning</i>	581	1,383	549	872	1,059	4,444
<i>Viral Hepatitis</i>	127	194	145	472	532	1,470
<i>Leptospirosis</i>	177	302	296	169	219	1,163
<i>Pertussis</i>	3	36	43	14	8	104
<i>Typhoid / Paratyphoid</i>	6	5	5	2	5	23
<i>Dysentery</i>	-	1	3	1	4	9
<i>Diphtheria</i>	-	-	-	5	2	7
<i>Viral Encephalitis</i>	-	3	-	3	1	7
<i>Tetanus</i>	2	-	-	-	1	3
<i>Typhus</i>	-	-	1	-	-	1
Jumlah	1,560	2,935	1,584	2,920	2,748	11,748

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya keberkesanan pemantauan dan pencapaian aktiviti-aktiviti adalah baik. Tiada sebarang wabak Penyakit Berjangkit tidak terkawal berlaku pada tahun 2017. Fokus aktiviti akan dipertingkatkan merangkumi aspek pengesanan awal penyakit berjangkit, siasatan yang lengkap, aktiviti kawalan penyakit berjangkit yang efektif serta aktiviti pencegahan jangka pendek dan jangka panjang yang mampan. Sasaran ini juga telah disokong dengan latihan berterusan untuk semua staff yang terlibat sama ada di peringkat daerah dan Negeri. Selain itu, audit penyeliaan sama ada secara berjadual akan terus dilaksanakan bagi memastikan pematuhan kepada semua aktiviti berdasarkan keperluan perundangan dan garis panduan yang sedang berkuatkuasa.

2.5 UNIT KAWALAN PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

PENGENALAN

Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor di Negeri Sembilan bermula sejak tahun 1973 lagi iaitu sebagai Rancangan Pembasmian Malaria (RPM). Ia kemudian merangkumi kawalan penyakit-penyakit lain seperti denggi, filariasis, *Japanese Encephalitis*, hawar, taifus, demam kuning, *Chikungunya* dan *Kala-Azar*. Unit ini bertanggungjawab menyelaras serta memantau semua aktiviti-aktiviti kawalan penyakit bawaan vektor bagi memastikan aktiviti dijalankan dengan lancar, sistematik dan efisien.

VISI

Untuk menjadikan Negeri Sembilan Darul Khusus sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui pelaksanaan Program-Program Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Unit Penyakit Bawaan Vektor akan melaksanakan program-program Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang merangkumi bidang pencegahan dan kawalan dengan anggota yang mahir dan terlatih dengan bantuan peralatan yang lengkap dan berteknologi tinggi.

OBJEKTIF

Objektif Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor adalah seperti berikut :

- Mengurangkan *morbidity* (kejadian) dan *mortality* (kematian) Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor supaya tidak menjadi masalah kesihatan awam di Semenanjung Malaysia.
- Mencegah kejadian Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor di kawasan yang sedia bebas daripada penyakit-penyakit bawaan vektor.

Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor yang utama adalah Malaria, Demam Denggi/Demam Denggi Berdarah, Penyakit Filariasis, Penyakit Scrub Typhus, Penyakit Japanese Encephalitis (JE), Penyakit Chikungunya, Penyakit Hawar dan Penyakit Demam Kuning.

SITUASI PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

Jadual 1 : Situasi Penyakit Bawaan Vektor Di Negeri Sembilan

Penyakit	Tahun / Bilangan Kes (Kematian)				
	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Denggi</i>	1,198 (1)	3,781 (10)	2,454(16)	2,852 (26)	3,055 (11)
<i>Malaria</i>	54 (1)	32 (1)	18	11 (1)	36
<i>Jap.Encephalitis</i>	0	3	0	3	0
<i>Filariasis</i>	16	5	32	35	73
<i>Taifus</i>	0	0	1	0	0
<i>Hawar</i>	0	0	0	0	0
<i>Demam Kuning</i>	0	0	0	0	0
<i>Chikungunya</i>	0	0	0	6	0
<i>Kala-Azar</i>	0	0	0	0	0

() **kematian**

DENGGI

Sebanyak 3055 kes denggi telah dilaporkan pada tahun 2017 berbanding 2852 kes denggi pada tahun 2016. Ini menunjukkan peningkatan kes sebanyak 7.1%. Kadar insidens denggi bagi tahun 2017 adalah 270.8/100,000 penduduk berbanding 256.2/100,000 penduduk pada tahun 2016. Bilangan kematian denggi yang dilaporkan pada tahun 2017 adalah sebanyak 11 kematian dengan kadar fataliti kes 0.36%.

Jadual 2 : Kadar Insidens denggi di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Bil. DD	Bil. DDB	Jumlah	Kadar insidens
2013	1,193	5	1,198	104.2
2014	3,774	7	3,781	143.5
2015	2,436	18	2,454	220.5
2016	2,849	3	2,852	256.2
2017	3,052	3	3,055	270.8

Taburan Kes Denggi dan Denggi Berdarah Mengikut Daerah

Negeri Sembilan menunjukkan peningkatan kes denggi pada tahun 2017 berbanding tahun 2016.

Jadual 3 : Perbandingan Kes Denggi Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2016 - 2017

Daerah	Bilangan Kes						Peratus % (+/-)
	2016			2017			
	DD	DDB	Jumlah (M)	DD	DDB	Jumlah (M)	
Seremban	2,247	3	2,250	2,612	2	2,614	+16.2
Port Dickson	126	0	126	114	1	115	-8.7
Jempol	81	0	81	76	0	76	-6.2
Tampin	225	0	225	85	0	85	-62.2
Kuala Pilah	49	0	49	38	0	38	-22.4
Rembau	84	0	84	70	0	70	-16.7
Jelevu	37	0	37	57	0	57	+54.1
Negeri Sembilan	2,849	3	2,852	3,052	3	3,055	+7.1

() = kematian

Taburan kes Mengikut Etnik

Daripada 3,055 kes denggi yang dilaporkan, 1,871 (61.2%) adalah Melayu, 545 (17.8%) Cina, 470 (15.4%) India, 166 (5.4%) dari lain-lain bangsa dan 3 (0.1%) adalah warga asing.

Taburan Kes Mengikut Jantina

Kebanyakan kes denggi iaitu 1,716 kes (56.2%) adalah terdiri daripada golongan lelaki sementara 1,339 kes (43.8%) adalah golongan perempuan dengan nisbah 1:0.78

Taburan kes Mengikut Umur

Kumpulan umur yang paling banyak dijangkiti penyakit demam denggi adalah di antara 20-54 tahun (1,796 kes). Ini diikuti oleh kumpulan umur 6-19 tahun (679 kes), lebih 55 tahun (390 kes) dan dibawah umur 5 tahun (190 kes). Kes demam denggi yang melibatkan kumpulan umur di alam persekolahan adalah sebanyak 534 kes (17.5%).

Taburan Kes Denggi Mengikut Kawasan

Berdasarkan taburan kes mengikut kawasan, bilangan kes denggi yang dicatatkan di kawasan bandar adalah lebih banyak berbanding di kawasan luar bandar iaitu 2,325 kes (76.1%) berbanding 730 kes (23.9%). Ini adalah kerana penyakit ini lebih cepat disebarkan di kawasan bandar yang padat penduduknya.

Keputusan Serologi

Daripada 3,055 kes yang dilaporkan, sebanyak 3,055 (100.0%) kes didapati mempunyai keputusan serologi yang positif. Bermula pada 01 Januari 2014 semua kes yang didaftarkan hendaklah mempunyai keputusan serologi positif.

Aktiviti Pencegahan dan Kawalan Denggi

Aktiviti pencegahan dan kawalan denggi dijalankan secara berterusan bagi membendung penularan penyakit ini. Pencapaian aktiviti pada tahun 2017 adalah sebagaimana **Jadual 4**.

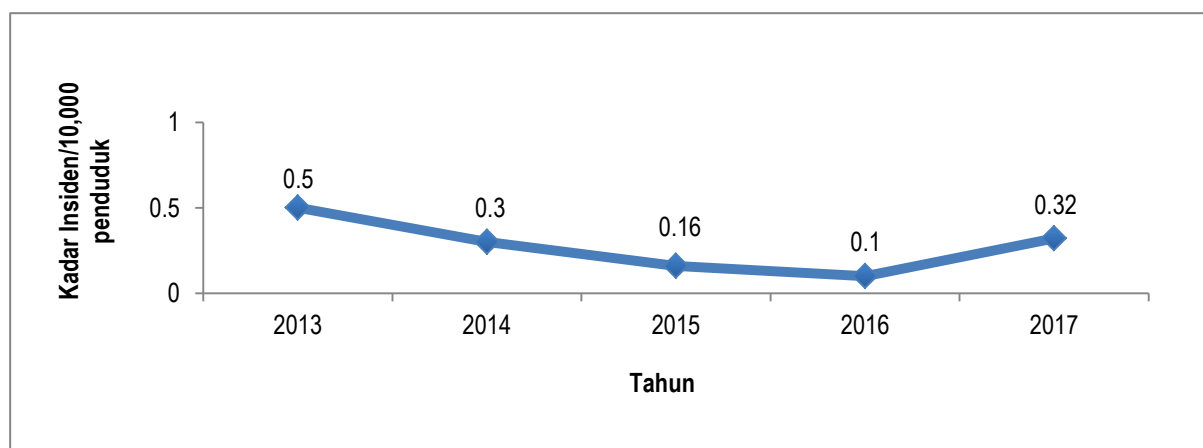
Jadual 4 : Aktiviti Pencegahan dan Kawalan Denggi Mengikut Daerah, 2017

Daerah	Bilangan Rumah Diperiksa	Bilangan Premis Positif <i>Aedes</i>	Bilangan Premis Disembur Kabus	Bilangan Notis / (Sek. 8A)	Bilangan Kompaun	Bilangan Tindakan Mahkamah	Bilangan Gotong Royong
Seremban	195,122	4,453	1,087,139	1,168	1,594	129	338
Port Dickson	28,709	299	56,256	30	103	0	14
Jempol	16,569	568	30,697	242	220	18	27
Tampin	27,849	167	14,220	156	46	0	39
Kuala Pilah	23,025	262	60,174	49	58	0	28
Rembau	14,515	235	17,923	40	35	0	15
Jelebu	9,967	149	9,172	27	85	0	162
Negeri Sembilan	315,756	6,133	1,275,581	1,712	2,141	147	623

MALARIA

Pada tahun 2017 sebanyak 36 kes Malaria dilaporkan di Negeri Sembilan berbanding 11 kes pada tahun 2016. Kadar insiden malaria tahun 2017 adalah 0.32 / 10,000 penduduk dan tiada kematian dilaporkan.

Rajah 1 : Kadar Insiden Malaria per 10,000 penduduk, 2013 - 2017

Taburan Kes Mengikut Daerah

Kebanyakan kes Malaria pada tahun 2017 telah berlaku di daerah Tampin iaitu sebanyak 14 kes, manakala Seremban 12 kes, diikuti Jelevu 4 kes, Kuala Pilah 3 kes, Jempol 2 kes, dan 1 kes di Rembau. Tiada kes malaria yang didaftarkan di daerah Port Dickson.

Jadual 5 : Taburan Kes Malaria Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2016 - 2017

Daerah	2016	2017	Jangkitan Tempatan 2016	Jangkitan Tempatan 2017	% Peningkatan / Penurunan Jangkitan Tempatan
Seremban	2	12	0	0	0
Port Dickson	3	0	0	0	0
Jempol	0	2	0	0	0
Tampin	1	14	0	0	0
Kuala Pilah	1	3	0	0	0
Rembau	0	1	0	0	0
Jelevu	4	4	2	0	-100
Negeri Sembilan	11	36	2	0	-100

Klasifikasi Kes Mengikut Jenis Jangkitan

Berdasarkan klasifikasi kes, tiada kes (0%) diklasifikasi sebagai jangkitan Tempatan, 6 kes (16.7%) Import A, 0 kes (0%) *Induced* dan 30 kes (83.3%) mendapat jangkitan *Zoonotik*. Penurunan kes jangkitan tempatan pada tahun 2017 berbanding tahun 2016 adalah sebanyak -100%.

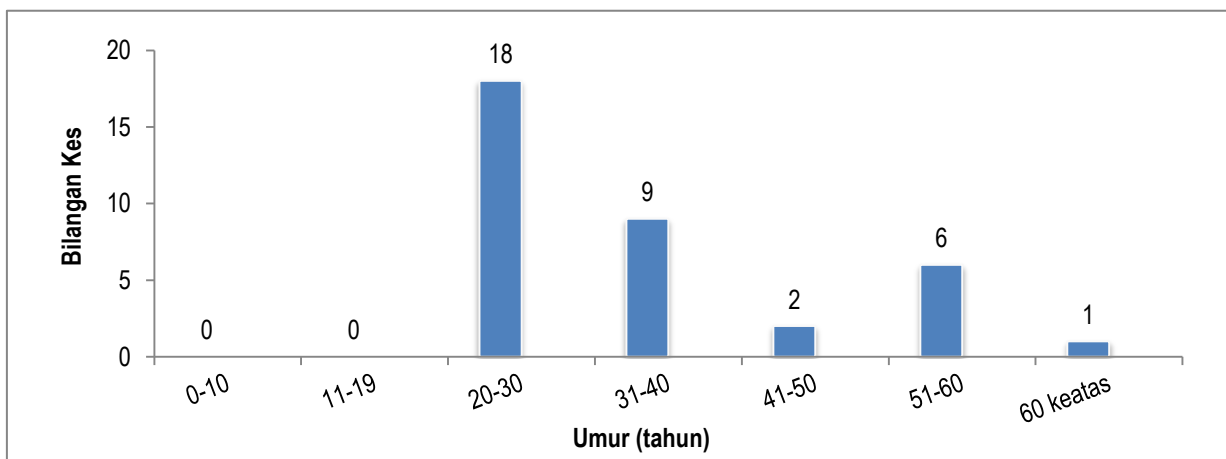
Taburan Kes Mengikut Kumpulan Risiko

Berdasarkan kumpulan risiko pula sebanyak 2 kes (5.6%) Orang Asli Pinggiran, tentera 13 kes (36.1%) dan 21 kes (58.3%) dari kumpulan lain-lain.

Taburan Kes Mengikut Umur

Kebanyakan kes malaria yang dilaporkan di Negeri Sembilan pada tahun 2017 tergolong dalam kumpulan umur 20 hingga 30 tahun.

Rajah 2 : Kes Malaria Mengikut Kumpulan Umur

Kes Mengikut Jantina dan Etnik

Daripada 36 kes yang dilaporkan, 33 kes (91.7%) adalah terdiri daripada golongan lelaki dan 3 kes (8.3%) daripada golongan perempuan. Kes Malaria kebanyakannya berlaku dalam kalangan etnik Melayu 20 kes (55.6%), Cina 5 kes (13.9), orang asli 2 kes (5.6), lain-lain etnik 3 kes (8.3%) diikuti oleh warga asing 6 kes (16.6%).

Kejadian Kes Mengikut Spesis

Kebanyakan kes adalah dari spesis *Plasmodium knowlesi* iaitu 30 kes (83.3%), diikuti oleh spesis *Plasmodium falciparum* iaitu 3 kes (8.3%) dan spesis *Plasmodium vivax* iaitu 3 kes (8.3%) dan tiada jangkitan campuran (0%).

Taburan Kes Mengikut Sumber Kes

33 kes yang dilaporkan pada 2017 dikesan melalui *Passive Case Detection* (PCD) dan 3 kes dikesan melalui *Active Case Detection* (ACD).

LAIN-LAIN PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

Pada tahun 2017, terdapat sebanyak 73 kes Filariasis dilaporkan melibatkan masing-masing 51 kes di daerah Port Dickson, 13 kes di daerah Jempol, 7 kes di daerah Tampin, dan masing-masing 1 kes di daerah Seremban dan daerah Rembau. Tiada kes *Japanese encephalitis*, Taifus, Hawar, Demam Kuning, Chikungunya dan Kala azar yang dilaporkan di negeri ini pada tahun 2017.

PROGRAM KEPASTIAN KUALITI (*QUALITY ASSURANCE*)

Program Kepastian Kualiti atau *Quality Assurance Programme* menetapkan tiga indikator utama iaitu Kematian Malaria, Indeks Masa Notifikasi Denggi (*Dengue Notification Time Index-DNTI*) dan Indeks Kawalan Wabak Denggi (*Dengue Outbreak Control Index-DOCI*)

a. Kematian Malaria

Piawai kematian bagi malaria adalah sifar. Tiada kematian malaria dilaporkan pada tahun 2017 di Negeri Sembilan.

b. Indeks Masa Notifikasi Denggi (DNTI)

Piawai bagi Indeks Masa Notifikasi Denggi ialah 100% kes denggi yang disyaki mesti dilaporkan kepada Pejabat Kesihatan atau Pihak Berkuasa Tempatan dalam tempoh 24 jam selepas diagnosis. Pada tahun 2017 pencapaian adalah 99.6%.

Jadual 8 : Perbandingan Keseluruhan Indeks Masa Notifikasi Denggi (DNTI) di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Perkara	2013	2014	2015	2016	2017
Jumlah kes denggi dilaporkan	1,198	3,781	2,176	2,852	3,055
Bil. kes dilaporkan dalam masa 24 jam	875	2,128	2,454	2,851	2,951
DNTI (%)	73.0%	56.3%	88.7%	99.9%	96.6%

c. Indeks Kawalan Wabak Denggi (DOCI)

Piawai bagi DOCI ialah 100% wabak mesti dikawal dalam tempoh 14 hari. Tahun 2017 mencatatkan peningkatan bilangan wabak yang tidak dapat dikawal dalam masa 14 hari iaitu 57 wabak berbanding 35 wabak pada tahun 2016. Pencapaian keseluruhan pada tahun 2017 adalah 82.1%

Jadual 9 : Perbandingan Keseluruhan Indeks Kawalan Wabak Denggi (DOCI) di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Perkara	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan wabak berlaku	83	358	183	289	319
Bilangan wabak dikawal dalam masa 14 hari	45	176	172	254	262
DOCI (%)	54.2%	49.2%	94.0%	87.9%	82.1%

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, terdapat peningkatan bilangan kes denggi dan malaria pada tahun 2017 berbanding tahun 2016. Bilangan wabak yang dapat dikawal dalam 14 hari didapati menurun iaitu sebanyak 82.1% pada tahun 2017 berbanding 87.9% pada tahun 2016. Walau bagaimanapun, terdapat penurunan jumlah kematian kes denggi sebanyak 15 kes (57.7%) iaitu terdapat 11 kes kematian denggi pada tahun 2017 berbanding 26 kes kematian denggi pada tahun 2016. Oleh kerana bilangan kes kumulatif denggi yang tinggi, maka aktiviti pencegahan dan kawalan telah dipergiatkan terutama di daerah Seremban pada tahun 2017.

Ini termasuklah aktiviti cari dan musnah tempat pembiakan Aedes, aktiviti larviciding, semburan pengasapan, Ops Gempur Aedes, promosi kesihatan dan gotong-royong yang melibatkan pihak masyarakat. Bantuan dari daerah-daerah lain telah digerakkan bagi membantu dalam melaksanakan aktiviti kawalan Pemusnahan Tempat Pembiakan (PTP) Aedes dan juga operasi bersepadu penguatkuasaan Aedes di daerah Seremban.

2.6 UNIT KAWALAN PENYAKIT TIDAK BERJANGKIT

PENGENALAN

Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (PTB) mula dilaksanakan di seluruh Negeri Sembilan mulai tahun 1988. Di peringkat negeri, program ini dirancang,antau dan diselia oleh Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (PTB), Jabatan Kesihatan Negeri, manakala di peringkat daerah, program ini adalah di bawah pengurusan dan penyeliaan Pegawai Kesihatan Daerah dan Pengarah Hospital.

Unit ini terbahagi kepada 3 Sub Unit utama, iaitu:

- a. Sub Unit Kawalan Penyakit Diabetes, Hipertensi dan Kardiovaskular
- b. Sub Unit Kesihatan Mental, Penyalahgunaan Substans, Keganasan dan Kecederaan (MeSVIPP) dan Kanser
- c. Sub Unit Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN) dan Kawalan Hasil Tembakau

OBJEKTIF

Objektif Umum

Untuk mengurangkan kadar penyakit (*morbidity*) dan kematian (*mortality*) yang disebabkan oleh faktor risiko atau penyakit tidak berjangkit yang disebabkan oleh persekitaran dan cara hidup yang tidak sihat, dan seterusnya mewujudkan masyarakat yang sihat di Negeri Sembilan.

Objektif Khusus

- i. Untuk meningkatkan pengetahuan dan kesedaran anggota kesihatan dan masyarakat umum mengenai faktor-faktor risiko PTB akibat keadaan dan cara hidup yang tidak sihat.
- ii. Untuk menyediakan perkhidmatan saringan PTB (seperti saringan kardiovaskular, saringan diabetes) untuk mengesan PTB di peringkat awal.
- iii. Untuk menjalankan perkhidmatan intervensi ke atas kumpulan berisiko tinggi / *premorbid*.
- iv. Untuk mempromosi dan menanam tabiat sentiasa mengamalkan cara hidup yang sihat di kalangan masyarakat.
- v. Untuk menggalakkan kerjasama dan penglibatan agensi-agensi kerajaan dan bukan kerajaan dalam mengawal PTB.

Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit

Program-program Pencegahan dan Kawalan PTB yang telah dibangunkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia, dan dilaksanakan di Negeri Sembilan ialah :

- a. Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Diabetes dan Kebutaan
- b. Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Kardiovaskular
- c. Program Pencegahan dan Kawalan Hipertensi dan Strok
- d. Program Pencegahan dan Kawalan Kesihatan Mental
- e. Program Pencegahan dan Kawalan Kanser
- f. Program Pencegahan dan Kawalan Penyalahgunaan Substan
- g. Program Pencegahan dan Kawalan Keganasan dan Kecederaan
- h. Program Pencegahan dan Kawalan Hasil Tembakau
- i. Program Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN)

Pelaksanaan aktiviti pencegahan dan kawalan PTB di Negeri Sembilan dijalankan secara integrasi antara beberapa bahagian dan unit di Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan, iaitu:

- a. Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (penggubal dasar dan pemantau)
- b. Unit Penjagaan Kesihatan Primer (pelaksana Bahagian Kesihatan Awam)
- c. Hospital (pelaksana Bahagian Perubatan)
- d. Unit Promosi Kesihatan (pelaksana aktiviti promosi dan pendidikan kesihatan)
- e. Unit Pemakanan (pelaksana aktiviti pemakanan)
- f. Unit Inspektorat dan Penguatkuasaan (pelaksana aktiviti penguatkuasaan)

Strategi

Berdasarkan Pelan Strategi Penyakit Tidak Berjangkit Kebangsaan (*National Strategic Plan for Non-Communicable Diseases NSPNCD*), pencegahan dan kawalan PTB dilaksanakan melalui pendekatan berikut:

- a. Pencegahan dan Promosi Kesihatan
- b. Rawatan Klinikal
- c. Pemerikasaan pesakit
- d. Kolaborasi bersama NGO, badan-badan profesional dan lain-lain pihak yang berkaitan
- e. Pemantauan, penyelidikan dan surveilan
- f. Bina insan (*capacity building*)
- g. Intervensi polisi dan peraturan-peraturan

Aktiviti promosi, pendidikan kesihatan, pemakanan dan penguatkuasaan PTB dijalankan di semua peringkat fasiliti KKM dan di dalam komuniti oleh pelbagai bahagian, unit dan pusat tanggungjawab. Promosi dan pendidikan kesihatan PTB dijalankan di Pusat Sumber NCD, manakala dalam komuniti dijalankan dalam bentuk sambutan hari-hari khas Kesihatan (Hari Tanpa Tembakau Sedunia, Hari Kesihatan Mental Sedunia, Hari Jantung Sedunia dan Hari Diabetes Sedunia), kem kesihatan, pameran kesihatan, dapur sihat masyarakat dan aktiviti kecergasan.

Aktiviti pembangunan modal insan berkaitan pencegahan dan kawalan PTB juga dijalankan di semua peringkat fasiliti KKM. Antara aktiviti latihan yang telah dijalankan sepanjang tahun 2017, termasuklah :

- a. National Diabetes Registry (NDR) Peringkat Negeri (dua sesi)
- b. Kursus Pengendalian Reten Diabetes/Hipertensi Peringkat Negeri 2017
- c. Bengkel 'Self Monitoring Blood Glucose' Diabetes Educator Peringkat Negeri 2017
- d. Taklimat Kesedaran Audit Hipertensi Peringkat Negeri
- e. Bengkel Pre & Post Check List Siri 2/2017
- f. Saringan 'Diabetic Retinopathy' Untuk Diabetes Educators Peringkat Zon Tengah 2017
- g. Kajian Malaysia Community Salt Study (MyCoss)
- h. Perbincangan SIQ (Shortfall In Quality) untuk merangka Pelan Tindakan setiap daerah dalam penambahbaikan Quality Care Diabetes di Klinik Kesihatan di seluruh Negeri Sembilan
- i. Bengkel Penyelarasan Reten KOSPEN dan Kawalan Tembakau Peringkat Negeri 2017
- j. Konvensyen KOSPEN Peringkat Negeri Sembilan 2017
- k. Taklimat Pemantapan Pengendalian Reten Program MeSVIPP/Kanser Peringkat Negeri 2017
- l. Kursus Intervensi Minda Sihat Peringkat Negeri 2017
- m. Kursus Pemantapan Program Saringan Kanser Kolorektal di Klinik Kesihatan Peringkat Negeri 2017
- n. Taklimat Reten Saringan Minda Sihat dan Pengisian Buku Daftar Saringan Minda Sihat Baru 2017
- o. Sambutan Hari Kesihatan Mental Sedunia bersama Hari Warga Emas Sedunia Peringkat Negeri Sembilan 2017
- p. Kursus Pemantapan Program Saringan Assist dan Audit-10 di Klinik Kesihatan Peringkat Negeri 2017
- q. Bengkel Penjagaan Luka Peringkat Negeri 2017

PROGRAM KAWALAN PENYAKIT DIABETES, HIPERTENSI DAN KARDIOVASKULAR

Bagi mengurangkan prevalens 'undiagnosed diabetes', perkhidmatan saringan diabetes dilakukan di semua fasiliti Kementerian Kesihatan di Negeri Sembilan dan juga saringan dalam komuniti semasa kem kesihatan. Berikut adalah pencapaian saringan diabetes

Jadual 1 : Pencapaian Aktiviti Saringan Diabetes Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Bilangan Fasiliti KKM	Bilangan Disaring	Normal (< 7.0 Mmol/L)	Impaired (7.0 – 11.0 Mmol/L)	Diabetes Mellitus (> 11.0 Mol/L)
2013	168	101,535	85.30%	10.56%	4.14%
2014	168	109,399	49.46%	8.05%	2.17%
Format Baru Reten Saringan Mulai 2015					
Tahun	Bilangan Fasiliti KKM	Bilangan Disaring	Normal <5.6 Mmol/L	Risiko Tinggi ≥ 5.6 Mmol/L	
2015	168	114,734	94,131 (82%)	20,603 (18%)	
2016	168	121,200	95,944 (79%)	25,256 (21%)	
2017	168	99,857	79,521 (80%)	20,336 (20%)	

**Nota : Pertambahan fasiliti dari 2010 ke 2011 sebanyak 10 fasiliti adalah Klinik Desa dinaik taraf ke Klinik Kesihatan. Pertambahan fasiliti dari 2012 ke 2013 sebanyak 5 fasiliti adalah Klinik 1 Malaysia.*

Jadual 1 di atas menunjukkan sedikit penurunan bilangan klien menjalani saringan Diabetes yang mana sebanyak 20% klien risiko tinggi ≥ 5.6 mmol/L. Klien yang saringan melebihi 5.6 mmol/L ini dirujuk untuk ujian pengesahan Diabetes dan dicadangkan untuk menyertai intervensi secara *non-pharmacological* dan *pharmacological*.

Penjagaan klinikal pesakit diabetes bermula dengan pendaftaran pesakit bagi menentukan beban diabetes di Negeri Sembilan. Berikut adalah taburan pesakit Diabetes berdaftar di fasiliti kerajaan di Negeri Sembilan sehingga Disember 2017 (**Jadual 2**).

Jadual 2 : Bilangan Diabetes Baru, Berdaftar dan Aktif Mengikut Daerah, 2017

Daerah	Bilangan Kes Diabetes Baru	Jumlah Diabetes Kumulatif*	Jumlah Diabetes Aktif (Peratus)*
Seremban	1283	39,559	22,815 (58%)
Kuala Pilah	389	10,256	4,606 (45%)
Jempol	622	11,546	6,285 (54%)
Rembau	163	4,548	2,331 (51%)
Tampin	497	11,396	5,701 (50%)
Port Dickson	543	12,713	5,914 (47%)
Jelevu	224	5,729	2,860 (50%)
Negeri Sembilan	3,721	95,747	50,512 (53%)

** Data dari National Diabetes Registry (NDR) sehingga 31 Disember 2017*

Seramai 3,721 kes baru diabetes telah dikesan di klinik kesihatan pada tahun 2017. Berdasarkan jumlah diabetes kumulatif, sebanyak 53 % pesakit yang aktif menjalani rawatan di klinik kesihatan. Pesakit diabetes aktif bermaksud pesakit hadir sekurang-kurangnya sekali di klinik kesihatan sepanjang setahun yang lepas.

Setiap pesakit diabetes akan menjalani ujian HbA1C sekurang-kurangnya sekali setahun sebagai pemantauan kualiti penjagaan diabetes mereka.

Jadual 3 : Peratus Purata HbA1C Mengikut Daerah Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Daerah	2013	2014	2015	2016	2017
Seremban	7.8%	7.9%	8.0%	7.8%	7.8%
Kuala Pilah	8.0%	7.8%	7.7%	7.7%	7.9%
Jempol	8.6%	8.5%	8.4%	8.0%	8.1%
Rembau	8.1%	8.0%	8.1%	7.8%	7.8%
Tampin	7.9%	7.5%	7.9%	7.6%	7.7%
Port Dickson	7.7%	7.7%	7.7%	8.1%	8.1%
Jelevu	8.0%	8.0%	7.8%	7.6%	7.8%
Negeri Sembilan	8.0%	7.9%	7.9%	7.8%	7.9%

* Sumber Laporan Audit Klinikal Diabetes, NDR

Purata HbA1C pesakit diabetes 2017 bagi daerah di Negeri Sembilan adalah antara 7.8% hingga 8.1% (Jadual 3) Audit Klinikal Diabetes 2017 telah dijalankan untuk menilai kualiti penjagaan Diabetes serta menentukan pencapaian indikator *Quality Assurance Diabetes* di klinik kesihatan.

**Jadual 4 : Pencapaian Audit Klinikal Diabetes Mengikut Daerah Negeri Sembilan, 2013 - 2017 :
HbA1C < 6.5%**

Daerah	2013	2014	2015	2016	2017
Seremban	22.6%	25.56%	22.38%	26.92%	26.28%
Kuala Pilah	19.69%	37.36%	34.76%	35.62%	32.65%
Jempol	11.33%	14.18%	19.38%	26.85%	27.76%
Rembau	16.02%	20.27%	21.17%	27.89%	29.57%
Tampin	25.11%	33.47%	28.43%	29.40%	27.65%
Port Dickson	18.21%	26.94%	30.05%	25.19%	21.25%
Jelevu	24.52%	25.02%	23.85%	32.44%	28.63%
Negeri Sembilan	19.97%	26.00%	25.23%	28.55%	27.20%

* Sumber Laporan Audit Klinikal Diabetes, NDR

* Sasaran QA/NIA Diabetes : Peratus sampel diabetes dengan HbA1c < 6.5% ≥ 30%

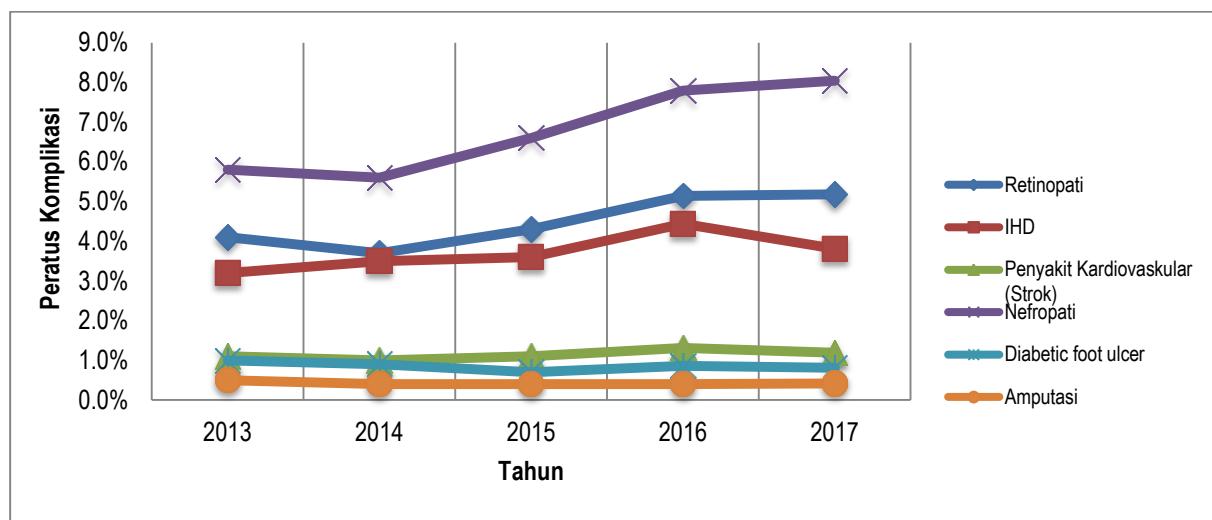
Bagi tahun 2017 semua 7 daerah menunjukkan penurunan audit klinikal berbanding 2016.

Jadual 5 : Senarai Klinik yang mencapai sasaran QA ≥ 30% bagi HbA1C < 6.5 %

Daerah / Negeri Sembilan	Klinik Kesihatan	Peratus HbA1c
Seremban	KK Sikamat	43.84%
	KK Mantin	30.50%
	KK Ampangan	30.11%
Kuala Pilah	KK Johol	41.64%
	KK Sri Menanti	35.53%
	KK Gunung Pasir	33.08%
	KK Kuala Pilah	32.45%
	KK Terachi	32.31%
	KK Senaling	30.90%
	KK Padang Lebar	30.83%
Jempol	KK Bandar Sri Jempol	39.44%
	KK Lui Muda	30.81%
Tampin	KK Gemas	36.55%
Rembau	KK Kota	32.50%
	KK Astana Raja	32.40%
Jelevu	KK Simpang Durian	33.62%
	KK Titi	31.33%
	KK Jelevu	30.12%

Pemantauan komplikasi diabetes dilaksanakan dalam penjagaan pesakit diabetes semua jenis seperti berikut:

Rajah 1 : Trend Peratus Pesakit Diabetes Aktif Yang Mempunyai Komplikasi, 2013 -2017

*Berasaskan jumlah pesakit aktif pada tahun semasa

** Sumber data: National Diabetes Registry

Peratus komplikasi diabetes tertinggi adalah nefropati di ikuti oleh retinopati dari tahun 2013 sehingga 2017 dengan trend meningkat pada tahun 2017 berbanding tahun 2016 (**Rajah1**).

Sebanyak 3 ko-Morbiditi yang dipantau iaitu hipertensi, dislipidemia dan status merokok bagi pesakit diabetes. Data dikemaskini 2013-2017 didalam NDR adalah seperti berikut:

Jadual 6 : Peratus Pesakit Diabetes Yang Mempunyai Ko-Morbid, 2013-2017

Ko-Morbiditi	2013	2014	2015	2016	2017
Hipertensi	62.6%	66.6%	67.3%	66.5%	67.67%
Dislipidemia	46.4%	48.9%	52.7%	52.7%	54.97%
Status merokok	4.4%	4.8%	4.7%	4.84%	5.87%

Hipertensi dan dislipidaemia merupakan ko-morbiditi yang tinggi, iaitu 67.67% dan 54.97% pesakit diabetes mempunyai ko-morbiditi ini.

Pendaftaran pesakit Hipertensi di Negeri Sembilan dijalankan secara *manual* dalam Buku Daftar Hipertensi seperti **Jadual 7** di bawah.

Jadual 7 : Bilangan Hipertensi Berdaftar Mengikut Daerah, 2017

Daerah	Bilangan Hipertensi Baru	Jumlah Kumulatif Hipertensi Berdaftar
Seremban	1,289	38,864
Kuala Pilah	544	13,868
Jempol	527	10,755
Rembau	171	4,938
Tampin	837	10,487
Port Dickson	731	14,193
Jejebu	365	6,951
Negeri Sembilan	4,464	100,056

* Data daripada klinik kesihatan sehingga 31 Disember 2017

PROGRAM PENCEGAHAN DAN KAWALAN KESIHATAN MENTAL

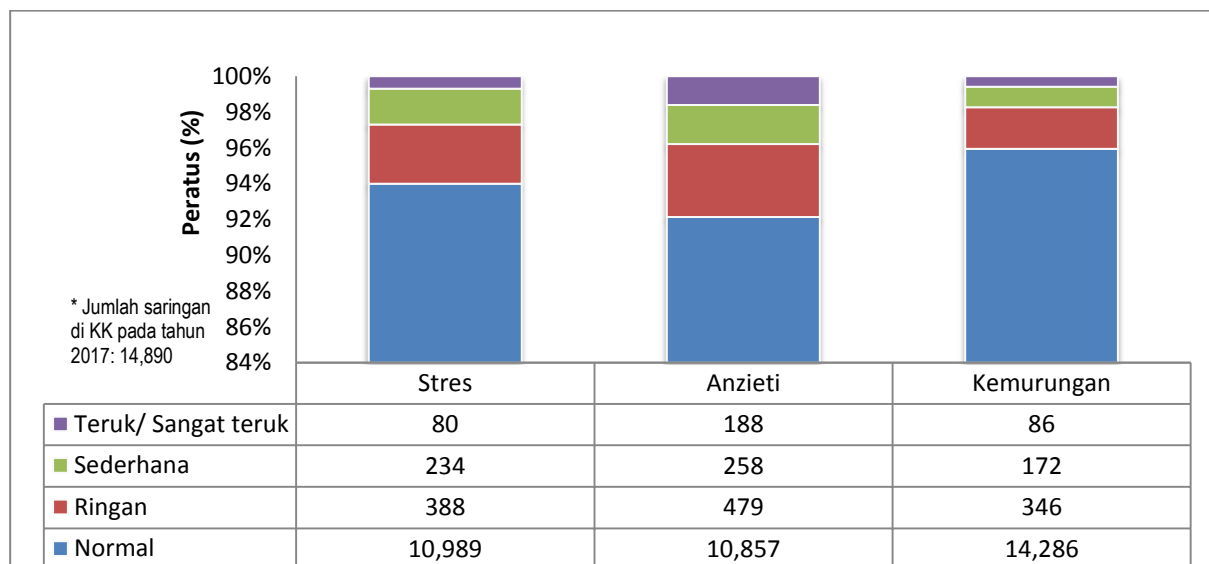
Program Pencegahan dan Kawalan Kesihatan Mental dijalankan melalui perkhidmatan berikut :

- Perkhidmatan Saringan dan Intervensi Minda Sihat di Klinik Kesihatan
- Perkhidmatan Rawatan Pesakit Mental Stabil di Klinik Kesihatan
- Latihan *Psychological First Aid* Pasca Bencana

Perkhidmatan Saringan dan Intervensi Minda Sihat di Klinik Kesihatan

Perkhidmatan Saringan Minda Sihat dilakukan dengan menggunakan Borang Soal Selidik DASS 21. Klien yang mempunyai tanda – tanda stres, ansiety dan kemurungan akan diberi intervensi minda sihat atau dirujuk kepada Pegawai Perubatan, Pakar Perubatan Keluarga atau Pakar Psikiatri untuk rawatan jika perlu.

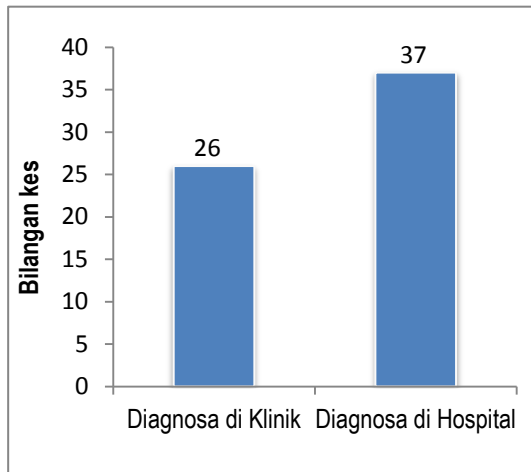
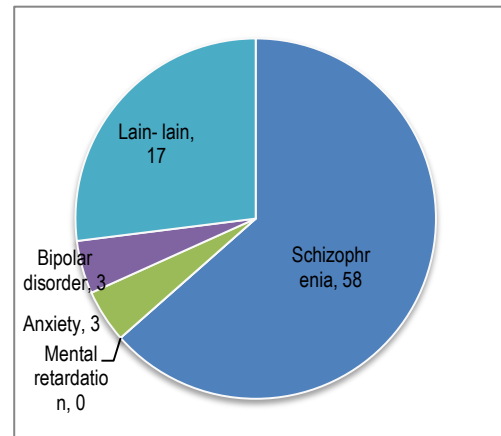
Rajah 2 : Keputusan Saringan Minda Sihat Klinik Kesihatan, 2017

Secara keseluruhan, peratus klien mendapat skor DASS normal bagi setiap kategori stres, ansiety dan kemurungan adalah 73.8%, 72.9% dan 95.9% masing-masing.

Perkhidmatan Rawatan Pesakit Mental Stabil di Klinik Kesihatan

Perkhidmatan ini adalah untuk pesakit yang sesuai dirawat sebagai pesakit luar di klinik – klinik kesihatan bagi memudahkan rawatan dan pemulihan serta membantu mengurangkan stigma komuniti terhadap pesakit mental.

Rajah 3: Kes Baru Rawatan Mental Stabil di Klinik Kesihatan, 2017**Rajah 4: Diagnosa Kes Baru, 2017**

Rajah 3 menunjukkan 63 kes baru di Klinik Kesihatan pada tahun 2017 termasuk kes dari hospital untuk rawatan susulan. Pecahan jenis kes dapat dilihat pada **Rajah 4** dan majoriti adalah kes schizophrenia. Jumlah kes semasa bagi rawatan mental stabil di Klinik Kesihatan Negeri Sembilan sehingga hujung tahun 2017 ialah 671 pesakit.

Latihan Psychological First Aid Pasca Bencana

Satu sesi latihan *Psychological First Aid* Pasca Bencana telah dijalankan melibatkan 56 anggota-anggota kesihatan dan perubatan pada tahun 2016. Pada tahun 2017 ECHO training telah dijalankan di peringkat daerah. Objektif latihan adalah untuk melatih pasukan PFA di setiap daerah agar dapat memberi sokongan psikologikal kepada mangsa bencana / krisis serta memperkukuhkan pengetahuan anggota mengenai masalah kesihatan mental semasa bencana/ krisis dan intervensi berkaitan.

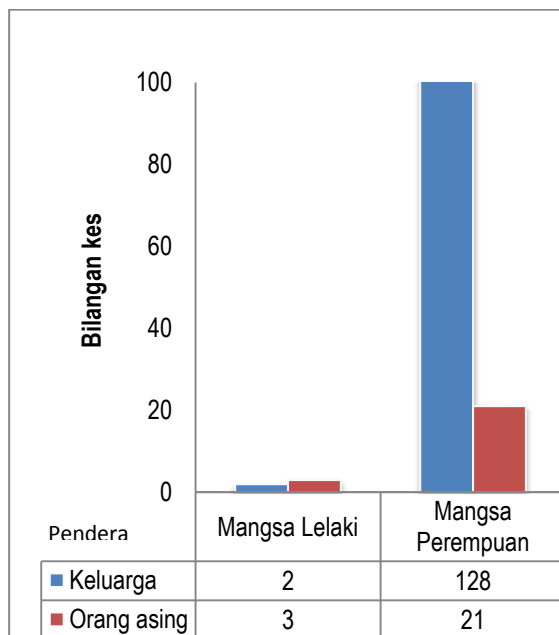
PROGRAM KAWALAN DAN PENCEGAHAN KEMUDARATAN ALKOHOL

Saringan dan pendidikan kemudaratan alkohol dijalankan di komuniti berisiko tinggi. Saringan dilakukan sebanyak dua kali iaitu saringan kedua ketagihan alkohol dilakukan enam bulan selepas program pendidikan intervensi. Komuniti berisiko tinggi yang terlibat dalam saringan alkohol adalah Kg. Tekir (Seremban), Kg. Sampo (Jempol), Kg. Batu Peti (Jempol), Kg. Air Runtuh (Kuala Pilah), Kg. Putra (Jejebu) dan Kg. Sawah (Jejebu). Program saringan alkohol di komuniti turut diserapkan ke dalam program KOSPEN (Komuniti Sihat Perkasa Negara). Lokality KOSPEN yang terlibat ialah KRT Tmn. Seremban Jaya Fasa 10 (Seremban), Kg. Sampo (Jempol), KRT Bandar Sunggala (Port Dickson), Kg. Pondo (Tampin), Kg. Air Runtuh (Kuala Pilah), Kg. Rendah (Rembau) dan Kg. Amar Penghulu (Jejebu).

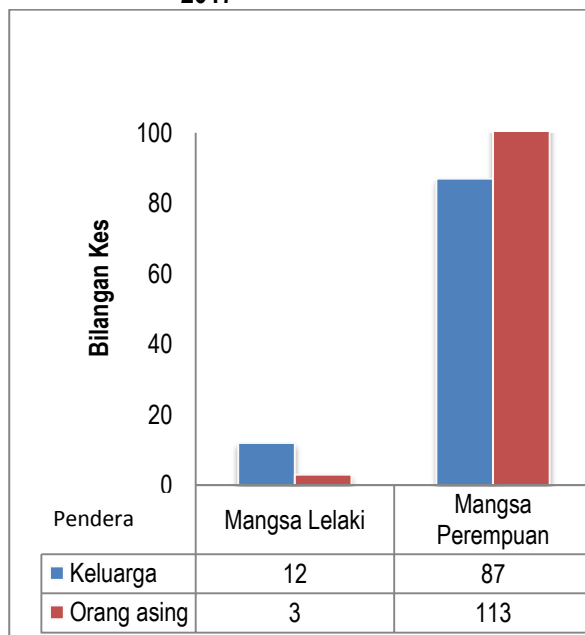
PROGRAM KAWALAN DAN PENCEGAHAN KECEDERAAN DAN KEGANASAN

Pemantauan kes kecederaan dan dan keganasan adalah melalui Khidmat OSCC (*One Stop Crisis Centre*) dan kes SCAN (*Suspected Child Abuse and Neglect*) di hospital kerajaan.

Rajah 5 : Kes OSCC Dewasa, 2017

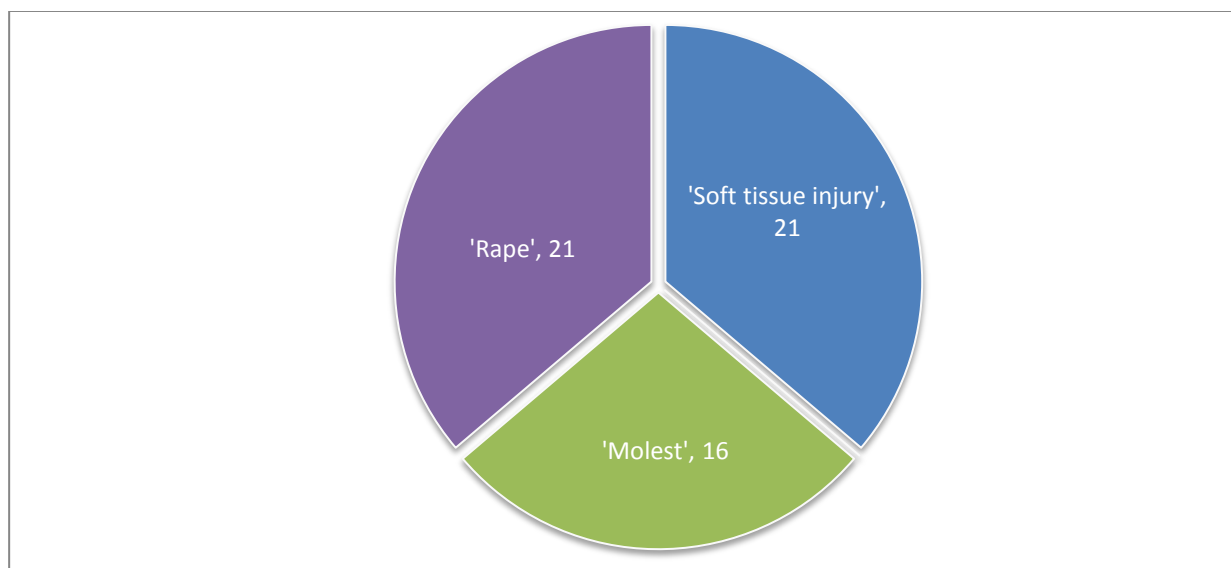

Rajah 6 : Kes OSCC Kanak- kanak dan Remaja, 2017

Khidmat OSCC terdapat di semua hospital kerajaan di Negeri Sembilan bagi membantu mangsa- mangsa penderaan seksual (rogol, cabul, liwat), penderaan fizikal, domestik, psikologi dan sebagainya dalam memberi pemeriksaan dan rawatan kesihatan, kaunseling, perlindungan serta bantuan undang- undang. Pada tahun 2017, terdapat 154 kes penderaan melibatkan mangsa dewasa manakala 215 kes penderaan kanak- kanak dan remaja dilaporkan oleh hospital kerajaan di Negeri Sembilan (**Rajah 5 dan 6**). Definisi kes kanak- kanak dan remaja adalah bagi mangsa yang berumur bawah 19 tahun. Bagi kes SCAN pula, 21 (36%) daripada 58 kes disyaki penderaan dan pengabaian kanak- kanak melibatkan kes rogol (**Rajah 7**).

Rajah 7 : Jenis Kes Disyaki Penderaan dan Pengabaian Kanak- Kanak, 2017

PROGRAM PENCEGAHAN DAN KANSER REGISTRASI

Program Pencegahan dan Kanser Registri ini dijalankan melalui perkhidmatan berikut:

a. Perkhidmatan Saringan Kanser Kolorektal

Perkhidmatan saringan kanser kolorektal bermula di Negeri Sembilan sejak Ogos 2010 dan kemudian diperluaskan ke semua klinik kesihatan pada tahun 2012 sehingga kini. Kit iFOBT (*Immunofluorescent Faecal Occult Blood Test*) dibekalkan oleh KKM sebagai alat untuk saringan. Saringan ini dikhaskan untuk klien yang berumur 50 - 70 tahun dan tidak mempunyai sebarang gejala. Klien yang positif iFOBT akan dirujuk ke Jabatan Pembedahan, Hospital Tuanku Jaafar, Seremban dan Hospital Kuala Pilah untuk pengesanan kanser melalui kolonoskopi.

Jadual 8 : Saringan Kanser Kolorektal di Klinik Kesihatan, 2017

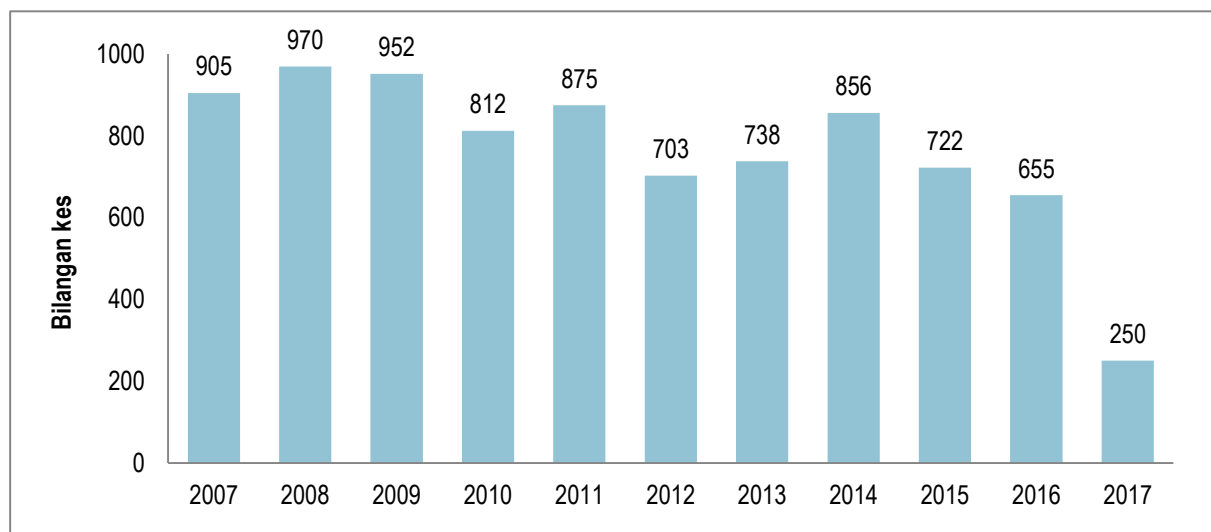
Saringan	Positif iFOBT	Keputusan Kolonoskopi				
		Normal	Colonic polyps	Diverticulosis	Hemorrhoid	Lain- lain
1,389	99 (7.13%)	76	1	0	0	0

Pada tahun 2017, 99 (7.13%) daripada 1389 klien yang menjalani saringan didapati positif iFOBT namun tiada kanser kolorektal dikesan selepas melakukan ujian pengesanan kolonoskopi. Walaubagaimanapun, terdapat kes positif iFOBT yang enggan menjalani kolonoskopi.

b. Registri Kanser Negeri Sembilan

Sebanyak 1,582 borang notifikasi kanser diterima dan 467 kes daripada itu adalah kes baru diagnosa pada tahun 2017.

Rajah 8 : Bilangan Kes Kanser di Negeri Sembilan Didaftarkan Dalam Negeri Sembilan

Jumlah keseluruhan kes kanser di Negeri Sembilan diagnosa dari tahun 2007 yang didaftarkan sehingga Disember 2017 ialah 8,438. Laporan Registri Kanser 2012 sehingga 2016 masih dalam proses pengumpulan data.

PROGRAM PENCEGAHAN DAN KAWALAN TEMBAKAU

Program Kawalan Tembakau di Negeri Sembilan pada tahun 2017 telah diperkukuhkan di semua peringkat dan melibatkan pelbagai bahagian dan unit. Pelaksanaan program ini adalah melalui strategi MPOWER iaitu:

- M: *Monitor Tobacco use and prevention policies* (Memantau prevalen, tren merokok dan penggunaan tembakau)
P: *Protect people from tobacco smoke* (Pelindungan daripada asap rokok)
O: *Offer help to quit tobacco use* (Perkhidmatan berhenti merokok)
W: *Warn about dangers of tobacco* (Amaran kemudaratan dan bahaya rokok)
E: *Enforce bans on tobacco advertising, promotion and sponsorship* (Penguatkuasaan ke atas iklan, promosi dan tajaan berkaitan rokok dan syarikat rokok)
R: *Raise taxes on tobacco* (Cukai rokok ditingkatkan)

Pencapaian pelaksanaan setiap strategi ini dibentangkan oleh setiap unit pelaksana dalam Mesyuarat Jawatankuasa Pelaksanaan Pelan Strategik Kawalan Tembakau 2015-2020 Peringkat Negeri Sembilan (Rujuk Laporan setiap Unit Pelaksana).

Bagi pelaksanaan strategi 'P' iaitu Perlindungan daripada asap rokok, iaitu meningkatkan liputan kawasan bebas asap rokok melalui Program Seremban Bebas Asap Rokok (SeBAR). Medan Selera Penghulu Cantik dan Medan Selera Ampangan di bawah kelolaan Majlis Perbandaran Seremban telah dihantar untuk pewartaan sebagai kawasan larangan merokok.

Program Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN) juga menyumbang kepada strategi P, di mana **320 lokaliti** bersamaan 89.6% lokaliti KOSPEN telah mematuhi pemasangan 100% papan tanda larangan merokok. Sebanyak **1,304 rumah** telah mendapat pengiktirafan "Rumah Bebas Asap Rokok" manakala **28 premis** telah berjaya mendapat pensijilan *The Blue Ribbon Campaign* (TBRC) yang merupakan satu bentuk pengiktirafan kebangsaan dan antarabangsa. Pencapaian Negeri Sembilan dalam TBRC ini merupakan yang tertinggi di Malaysia pada tahun 2017.

Bagi pelaksanaan strategi 'O' iaitu perkhidmatan berhenti merokok, terdapat 10 farmasi komuniti yang menawarkan perkhidmatan berhenti merokok kepada komuniti setempat. sehingga tahun 2017, sebanyak 10 buah farmasi telah berjaya mendapat akreditasi mQuit untuk menjalankan perkhidmatan berhenti merokok di farmasi:

- a. Caring Pharmacy (Palm Mall Seremban)
- b. Alpro Pharmacy (Taipan Senawang)
- c. Alpro Pharmacy (Ampangan)
- d. Alpro Pharmacy (Jln Dato Sheikh Ahmad, Seremban)
- e. Alpro Pharmacy Seremban Flagship,
- f. Alpro Pharmacy (Regina Mall Port Dickson)
- g. Alpro Pharmacy (Kuala Pilah)
- h. Guardian Pharmacy Nilai
- i. Guardian Pharmacy Seremban 2
- j. Guardian Pharmacy Seremban

Bagi pelaksanaan strategi 'E' iaitu Penguatkuasaan ke atas iklan, promosi dan tajaan berkaitan rokok dan syarikat rokok; Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (NCD) Daerah telah memantau dan bekerjasama bersama Unit Inspektorat dan Penguatkuasaan (UIP) Daerah, untuk aktiviti Operasi Bersepadu dan Penguatkuasaan di daerah masing-masing.

Pelbagai aktiviti kawalan tembakau telah dijalankan dengan kerjasama pelbagai pihak di semua peringkat, usaha gigih perlu diteruskan untuk mencapai matlamat *The End Game* menjelang tahun 2045.

PROGRAM KOMUNITI SIHAT PEMBINA NEGARA (KOSPEN)

"Komuniti Sihat, Perkasa Negara"(KOSPEN) adalah satu inisiatif yang telah dicetuskan oleh YB Menteri Kesihatan Malaysia, pada Julai 2013. Inisiatif ini merupakan satu inisiatif yang melibatkan transformasi perkhidmatan kesihatan awam dalam mendekatkan dan meluaskan penglibatan masyarakat dalam program kesihatan awam dengan menggabungkan mekanisma kerajaan sedia ada terutamanya di peringkat akar-umbi bagi meningkatkan mutu kesihatan rakyat Malaysia.

Program KOSPEN di Negeri Sembilan telah bermula pada akhir tahun 2013 dan terus berkembang dan diperluaskan setiap tahun menjadikan jumlah besar 357 buah lokaliti KOSPEN menjelang tahun 2018. Program KOSPEN di Negeri Sembilan ini telah mendapat kerjasama daripada Jabatan Kemajuan Masyarakat (KEMAS) dan Jabatan Perpaduan Negara Dan Integrasi Nasional (JPNIN). Selain itu, terdapat lokaliti Persatuan Penduduk dan kampung bawah penyeliaan agensi lain yang secara sukarela memohon untuk menjalankan Program KOSPEN. Bilangan lokaliti yang terlibat mengikut agensi dan daerah adalah seperti **Jadual 9** dan **10**. Pencapaian infrastruktur dan amalan budaya sihat lokaliti KOSPEN seperti di dalam **Jadual 11** sehingga **14**.

Jadual 9 : Bilangan Lokaliti KOSPEN di Negeri Sembilan Mengikut Agensi, 2013 - 2017

Tahun / Agensi	Kospen KEMAS	Kospen JPNIN	Lain-Lain	Jumlah
2013	23	-	-	23
2014	100	20	-	120
2015	100	20	-	120
2016	67	21	6	94
2017	Tiada pertambahan lokaliti			
Jumlah	290	61	6	357

Jadual 10 : Jumlah Keseluruhan Lokaliti KOSPEN di Negeri Sembilan Mengikut Daerah

Daerah / Agensi	Kospen KEMAS	Kospen JPNIN	Lain-Lain	Jumlah
Seremban	71	22	3	96
Kuala Pilah	58	6	-	64
Jempol	39	4	-	43
Rembau	35	8	-	43
Tampin	34	8	1	43
Port Dickson	32	9	-	41
Jelevu	21	4	2	27
Negeri Sembilan	290	61	6	357

Jadual 11 : Pencapaian pelaksanaan Pogram KOSPEN Negeri Sembilan, 2017

KOSPEN	Aktiviti Sensitisation (Bilangan Lokaliti)		Sukarelawan Dilatih (Orang)		Jumlah Penduduk	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring	Bilangan Dirujuk Klinik Kesihatan
	Sasaran	Pencapaian	Sasaran	Pencapaian				
KEMAS	290	290 (100%)	1,450	1,609 (111.0%)	162,614	93,892	29,690 (31.6%)	7,386 (24.9%)
JPNIN	61	61 (100%)	305	412 (135.1%)	53,010	37,368	5,618 (15.0%)	1651 (29.4%)

Jadual 12 : Pencapaian Faktor Risiko Penyakit Tidak Berjangkit (NCD) Program KOSPEN Negeri Sembilan, 2017

KOSPEN	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Berlebihan Berat Badan (≥ 25kg/m ²)	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Tekanan Darah Tinggi & Tidak Pernah Menerima Rawatan (≥ 140/90mmHg)	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Paras Gula Dalam Darah Tinggi & Tidak Pernah Menerima Rawatan (≥ 5.6mmol/L)	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring Merokok	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring Merokok dan Dirujuk Ke Klinik Berhenti Merokok
KEMAS	29,690	10,793 (37.95%)	6,051 (21.4%)	12,579 (44.5%)	2,287	577 (25.2%)
JPNIN	5,618	6,164 (37.9%)	1,096 (17.8%)	2,524 (59.5%)	326	111 (34.0%)

Jadual 13 : Pencapaian Budaya Hidup Sihat Program KOSPEN Negeri Sembilan, 2017

Sasaran Indikator Proses	KOSPEN KEMAS (290 lokaliti) (Bilangan Mencapai Sasaran)	KOSPEN JPNIN (61 lokaliti) (Bilangan Mencapai Sasaran)
50% majlis rasmi menyediakan buah-buahan	226 (77.7%)	48 (76.2%)
50% majlis rasmi mengasingkan gula daripada minuman panas	216 (74.2%)	53 (84.1%)
50% majlis rasmi menyediakan air kosong	247 (84.9%)	50 (79.4%)
50% majlis rasmi menyediakan sayur-sayuran (sekiranya ada hidangan berat)	187 (64.3%)	43 (68.3%)
100% peserta mempunyai diari kesihatan	263 (90.4%)	59 (93.7%)
Sekurang-kurangnya satu (1) kawasan awam mempunyai penimbang berat dan pengukur tinggi	211 (72.5%)	44 (69.8%)
100% kawasan awam yang diwartakan di bawah PPKHT meletakkan papan tanda larangan merokok	271 (93.1%)	59 (93.7%)
Mempunyai sekurang-kurangnya satu (1) program aktiviti fizikal yang berjadual dan tetap	221 (75.9%)	54 (85.7%)

Jadual 14 : Pencapaian Pembangunan Prasaran Program KOSPEN Negeri Sembilan, 2017

KOSPEN	Bilangan Lokaliti	Papan Tanda Pengenalan Lokaliti KOSPEN	Papan Tanda Pusat Komuniti KOSPEN	Bunting 5 Skop & Objektif KOSPEN	Plak Rumah Bebas Asap Rokok	Papan Tanda Trek 10,000 Langkah
KEMAS	290	279 (95.6%)	279 (95.6%)	27 (94.9%)	1,040 (35.9%)	283 (96.9%)
JPNIN	61	58 (95.1%)	56 (91.8%)	56 (91.8%)	232 (38.0%)	59 (96.7%)

Program KOSPEN yang dijalankan secara berterusan ini telah berjaya mengenalpasti dan merujuk penduduk yang mempunyai faktor risiko penyakit tidak berjangkit ke Klinik Kesihatan yang berdekatan agar ujian diagnostik dan rawatan awal dapat diberi. Program ini juga giat mengubah amalan budaya hidup sihat penduduk dari segi pemakanan sihat dan mewujudkan kawasan persekitaran yang menyokong gaya hidup aktif. Pelaksanaan program dan kesan jangka pendeknya telah dapat direlisasasikan di semua peringkat. Skop pelaksanaan Program KOSPEN di Negeri Sembilan dijangka akan terus dimantapkan dan diperluaskan pada tahun 2018.

2.7 UNIT KESIHATAN PEKERJAAN DAN ALAM SEKITAR

PENGENALAN

Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar menjalankan dua Program utama iaitu Program Kesihatan Pekerjaan dan Program Kesihatan Alam Sekitar.

Di bawah Program Kesihatan Pekerjaan, fungsi utama unit ini adalah bertanggungjawab di dalam hal-hal berkaitan keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja khususnya kakitangan-kakitangan kesihatan melalui aktiviti-aktiviti seperti pengesanan serta notifikasi penyakit pekerjaan, kecederaan dan keracunan, latihan-latihan dan promosi berkaitan keselamatan dan kesihatan pekerjaan serta menjalankan pengawasan perubatan ke atas pekerja yang berisiko tinggi di klinik kesihatan pekerjaan. Unit ini bekerjasama dengan jabatan-jabatan kerajaan lain terutamanya Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (DOSH) serta Jabatan Pertanian di dalam menentukan keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja-pekerja di industri berkaitan adalah terjamin.

Di bawah Program Kesihatan Alam Sekitar pula, fungsi utama unit ini adalah untuk membantu dalam hal-hal berkaitan keselamatan, kesihatan dan kesejahteraan persekitaran. Unit ini bekerjasama dengan Jabatan Alam Sekitar (JAS) dan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dalam memastikan kesejahteraan alam sekitar.

VISI

Ke arah negeri yang sihat dan produktif melalui promosi kesihatan pekerja untuk mencapai kesihatan yang mampan bagi setiap individu.

MISI

Untuk mempromosikan taraf kesihatan yang berkualiti melalui pencegahan dan kawalan penyakit, kecederaan dan ketidakupayaan yang disebabkan oleh interaksi diantara manusia dan pekerjaan.

OBJEKTIF

Objektif Am

- i. Untuk memberi perkhidmatan kesihatan komprehensif kepada golongan pekerja dengan penekanan kepada aspek promosi, pencegahan dan penjagaan kesihatan.
- ii. Mewujudkan persekitaran yang sihat dan kondusif untuk kesihatan fizikal dan mental masyarakat.

Objektif Khusus

Program Kesihatan Pekerjaan

- i. Mempromosi kesihatan pekerjaan kepada anggota kesihatan dan masyarakat.
- ii. Menjalankan surveilans kemalangan, keracunan dan penyakit pekerjaan.
- iii. Memberi perkhidmatan kesihatan pekerjaan melalui aktiviti-aktiviti dari peringkat pencegahan hingga ke peringkat penjagaan kesihatan.
- iv. Menyediakan langkah-langkah pencegahan yang berkesan terhadap persekitaran tempat kerja yang berisiko.

Program Kesihatan Alam Sekitar

- a. Mempromosi persekitaran yang selamat dan sihat kepada masyarakat.
- b. Menjalankan surveilan hazad persekitaran dan menjalankan intervensi yang bersesuaian.

PENCAPAIAN**PROGRAM KESIHATAN PEKERJAAN****Program Surveilan Penyakit Pekerjaan**

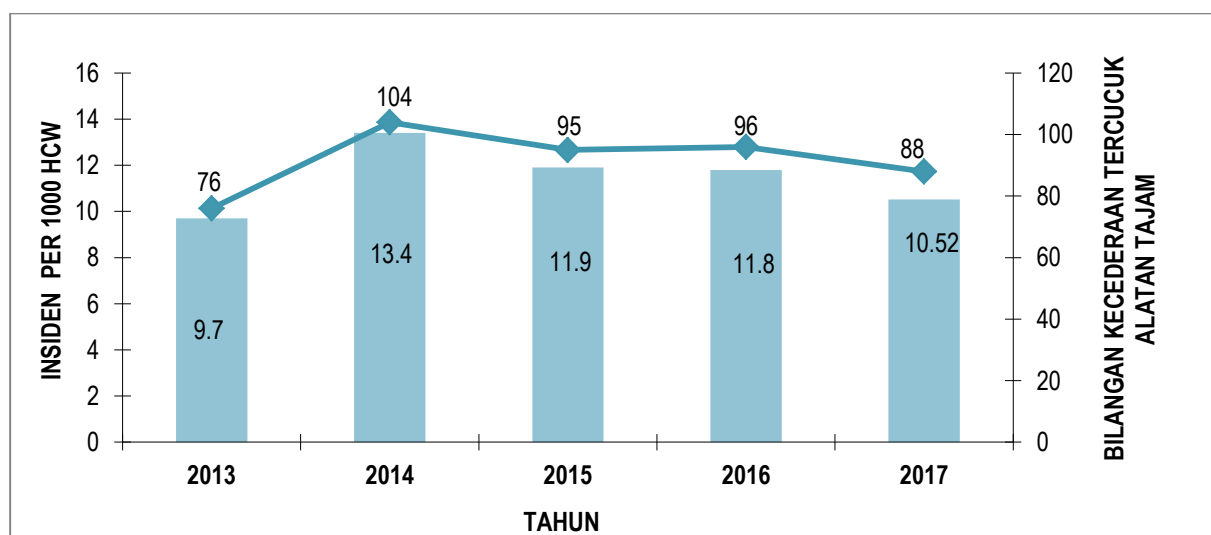
Di bawah program ini, tumpuan utama unit ini adalah mengumpul data mengenai penyakit-penyakit pekerjaan. Aktiviti ini juga adalah sebagai memenuhi kehendak Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 (OSHA 1994) dan Akta Pestisid 1974.

Kemalangan yang paling kerap berlaku di fasiliti kesihatan KKM adalah kecederaan tercucuk alatan tajam terutamanya jarum. Manakala, di antara penyakit-penyakit pekerjaan yang diberi tumpuan adalah penyakit respiratori pekerjaan, penyakit kulit pekerjaan, keracunan kimia / penyakit lain-lain, kekerasan anggota KKM dan juga kecederaan di kalangan anggota kesihatan. Borang notifikasi yang digunakan adalah seperti yang disediakan oleh Unit Kesihatan Pekerjaan, Kementerian Kesihatan Malaysia.

Jadual 1 : Bilangan Kes-kes Penyakit Pekerjaan, Kecederaan Termasuk Keracunan Kimia / Pestisid di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Penyakit Pekerjaan	2013	2014	2015	2016	2017
Penyakit Kulit Bilangan Kes	1	0	5	9	0
Penyakit Paru-paru Bilangan Kes	10	5	16	16	6
Keracunan Kimia/ Penyakit Lain Bilangan Kes	12	1	2	3	5
Kecederaan di Fasiliti Kesihatan KKM Bilangan Kes	101	124	130	166	135
Bilangan Kekerasan anggota KKM	-	-	-	-	2
NIHL Bilangan Kes	3	1	2	0	0
Ergonomik	-	-	2	0	0
Jumlah	127	147	157	194	148

Rajah 1: Insiden dan Bilangan Kecederaan Alatan Tajam Di Fasiliti Kesihatan KKM, 2013-2017

Jadual 2 : Jenis Kecederaan Pekerjaan di Fasiliti Kesihatan KKM Negeri Sembilan di Kalangan Anggota

Tahun	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan Tercucuk Jarum 'Hollow bore dan suture needle'	63	89	80	79	55
Bilangan Tercucuk Alatan Tajam Lain (selain 'Hollow bore dan suture needle')	13	15	10	17	20
Bilangan Kecederaan Lain	25	20	40	70	49
Jumlah	101	124	130	166	124

Jadual 3 : Jenis Kecederaan Pekerjaan di Fasiliti Kesihatan KKM Negeri Sembilan Di Kalangan Lain-lain Anggota, 2017

Jenis Kecederaan	Operator Sinar Jermih	Pelatih Jururawat	Pelatih Pen. Peg. Perubatan	Pelajar Perubatan	Pelatih Pem. Pembedahan Pergigian	Pekerja Akupunktur	Jumlah
Bil. Tercucuk Jarum 'Hollow bore dan suture needle'	7	2	1	1	1	0	12
Bil Tercucuk Alatan Tajam Lain (selain 'Hollow bore dan suture needle')	0	0	0	0	0	1	1
Bil. Kecederaan Lain	0	0	0	0	0	0	0
Jumlah	7	2	1	1	1	1	13

Jadual 4 : Bilangan Kes-Kes Kecederaan Pekerjaan di Kalangan Anggota Kesihatan Yang Dilaporkan Mengikut Hospital, Kesihatan dan Pergigian di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Fasiliti	2013		2014		2015		2016		2017	
	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)	Bil.	(%)
Hospital Tuanku Jaafar Seremban	43	42.6	58	46.8	59	45.4	78	46.9	57	46.0
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	10	9.9	18	14.5	12	9.2	16	9.6	10	8.1
Hospital Port Dickson	2	2.0	4	3.2	8	6.2	10	6.0	8	6.5
Hospital Tampin	0	0	1	0.8	1	0.8	0	0	0	0
Hospital Jelebu	0	0	3	2.4	1	0.8	0	0	2	1.6
Hospital Jempol	3	3.0	1	0.8	1	0.8	0	0	1	0.8
PKD Seremban	10	9.9	9	7.3	20	15.4	42	25.3	21	17.0
PKD Kuala Pilah	3	3.0	1	0.8	3	2.3	1	0.6	0	0
PKD Jempol	4	4.0	0	0	2	1.5	0	0	1	0.8
PKD Tampin	4	4.0	1	0.8	3	2.3	2	1.2	4	3.2
PKD Port Dickson	7	6.9	5	4.0	4	3.1	3	1.8	3	2.4
PKD Jelebu	1	1.0	3	2.4	3	2.3	3	1.8	4	3.2
PKD Rembau	3	3.0	2	1.6	0	0	2	1.2	1	0.8
Pergigian Seremban	3	3.0	11	8.9	4	3.1	5	3.0	7	5.6
Pergigian Kuala Pilah	2	2.0	2	1.6	5	3.8	1	0.6	1	0.8
Pergigian Jempol	0	0	1	0.8	0	0	3	1.8	1	0.8
Pergigian Port Dickson	1	1.0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pergigian Tampin	5	5.0	2	1.6	0	0	0	0	0	0
Pergigian Jelebu	0	0	2	1.6	0	0	0	0	3	2.4
Pergigian Rembau	0	0	0	0	4	3.1	0	0	0	0
Jumlah	101	100	124	100	130	100	166	100	124	100

Jadual 5 : Bilangan Kes-Kes Kecederaan (Bukan Alatan Tajam) Di Kalangan Anggota Kesihatan Di Negeri Sembilan Mengikut Mekanisma, 2017

Mekanisma kecederaan	Kecederaan	
	Bilangan	%
<i>Splash of blood/body fluid</i>	6	12.2
<i>Motor Vehicle accident</i>	30	61.2
<i>Fall from height</i>	0	0
<i>Fall or slip on same level</i>	4	8.2
<i>Physical assault</i>	2	4.1
<i>Injured while handling, lifting and carrying</i>	6	12.2
Lain-lain	1	2.0
Jumlah	49	100

Jadual 6 : Bilangan Kes-Kes Keracunan Yang Dilaporkan Mengikut Situasi Kejadian di Negeri Sembilan, 2017

Situasi Kejadian	Bilangan Kes Keracunan Pestisid / Kimia	Peratus (%)
<i>Occupational</i>	1	100
<i>Suicide</i>	0	0
<i>Accidental (Non-Occupational)</i>	0	0
<i>Homicide</i>	0	0
Jumlah	1	100

PROGRAM PROMOSI KESIHATAN TEMPAT KERJA**Audit Keselamatan dan Kesihatan**

Audit Keselamatan dan Kesihatan telah dimulakan pada tahun 2000. Di antara fasiliti-fasiliti kesihatan yang telah menjalankan audit pada tahun 2017 adalah seperti berikut:

Jadual 7 : Bilangan Lokasi Audit Keselamatan dan Kesihatan Yang Telah Dijalankan Mengikut Fasiliti di Negeri Sembilan, 2017

Fasiliti	Bilangan Lokasi Audit Keselamatan Dijalankan
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	42
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	10
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	10
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	13
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	5
Pejabat Kesihatan Daerah Jelebu	13
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	6
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	6
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	35
Hospital Jempol	8
Hospital Tampin	26
Hospital Port Dickson	8
Hospital Jelebu	14
Pergigian Seremban	13
Pergigian Kuala Pilah	6
Pergigian Jempol	3
Pergigian Tampin	5
Pergigian Port Dickson	2
Pergigian Jelebu	3
Pergigian Rembau	1
Jumlah	229

PROGRAM PENJAGAAN KESIHATAN DITEMPAT KERJA**Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan**

Sebanyak 44 Jawatankuasa Keselamatan Dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) telah ditubuhkan di Pejabat-pejabat Kesihatan Daerah, Pergigian, Hospital-hospital, Klinik Kesihatan dan di Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan.

Jadual 8 : Bilangan Jawatankuasa Keselamatan Dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) Mengikut Fasiliti di Negeri Sembilan, 2017

Fasiliti	Bilangan JKKP
Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan	1
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	11
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	4
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	4
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	4
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	4
Pejabat Kesihatan Daerah Jelevu	3
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	1
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	1
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1
Hospital Jempol	1
Hospital Tampin	1
Hospital Port Dickson	1
Hospital Jelevu	1
Pergigian Seremban	1
Pergigian Kuala Pilah	1
Pergigian Jempol	1
Pergigian Tampin	1
Pergigian Port Dickson	1
Pergigian Jelevu	1
Pergigian Rembau	0
Jumlah	44

Program Kepastian Kualiti ("Quality Assurance Indikator")

Satu indikator kebangsaan di bawah Program Kepastian Kualiti ("*Quality Assurance Programme*") telah dibentuk iaitu indikator bagi tercucuk jarum (needle stick injury) di kalangan kakitangan kesihatan KKM. Jarum yang terlibat adalah dari jenis '*hollow bore*' dan '*suture needle*' sahaja. Indikator ini telah digunapakai oleh KKM sejak Disember 1998. Berikut adalah Pencapaian Program Kepastian Kualiti bagi Negeri Sembilan pada tahun 2017:

Jadual 9 : Pencapaian Indikator Program Kepastian Kualiti ("Kadar Kejadian Tercucuk Jarum di Kalangan Anggota Kesihatan KKM ") Bagi Kitaran 1, Januari - Jun 2017

Nama Fasilitas	Kategori kakitangan yang terlibat	Jumlah kes NSI	Jumlah Kakitangan yang terdedah kepada jarum (HCWs at risk)	Kadar insiden bagi setiap 1000 mengikut kategori "Incidence Rate (Occupation Specific)"
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	Pakar Perubatan / Pegawai Perubatan	16	796	$16 / 796 \times 1,000 = 20.1$
	Jururawat	6	1,209	$6 / 1,209 \times 1,000 = 5.0$
	Pegawai Farmasi	2	86	$2/86 \times 1,000 = 23.3$
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	Pakar Perubatan / Pegawai Perubatan	1	302	$1 / 302 \times 1,000 = 3.3$
	Jururawat Terlatih	2	352	$2 / 352 \times 1,000 = 5.7$
Hospital Port Dickson	Pakar Perubatan / Pegawai Perubatan	1	70	$1 / 70 \times 1,000 = 14.3$
	Jururawat	1	199	$1 / 199 \times 1,000 = 5.0$
Pejabat Pergigian Daerah Tampin	Penolong Pegawai Perubatan	1	31	$1 / 31 \times 1,000 = 32.3$
Pergigian Daerah Seremban	Pegawai Pergigian (Pusat Pakar Pergigian Seremban)	1	112	$1 / 112 \times 1,000 = 9.0$
Negeri Sembilan		32	**8,394	$32 / 8,394 \times 1,000 = 3.8$

** Merupakan jumlah keseluruhan kakitangan KKM di Negeri Sembilan yang terdedah kepada jarum pada kitaran berkaitan.

Jadual 10 : Pencapaian Indikator Program Kepastian Kualiti ("Kadar Kejadian Tercucuk Jarum Di Kalangan Anggota Kesihatan KKM ") Bagi Kitaran 2, Julai-Disember 2017

Nama Fasilitas	Kategori kakitangan yang terlibat	Jumlah kes NSI	Jumlah Kakitangan yang terdedah kepada jarum (HCWs at risk)	Kadar insiden bagi setiap 1000 mengikut kategori "Incidence Rate (Occupation Specific)"
Hospital Tuanku Jaafar Seremban	Pakar Perubatan/ Pegawai Perubatan	12	761	$12 / 761 \times 1,000 = 15.8$
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	Jururawat	2	317	$2 / 317 \times 1,000 = 6.3$
Hospital Jelevu	Pembantu Perawatan Kesihatan	1	56	$1 / 56 \times 1,000 = 17.9$
Hospital Port Dickson	Pakar Perubatan/ Pegawai Perubatan)	3	80	$3 / 80 \times 1,000 = 37.5$
	Jururawat	1	202	$1 / 202 \times 1,000 = 4.9$
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	Pegawai Perubatan	1	217	$1 / 217 \times 1,000 = 4.6$
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	Jururawat Masyarakat	1	75	$1 / 75 \times 1,000 = 13.3$
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	Pegawai Pergigian	1	25	$1 / 25 \times 1,000 = 40.0$
Negeri Sembilan		22	**8,394	$22 / 8,394 \times 1,000 = 2.6$

** Merupakan jumlah keseluruhan kakitangan KKM di Negeri Sembilan yang terdedah kepada jarum pada kitaran berkaitan.

Klinik Kesihatan Pekerjaan

Klinik Kesihatan Pekerjaan telah dimulakan pada tahun 2002. Klinik tersebut terletak di aras 2, Klinik Kesihatan Seremban dan telah dilengkapi dengan pelbagai peralatan yang diperlukan termasuk spirometri dan audiometri. Beberapa orang Pakar dan Pegawai Perubatan yang telah dilatih didalam bidang Kesihatan Pekerjaan dan seorang jururawat mengendalikan klinik tersebut.

Jadual 11 : Bilangan Kes-Kes Yang Dikendalikan Oleh Klinik Kesihatan Pekerjaan, 2017

Bil.	Jenis Kes	Pesakit Kes Penyakit Pekerjaan	Jumlah
1.	Pesakit kes penyakit pekerjaan	Penyakit kulit pekerjaan = 0 Penyakit paru-paru pekerjaan = 9 Penyakit hilang pendengaran akibat pendedahan bunyi bising di tempat kerja = 0 Kes rujukan disyaki penyakit pekerjaan = 0	9
2.	Pemeriksaan Kospen Plus anggota KKM	Pejabat Kesihatan Daerah : 2,106 / 2,870 = 73.38% Hospital - 1,450 / 2,055 = 70.56% Pergigian - 597 / 797 = 74.91	4,153
3.	Pengawasan Perubatan Bagi Anggota Kesihatan	i. Program Surveilan Perubatan bagi Anggota Vektor (<i>Foggers</i>) = 274 ii. Program Surveilan Perubatan bagi Kakitangan Makmal = 0 iii. Program Surveilan Perubatan bagi Kakitangan X-ray = 0	274
Jumlah			4,436

Program Pengukuhan Imunisasi Hepatitis B bagi anggota KKM

Program imunisasi hepatitis B bagi anggota KKM telah bermula sejak tahun 1989. Walaubagaimanapun pada bulan November 2006, pengukuhan program ini telah di laksanakan di bawah tanggungjawab Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar bertujuan untuk meningkatkan liputan imunisasi dan memastikan kesemua anggota di dalam kategori berisiko tinggi di lindungi. Keseluruhannya , pada tahun 2017, 86.6% anggota yang layak menerima imunisasi Hepatitis B telah menerima imunisasi tersebut.

Jadual 12 : Pencapaian Program Pengukuhan Imunisasi Hepatitis B Bagi Anggota KKM di Negeri Sembilan, 2017

PTJ	Bilangan Anggota Yang Layak Menerima Vaksin	Bilangan Anggota Lengkap Dos Ke 3	% Anggota Lengkap Dos
HTJ Seremban	124	124	100
HTAN Kuala Pilah	53	24	45.3
Hospital Port Dickson	22	22	100
Hospital Tampin	2	2	100
Hospital Jelevu	5	5	100
Hospital Jempol	1	1	100
PKD Seremban	23	11	47.8
PKD Kuala Pilah	9	9	100
PKD Port Dickson	13	12	92.3
PKD Tampin	31	30	96.7
PKD Jelevu	9	9	100
PKD Jempol	2	2	100
PKD Rembau	0	0	0
PPD Seremban	24	24	100
PPD Kuala Pilah	0	0	0
PPD Port Dickson	0	0	0
PPD Tampin	0	0	0
PPD Jelevu	2	2	100
PPD Jempol	0	0	0
PPD Rembau	0	0	0
Negeri Sembilan	320	277	86.6

Program Saringan Tibi Bagi Anggota Kementerian Kesihatan

Anggota kesihatan adalah berisiko tinggi untuk mendapat jangkitan Tibi di tempat kerja. Bagi mematuhi Peruntukan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (OSHA) 1994 di mana majikan perlu menjaga keselamatan dan kesihatan pekerja mereka, maka program saringan Tibi bagi anggota Kementerian Kesihatan telah dimulakan pada bulan Mac 2012.

Keseluruhannya, seramai 100% anggota telah di saring Tibi dengan menjalani Ujian Mantoux dan X-Ray. Dari jumlah tersebut, 4.8% keputusan ujian Mantoux adalah positif. Kesemua mereka telah dirujuk bagi menjalani penyiasatan lanjut dan tiada anggota yang dikesan menghidap Tibi melalui saringan ini.

Jadual 13 : Pencapaian Program Saringan Tibi Bagi Anggota KKM di Negeri Sembilan, 2017

PTJ	Jumlah anggota yang telah disaring	%	Bil. Mantoux positif	% Mantoux positif
HTJ Seremban	298	100	5 / 85	5.9
HTAN Kuala Pilah	133	100	7 / 133	5.3
Hospital Port Dickson	90	100	0	0
Hospital Tampin	29	100	0	0
Hospital Jelebu	19	100	0	0
Hospital Jempol	299	100	0	0
PKD Seremban	509	100	16 / 155	10.3
PKD Kuala Pilah	39	100	0	0
PKD Port Dickson	43	100	0	0
PKD Tampin	178	100	0	0
PKD Jelebu	52	100	0	0
PKD Jempol	106	100	0	0
PKD Rembau	78	100	0	0
PPD Seremban	113	100	1 / 67	1.5
PPD Kuala Pilah	22	100	0	0
PPD Port Dickson	15	100	0	0
PPD Tampin	46	100	0	0
PPD Jelebu	23	100	0	0
PPD Jempol	27	100	0	0
PPD Rembau	37	100	0	0
Negeri Sembilan	2,156	100	29 / 440	6.6

PROGRAM KESIHATAN ALAM SEKITAR

SANITASI ALAM SEKITAR

Di antara aktiviti-aktiviti yang dijalankan adalah seperti berikut:

- Penilaian Kesihatan Persekitaran Institusi Berisiko Tinggi
- Pusat Latihan Khidmat Negara (PLKN)
- Depot Tahanan Imigresen Lenggeng
- Penjara
- Pemeriksaan Sanitari Sekolah
- Perumahan / Ladang / Estet
- Penyiasatan Aduan Alam Sekitar

Jadual 14 : Pencapaian Aktiviti-Aktiviti Kesihatan Alam Sekitar di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Aktiviti	2013	2014	2015	2016	2017
1. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Pusat Latihan Khidmat Negara (PLKN)					
Jumlah Kem PLKN	6	6	6	6	6
Jumlah Kem diperiksa	6 (100%)	6 (100%)	6 (100%)	6 (100%)	6 (100%)
2. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Depot Tahanan Imigresen					
Jumlah Depot Tahanan	1	1	1	1	1
Jumlah Depot di periksa	1 (100%)	1 (100%)	1 (100%)	1 (100%)	1 (100%)
3. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Penjara					
Jumlah Penjara	2	2	2	2	2
Jumlah Penjara diperiksa	2 (100%)	2 (100%)	2 (100%)	2 (100%)	2 (100%)
4. Pengawasan Sanitasi Sekolah					
Jumlah Sasaran	479	479	479	479	499
Bilangan sekolah diperiksa	207 (43.2%)	306 (63.9%)	312 (65.1%)	293 (61.2%)	281 (56.3%)
5. Pemeriksaan Sanitasi Perumahan Ladang					
Sasaran	60	60	60	60	56
Ladang diperiksa	39 (65.0%)	41 (68.3%)	39 (65%)	37 (61.7%)	20 (35.7)
5. Aduan Pencemaran Alam Sekitar					
Bil. Aduan diterima	45	31	28	26	24
Bil. Aduan disiasat	45 (100%)	31 (100%)	28	26 (100%)	24 (100%)

PEMANTAUAN PENYAKIT- PENYAKIT BERKAITAN PENCEMARAN UDARA (KONJUNTIVITIS, URTI DAN ASTHMA) DI KLINIK SENTINEL

Penyakit-penyakit berkaitan pencemaran udara yang di pantau adalah Asma, Konjuntivitis dan URTI. Di Negeri Sembilan, terdapat 6 buah fasiliti kesihatan yang menjalankan surveilan bagi penyakit-penyakit berkaitan pencemaran udara.

- Klinik Kesihatan Seremban
- Klinik Kesihatan Ampangan
- Klinik Kesihatan Nilai
- Klinik Kesihatan Port Dickson
- Hospital Tuanku Jaafar Seremban
- Hospital Port Dickson

Pada tahun 2017, tiada kejadian jerebu teruk sehingga memberi impak kepada kesihatan berlaku di Negeri Sembilan

KESIAPSIAGAAN MENGHADAPI BENCANA BANJIR

Bagi kesiapsiagaan menghadapi bencana banjir, sebanyak 8 Jawatankuasa Bencana Alam telah di tubuhkan di mana 1 diperingkat Ibu Pejabat Jabatan Kesihatan Negeri dan 7 masing-masing di peringkat Pejabat Kesihatan Daerah.

Dalam tahun 2017, bilangan pasukan Kesihatan dan Perubatan yang telah di tubuhkan bagi kesiapsiagaan menghadapi banjir adalah seperti di jadual berikut:

Jadual 15 : Bilangan Pasukan Kesihatan dan Perubatan Bagi Kesiapsiagaan Menghadapi Bencana Banjir 2017

Pasukan Kesihatan		Pasukan Perubatan		Jumlah	
Bilangan	Ahli	Bilangan	Ahli	Bilangan	Ahli
108	416	11	41	119	457

LATIHAN DALAM PERKHIDMATAN

Bagi meningkatkan pengetahuan mengenai kesihatan pekerjaan dan alam sekitar di kalangan anggota kesihatan, sebanyak 7 latihan/kursus telah di anjurkan oleh Unit KPAS sepanjang tahun 2017 seperti di **Jadual 16** :

Jadual 16 : Senarai Kursus Yang Telah Dianjurkan, 2017

Bil.	Tajuk Kursus	Tarikh
1.	Kursus Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) Peringkat Negeri Sembilan	22-23 Februari 2017
2.	Latihan Pengendalian Tumpahan Merkuri di Fasiliti KKM Peringkat Negeri Sembilan	28 Februari 2017
3.	MySEE Annual Seminar 2017 'Update On Enviromental Epidemiology 2017'	1 April 2017
4.	Kursus Kriteria Diagnostik Penyakit Pekerjaan Peringkat Negeri Sembilan	3-4 Mei 2017
5.	Latihan Perlaksanaan Program Kospen Plus (Sesi 1) Peringkat Negeri Sembilan	24 Julai 2017
6.	Latihan Perlaksanaan Program Kospen Plus (Sesi 2) Peringkat Negeri Sembilan	3 Ogos 2017
7.	Seminar Kesedaran Pencegahan Tibi di kalangan Anggota Kesihatan Peringkat Negeri Sembilan	26 Oktober 2017

KESIMPULAN

Golongan pekerja terdedah kepada hazard yang ada di tempat kerja dan persekitaran mereka sendiri. Ini boleh menjejaskan kesihatan dan keselamatan mereka seterusnya menjejaskan produktiviti dan perkhidmatan yang diberikan ("service delivery"). Jumlah anggota kesihatan di Negeri Sembilan pada tahun 2017 adalah dianggarkan seramai 11,167 orang dan mereka ini terdiri daripada anggota hospital, kesihatan dan pergigian dari pelbagai jawatan. Golongan ini seperti mana dengan pekerja-pekerja yang lain juga terdedah kepada berbagai-bagai hazard yang terdapat di kesemua fasiliti-fasiliti KKM.

Kesihatan dan Keselamatan Pekerjaan dan Alam Sekitar memerlukan penglibatan dan komitmen semua pihak samada intra atau inter agensi. Justeru itu ,Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan akan terus bekerja keras dalam memberikan kesedaran kepada semua pihak mengenai kepentingan Kesihatan, Keselamatan Pekerjaan dan Persekitaran, seterusnya mencegah kejadian kemalangan dan penyakit akibat pekerjaan.

2.8 UNIT PENCEGAHAN DAN KAWALAN AIDS / STI DAN HEP

PENGENALAN

Unit AIDS/STI telah ditubuhkan di bawah Bahagian Kesihatan Awam, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan sebagai salah satu unit yang bertanggungjawab dalam merancang, melaksana, memantau dan membuat evaluasi terhadap program pencegahan dan kawalan AIDS/STI dan Hepatitis C di peringkat negeri.

VISI

Untuk membentuk satu masyarakat yang progresif dan bebas daripada wabak AIDS / STI berlandaskan kepada prinsip kesihatan awam dan nilai moral yang tinggi.

MISI

Untuk memberi perkhidmatan yang cemerlang dengan semangat profesionalisme dan berkualiti melalui komitmen, dedikasi dan semangat kerja berpasukan.

OBJEKTIF

Objektif Unit AIDS / STI / Hep C Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan adalah selari dengan objektif program pencegahan dan kawalan Cawangan HIV / STI / Hep C, Kementerian Kesihatan Malaysia. Ia juga adalah selaras dengan saranan dari Pertubuhan Kesihatan Sedunia (WHO) dan program UNAIDS. Objektif program ini adalah seperti berikut:

- i. Untuk mengurangkan risiko penularan jangkitan HIV, STI dan Hep C.
- ii. Untuk mengurangkan morbiditi dan mortaliti berkaitan dengan HIV, STI dan Hep C.
- iii. Untuk menggunakan sumber yang ada dalam mencegah dan mengawal penularan HIV, STI dan Hep C.
- iv. Untuk mempromosi dan meningkatkan kerjasama di antara agensi-agensi kerajaan dan bukan kerajaan di semua peringkat.

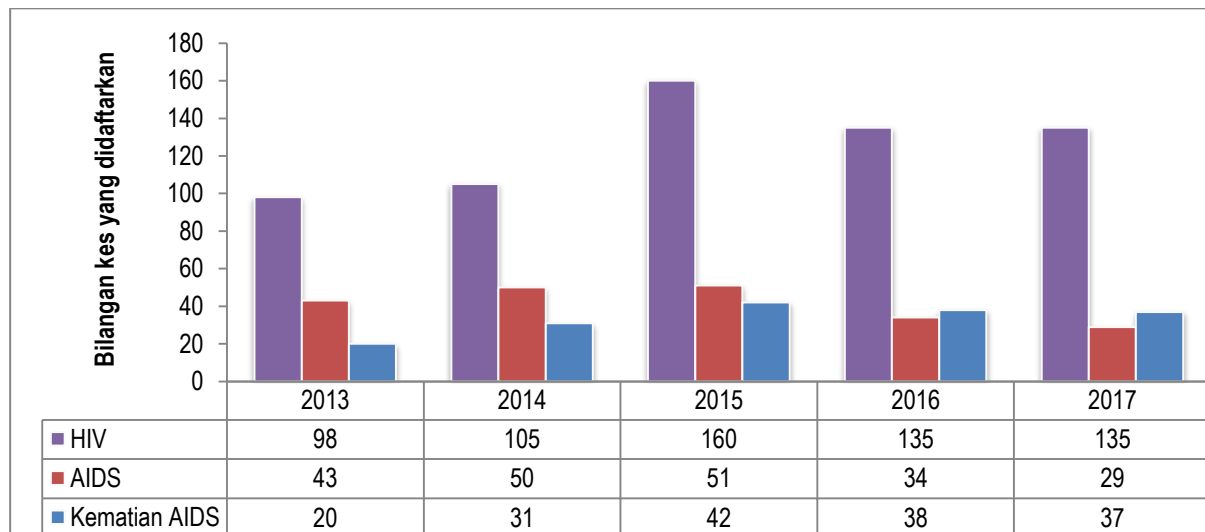
STRATEGI PERLAKSANAAN

- i. Pengesanan awal jangkitan HIV dan STI melalui program-program saringan.
- ii. Mengawasi situasi epidemiologi penyakit melalui aktiviti surveilan HIV dan STI.
- iii. Memastikan perkhidmatan kesihatan dan perubatan yang disediakan kepada komuniti adalah mencukupi.
- iv. Menyebarkan maklumat berkenaan HIV dan STI melalui promosi dan pendidikan kesihatan.
- v. Menggalakkan perubahan tingkahlaku kepada gaya hidup sihat.
- vi. Mengurangkan risiko mendapat jangkitan HIV dan STI secara pengurangan kemudahan.
- vii. Mengurangkan stigma dan diskriminasi kepada pengidap HIV dan STI.

PENCAPAIAN PROGRAM UNIT PENYAKIT HIV / AIDS / HEP C DI NEGERI SEMBILAN**Kadar insiden kes HIV baru yang dilaporkan di Negeri Sembilan**

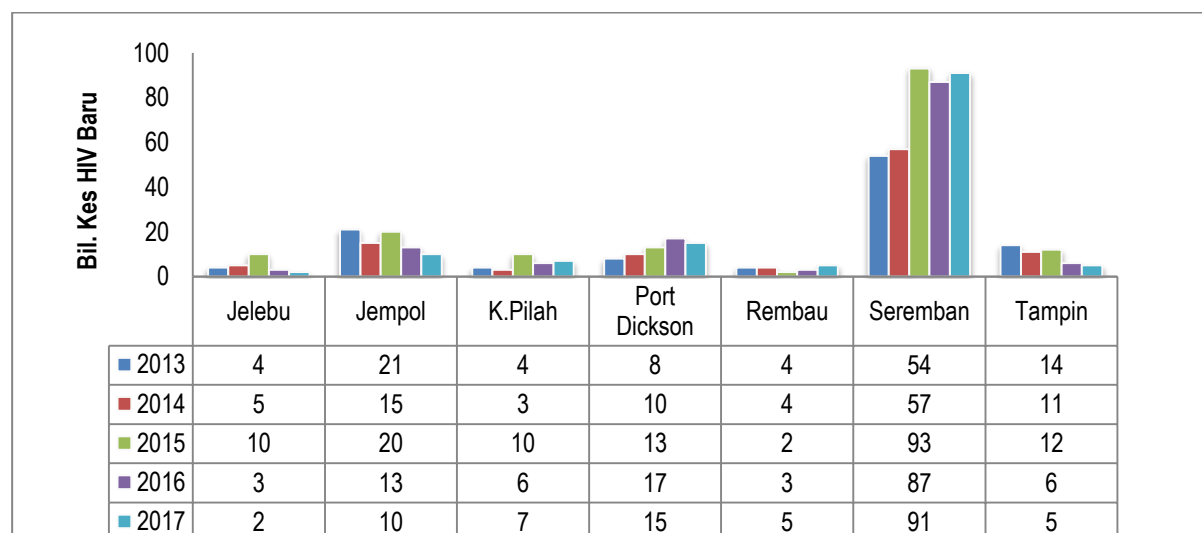
Senario epidemik HIV / AIDS di Negeri Sembilan adalah hampir sama dengan senario epidemik HIV/AIDS di Malaysia. Secara keseluruhannya, terdapat penurunan hampir 60% bilangan kes jangkitan HIV baru berbanding bilangan yang dilaporkan pada tahun 2002, tetapi tren penurunan ini telah kekal mendatar semenjak tahun 2010 hingga 2013. Tren epidemik ini telah mula menunjukkan peningkatan semula iaitu kepada 160 kes pada tahun 2015, meningkat sebanyak 52% berbanding 105 kes pada tahun 2014. Namun bilangan kes menurun semula pada 2016 iaitu kepada 135 kes. Tahun 2017 bilangan kes HIV baru dikesan adalah 135 kes menjadikan KPI iaitu kadar jangkitan HIV baru di Negeri Sembilan agak mendatar dari 12.1 kes per 100,000 penduduk pada tahun 2016 kepada 12.0 kes per 100,000 penduduk pada tahun 2017.

Bagi kes AIDS pula ada penurunan yang ketara iaitu dari 34 kes (2016) kepada 29 kes (2017). Bagi kes kematian AIDS pula agak mendatar bagi tahun 2016 dan 2017 iaitu masing masing sebanyak 38 dan 37 kematian dilaporkan.

Rajah 1 : Bilangan Kes HIV, AIDS dan Kematian di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Rajah 2 menunjukkan taburan kes HIV baru mengikut daerah dari tahun 2013 hingga 2017. Daerah Seremban kekal sebagai penyumbang terbesar diikuti oleh Jempol, Port Dickson dan Tampin. Bagi lain-lain daerah pula, Kuala Pilah mencatatkan sebanyak 7 kes, Rembau sebanyak 5 kes dan Jelevu mencatatkan 2 kes dalam tahun 2017.

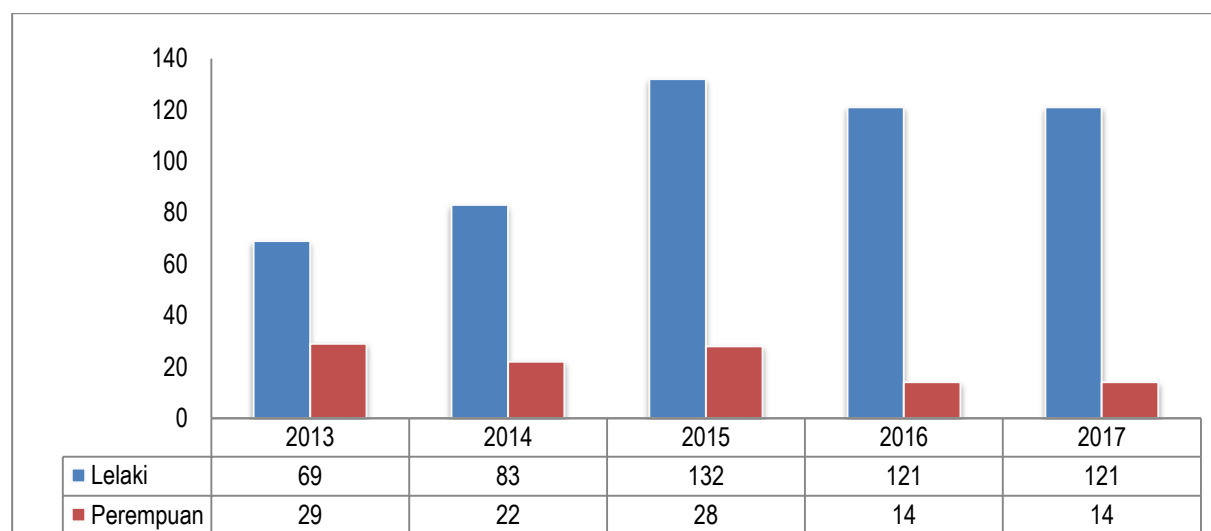
Rajah 2 : Bilangan kes HIV baru mengikut daerah di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Kes jangkitan HIV mengikut jantina

Rajah 3 menunjukkan taburan kes HIV mengikut jantina dari tahun 2013 hingga 2017. Majoriti kes HIV yang dilaporkan setiap tahun adalah lelaki. Dalam tahun 2017 121 kes (89.6%) adalah lelaki dan 14 kes (10.4%) adalah wanita.

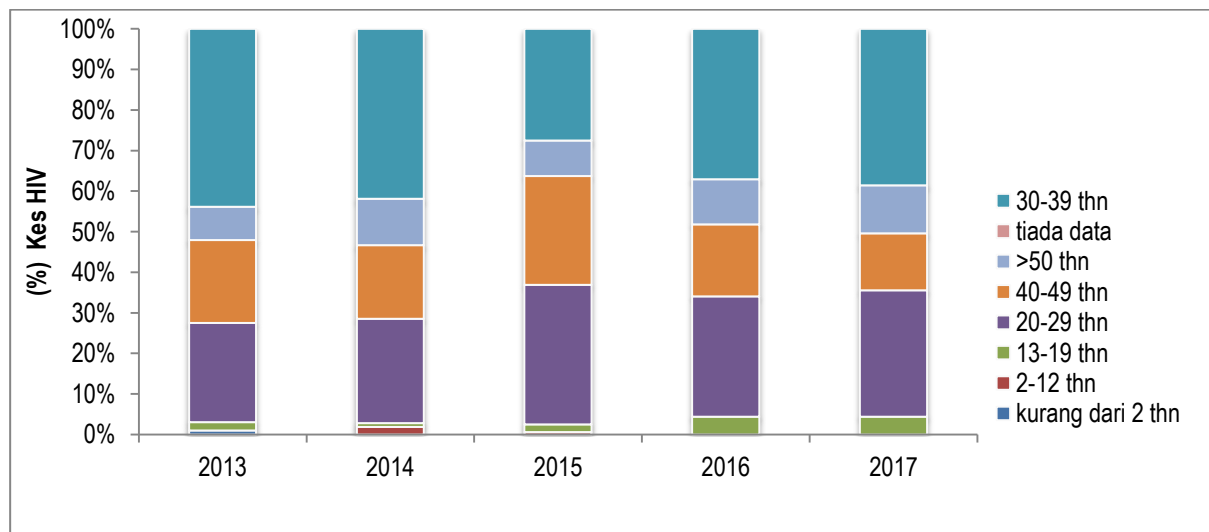
Rajah 3 : Tren Jangkitan HIV Mengikut Jantina di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Kes jangkitan HIV mengikut kumpulan umur

Rajah 4 menunjukkan tren jangkitan HIV mengikut kumpulan umur tahun 2013 sehingga 2017. Jangkitan HIV paling tinggi di kalangan mereka yang berumur di antara 20-29 dan 30-39 tahun.

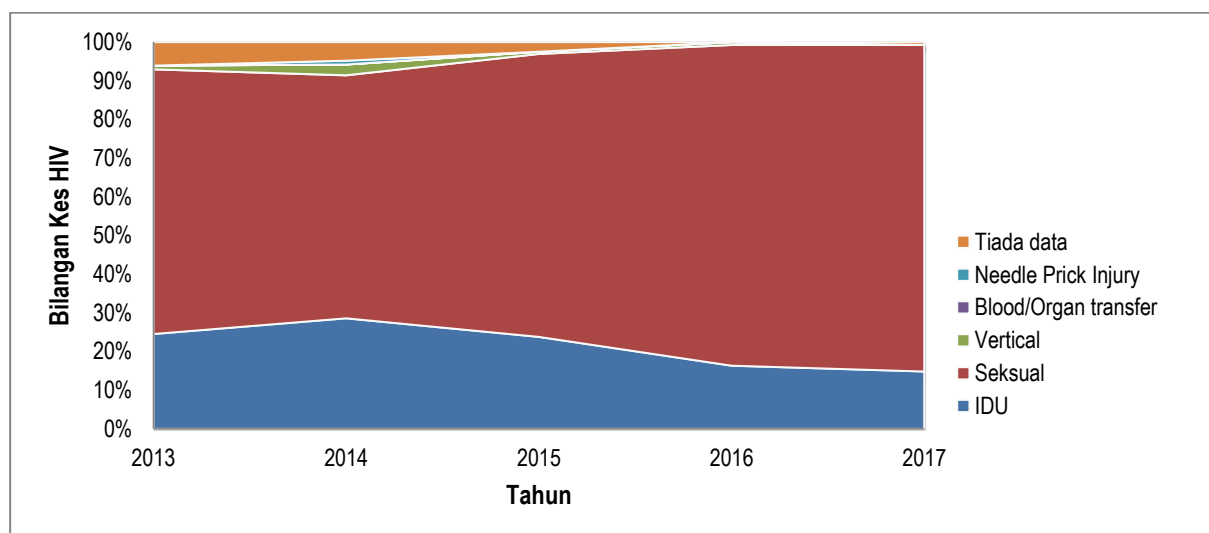
Rajah 4 : Peratusan Kes HIV Mengikut Kumpulan Umur, 2013 - 2017

Faktor risiko jangkitan HIV di Negeri Sembilan

Bermula dari tahun 2013 hingga 2017, didapati tren transmisi jangkitan melalui perkongsian jarum suntikan (**IDU**) menunjukkan penurunan sebaliknya tren transmisi jangkitan melalui hubungan seksual semakin meningkat. Dalam tahun 2017, tren transmisi jangkitan melalui hubungan seks adalah sebanyak 80% dan 20% melalui IDU. Memandangkan transmisi jangkitan HIV secara seksual semakin bertambah, adalah dijangkakan bahawa peratusan kes HIV melibatkan wanita akan turut meningkat pada tahun yang akan datang (**Rajah 5**).

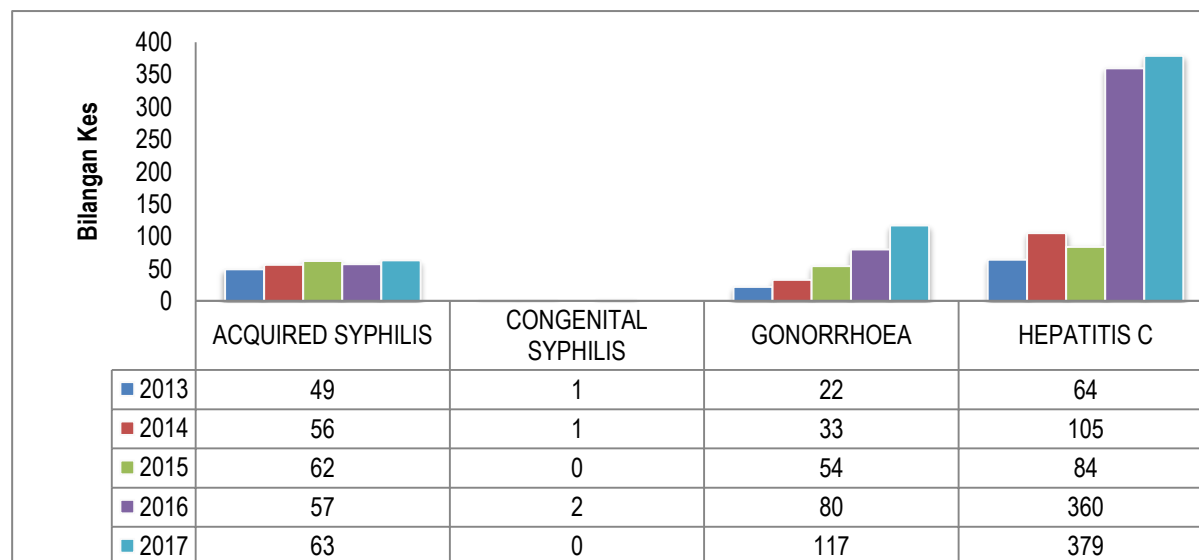
Rajah 5 : Tren transmisi jangkitan HIV di Negeri Sembilan tahun 2013 - 2017

Kes STI/ Hepatitis C yang dilaporkan di Negeri Sembilan

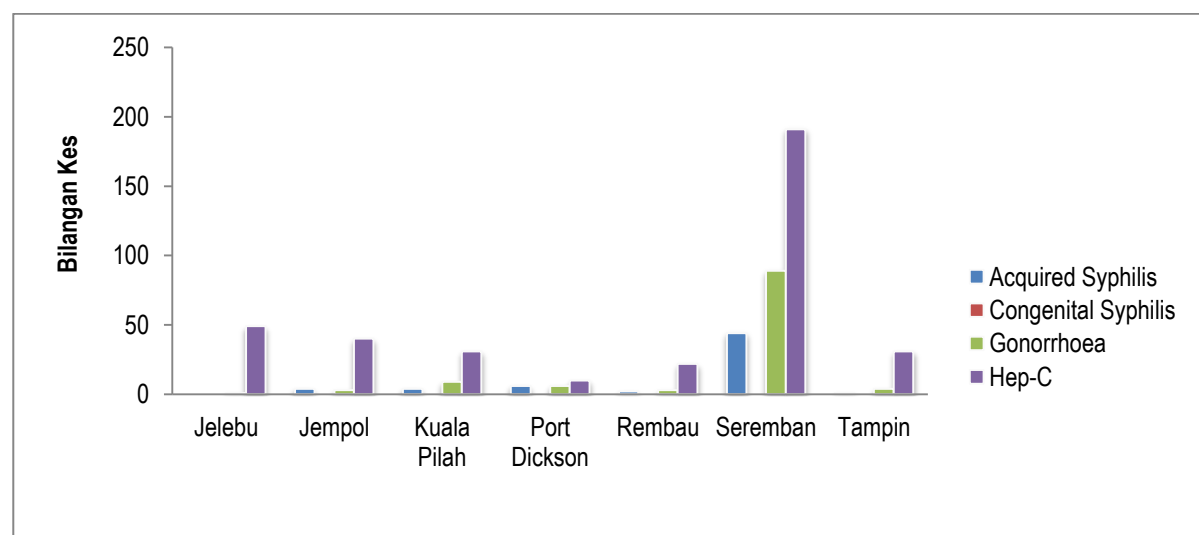
Antara penyakit jangkitan kelamin yang dilaporkan di Negeri Sembilan adalah Gonorrhoea dan Sifilis. **Rajah 6** menunjukkan taburan penyakit STI dan Hepatitis C tahun 2013 hingga 2017. Dalam tahun 2013, sebanyak 22 kes Gonorrhoea telah dilaporkan di mana jumlahnya telah meningkat kepada 115 kes pada 2017. Bagi penyakit **Acquired Syphilis** pula, sebanyak 49 kes telah dilaporkan pada tahun 2013, meningkat kepada 63 kes pada tahun 2017. Walaubagaimanapun tiada kes sifilis kongenital (**Congenital Syphilis**) dilaporkan tahun 2017. Kesemua kes yang dikesan ini telah mendapat rawatan secara sempurna samada di klinik kesihatan atau hospital.

Rajah 6 : Penyakit STI/ Hep C di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Rajah 7 menunjukkan taburan kes STI /Hep C mengikut daerah bagi tahun 2017. Seremban adalah penyumbang terbesar bagi Gonorrhea, Sifilis (**Acquired Syphilis**) dan Hep C berbanding daerah yang lain.

Rajah 7 : Jangkitan STI/ Hep C Mengikut Daerah, 2017

Program Pencegahan Transmisi HIV daripada Ibu kepada Anak (PMTCT)

Jadual 1 menunjukkan seramai 18067 ibu mengandung yang datang ke klinik kesihatan telah menjalani saringan HIV iaitu 100% disaring. Jadual 2 pula menunjukkan dalam tahun 2017, seramai 172 ibu yang hadir di dewan bersalin di Negeri Sembilan yang tidak diketahui status HIV telah disaring. Dari jumlah kedatangan ibu mengandung seramai 18067 orang tersebut, seramai 11 orang ibu mengandung (0.06%) telah dikesan positif HIV (Jadual 3). Kesemua ibu mengandung yang dikesan positif HIV telah menerima rawatan Anti-retro viral (ARV) dengan pencapaian 100%. Tiada kes menunjukkan transmisi dari ibu kepada anak dilaporkan iaitu menepati sasaran pencapaian sifar '*vertical transmission*' seperti di **Jadual 10**.

Jadual 10 : Bilangan ibu mengandung yang disaring ujian HIV, 2016 - 2017

Daerah	Jan - Dis 2016			Jan - Dis 2017		
	Bilangan kedatangan ibu mengandung	Bilangan disaring HIV	% Disaring HIV	Bilangan kedatangan ibu mengandung	Bilangan disaring HIV	% Disaring HIV
Seremban	10,135	10,135	100%	10,354	10,354	100%
Kuala Pilah	1,030	1,030	100%	1,103	1,109	100%
Tampin	1,419	1,419	100%	1,450	1,450	100%
Rembau	728	728	100%	1,450	1,450	100%
Jempol	1,942	1,942	100%	1,890	1,890	100%
Jelevu	602	602	100%	615	615	100%
Port Dickson	1,683	1,683	100%	1,883	1,883	100%
Negeri Sembilan	17,539	17,539	100%	18,061	18,067	100%

Jadual 2 : Bilangan ibu yang tidak diketahui status HIV disaring di Bilik Bersalin, 2016 - 2017

Hospital	Jan – Dis 2016				Jan – Dis 2017			
	Bil. ibu bersalin	Bil. tidak ketahui status HIV	Bil. disaring	Bil. disahkan HIV positif	Bil. ibu bersalin	Bil. tidak ketahui status HIV	Bil. disaring	Bil. disahkan HIV positif
HTJ, Seremban	10,578	129	129	0	10,997	111	111	0
HTAN, Kuala Pilah	3,762	28	28	0	3,628	40	40	0
Hospital Tampin	125	3	3	0	159	0	0	0
Hospital Jempol	122	0	0	0	159	0	0	0
Hospital Jelevu	129	0	0	0	115	0	0	0
Hospital P. Dickson	468	5	5	0	494	21	21	0
Negeri Sembilan	15,184	165	165	0	15,552	172	172	0

Jadual 3 : Bilangan ibu mengandung dan anak dikesan HIV positif via 'vertical transmission', 2013 - 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan ibu mengandung disaring HIV	16,239	17,251	17,894	17,539	18,067
Bil ibu mengandung HIV +ve	14	10	9	9 (8 telah bersalin)	11 (8 telah bersalin)
Bil bayi HIV +ve	2	0	0	0	0
% anak HIV +ve	14.3%	0%	0%	0%	0%

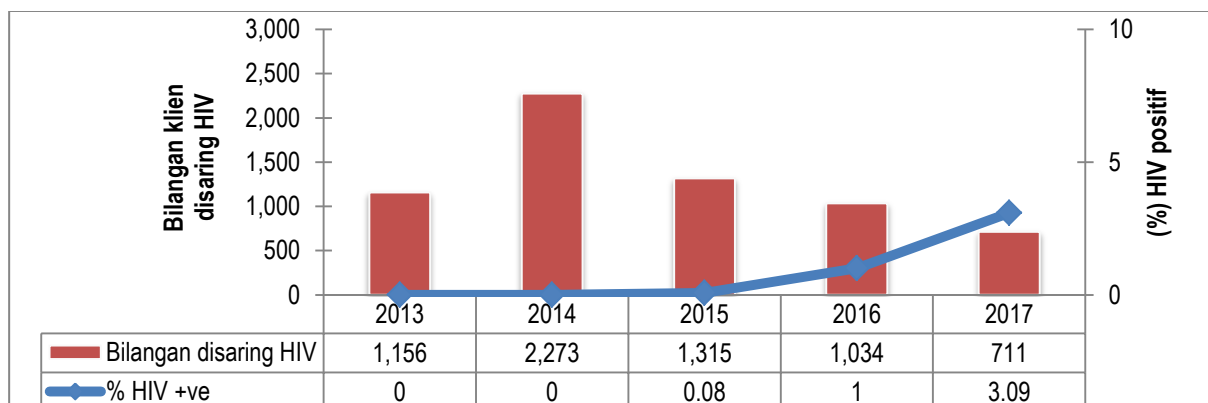
Jadual 4 di bawah menunjukkan bilangan ibu mengandung dikesan TPHA positif pada tahun 2016 - 2017. Terdapat penurunan jumlah kes iaitu dari 20 kes (2016) kepada 12 kes (2017). Daerah Seremban telah mencatatkan jumlah yang tertinggi iaitu seramai 9 dan 6 kes mengikut tahun 2016 dan 2017. Kesemua ibu mengandung yang dikesan TPHA positif ini telah menerima rawatan dan tiada kes 'Congenital Syphilis' dilaporkan.

Jadual 4 : Bilangan ibu mengandung dikesan TPHA positif dan peratus anak yang mengidap 'Congenital Syphilis', 2016 - 2017

Daerah	Jan – Dis 2016				Jan – Dis 2017			
	Ibu TPHA +ve	Ibu TPHA +ve & HIV +ve	Ibu diberi rawatan	(%) Anak Congenita / Syphilis	Ibu TPHA +ve	Ibu TPHA +ve & HIV +ve	Ibu diberi rawatan	(%) Anak Congenita / Syphilis
Seremban	9	0	9	0%	6	0	6	0%
Kuala Pilah	1	0	1	0%	0	0	0	0%
Tampin	3	0	3	0%	2	0	2	0%
Rembau	1	0	1	0%	0	0	0	0%
Jempol	1	0	1	0%	3	0	3	0%
Jekebu	0	0	0	0%	0	0	0	0%
Port Dickson	5	0	5	0%	1	0	1	0%
Negeri Sembilan	20	0	20	0%	12	0	12	0%

Program Saringan HIV Secara Sukarela (VCT)

Rajah 8 menunjukkan tren saringan HIV sukarela tahun 2013 hingga 2017. Bilangan mereka yang tampil menurun tetapi bilangan yang reaktif semakin meningkat. Tahun 2017 sahaja peratus HIV positif yang dikesan adalah 3.09% berbanding tahun 2016. Promosi untuk mewarwarkan perkhidmatan ini perlu diperhebatkan lagi.

Rajah 8: Bilangan klien yang menjalani ujian saringan HIV secara sukarela (VCT) dan peratus klien dikesan HIV positif, 2013 - 2017

Program Terapi Gantian Methadone (MMT)

Sehingga tahun 2015, jumlah kumulatif klien IDU yang mengikuti Program Terapi Gantian Methadone di Negeri Sembilan adalah seramai 2,118 orang. Walau bagaimanapun, kadar 'retensi' klien di dalam program ini menunjukkan tren yang menurun semenjak dua tahun kebelakangan ini. Keadaan ini ada kemungkinan disebabkan oleh dua keadaan di mana bilangan klien IDU baru yang mengikuti program ini semakin berkurangan dan yang kedua adalah disebabkan oleh peralihan jenis dadah yang digunakan oleh pengguna dadah masa kini iaitu dadah jenis Amphetamine type stimulant (syabu). Sungguhpun demikian, kadar retensi klien masih dapat dikekalkan pada kadar 73.4% pada tahun 2015 dan jumlah mereka yang dikesan mengidapi HIV positif semakin berkurangan. Usaha untuk memperbaiki kualiti perkhidmatan yang sedia ada masih perlu dipertingkatkan kerana sebagaimana yang kita sedia maklum bahawa adalah sukar untuk membawa penagih dadah IDU tegar untuk menjalani rawatan pemulihan.

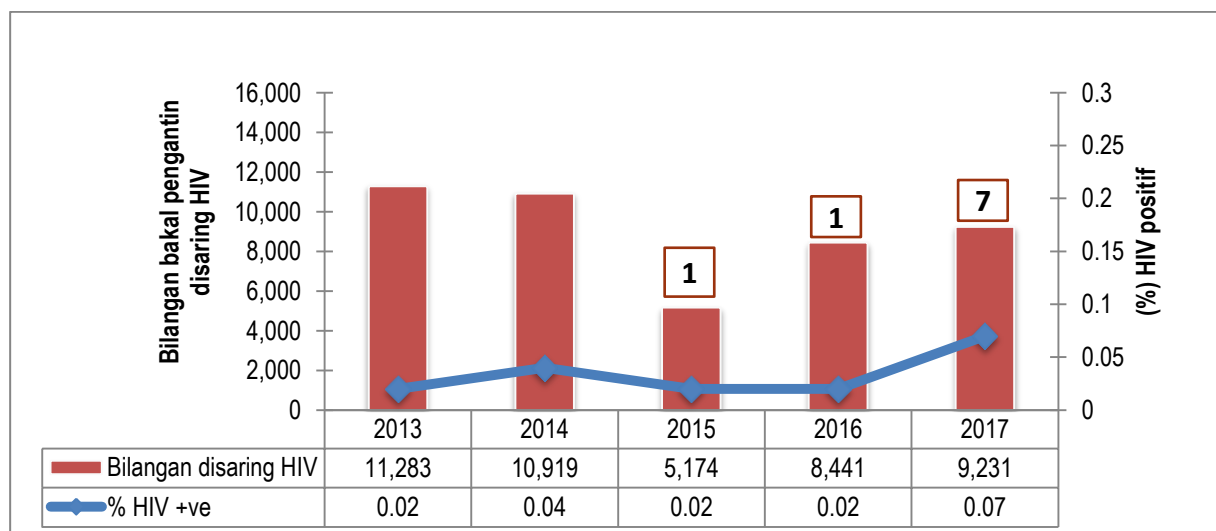
Jadual 5 : Bilangan kumulatif klien Program Terapi Gantian Methadone dan kadar retensi di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	2013	2014	2015	2016	2017
Bil klien aktif (A)	1443	1528	1554	1579	2341
Bil klien dalam rawatan susulan (B)	1900	2053	2118	2271	1626
Kadar retensi (A/B)%	76.00	74.40	73.40	69.50	69.50

Saringan bakal pengantin (pra perkahwinan)

Rajah 9 di bawah menunjukkan tren bilangan saringan pra perkahwinan dan bilangan yang positif. Ada peningkatan kes baru HIV bagi tahun 2017 berbanding 2016.

Rajah 9 : Bilangan saringan HIV bakal pengantin dan bilangan yang positif, 2013 - 2017

Program pengurusan pesakit HIV di Klinik Kesihatan dan Hospital 2017

Jadual 6 dan Jadual 7 menunjukkan dalam tahun 2017, seramai 684 orang pesakit HIV positif daripada 885 orang yang layak telah menerima rawatan ARV di 14 klinik kesihatan dan 3 klinik pakar di Negeri Sembilan. Peratusan pesakit yang menerima ARV ini adalah 67.9% di klinik kesihatan dan 82.2% di klinik pakar.

Jadual 6 : Bilangan Pesakit Mendapatkan ARV di Klinik Kesihatan, 2017

Daerah	KK dengan FMS	Jum pesakit susulan (layak)	Jum pesakit terima ARV	% terima ARV	Jum keseluruhan pesakit HIV
Seremban	KK Mantin	5	5	100	5
	KK senawang	21	10	47.60	21
	KK Seremban 2	7	4	57.10	7
	KK Seremban	40	17	42.50	40
	KK ampangan	12	10	83.30	12
	KK nilai	16	9	56.20	16
K.Pilah	KK Kpilah	30	15	50.00	30
Jempol	KK Bahau	32	20	62.50	32
	KK BSJ	4	3	75.00	4
Tampin	KK Tampin	81	74	91.00	81
	KK Gemas	25	20	80.00	25
Rembau	KK Rembau	15	11	73.00	15
P.Dickson	KK P.Dickson	8	4	50.00	8
	KK Lukut	5	2	40.00	5
Jelevu	KK Jelevu	4	3	75.00	4
	14 KK	305	207	67.90	305

Jadual 7 : Bilangan Pesakit Mendapatkan ARV di Klinik Pakar, 2017

Hospital	Fasiliti	Jum pesakit dalam susulan (layak)	Jumlah pesakit menerima ARV	% pesakit menerima ARV	Jumlah keseluruhan pesakit HIV
HTJ, Seremban	Klinik ID	446	351	79	446
	Klinik Paediatric	23	21	91.3	23
HTAN, Kuala Pilah	Klinik ID	92	87	94.6	93
H. Port Dickson	MOPD	19	18	94.7	19
Jumlah		580	477	82.2	580

LAIN LAIN AKTIVITI SARINGAN

Jadual 8 adalah ringkasan pencapaian dan perbandingan saringan HIV mengikut pelbagai aktiviti yang dirancang dalam tahun 2016 dan 2017. Saringan melalui aktiviti VCT, derma darah dan banduan menyumbang kepada bilangan kes HIV baru yang ramai.

Jadual 8 : Ringkasan Pencapaian Saringan HIV Pelbagai Aktiviti, 2017

Program-program saringan	Bil disaring 2017	Bil HIV +ve 2017	% HIV +ve 2017	Bil disaring 2016	Bil HIV +ve 2016	% HIV +ve 2016
Ibu mengandung ANC (PMTCT)	18,067	12	0.06	17,539	9	0.05
Suami/pasangan kepada ibu mengandung	5,610	1	0.02	3,154	1	0.03
Ibu mengandung di bilik bersalin hospital kerajaan	15,552	1	0.01	15,184	0	0
Bakal Pengantin (Pre-Marital Screening)	9,231	7	0.07	10,439	2	0.01
Tanpanama (VCT)	711	22	3.1	865	10	1.2
Penderma Darah (saringan oleh Pusat Darah Negara)	26,240	17	0.06	28,073	12	0.04
Banduan Penjara (Penjara Seremban dan Jelebu)	9,100	53	0.6	6,003	23	0.4
Pelatih CCRC (CCRC Jelebu)	766	0	0	863	0	0
Penagih Dadah- Terapi Gantian Metadon (MMT) (kes baru)	85	1	1.2	85	0	0
Pesakit TB disaring HIV	135	8	5.9	430	43	10

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, sepanjang tahun 2017 sebanyak 69,699 ujian saringan HIV dalam pelbagai aktiviti telah dilaksanakan di Negeri Sembilan. Dari jumlah tersebut, sebanyak 135 kes HIV positif telah dikesan dengan kadar prevalensnya adalah 0.19%. Program-program saringan yang sedia ada termasuk aktiviti temuseru (outreach) akan dipertingkatkan lagi agar lebih ramai golongan yang berisiko tinggi dapat menjalani ujian saringan HIV. Pengesanan awal merupakan salah satu strategi Kementerian Kesihatan Malaysia bagi membendung penularan HIV. Disamping itu juga, penularan jangkitan penyakit kelamin (STI) yang lain juga akan sentiasa dipantau dan mereka yang dikenalpasti mestilah mendapat rawatan yang berkaitan.

2.9 UNIT TIBI KUSTA

PENGENALAN

Program Kawalan Tibi Kebangsaan telah dilancarkan di seluruh negara sejak tahun 1961 melalui sistem vertikal. Pada tahun 1995, program ini telah diintegrasikan ke Perkhidmatan Kesihatan Awam (Bahagian Kawalan Penyakit), Kementerian Kesihatan Malaysia. Sementara itu, Unit Tibi/Kusta, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan bertanggungjawab dalam melaksana dan memantau aktiviti pencegahan dan kawalan penyakit Tibi dan Kusta di Negeri Sembilan.

VISI

Menjadikan Negeri Sembilan sebagai sebuah negeri yang bebas dari penyakit Tibi dan Kusta

MISI

- i. Melakukan pengesanan awal penyakit Tibi dan Kusta melalui saringan yang berterusan.
- ii. Menyediakan perkhidmatan rawatan Tibi dan Kusta yang berkesan serta mesra pelanggan di klinik-klinik dan hospital-hospital kerajaan.
- iii. Melaksanakan pendekatan baru DOTS dan MDT.
- iv. Menyediakan perkhidmatan ujian makmal Tibi dan Kusta yang cepat, tepat dan berkualiti.
- v. Memastikan setiap rakyat tempatan mendapat imunisasi BCG bermula pada peringkat umur terawal.

OBJEKTIF

- i. Membasmi penyakit Tibi dan Kusta dikalangan rakyat tempatan.
- ii. Sifar ingkar rawatan (defaulter).
- iii. Mencegah transmisi dan penularan penyakit Tibi dan Kusta.
- iv. Mengurangkan morbidity mereka yang dijangkiti.
- v. Mengurangkan impak Tibi dan Kusta terhadap individu, keluarga dan masyarakat.
- vi. Menggerakkan sumber-sumber yang ada dalam membanteras wabak Tibi dan Kusta.
- vii. Sasaran Indikator Tibi Kebangsaan tercapai.

PENCAPAIAN

Pada tahun 2017, sebanyak 631 kes Tibi telah didaftarkan dalam MyTB yang terdiri daripada 578 kes (91.6%) Kes Baru, 36 kes (5.7%) Kes Berulang, 3 kes (0.5%) Kes Setelah Gagal Rawatan dan 14 kes (2.2%) Kes Setelah Terhenti Rawatan. Diagnosa kes Tibi terbahagi kepada 399 kes (63.2%) PTB smear positif, 117 kes (18.5%) PTB smear negatif, 112 kes (17.7%) TB extrapulmonari dan 2 kes Drug Resistant TB (0.3%). Kadar insiden Tibi bagi tahun 2017 ialah 55.9 untuk setiap 100,000 penduduk di Negeri Sembilan.

Peratus kes Tibi warganegara Malaysia adalah 93.2% (588 kes) dan Bukan warganegara sebanyak 6.8% (43 kes). Sementara itu, kes Tibi di kalangan kanak-kanak (berumur bawah 14 tahun) adalah sebanyak 22 kes (3.5%) dan kes Tibi di kalangan anggota kesihatan yang dilaporkan pula adalah sebanyak 10 kes (1.6%).

Bagi memantapkan program kawalan penyakit Tibi di Negeri Sembilan, pemantauan dijalankan melalui indikator-indikator utama secara berkala. Terdapat 2 petunjuk prestasi utama kebangsaan, 1 petunjuk prestasi utama Pegawai Kesihatan Daerah dan 8 indikator-indikator lain untuk kawalan penyakit Tibi seperti di Jadual 1.

Jadual 1: Pencapaian KPI Dan Sasaran Program Kawalan TB, 2017

Bil.	Perkara	Sasaran	Pencapaian
1.	KPI YBMK / KPK / TKPK (KA) / PKN / TPKN (KA) / PKD Kadar Sukses Warganegara (Kohort 2016)	≥ 85%	84.6% (482 daripada 570 orang telah sembuh dan sempurna rawatan)
2.	KPI YBMK / KPK / TKPK (KA) / PKN / TPKN (KA) / PKD Kadar Sukses Bukan Warganegara (Kohort 2016)	≥ 60%	60.0% (15 daripada 25 orang telah sembuh dan sempurna rawatan)
3.	KPI PKD % Pemeriksaan Kontak Kali Pertama (Jan - Dis 2017)	≥ 70%	58.8% (3712 daripada 6310 orang kontak yang menjalani saringan kali pertama)
4.	Kadar Pengesanan Kes Baru dan Berulang TIBI (CDR)	95%	85.8% (614 kes baru dan berulang daripada 631 kes)
5.	Jumlah Golongan Berisiko Tinggi TIBI disaring X-ray Dada (Jan - Dis 2017)	28,000 orang	65,093 orang
6.	Kadar insiden Tibi semua jenis (Jan - Dis 2017)		55.9 / 100,000
7.	Kadar Kematian Tibi	Kurang 5 / 100,000	3.5 / 100,000
8.	"Sputum Conversion Rate" (SCR) (Jan - Dis 2017)	≥ 90%	83.6% (306 kes dengan kahak bertukar menjadi negatif selepas dua bulan rawatan fasa intensif daripada 366 kes)
9.	Pencapaian Immunisasi BCG (Jan - Dis 2017)	98.0%	Bayi baru lahir = 99.6%
10.	Saringan AFB pesakit simptomatik (Jan - Dis 2017)	2000 / 100,000	1,344 / 100,000 (15,162 orang telah disaring)
11.	Nisbah Kontak Tibi Dikesan (Jan - Dis 2017)	1:10	1:10

PROGRAM KAWALAN KUSTA

Pada tahun 2017, sebanyak 7 kes Kusta telah dilaporkan iaitu 5 kes adalah di kalangan warganegara manakala 2 kes lagi adalah bukan warganegara. Jenis kusta yang dikesan adalah sebanyak 6 kes Multibacillary (*Lepromatous*) dan 1 kes Paucibacillary (*Tuberkuloid*). Tiada kecacatan gred 2 dilaporkan bagi kesemua kes kusta tahun 2017. Kesemua kes dirawat di Klinik Dermatologi, Hospital Tuanku Jaafar, Seremban.

Jadual 2 : Pencapaian Program Kawalan Kusta, 2017

Bil.	Perkara	Sasaran	Pencapaian
1.	Kadar Prevalen Kusta kes kusta (Paucibacillary dan Multibacillary) dalam rawatan bagi tahun analisa kadar prevalen dibuat dalam 10,000 penduduk	< 1 / 10,000	0.07 / 10,000
2.	Kadar Sempurna Rawatan Kusta - PB kohort 2016 = tiada kes - MB kohort 2015 = 3 kes (1 kes sempurna rawatan, 1 kes terhenti rawatan, 1 kes mati)	Kadar Sempurna rawatan 50%	33.3%

Aktiviti Yang Dijalankan Oleh Unit Tibi / Kusta, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan Tahun 2017

Mesyuarat Teknikal Kawalan Epidemiologi Tibi / Kusta
Bilik Meranti, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan pada 12 Januari 2017

Mesyuarat Pengukuhan Program BCG
Bilik Meranti, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan pada 19 Januari 2017

Kursus Kawalan dan Pengurusan Penyakit Tibi / Kusta untuk Pegawai Perubatan dan Paramedik Peringkat Negeri Sembilan
Dewan Sri Merbau, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan pada 20 – 21 Febuari 2017

Kursus Mikroskopi dan EQA Blinded Rechecking
Klinik Kesihatan Seremban 2, Seremban pada 28 Febuari 2017

Sambutan Hari Tibi Sedunia Peringkat Kebangsaan 2017
Taman Desa Rhu, Seremban pada 30 Mac 2017.

Kursus Teknikal Program Pelalian BCG dan TBIS-BCG Peringkat Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus
Klinik Kesihatan Sikamat pada 3 - 4 April 2017

Latihan Penggunaan Aplikasi Sistem Mytb dan Mykusta Kepada PPKP dan PPP Unit Tibi / Kusta
Pusat Rawatan dan Pejabat Kesihatan Daerah
Bilik ICT, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan pada 18 Mei 2017

Seminar Kesedaran Pencegahan Tibi di Kalangan Anggota Kesihatan Peringkat Negeri Sembilan Darul Khusus
Dewan Kuliah, Toh Puan Sungei Ujong 2, UITM Negeri Sembilan, Kampus Seremban, Seremban 3 pada 26
Oktober 2017

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, keberkesanan pemantauan dan pencapaian aktiviti-aktiviti berjaya dipertingkatkan berbanding tahun sebelumnya. Bagi tahun yang mendatang, lebih banyak aktiviti - aktiviti yang akan dijalankan bagi meningkatkan kualiti dan ketrampilan staf kesihatan terutamanya mereka yang diberi tanggungjawab khas mengendalikan kes tibi/kusta di peringkat daerah. Ini merangkumi daripada aspek rawatan iaitu dengan adanya perantaraan semua fasiliti di Negeri Sembilan sebagai PR1 dan PR2 dapat meningkatkan kemahiran serta ilmu pengetahuan dalam pengendalian pesakit tibi secara langsung di setiap KK mahupun KD/K1M, penambahbaikan program dan kualiti makmal iaitu dengan cara meningkatkan dan memastikan saringan dan kualiti slaid adalah baik dan menepati tahap standar yang ditetapkan serta memperkukuh program imunisasi BCG dengan cara memastikan teknik suntikan BCG sesuai garis panduan yang ditetapkan dan pencapaian pelalian BCG berada pada tahap yang terbaik. Ini dapat direalisasikan dengan adanya latihan yang berterusan di kalangan kakitangan yang terlibat sama ada di peringkat daerah mahupun negeri. Selain itu, audit penyeliaan berjadual dari masa ke semasa akan dijalankan di setiap peringkat aktiviti meliputi aspek rawatan mahupun aktiviti kawalan dan pencegahan bagi memperkasakan lagi program kawalan dan pencegahan penyakit tibi dan kusta.

2.10 UNIT PEMAKANAN

PENGENALAN

Aktiviti-aktiviti pemakanan dijalankan sepanjang tahun bertujuan untuk menyampaikan perkhidmatan pemakanan kepada komuniti. Prosedur ini menggariskan langkah-langkah dalam pengawasan taraf pemakanan dan aktiviti pemakanan untuk tujuan mengenalpasti keutamaan kes bagi merancang, memantau dan menilai aktiviti pemakanan supaya peratus pemulihan dapat dipertingkatkan. Program Promosi Pemakanan akan diperkukuhkan bagi meningkatkan tahap pengetahuan pemakanan sihat dan seimbang bagi semua golongan di Negeri Sembilan merangkumi aspek pemakanan bermula daripada pemakanan bayi sehinggalah golongan dewasa.

VISI

Menjadikan Negeri Sembilan sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui program pemakanan secara profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Melaksanakan program pemakanan menerusi penglibatan individu, keluarga dan masyarakat ke arah peningkatan taraf hidup yang berkualiti untuk mencapai kesejahteraan rakyat Negeri Sembilan.

OBJEKTIF

Objektif Umum

Objektif perkhidmatan Unit Pemakanan ialah untuk meningkatkan status kesihatan dan status pemakanan masyarakat. Ia melibatkan bayi baru lahir sehingga warga usia emas.

Objektif Khusus

- i. Meningkatkan dan mengekalkan tahap kesejahteraan pemakanan penduduk Negeri Sembilan khususnya.
- ii. Memastikan masyarakat menerima perkhidmatan yang berkualiti daripada anggota kesihatan yang terlatih.
- iii. Memantapkan hubungan inter/intra sektor dan agensi di dalam aktiviti pemakanan.

PENCAPAIAN

a. Pengawasan Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Bawah 5 Tahun

Menilai saiz komposisi tubuh badan adalah kaedah yang penting dalam penilaian status pemakanan dan menilai pertumbuhan kanak-kanak dan remaja. Melalui pengawasan ini, perkembangan status pemakanan dapat dinilai samada mengalami Kurang Berat Badan, Berat Badan Normal atau Lebih Berat Badan.

Jadual 1 : Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Bawah Umur 5 Tahun

Berat Badan Mengikut Umur	Tahun	Peratusan Mengikut Daerah (%)							Jumlah (%)
		Seremban	Jejebu	Jempol	K.Pilah	P.Dickson	Rembau	Tampin	
KBB Teruk < -3SD	2013	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.0	0.1	0.1
	2014	0.1	0.1	0.2	0.2	0.6	0.3	0.0	0.2
	2015	0.3	0.1	0.2	0.4	1.9	0.6	0.2	0.5
	2016	0.2	1.2	0.5	0.2	0.6	0.7	0.5	0.4
	2017	0.4	0.2	0.0	0.5	0.2	0.5	0.7	0.4
KBB Sederhana -3SD-<-2SD	2013	1.4	2.4	1.0	2.1	2.2	2.4	1.7	1.6
	2014	1.4	0.8	2.2	3.0	3.1	2.4	0.5	1.7
	2015	2.8	0.3	2.1	3.9	4.3	1.2	0.4	2.5
	2016	3.2	1.7	1.7	1.7	4.0	1.7	1.1	2.6
	2017	1.9	2.0	1.0	1.9	2.9	2.2	1.4	1.8
Normal -2SD hingga < +2SD	2013	95.5	97.3	98.8	97.7	97.2	96.1	96.7	96.5
	2014	97.5	99.0	97.0	96.0	95.7	97.0	99.2	97.4
	2015	95.9	99.6	96.8	95.2	91.0	97.9	99.4	96.0
	2016	95.5	96.4	97.8	98.1	93.5	93.2	98.1	96.1
	2017	97.5	97.6	98.9	97.2	95.9	97.1	97.6	97.5
Lebih Berat Badan $\geq$ +2SD	2013	3.0	3.1	3.2	0.1	0.4	1.5	1.5	1.8
	2014	0.9	0.0	0.5	0.9	0.6	0.3	0.3	0.8
	2015	1.0	0.0	0.9	0.5	2.8	0.3	0.0	1.0
	2016	1.0	0.7	0.0	0.0	1.9	4.4	0.4	1.0
	2017	0.3	0.2	0.1	0.4	1.1	0.1	0.4	0.3

*Sumber : KKK 210A

Daripada **Jadual 1**, secara keseluruhan, bagi kes Kurang Berat Badan Teruk dan Sederhana, terdapat penurunan peratusan masing-masing 0.4% dan 1.8% berbanding tahun sebelumnya. Peratusan bagi Berlebihan Berat Badan juga turut menurun kepada 0.3% bagi tahun 2017.

b. Pengawasan Taraf Pemakanan Pelajar Sekolah

Kekurangan zat protein dan tenaga dalam bentuk kekurangan berat badan dan kerencatan pertumbuhan masih wujud terutama di kalangan kanak-kanak. Diet yang tidak seimbang ditambah dengan gaya hidup yang kurang aktif boleh membawa kepada masalah obesiti dan berlebihan berat badan yang menjadi penyumbang peningkatan faktor risiko kepada penyakit-penyakit kronik.

Jadual 2 : Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Pra-Sekolah

Status Pemakanan	2013	2014	2015	2016	2017
Kurang Berat Badan	7.0	8.2	6.8	8.7	8.5
Normal	79.7	78.9	82.2	80.4	79.0
Lebih Berat Badan	6.5	6.6	5.7	5.7	6.2
Obes	6.9	6.3	5.4	5.2	6.3

*Sumber : KSK201

Jadual 3 : Status Pemakanan Kanak-Kanak Tahun 1

Status Pemakanan	2013	2014	2015	2016	2017
Kurang Berat Badan	7.9	7.5	7.3	7.9	9.0
Normal	76.5	76.6	77.4	76.3	74.2
Lebih Berat Badan	7.2	7.7	7.0	7.1	8.3
Obes	8.4	8.3	8.4	8.7	8.5

*Sumber : KSK201

Jadual 4 : Status Pemakanan Kanak-Kanak Tahun 6

Status Pemakanan	2013	2014	2015	2016	2017
Kurang Berat Badan	6.6	5.8	5.2	6.0	6.5
Normal	67.3	66.0	70.1	67.8	64.9
Lebih Berat Badan	13.5	14.9	11.8	13.1	14.8
Obes	12.6	13.3	12.9	13.2	13.9

*Sumber : KSK201

Jadual 5 : Status Pemakanan Remaja Tingkatan 3

Status Pemakanan	2013	2014	2015	2016	2017
Kurang Berat Badan	4.4	4.0	4.3	4.3	5.9
Normal	74.8	75.6	77.1	77.7	74.0
Lebih Berat Badan	10.9	11.0	10.9	10.5	11.9
Obes	9.9	9.4	7.7	7.5	8.7

*Sumber : KSK201

Jadual 2, 3, 4 dan 5 masing-masing menunjukkan taraf pemakanan kanak-kanak pra sekolah, Tahun 1, Tahun 6 dan remaja Tingkatan 3. Secara umumnya, peratusan Lebih Berat Badan dan Obes paling tinggi di kalangan kanak-kanak Tahun 6, iaitu 28.7% berbanding kumpulan kanak-kanak yang lain, masing-masing 12.5%, 16.8% dan 20.6% bagi pra sekolah, kanak-kanak Tahun 1 dan Remaja Tingkatan 3.

c. Pengawasan Status Hemoglobin Ibu Antenatal Di Klinik Kesihatan

Anemia adalah di antara komplikasi yang dikenalpasti semasa mengandung. Di antara penyebab utama anemia semasa hamil adalah kekurangan zat besi dan asid folik. Di kalangan ibu hamil, zat besi dan asid folik adalah tidak mencukupi untuk memenuhi keperluan yang meningkat. Kuantiti tambahan zat besi dan asid folik yang diperlukan semasa hamil mungkin boleh dipenuhi dengan pengambilan makanan atau suplementasi.

Pelbagai strategi untuk mengurangkan masalah anemia di kalangan ibu hamil telah dirancang dan dilaksanakan. Status hemoglobin ibu hamil di klinik kesihatan dipantau secara berkala. Pemberian susu tepung penuh krim, demonstrasi masakan, rundingcara pemakanan, ceramah pemakanan anemia dan pemberian haematinik turut diadakan sepanjang tahun.

Jadual 6 : Status Hemoglobin Ibu Antenatal Di Klinik Kesihatan

Daerah	Peratus Ibu Antenatal Dengan Hb gm%											
	2015				2016				2017			
	Bil.	<9	9-<11	>11	Bil.	<9	9-<11	>11	Bil.	<9	9-<11	>11
Seremban	4,942	0.2	6.3	93.5	4,900	0.1	6.7	93.2	5,156	0.2	6.7	93.2
Jelevu	447	0.7	9.4	89.9	440	0.2	7.3	92.5	404	0.0	7.2	92.9
Jempol	1,309	0.7	12.0	87.3	1,129	0.9	15.7	83.4	1,233	1.1	15.7	83.3
K.Pilah	582	0.3	6.5	93.1	567	0.4	6.0	93.6	616	1.0	8.3	90.8
P.Dickson	1,218	0.5	9.8	89.7	1,135	0.9	10.6	88.6	1,203	0.5	12.0	87.6
Rembau	578	0.0	8.3	91.7	573	0.4	9.4	90.2	625	0.3	8.7	91.0
Tampin	881	0.3	12.2	87.5	857	0.6	12.1	87.3	816	0.4	9.6	90.1
Jumlah	9,957	0.3	8.3	91.4	9601	0.4	8.9	90.8	10053	0.4	8.9	90.8

*Sumber : KIB201B

d. Program Pemulihan Kanak-Kanak Kekurangan Zat Makanan (PPKZM)

Program ini merupakan salah satu usaha untuk meningkatkan taraf pemakanan kanak-kanak warganegara Malaysia yang berumur di antara 6 bulan hingga 6 tahun yang mengalami masalah kekurangan zat makanan. Keutamaan diberikan kepada mereka yang terdiri di kalangan isi rumah berpendapatan rendah iaitu miskin tegar, miskin dan mudah miskin. Program ini telah disusun merangkumi beberapa aspek seperti sasaran dan liputan, pengagihan makanan dan perkhidmatan, penggunaan bahan makanan dan pengendalian kes yang dapat memberi lebih manfaat kepada kumpulan sasaran.

Setiap kanak-kanak yang layak akan dibekalkan dengan bakul makanan daripada pilihan 13 Pakej Makanan berpandukan Garis Panduan PPKZM. Di Negeri Sembilan, kanak-kanak yang terlibat telah dibekalkan dengan susu khas dan multivitamin bagi meningkatkan berat badan mereka. Mereka diberi bantuan tersebut setiap bulan, sekurang-kurangnya selama 6 bulan atau sehingga disahkan pulih.

Jadual 7 : Kanak-Kanak KZM Yang Menerima Bantuan Mengikut Daerah

Daerah	Bilangan Kes Jan 2017	Kes Baru	Kes Berhenti			Bilangan Kes Dis 2017
			Pulih	Sekolah	Lain-lain	
Seremban	24	2	7	0	6	13
Jelevu	22	9	8	2	2	19
Jempol	32	9	12	2	5	22
Kuala Pilah	9	4	0	0	2	11
P.Dickson	20	2	2	4	7	9
Rembau	8	3	0	1	4	6
Tampin	31	3	19	0	0	15
Jumlah	146	32	48	9	26	95

*Sumber : KZM 201

Jadual 7 menunjukkan terdapat 32 kes penerima baru. Sebanyak 83 kes telah diberhentikan menjadikan jumlah kes sehingga Disember 2017 sebanyak 95 kes.

e. Projek Dapur Sihat Masyarakat

Projek Dapur Sihat Masyarakat (DSM) diwujudkan sebagai satu usaha untuk mempertingkatkan lagi pelaksanaan dan keberkesanan aktiviti promosi pemakanan yang dijalankan oleh anggota kesihatan di klinik-klinik kesihatan. Pelaksanaan projek ini juga adalah untuk memperkembangkan skop promosi pemakanan meliputi aspek penyediaan hidangan makanan keluarga dan ekonomi rumahtangga termasuk perancangan menu, pengubahsuaian resipi, kebersihan dan keselamatan makanan dan pengurusan dapur. Ianya juga adalah satu usaha untuk memperluaskan kumpulan sasaran aktiviti promosi pemakanan kepada suri rumah tangga, ahli-ahli keluarga, murid-murid sekolah, golongan remaja, orang dewasa dan masyarakat keseluruhannya.

Jadual 8 : Aktiviti dan Bilangan Pengunjung Dapur Sihat Masyarakat

Jenis Aktiviti	Bil. Aktiviti Dapur Sihat Masyarakat 2017		
	Bahau	Linggi	Gemencheh
Ceramah	4	3	11
Kelas masakan	0	0	1
Demo masakan	3	5	5
Uji resipi	0	5	4
Saringan kesihatan	2	0	0
Aktiviti kecergasan	3	0	0
Kursus/ Latihan	3	0	7
Program Sekolah	0	2	1
Uji Amali	0	0	0
Kraftangan	1	1	0
Lawatan	1	0	0
Pertandingan	1	0	2
Bumi hijau	12	0	1
Kunjungan pelawat	1	0	5
Mesyuarat	11	1	5
Gotong royong	2	4	0
Lain-lain	7	2	1
Jumlah	51	23	66
Bilangan peserta	109	436	481

*Sumber : Laporan Tahunan Aktiviti Dapur Sihat Masyarakat DSM 2b

Pelbagai aktiviti melalui tunjuk ajar secara interaktif, *participative*, *hands-on* dan holistik dengan mengutamakan perkongsian bijak (smart partnership) dalam kalangan masyarakat, agensi kerajaan dan pihak swasta telah diadakan sepanjang tahun 2017.

Jadual 8 menunjukkan sebanyak 140 aktiviti Dapur Sihat Masyarakat di Bahau, Linggi dan Gemencheh yang melibatkan seramai 1,026 peserta dalam aktiviti-aktiviti DSM.

f. Program Makanan Tambahan Susu Tepung Penuh Krim

Program ini merupakan program jangka pendek untuk membantu memulihkan masalah pemakanan seperti kurang berat badan di kalangan kanak-kanak, ibu hamil dan ibu menyusukan bayi. Objektif program adalah untuk membantu mencegah dan memulihkan masalah pemakanan seperti kurang berat badan dan kekurangan zat besi di kalangan kumpulan sasaran dengan membekalkan 1 kg susu tepung penuh krim selama sekurang-kurangnya 3 bulan.

Jadual 9 : Bilangan Penerima dan Amaun Edaran Susu Tepung Penuh Krim

Daerah	Bilangan penerima susu tepung penuh krim					Amaun susu tepung penuh krim (kg) diedarkan				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Seremban	103	101	47	65	28	302	270	149	212	86
Jelevu	170	157	82	65	24	529	538	382	305	83
Jempol	367	258	129	100	74	664	753	384	252	170
K.Pilah	166	188	110	62	19	583	630	372	313	156
P.Dickson	179	165	77	48	31	499	539	300	123	91
Rembau	97	74	40	42	20	312	253	163	137	62
Tampin	124	146	61	49	14	383	447	234	147	53
Jumlah	1,206	1,089	546	431	210	3,272	3,430	1,984	1,489	701

*Sumber : KIB 210 Pind.2/2007

Jadual 9 menunjukkan secara keseluruhan, bilangan penerima susu tepung penuh krim di kalangan komuniti di semua daerah. Pada tahun 2017, sebanyak 701 kg susu tepung penuh krim yang telah diedarkan kepada 210 orang penerima.

g. Program Promosi Penyusuan Susu Ibu

Promosi penyusuan susu ibu telah menjadi komponen yang penting dalam perkhidmatan kesihatan di Malaysia sejak tahun 1970-an lagi. Strategi pelbagai penjurong telah digunakan dalam mempromosikan penyusuan susu ibu. Ini termasuk pendidikan melalui media massa, Latihan Pengurusan Laktasi (20 jam), pemantauan Tata Etika Pemasaran Makanan Bayi dan Produk Berkaitan, pelaksanaan Inisiatif Hospital Rakan Bayi dan pengwujudan kumpulan sokongan penyusuan susu ibu.

Polisi Penyusuan Susu Ibu Malaysia menyatakan “Semua ibu digalakkan menyusui anaknya dengan susu ibu sahaja dari lahir sehingga berumur enam bulan dan meneruskannya sehingga mencapai umur dua tahun. Makanan pelengkap perlu diberikan mulai umur enam bulan”. Sebagai usaha untuk memastikan bahawa setiap bayi yang lahir diberi susu ibu sahaja dari lahir sehingga umurnya mencapai enam bulan, peratus bayi pada umur enam bulan yang menyusu susu ibu secara eksklusif dipantau secara berterusan di klinik kesihatan yang menyediakan perkhidmatan ibu dan anak. Data penyusuan susu ibu mula direkodkan pada setiap bulan Mac, Jun dan September berdasarkan bilangan kedatangan bayi yang berumur 4 bulan dan 6 bulan ke klinik kerajaan.

Jadual 10 : Amalan Penyusuan Susu Ibu Di Kalangan Bayi

Daerah	Peratus Amalan Penyusuan Susu Ibu Di Kalangan Bayi									
	Bayi 4 Bulan					Bayi 6 Bulan				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Seremban	54.9	50.7	57.9	74.9	72.1	43.9	39.0	47.8	61.8	65.9
Jelevu	59.9	63.4	60.1	59.5	54.1	52.3	53.8	49.4	49.1	50.4
Jempol	54.4	58.2	59.1	64.4	75.4	43.3	43.9	45.7	61.2	71.0
K.Pilah	46.2	45.5	55.4	68.9	73.3	24.5	30.7	35.1	59.3	71.8
P.Dickson	63.4	60.6	52.4	61.0	57.9	57.9	60.5	46.4	48.5	53.3
Rembau	45.1	56.4	60.3	62.1	63.7	35.0	35.1	42.2	50.0	58.5
Tampin	59.7	60.1	55.9	46.9	56.4	43.9	40.3	46.8	46.1	57.0
Jumlah	55.4	53.3	57.4	68.4	68.9	44.2	42.4	46.3	57.9	64.1

*Sumber : PSI 201A/201B

Daripada **Jadual 10**, peratusan penyusuan susu ibu di kalangan bayi 4 dan 6 bulan menunjukkan peningkatan berbanding data tahun 2016 iaitu masing-masing 68.9% dan 64.1% pada tahun 2017.

Jadual 11 : Amalan Makanan Pelengkap Bayi 6 Bulan

Daerah	Amalan Makanan Pelengkap Pada Umur 6 Bulan (%)				
	2013	2014	2015	2016	2017
Seremban	93.9	87.2	85.9	97.5	98.4
Jelevu	95.6	88.0	88.1	92.8	93.3
Jempol	83.7	91.4	89.4	87.4	97.1
Kuala Pilah	83.7	92.2	98.9	93.7	99.0
P.Dickson	97.3	85.8	96.2	87	85.4
Rembau	93.5	88.9	67.9	100	99.5
Tampin	96.5	94.8	70.5	87	94.0
Jumlah	92.0	88.5	86.9	94.3	96.5

*Sumber : AMP 201

Jadual 11 menunjukkan amalan makanan pelengkap bayi 6 bulan. Peratusan keseluruhan ialah 96.5% pada tahun 2017. Ini menunjukkan bahawa terdapat 3.5% ibu yang memberi bayi mereka makan masih tidak mengikut saranan umur sepatutnya, sama ada lebih awal atau agak lewat.

h. Program Latihan Katering Sihat

Latihan Katering Sihat adalah satu latihan yang disasarkan kepada pengusaha restoran, kedai makan, kafeteria, katering, pengusaha restoran makanan segera dan pengusaha kantin sekolah dan tempat kerja. Latihan ini bertujuan meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran pengendali makanan mengenai penyediaan hidangan yang sihat dan selamat. Latihan ini meliputi komponen seperti Prinsip Makan Secara Sihat serta Penyediaan Hidangan Sihat dan Selamat.

Seramai 717 orang pengendali makanan di seluruh Negeri Sembilan telah dilatih melalui tujuh latihan sepanjang tahun 2017. Sebahagian besar pengendali makanan tersebut (68.8%) adalah terdiri daripada pengusaha/pengendali makanan di kantin sekolah harian.

Jadual 12 : Latihan Katering Sihat Kepada Pengusaha/Pengendali Makanan

Daerah	Bilangan pengusaha/pengendali makanan yang telah dilatih 2017				
	Fasiliti KKM	Kantin sekolah berasrama	Kantin sekolah harian	Kem PLKN	Lain-lain
Seremban	4	2	161	0	55
Jelevu	12	0	50	0	29
Jempol	0	0	89	0	27
Kuala Pilah	8	0	50	0	0
P.Dickson	8	0	46	0	19
Rembau	0	21	35	0	14
Tampin	11	0	39	1	36
Jumlah	43	23	470	1	180

*Sumber : Borang Laporan Katering Sihat

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, pencapaian Unit Pemakanan pada tahun 2017 adalah baik. Sebahagian daripada pencapaian tersebut juga merupakan *Key Performance Indicator* (KPI) utama di peringkat Kementerian.

2.11 UNIT PROMOSI KESIHATAN

PENGENALAN

Unit ini bertanggungjawab untuk meningkatkan pengetahuan dan menanam sikap positif kepada kesihatan bagi membolehkan masyarakat mengamalkan cara hidup sihat dan seterusnya menikmati kesihatan yang optima. Unit ini juga memainkan peranan dalam menjalankan aktiviti promosi kesihatan seperti mengadakan pameran kesihatan, memberi ceramah, mengadakan kem-kem kesihatan, karnival kesihatan dan program bersama komuniti seperti Program Tunas Doktor Muda, IMFree, Kelab Doktor Muda, PROSIS dan COMBI.

VISI

Melaksanakan program promosi kesihatan yang berkualiti bagi merangsang perubahan sikap dan amalan individu, keluarga dan masyarakat untuk mengamalkan kehidupan yang sihat.

MISI

Memastikan penyebaran maklumat kesihatan, memberikan pendidikan kesihatan yang berkualiti dan perkhidmatan sokongan yang kukuh untuk setiap program kesihatan.

OBJEKTIF

- Meningkatkan kefahaman, kemahiran kesihatan individu dan capaian maklumat kesihatan melalui pelbagai media dalam menyokong usaha mereka untuk mencapai kesihatan yang optima dan melahirkan masyarakat yang celik kesihatan.
- Mewujudkan persekitaran sosial, ekonomi, budaya dan fizikal yang kondusif bagi memudahkan amalan kesihatan yang baik.
- Menggerakkan kumpulan dan pertubuhan masyarakat supaya berperanan aktif dalam mempengaruhi masyarakat membudayakan amalan kesihatan yang baik.
- Menjalin kerjasama antara pelbagai sektor supaya bertindak secara bersepadu dalam mempromosikan kesihatan melalui pelaksanaan program yang komprehensif.

PENCAPAIAN

PROGRAM TUNAS DOKTOR MUDA

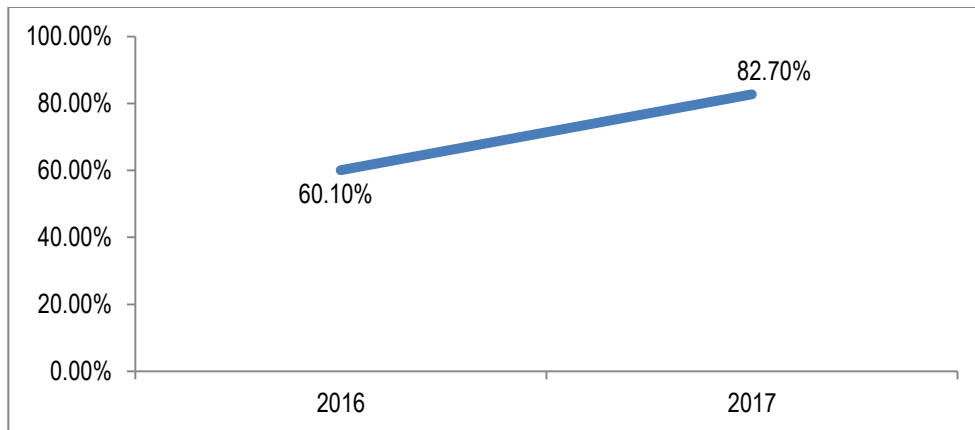
Program ini bermula pada tahun 2015 dengan 4 buah pra sekolah Jabatan Pendidikan Negeri (JPN) dan 2 buah tabika KEMAS. Bilangan ini terus bertambah sehingga tahun ini iaitu sebanyak 90 buah tabika KEMAS dan pra sekolah JPN telah melaksanakan program ini.

Kanak-kanak akan didedahkan dengan 5 skop utama kesihatan iaitu kebersihan diri, pilihan makanan sihat dan selamat, senaman dan aktiviti fizikal, kebersihan persekitaran dan perkembangan emosi dan sosial.

Aktiviti-aktiviti yang dijalankan adalah bengkel pemantapan, sesi *training of trainers* (TOT), pertandingan senamrobik, pertandingan inovasi bahan bantu mengajar, sesi pemantauan, pameran dan aktiviti di tabika dan prasekolah masing-masing.

Pencapaian keseluruhan penguasaan kemahiran asas yang telah dicapai oleh kanak-kanak tabika dan prasekolah JPN di Negeri Sembilan ini telah meningkat dari 60.1% (tahun 2016) ke 82.7 % (tahun 2017). Ini melebihi daripada pencapaian sasaran yang ditetapkan iaitu 50%.

Rajah 1 : Pencapaian 5 Tingkah Laku Asas Program Tunas Doktor Muda Peringkat Negeri Sembilan, 2016 - 2017

PROGRAM PENDIDIKAN DAN PENCEGAHAN AMALAN MEROKOK DALAM KALANGAN MURID SEKOLAH RENDAH (IMFREE)

Program IMFree atau Program pendidikan dan pencegahan amalan merokok dalam kalangan murid sekolah rendah ini dilaksanakan untuk murid tahun 1 hingga tahun 6. Program ini bermula di Negeri Sembilan pada tahun 2016 di 2 buah sekolah iaitu Sekolah Kebangsaan Telok Kemang, Port Dickson dan Sekolah Kebangsaan Tunku Muda Serting, Jempol. Program ini adalah kerjasama antara Kementerian Kesihatan Malaysia dan Kementerian Pendidikan Malaysia.

Pada tahun 2017, terdapat 15 buah sekolah rendah yang melaksanakan IMFree di seluruh Negeri Sembilan. Aktiviti-aktiviti yang diadakan adalah *training of trainers* (TOT), lawatan WHO, bengkel pemantapan, pemantauan dan aktiviti-aktiviti di sekolah. Selain itu, murid-murid turut diperkasakan dengan pendidikan mengenai pencegahan merokok serta menerapkan sifat asertif dalam menolak ajakan yang negatif.

PROGRAM DOKTOR MUDA

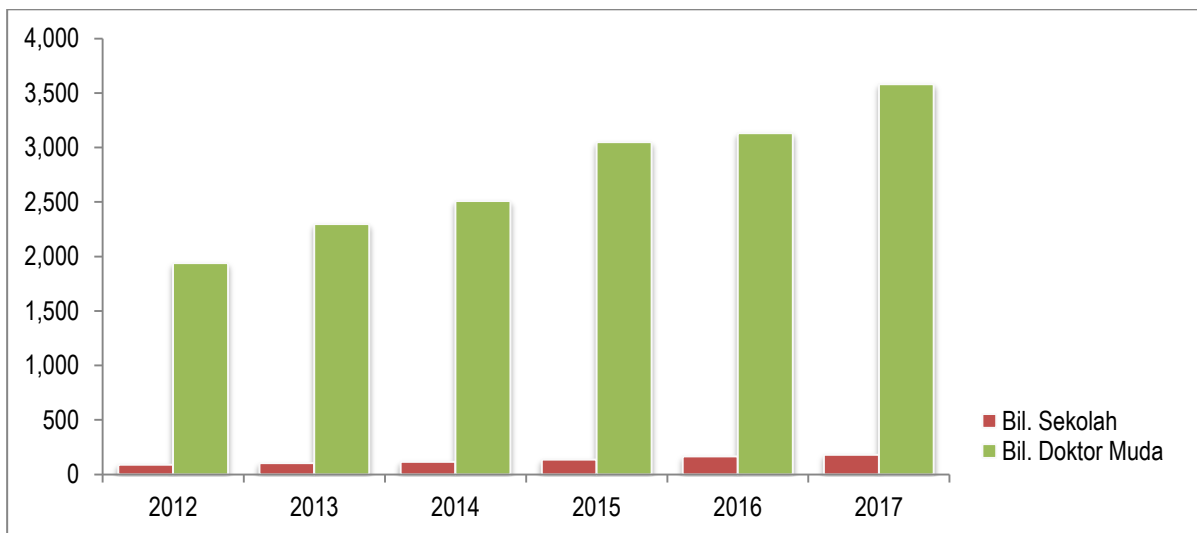
"Dari murid kepada murid" merupakan slogan yang digunakan oleh Ahli Kelab Doktor Muda di seluruh Malaysia. Dengan menetapkan matlamat iaitu untuk melahirkan murid yang mementingkan kesihatan serta amalan cara hidup sihat dalam kehidupan. Lantas, mereka juga akan bertindak sebagai agen kesihatan kepada rakan sebaya.

Perkembangan Doktor Muda melalui beberapa pencapaian yang telah pun dicapai oleh beberapa buah sekolah yang membawa nama Kelab Doktor Muda ke peringkat kebangsaan dan antarabangsa sedikit sebanyak memberikan kesan kepada penubuhan yang semakin meningkat terutamanya penubuhan kelab di peringkat Sekolah Menengah.

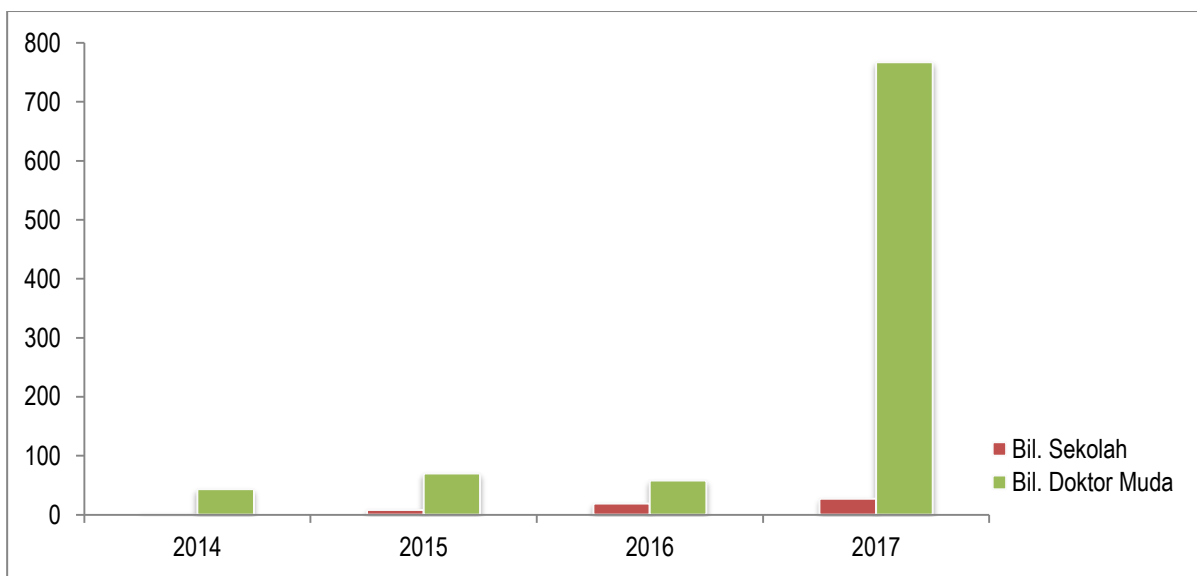
Graf Bilangan Penubuhan Kelab Doktor Muda Sekolah Menengah bagi tahun 2014 hingga 2017 menunjukkan penubuhan yang semakin progressif. Bermula dengan hanya 1 sekolah rintis sahaja ditubuhkan pada tahun 2014, bilangan sekolah semakin meningkat kepada 27 buah sekolah menengah dengan peningkatan jumlah ahli kelab doktor muda sebanyak 767 orang ahli kelab berbanding tahun 2014 dengan hanya 43 orang ahli sahaja.

Bagi Kelab Doktor Muda Program Pendidikan Khas dan Integrasi (PPKI), 2 buah sekolah telah dipilih untuk menubuhkan Kelab Doktor Muda PPKI dan menjadikan bilangan terkini adalah sebanyak 4 buah sekolah. Sekolah tersebut adalah Sekolah Kebangsaan Gelam, Port Dickson dan Sekolah Kebangsaan Taman Tasik Jaya Seremban.

Rajah 2 : Bilangan penubuhan kelab Doktor Muda bagi Sekolah Rendah, 2012 - 2017

Rajah 3 : Bilangan penubuhan Kelab Doktor Muda Sekolah Menengah, 2014 – 2017

PROGRAM SISWA SIHAT (PROSIS)

Program ini adalah salah satu inisiatif Kementerian Kesihatan Malaysia untuk memperkasakan siswa/i Institusi Pengajian Tinggi (IPT) dalam mengamalkan cara hidup sihat. Program ini menjadi kelab di IPT dengan mengadakan aktiviti cara hidup sihat seperti Makan secara sihat, Lakukan aktiviti fizikal, Tidak merokok, Pupuk minda sihat dan Sihat tanpa alkohol.

Program ini bermula pada tahun 2012 dengan 1 IPT iaitu UITM Kuala Pilah dan kini 8 buah IPT telah melaksananya meliputi IPTA, IPTS, Kolej Komuniti dan Kolej Matrikulasi

- a. Universiti Teknologi Mara (UiTM) Kampus Seremban
- b. Universiti Teknologi Mara (UiTM) Kampus Kuala Pilah
- c. Universiti Teknologi Mara (UiTM) Kampus Rembau
- d. Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
- e. Kolej Komuniti Jelevu
- f. Kolej Komuniti Tampin
- g. Kolej UNITI Tanjung Agas, Port Dickson
- h. Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan

Aktiviti-aktiviti yang diadakan adalah *training of trainers* (TOT), bengkel, pertandingan senamrobik, bicara pendidikan fatwa kesihatan, berjalan 10,000 langkah dan aktiviti-aktiviti di IPT yang terlibat.

HEALTH PROMOTING CLINIC (HPC)

Pelaksanaan *Health Promoting Clinic* (HPC) merupakan satu inisiatif Kementerian Kesihatan Malaysia dalam menyelaraskan dan mempromosikan pendidikan kesihatan di *setting* klinik. Klinik merupakan satu *setting* premis kesihatan yang mana terdapat pelbagai kumpulan sasaran dari kanak-kanan hinggalah kepada warga emas. Justeru itu, pelbagai aktiviti pendidikan kesihatan dapat dilaksanakan bagi memastikan pelanggan di klinik mendapat maklumat kesihatan yang tepat dan sahih mengenai penyakit-penyakit dan isu-isu kesihatan. HPC juga merupakan satu penjenamaan bagi aktiviti pendidikan kesihatan di klinik-klinik supaya program ini kelihatan lebih sempurna dan berjalan dengan lancar.

Program ini bermula pada tahun 2015 dengan 2 buah klinik kesihatan rintis iaitu Klinik Kesihatan Senawang dan Klinik Kesihatan Seremban 2. Hasil daripada audit pematuhan HPC, kedua-dua klinik ini telah diberi pengiktirafan HPC kerana mendapat markah melebihi 80% dan mematuhi aspek HPC. Justeru itu, program ini diperluaskan dengan 10 buah KK akan ditambah setiap tahun dan pada tahun 2017, bilangan KK telah meningkat menjadi 22 buah KK. Sebanyak 20 KK telah berjaya mematuhi pemarkahan HPC.

PROGRAM COMBI

Program COMBI merupakan program yang melibatkan satu kolaborasi diantara penduduk setempat bersama-sama pejabat kesihatan daerah dengan bermatlamat memastikan kawasan penempatan penduduk adalah kawasan bebas denggi. Penubuhan COMBI di lokaliti adalah berdasarkan kewujudan kes atau wabak yang pernah berlaku di kawasan tersebut. Pendekatan ini adalah salah satu cara untuk membantu Pejabat Kesihatan Daerah dalam mengawal kes denggi dari terus merebak melalui pengaruh warga penduduk yang akan memberikan nasihat kepada penduduk yang lain dalam menjaga kebersihan persekitaran rumah.

Pada tahun 2017 menyaksikan juga penubuhan Jawatankuasa COMBI peringkat Negeri Sembilan yang telah diadakan di Jabatan Kesihatan. Antara peranan dan tanggungjawab jawatankuasa tersebut adalah

- i. Merangkan dan menetapkan pelan pelaksanaan program COMBI.
- ii. Melaksanakan segala polisi, peraturan, arahan atau garis panduan yang dibangunkan.
- iii. Membantu membinaupaya pemimpin-pemimpin COMBI yang berkaliber dan mampu mengerakkan COMBI di daerah.
- iv. Mewujudkan satu rangkaian informasi dua hala dalam kalangan penyelaras COMBI daerah.
- v. Mendapatkan dan membelanjakan sumber kewangan dengan efisien.
- vi. Membangunkan kaedah-kaedah dan inisiatif baru bagi meningkatkan pelaksanaan aktiviti-aktiviti.
- vii. Menjadi tempat rujukan kepada COMBI daerah dan lokaliti.
- viii. Melaksanakan jalinan kerjasama antara COMBI dengan agensi kerajaan, NGO dan swasta dalam melaksanakan program.
- ix. Melaksanakan penilaian keberkesanan program.

Jadual 1 : Barisan Ahli Jawatankuasa COMBI peringkat Negeri Sembilan yang telah dilantik pada tahun 2017 yang dipengerusikan oleh Dato Dermataksiah Binti Abdul Jalil

Penasihat	: Pengarah Kesihatan Negeri
Pengerusi	: Dato Hajah Dermataksiah Bt Abdul Jalil
Timbalan Pengerusi	: Pn Arah Bt Haji Abu Bakar
Setiausaha	: Dilantik Unit Pendidikan Kesihatan Negeri
Penolong Setiausaha	: Pn Zunaida Bt Zakaria
Bendahari	: Mohamad Zin bin Abas
Ahli	: Wakil setiap pengerusi JK COMBI Daerah Wakil Unit Pendidikan Kesihatan Setiap Daerah Wakil Vektor Negeri Pn. Yusnida Mohd Yusof Ahli Kaji Serangga

Jadual 2 : Jadual Bilangan COMBI di Negeri Sembilan, 2017

Daerah	KRT	JKKK	Sekolah	Agensi Lain	Bil. Sukarelawan	Jumlah Keseluruhan COMBI
Seremban	116	59	13	1	957	189
Kuala Pilah	19	15	23	5	294	62
Jempol	25	18	4	6	468	53
Port Dickson	18	26	62	1	146	107
Tampin	24	6	14	14	901	58
Rembau	19	11	10	0	235	40
Jelevu	10	20	8	0	273	38
Jumlah	231	155	134	27	3,274	547

KEM NAK SIHAT

Kem Nak Sihat adalah sebuah program *outreach* yang telah dirangka khas bagi mendekati komuniti dengan pelbagai perkhidmatan kesihatan serta aktiviti-aktiviti yang memberikan manfaat kepada komuniti. Bagi tahun 2017, kesemua daerah telah berjaya melaksanakan Kem Nak Sihat di peringkat daerah masing-masing dengan jumlah pengunjung dicatatkan sebanyak lebih 3,500 orang pengunjung.

Antara aktiviti yang turut dijalankan semasa Kem Nak Sihat adalah Saringan Kesihatan, Aktiviti Fizikal seperti Berjalan 10,000 langkah, futsal, sukaneka, pertandingan memasak dan pelbagai lagi. Berikut adalah jumlah pengunjung dan perasmi yang datang merasmikan Kem Nak Sihat di semua daerah:

Jadual 3 : Jadual Perasmi dan Bilangan Pengunjung Kem Nak Sihat di Semua Daerah

Daerah	Perasmi	Jumlah Pengunjung
Seremban	YB. Dato Hj Hashim Bin Rusdi	500 orang
Port Dickson	YB. Dato Manickam a/l Letchuman	820 orang
Rembau	Dr. Anizan binti Abdul Manaf, Pegawai Kesihatan Daerah Rembau	300 orang
Kuala Pilah	YB Dato Hj Ismail Bin Lasim, YB Dato Hj Hassan Bin Malek	577 orang
Tampin	YB. Dato Abd Razak B. Ab Said	500 orang
Jelevu	YB. Dato Jalaludin Bin Haji Alias	350 orang
Jempol	YB. Dato Shamsulkahar Bin Mohd Deli	300 orang

PROGRAM GEGAR MERDEKA

Sambutan bulan kemerdekaan dimeriahkan lagi dengan program-program berbentuk kesihatan dalam memastikan komuniti sentiasa berada dalam kesihatan yang sihat. Program Gegar Merdeka ini menggunakan platform sambutan bulan kemerdekaan dengan memanggil komuniti untuk menjalankan aktiviti fizikal serta perkhidmatan kesihatan lain yang turut disediakan oleh pihak kesihatan daerah. Setiap pejabat kesihatan daerah diwajibkan melaksanakan 1 sambutan Gegar Merdeka dan melaksanakan berjalan 10,000 langkah sebagai aktiviti utama.

Berikut adalah lokasi sambutan Gegar Merdeka di daerah-daerah Negeri Sembilan:

Jadual 4 : Lokasi Pelaksanaan Gegar Merdeka 2017

Bil	Daerah	Lokasi
1.	Seremban	Perkarangan Balairaya Taman Desa Orkid
2.	Port Dickson	Kg Pachitan, Bukit Pelandok
3.	Rembau	Sekolah Kebangsaan Pulau besar
4.	Kuala Pilah	Masjid Kariah Kg Gantam.
5.	Tampin	Dewan Serbaguna orang rama Taman Indah Tampin
6.	Jelevu	Kg Peradong, Jelevu
7.	Jempol	Balairaya Felda Lui Muda

EKSPLO JAGA KESIHATAN KETIKA SIHAT PERINGKAT NEGERI SEMBILAN

Ekspo Jaga Kesihatan Ketika Sihat ini adalah satu strategi promosi dengan menggabungkan beberapa sambutan hari-hari kesihatan dan pemantapan komuniti seperti hari kesihatan sedunia, hari tanpa tembakau, minggu kesedaran garam sedunia, hari hipertensi sedunia, Program Siswa Sihat (PROSIS), COMBI, dan Kelab Doktor Muda dalam satu acara. Gabungan ini bermatlamat menyokong usaha membudayakan cara hidup sihat sekaligus menyahut seruan Kerajaan dalam melahirkan generasi yang sihat dan hebat.

Ekspo Jaga Kesihatan Ketika Sihat Peringkat Negeri Sembilan 2017 ini dilaksanakan pada 4 hingga 5 November 2017 di Kompleks Rakan Muda Jempol. Program selama dua (2) hari ini telah dirasmikan oleh YB Dato' Haji Shamsul Kahar bin Haji Mohd Deli (Pengerusi Jawatankuasa Bertindak Pendidikan dan Kesihatan Negeri Sembilan Darul Khusus) pada 5 November 2017 (Ahad). Ekspo ini bertujuan untuk meningkatkan pengetahuan masyarakat mengenai cara hidup sihat dan menterjemahkan dalam amalan seharian. Seramai 1600 orang telah menghadiri ekspo ini yang terdiri daripada kanak-kanak prasekolah, murid-murid sekolah rendah dan menengah, siswa siswi Institut Pengajian Tinggi dan masyarakat setempat. Antara aktiviti-aktiviti yang dijalankan sepanjang 2 hari tersebut adalah mini konvensyen Kelab Doktor Muda, pertandingan senamrobik (Tunas Doktor Muda, Kelab Doktor Muda, PROSIS Dan Terbuka), pertandingan inovasi bahan bantu mengajar program Tunas Doktor Muda, pertandingan futsal, pertandingan mewarna kanak-kanak, pertandingan bento sihat, pertandingan kerabu ulam raja emas, pameran kesihatan dan agensi luar, hiruk pikuk bersama negerifm, berjalan 10,000 langkah, senamrobik, bual bicara santai kesihatan, saringan kesihatan dan cabutan bertuah.

LATIHAN

Sepanjang tahun 2017 bengkel serta latihan yang telah diadakan adalah :

- Kursus Sistem Pengumpulan Maklumat Aktiviti Pendidikan Kesihatan (SISPEK) Versi 2.0 Peringkat Zon Selatan 2017 telah diadakan pada 4 hingga 6 Oktober 2018 di Hotel Sentral Riverview, Melaka. Kursus ini melibatkan anggota kesihatan dari Melaka dan Johor yang mana JKN Negeri Sembilan telah menjadi tuan rumah untuk sesi latihan ini. Seramai 60 orang telah menghadiri dari seluruh pusat tanggungjawab negeri dan daerah.
- Kursus Kemahiran Berimpak Tinggi Dalam Menyampaikan Aktiviti Pendidikan Kesihatan telah diadakan pada 24 hingga 25 Mei 2017 di Bilik Ixora, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan. Seramai 65 orang peserta telah menghadiri kursus ini yang terdiri daripada anggota PKD, Klinik Kesihatan dan hospital.

AKTIVITI PROMOSI KESIHATAN

Sepanjang tahun 2017, masyarakat umum dan pelanggan klinik telah didedahkan dengan maklumat kesihatan melalui pelbagai kaedah dan program yang diadakan sepanjang tahun. Berikut jadual dibawah ini mengenai liputan dan kaedah pendidikan kesihatan yang paling kerap digunakan oleh anggota kesihatan untuk menyampaikan maklumat kepada kumpulan sasaran adalah nasihat individu, diikuti tunjukcara, perbincangan kumpulan kecil serta ceramah.

Jadual 5 : Jumlah Keseluruhan Aktiviti, Liputan Bahan Pendidikan

Program	Bilangan Aktiviti	Liputan sasaran	Edaran bahan cetak
Kesihatan Keluarga	315,211	615,012	111,028
Kawalan Penyakit Berjangkit	143,714	142,333	124,299
Kawalan Penyakit Bawaan Vektor	143,458	103,910	147,256
Keselamatan dan Kualiti Makanan	10,112	11,280	12,058
Kesihatan Alam Sekitar/Pekerjaan	7,582	11,002	13,875
Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit	441,278	689,825	278,511
Penyakit AIDS/STI	85,117	114,867	21,548
Kempen Cara Hidup Sihat	487,285	621,215	499,005
Jumlah	1,633,757	2,205,534	1,207,580

KAJIAN DAN TINJAUAN

Satu sesi tinjauan mengenai Pendidikan Pencegahan HIV dalam Kalangan Pelajar Sekolah Menengah telah dilaksanakan pada tahun 2017. Tinjauan ini berdasarkan soal selidik UNGGAS iaitu Pengetahuan Asas (*Essential Knowledge*) Berkaitan AIDS/HIV Dalam Kalangan Remaja Berumur 15 – 19 Tahun. Sebanyak 4 buah sekolah menengah telah dipilih iaitu Kolej Vokasional Dato' Undang Haji Muhammad Sharip, Rembau (bandar), SMK Yam Tuan Radin, Port Dickson (luar bandar), SMK Taman Indah, Tampin (luar Bandar) dan Sekolah Menengah Jenis Kebangsaan Chan Wa, Seremban (sekolah cina). Soal selidik diedarkan pada sebelum dan selepas program dilaksanakan. Kaedah menyampaikan mesej ialah melalui ceramah, pameran dan edaran risalah.

Hasil tinjauan mendapati Sekolah Menengah Jenis Kebangsaan Chan Wa, Seremban mendapat 100% menjawab semua betul bagi soal selidik ini diikuti dengan SMK Taman Indah, Tampin (80%), Kolej Vokasional Dato' Undang Haji Muhammad Sharip, Rembau (80%) dan SMK Yam Tuan Radin, Port Dickson (76.67%)

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya kemajuan yang dicapai dalam pelaksanaan aktiviti promosi kesihatan di Negeri Sembilan adalah memuaskan dengan penyertaan pelbagai pihak termasuk komuniti, pelbagai agensi, pemimpin masyarakat, NGO, swasta serta individu.

BAHAGIAN PERUBATAN

**TAHUN
2017**

3.1 UNIT PERKEMBANGAN DAN AMALAN PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Perkembangan dan Amalan Perubatan, Bahagian Perubatan, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan merupakan sebuah unit yang menjalankan 2 fungsi utama bagi Unit Amalan Perubatan dan Unit Perkembangan Perubatan. Unit ini diketuai oleh seorang Ketua Unit, seorang pegawai perubatan dan 4 orang paramedik. Aktiviti-aktiviti yang dilaksanakan merangkumi keseluruhan aspek yang melibatkan pengoperasian hospital di enam (6) buah hospital di N. Sembilan iaitu:

- a. Hospital Tuanku Jaafar, Seremban
- b. Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah
- c. Hospital Port Dickson
- d. Hospital Tampin
- e. Hospital Jempol
- f. Hospital Jelevu

VISI

Selaras dengan Visi Bahagian Perubatan JKNNS iaitu bersedia untuk memberikan perkhidmatan perawatan yang efisien, cekap dan dinamik kepada semua pesakit yang memerlukannya.

MISI

Selaras dengan Misi Bahagian Perubatan JKNNS, unit ini mempunyai misi iaitu :

- i. Menyediakan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, komprehensif, efisien dan selamat.
- ii. Menjalankan latihan yang berterusan kepada setiap anggota bagi memastikan pengetahuan ditahap optimum.

OBJEKTIF

Unit ini berusaha memastikan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, efisien, responsif, selamat dan berdaya saing bagi memenuhi ekspektasi masyarakat dengan melaksanakan aktiviti-aktiviti perawatan perubatan yang holistik sesuai dengan perkembangan teknologi terkini.

Skop perkhidmatan bagi sub Amalan Perubatan adalah :

- i. Menyelarar pendaftaran, penempatan dan pemerkasaan sumber manusia dikalangan pegawai pengurusan dan professional berada ditahap optimum
- ii. Menyelarar aktiviti berkenaan medikolegal di peringkat JKN
- iii. Menyelarar perkara-perkara berkaitan aduan

Skop perkhidmatan bagi sub Perkembangan Perubatan adalah :

- i. Pelaksanaan dan Pemantauan Polisi Pengoperasian Hospital
- ii. Pelaksanaan perkhidmatan klinikal di hospital-hospital
- iii. Menyelarar keperluan sumber manusia di peringkat JKN
- iv. Menyelarar aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP), Clinical Practice Guideline dan Credentialing dan Privileging
- v. (C&P) di peringkat Negeri
- vi. Menyelarar aktiviti pembangunan dan belanjawan fasiliti hospital di JKN
- vii. Menyelarar permohonan peralatan perubatan di peringkat JKN
- viii. Pelaksanaan Sistem Casemix
- ix. Pelaksanaan Inisiatif Hospital Kluster
- x. Menjadi urusetia bagi Mesyuarat-mesyuarat teknikal yang berkaitan di peringkat negeri.

PENCAPAIAN

Maklumat fasiliti terkini hospital-hospital di Negeri Sembilan

Hospital	Bilangan Katil	Bilangan Unit Rawatan Rapi	Bilangan Dewan Bedah	Bilangan Mesin Hemodialisis	Kemudahan Radiologi
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban (HTJS)	1,070	ICU : 8 HDW : 4 CCU : 6 SCN : 30 PICU : 8 NICU : 30	16	53	MRI CT scan Ultrasound Mammography Fluoroscopy X-ray
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah (HTAN)	314	ICU : 8 CCU : 6 OICW : 2 SCN : 20 NICU : 4	3	15	CT scan Ultrasound Mammography X-ray
Hospital Port Dickson (HPD)	113	ICU/CCU : 4 HDW : 2 SCN : 7	2	17	Ultrasound X-ray
Hospital Tampin	108	ICU/CCU : 2	2	13	X-ray
Hospital Jempol	108	-	2	11	X-ray
Hospital Jelebu	76	-	-	13	X-ray

Perkhidmatan kepakaran dan subkepakaran (residen) yang ditawarkan

Perkhidmatan kepakaran / subkepakaran	Hospital					
	HTJS	HTAN	HPD	H.Tampin	H.Jempol	H.Jelebu
General Medicine	/	/	/			
Respiratory Medicine	/					
Rheumatology	/					
Hematology	/					
Endocrinology	/					
Dermatology	/					
Nephrology	/					
General Surgery	/	/	/			
Neurosurgery	/					
Colorectal Surgery	/					
Upper GI Surgery	/					
Paediatric Medicine	/	/	/			
Paediatric Nephrology	/					
Paediatric Infectious Disease	/					
Neonatology	/					
Orthopedics	/	/				
Advanced Truma in Orthopedics	/					
Pathology	/	/				
Chemical Pathology	/					
Hematology	/					
Microbiology	/					
Anatomical Pathology	/					
Anaesthesia	/	/	/			
Pain Services	/					
Paediatric Anaesthesia	/					
Obstetric & Gynaecology	/	/	/			
Maternal Fetal	/					
Gynaecology	/					
Urogynae	/					
Ophthalmology	/	/				
Vitreoretinal	/					
ORL	/	/				
Ortorhinoneurology	/					
Psychiatry	/	/				
Community Psychiatry	/					
Psychogeriatrics	/					
Radiology	/	/				
Forensic Medicine	/					
Custodial Medicine	/					
Transfusion Medicine	/					
Sports Medicine	/					
Rehabilitation Medicine	/					
Oral Surgery (Adults)	/	/				
Paediatric Dental	/					
Emergency Medicine	/	/	/			
Jumlah	45	13	6			

PERKEMBANGAN PERKHIDMATAN PERUBATAN

Perkhidmatan Kluster Negeri Sembilan

Inisiatif Hospital Kluster di Negeri Sembilan telah bermula sejak tahun 2016 dan diteruskan dan dipertingkatkan pada tahun 2017. Hospital Kluster merupakan satu inisiatif yang dilaksanakan bagi meningkatkan akses perkhidmatan kepakaran di hospital tanpa pakar dimana pakar-pakar daripada hospital berpakar akan member perkhidmatan di hospital tanpa pakar. Hospital yang terlibat dalam inisiatif ini adalah Hospital Tuanku Ampuan Najihah (Lead Hospital), Hospital Tampin (*Non-Lead Hospital*) dan Hospital Jempol (*Non-Lead Hospital*). Perkhidmatan yang diklusterkan adalah Kecemasan dan Trauma, Perubatan, Surgikal, Ortopedik dan Oftalmologi. Melalui inisiatif ini, penggunaan katil di hospital tanpa pakar telah meningkat di samping mengurangkan masa menunggu pesakit bagi mendapatkan rawatan di hospital berpakar.

Modular OT Hospital Port Dickson

Sebelum ini, Hospital Port Dickson hanya mempunyai sebuah dewan bedah yang digunakana bersama 3 disiplin bagi perkhidmatan pembedahan. Sehubungan dengan itu, bagi menambahbaik perkhidmatan pembedahan di hospital ini, pembinaan Modular OT di Hospital Port Dickson telah bermula dari Januari 2017 sehingga Oktober 2017 dengan kos beranggaran RM7.4 juta. Modular OT ini telah beroperasi pada bulan Oktober 2017 dan **melihatkan peningkatan dalam bilangan kes pembedahan yang dijalankan di Hospital Port Dickson.**

Rajah 1 : Perkembangan pembinaan Modular OT Hospital Port Dickson

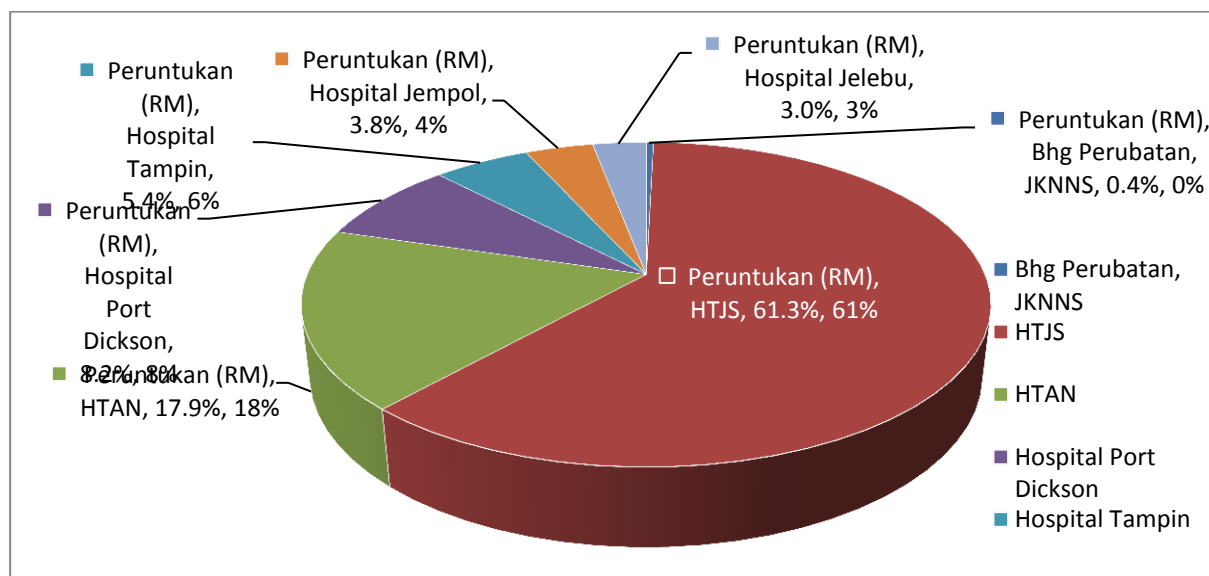

Laporan Perbelanjaan Belanja Mengurus Aktiviti Perubatan, 2017

Sehingga penghujung tahun 2017, sebanyak RM 547,229,662.95 telah diperuntukkan bagi aktiviti belanja mengurus di bawah Objek Am 20000 bagi Program Perubatan di Negeri Sembilan. Agihan pecahan adalah seperti berikut :

PTJ	Peruntukan (RM)
Bahagian Perubatan, JKNNS	2,479,800.00
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	335,638,152.65
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	97,779,657.20
Hospital Port Dickson	44,617,111.75
Hospital Tampin	29,780,201.11
Hospital Jempol	20,630,034.80
Hospital Jelevu	16,304,705.44
Jumlah	547,229,662.95

Rajah 2 : Pecahan agihan peruntukan belanja mengurus mengikut PTJ

Aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan

Sehingga penghujung tahun 2017, sebanyak RM 471,146.00 telah diperuntukkan bagi aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan. Agihan pecahan adalah seperti di Rajah 4. Sebanyak 368 kursus telah dilaksanakan oleh seluruh PTJ pada tahun 2017 dan peratusan kakitangan yang menghadiri kursus melebihi 7 hari adalah sebanyak 72.1%

LAPORAN PRESTASI LATIHAN DALAM PERKHIDMATAN PROGRAM PERUBATAN, JKN NEGERI SEMBILAN

Bil.	Gred / Kumpulan	Bilangan Perjawatan	Bilangan Anggota Dilsi	Kursus Pendek			
				Bilangan Anggota Yang Hadir Lebih 7 Hari Setahun (a)	Bilangan Anggota Yang Hadir Kurang 7 Hari Setahun (b)	Bilangan Anggota Yang Tidak Hadir Berkursus (c)	Bilangan Anggota Yang Hadir Kursus Panjang Lebih 3 Bulan (d)
1.	JUSA	37	33	25	8	0	0
2.	PENGURUSAN & PROFESIONAL	1,545	1,565	1147	262	147	8
3.	SOKONGAN 1 (GRED 17 - 40)	3,731	3,570	2556	869	115	30
4.	SOKONGAN 2 (GRED 1 - 16)	1,281	1,126	770	344	10	3
Jumlah		6,594	6,294	4,498	1,483	272	41

KESIMPULAN

Secara keseluruhan bagi tahun 2017, terdapat perkembangan bagi perkhidmatan kepakaran dan naiktaraf fasiliti di hospital-hospital yang berkaitan. Selain itu, lebih 50% anggota di bawah Program Perubatan telah menghadiri latihan melebihi tujuh (7) hari bagi meningkatkan pengetahuan dan kompetensi mereka dalam menjalankan tugas seharian. Kesemua pencapaian adalah penting bagi memastikan perkhidmatan yang terbaik sentiasa diberikan kepada pesakit-pesakit di Negeri Sembilan.

3.2 UNIT KUALITI PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Kualiti Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan berfungsi untuk menyelaraskan dan memantau semua aktiviti inisiatif kualiti yang telah ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Unit Kualiti Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan mempunyai seorang Ketua Unit supaya lebih memberikan fokus terhadap program kualiti serta meningkatkan prestasi perkhidmatan perubatan.

VISI

Selaras dengan Visi Bahagian Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan iaitu melalui hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan bersedia untuk memberi perkhidmatan penentuan penyakit, perawatan dan pemulihan yang bermutu tinggi dengan cekap dan berkesan kepada pesakit dalam dan pesakit luar yang memerlukan rawatan menyelamatkan nyawa dan menghilangkan kesakitan bagi mencapai pemulihan yang awal dan maksima.

MISI

Selaras dengan Misi Bahagian Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan iaitu melalui hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan:

- i. Menyediakan perkhidmatan penentuan penyakit, perawatan dan pemulihan yang berkualiti, mesra, cekap dan berkesan kepada pesakit-pesakit untuk menyelamatkan nyawa, melegakan kesakitan dan mencapai pemulihan yang awal dan maksima.
- ii. Memberikan latihan yang bermutu dan sempurna di peringkat basik, pos basik dan lepasan ijazah kepada pelbagai kategori pelatih dan anggota.

OBJEKTIF

Unit ini berusaha memastikan perkhidmatan perubatan berkualiti, komprehensif, efisien, berkesan, selamat dan responsive kepada keperluan dan ekspektasi masyarakat dengan hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan melalui pengumpulan maklumat / data secara berkala serta mengenalpasti kelemahan sistem dan mengambil tindakan penambahbaikan perkhidmatan pelanggan hospital.

PERKHIDMATAN YANG DISEDIAKAN

1. Merancang, menyelaraskan dan memantau pelaksanaan serta keberkesanan aktiviti-aktiviti kepastian kualiti:
 - a. KPI/HPIA Hospital
 - b. KPI PKN/TPKN yang ditetapkan oleh KKM
 - b. Laporan SIQ/RCA setiap 6 bulan sekiranya ada.
 - c. Laporan Insiden (Patient's Safety) yang ditetapkan oleh KKM
 - d. Lean Healthcare di hospital.
 - e. SERVQUAL di peringkat Hospital.

2. Merancang, menyelaraskan dan memantau aktiviti-aktiviti audit organisasi ke atas Sistem Pengurusan ISO 9001:2015 dan akreditasi hospital.
3. Menguruskan dokumentasi serta memberikan maklumbalas pencapaian aktiviti kualiti Jabatan Kesihatan Negeri kepada semua pihak yang berkaitan.
4. Menyelaraskan pelaksanaan Konvensyen QA Peringkat Negeri Sembilan.

AKTIVITI

1. PERFORMANCE INDICATOR SURVEILLANCE PROGRAM

Pemantauan Performance Indicator yang digariskan oleh Cawangan Kualiti Penjagaan Perubatan, Kementerian Kesihatan Malaysia di setiap hospital iaitu Hospital Performance Indicator for Accountability (HPIA) dan KPI Perkhidmatan Klinikal. Pengauditan juga dilaksanakan secara cross audit sebanyak 2 kali setahun bagi memantau pencapaian dan kepatuhan terhadap pelaksanaan HPIA dan KPI Klinikal.

Selain pelaksanaan audit HPIA dan KPI Klinikal di hospital, audit juga dilakukan ke semua bahagian di Jabatan Kesihatan Negeri yang terlibat dalam KPI Pengarah Kesihatan Negeri.

2. PEMBUDAYAAN INOVASI DI HOSPITAL

Inovasi iaitu hasil cetusan idea-idea yang kreatif dalam beberapa aspek kerja yang dapat meningkatkan kualiti dan produktiviti kepada organisasi. Cetusan idea-idea berkenaan adalah meliputi pelbagai aspek dan boleh merangkumi apa-apa perubahan dalam bentuk sistem dan prosedur, kaedah dan cara bekerja mahupun pengenalan teknologi. Hasil dari pelaksanaan idea-idea inovasi akhirnya dapat meningkatkan kecekapan dan keberkesanan sistem penyampaian perkhidmatan. Mulai tahun 2017, sesuai dengan KPI PKN, enam (6) hospital di Negeri Sembilan membudayakan sekurang-kurangnya 1 projek inovasi di hospital masing-masing. Berikut projek inovasi yang dibudayakan di hospital masing-masing iaitu:

Hospital	Nama Projek Inovasi
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	Aplikasi Epro MyRA Touch di Klinik Rheumatologi HTJS
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	SMART carrier : ReducingLeaking HPE Specimen in Histopathology
Hospital Port Dickson, Negeri sembilan	Electronic Outsource System (EOS)
Hospital Jempol, Negeri Sembilan	Kotak Dispen Ubat Pesakit Dalam
Hospital Jelebu, Negeri Sembilan	Strap X
Hospital Tampin, Negeri Sembilan	Kejora Smart Cool

3. PERSIJILAN MS ISO HOSPITAL NEGERI SEMBILAN

Semua hospital kerajaan di Negeri Sembilan telah memperoleh persijilan MS ISO 9001:2008 sebahagian besar telah pun beralih ke versi MS ISO 9001:2015. Tempoh laku persijilan tersebut adalah seperti di bawah:

Hospital	Status Ms Iso	Versi	Tarikh Mula	Tarikh Tamat
Hospital Tuanku Jaafar	Ada	9001:2015	4.07.2016	20.07.2019
Hospital Tuanku Ampuan Najihah	Ada	9001:2015	26.07.2017	20.07.2020
Hospital Port Dickson	Ada	9001:2015	13.10.2017	12.10.2020
Hospital Tampin	Ada	9001:2015	18.12.2016	4.10.2019
Hospital Jempol	Ada	9001:2008	18.02.2015	17.02.2018
Hospital Jelebu	Ada	9001:2015	2.03.2017	12.02.2019

4. AKREDITASI

Dua (2) hospital telah menjalani penilaian akreditasi oleh MSQH pada tahun 2017 iaitu Hospital Jempol pada 23-25 Oktober 2017 dan Hospital Jelebu pada 6-8 November 2017. Hospital Port Dickson juga telah menjalani focus survey dalam persediaan untuk mendapatkan akreditasi. Kursus MSQH 5th Edition pula telah dilaksanakan di Hospital Tuanku Jaafar.

5. MALAYSIAN PATIENT SAFETY GOALS

Bahagian perubatan telah menganjurkan Taklimat e-IR 2.0 dan Patient Safety Update pada 21 Disember 2017 di Makmal Komputer JKN N.Sembilan berikutan arahan terbaru tatacara pengisian laporan IR 2.0 melalui website oleh KKM. Kursus ini telah dihadiri oleh 30 orang dari 6 hospital di Negeri Sembilan.

6. KAJIAN KEPUASAN PELANGGAN

Kajian kepuasan pelanggan telah dijalankan di peringkat hospital sebanyak 2 kali setahun dengan menggunakan SERVQUAL bagi tujuan ini. Maklumbalas yang telah diterima dari kajian yang dilakukan digunapakai dalam meningkatkan mutu perkhidmatan yang disediakan. Pada 23-24 Ogos 2017 telah diadakan Roadshow Bengkel SERVQUAL anjuran bersama KKM yang telah dihadiri oleh wakil dari hospital-hospital di Negeri Sembilan, Negeri Melaka, Putrajaya dan juga wakil dari Hospital Kuala Lumpur dan hospital Rehabilitasi Cheras. Bengkel ini diadakan di Makmal ICT Hospital Tuanku Jaafar Seremban.

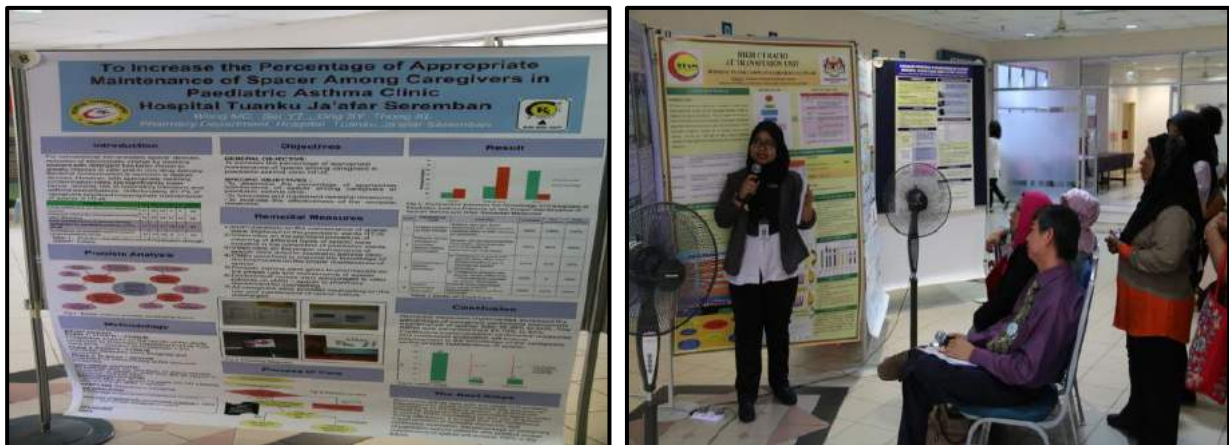
7. LEAN HEALTHCARE

Bermula tahun 2015, program lean Healthcare telah mula di implikasikan di Hospital Tuanku Jaafar dan kemudian di Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah pada tahun 2016. Untuk tahun 2017, Lean healthcare telah melebarkan sayap di Hospital Port Dickson menerusi Jabatan Kecemasan dan Trauma serta Jabatan Perubatan. Menerusi program ini dapat memberi penambahbaikan servis secara berterusan dengan mengoptimalkan sumber sedia ada termasuklah masa, sumber manusia, tenaga dan juga kewangan.

8. KONVENSYEN QA PERINGKAT NEGERI

Acara wajib tahunan Bahagian Perubatan iaitu Konvensyen QA Peringkat Negeri Sembilan yang telah diadakan pada 17 Julai 2017 mempertandingkan sebanyak 19 projek QA yang berjaya lulus saringan. Berikut adalah nama pemenang mengikut kategori :

Pemenang	Kategori Oral	Kategori Poster
PERTAMA	To Reduce Percentage of Error on Inotropes Usage in Medical Ward, HTJS Pn. Siti Rabi'atul Adawiyah Nasri, HTJ	To Reduce CT Ratio in Transfusion Unit, HTAN Pn. Halizah binti Mohammad, HTAN
KEDUA	Reducing Red Cell Expiry Rate in Transfusion Unit in HTAN Dr. Vidyamalini a/p Dr. Ramasamy, HTAN	To Reduce Return Medication Among Our Patients in HTJS Dr. Seow Ren Yung, HTJ
KETIGA	Improving Percentage of Respiratory-Medication Therapy Adherence Clinic (R_MTAC) Follow Up Attendance in HTAN Pn. Adibah bt Murayadi, HTAN	Program Intervensi Penambahbaikan Kejadian SNNJ di Daerah Port Dickson Dr. Norazura bt Mohd Yusof, KK Port Dickson

Gambar 1 : Kategori Poster

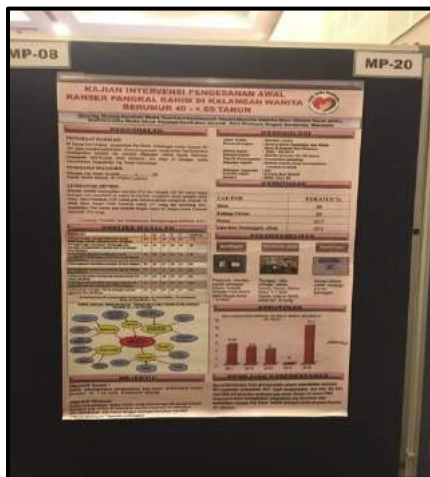

Gambar 2 : Dr. Zainudin (Pengarah Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan) di tapak poster-poster yang dipertandingkan

KONVENSYEN QA PERINGKAT KEBANGSAAN DI PUSAT KONVENSYEN SUNGAI SIPUT, PERAK

Konvensyen QA Peringkat Kebangsaan yang diadakan dua tahun sekali telah dilaksanakan pada 23 hingga 26 Oktober 2017 di Negeri Perak. Sebanyak 6 projek QA dari Negeri Sembilan telah terpilih iaitu 3 projek dipertandingkan mengikut kategori dan tiga (3) lagi projek sebagai *market place poster*.

Kategori	Tajuk
ORAL	Towards Home-Based Dialysis Therapy-The Dawn Of A Successful Programme In Negeri Sembilan Dr. Dheepa A/P Ramasamy Pakar Perubatan, HTJ
POSTER	Daycare Phototherapy - Reduction In Special Care Nursery Admission And Other Benefits HTAN Dr. Lee Yee Lean Pakar Pediatrik, HTJ
	Reducing Leaking HPE Specimens In Histopathology Labarotory Pn. Halizah Binti Mohamad Juruteknologi Makmal Perubatan , HTAN
MARKET PLACE	Improving Nursing Role In Surgical Consent Pre Operation En. Muhammad Hamzihadi Bin Hamzah ,Jururawat U41 Hospital Port Dickson
	Kajian Intervensi Pengesanan Awal Kanser Pangkal Rahim Di Kalangan Wanita Berumur 40 Ke <65 Tahun Pn. Noorley Bt Mamat, Ketua Jururawat Kesihatan, KK Lukut Port Dickson
	LEAN MANAGEMENT: Simple Step Exceed Target Hospital Tuanku Ampuan Najihah Pn. Yoga Rani Supramaniam, Jururawat U41,HTAN

Gambar 3 : Peserta wakil Negeri Sembilan, antara yang bertanding dalam kategori poster

Gambar 4 : Delegasi dari Negeri Sembilan

3.3 UNIT KAWALAN AMALAN PERUBATAN SWASTA (UKAPS)

PENGENALAN

Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta (UKAPS) Negeri Sembilan yang telah ditubuhkan pada 23 Oktober 2003 berperanan untuk memantau(*monitor*), mengawal(*control*) dan mengawal selia(*regulate*) Kemudahan Dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) di Negeri Sembilan di bawah peruntukan Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 (Akta 586) dan Peraturan-peraturannya.

VISI

Ke Arah Perkhidmatan Kesihatan Swasta Yang Selamat Dan Berkualiti

MISI

Mengawal Dan Mengawalselia Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta Melalui Penguatkuasaan Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 (Akta 586) Dan Peraturan – Peraturannya Serta Akta-Akta Yang Berkaitan

OBJEKTIF

- i. Memastikan semua Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta didaftarkan di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998.
- ii. Memastikan semua Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta selain dari Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta dilesenkan di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 dan lain-lain akta berkaitan yang akan diwartakan.
- iii. Memastikan semua Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta mematuhi kehendak di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 dan peraturan-peraturannya.
- iv. Menguatkuasakan undang-undang Akta 586 terhadap pemegang lesen, pemegang perakuan pendaftaran dan orang yang bertanggungjawab oleh anggota penguatkuasa yang berintegriti.

AKTIVITI

Pendaftaran

- i. Menguruskan permohonan pendaftaran klinik perubatan / pergigian swasta.
- ii. Melakukan pemeriksaan '*pre-registration*' dan '*post-registration*' ke atas klinik-klinik yang telah berdaftar.
- iii. Menyelaraskan dan membuat pemeriksaan ke atas mana-mana premis apabila diperlukan.
- iv. Memastikan klinik perubatan / pergigian swasta mematuhi Akta 586 dan Peraturannya.
- v. Menjadi sumber rujukan mengenai Akta 586 dan Peraturannya serta lain-lain Akta yang berkaitan.
- vi. Mengumpul / mengemaskini data-data mengenai klinik perubatan / pergigian swasta di Negeri Sembilan.

Pelesenan

- i. Memproses permohonan pembaharuan lesen Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta.
- ii. Melakukan pemeriksaan pra-pelesenan dan pembaharuan lesen.
- iii. Memastikan Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta mematuhi Akta 586 dan Peraturan yang telah ditetapkan.
- iv. ditetapkan.

- v. Menyediakan laporan pemeriksaan untuk dihantar ke CKAPS, KKM.
- vi. Menjadi sumber rujukan bagi penubuhan Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta yang baru.

Pengendalian aduan

Menyelaras dan menyiasat aduan berkaitan kemudahan dan perkhidmatan jagaan kesihatan swasta di Negeri Sembilan.

Penguatkuasaan

- i. Menjalankan pemeriksaan berkala dengan tujuan untuk memantau semua Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta selaras dengan Akta 586.
- ii. Menjalankan aktiviti-aktiviti penguatkuasaan undang-undang di bawah Akta 586.
- iii. Bekerjasama dengan UKAPS negeri lain dalam aktiviti penguatkuasaan.

STATISTIK

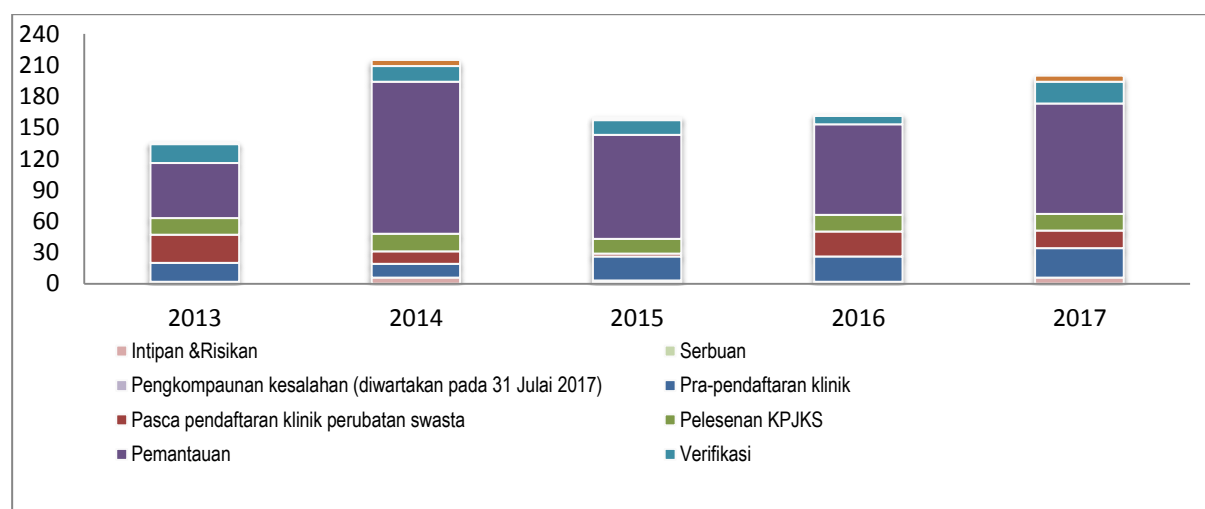
Jadual 1 : Bilangan Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta Berdaftar / Berlesen Mengikut Daerah di Negeri Sembilan, 2017

Jenis KPJKS	Seremban	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Tampin	Jelevu	Jempol	Jumlah
Klinik Perubatan Swasta	199	6	22	7	13	4	24	275
Klinik Pergigian Swasta	52	2	5	1	2	0	3	65
Hospital Swasta	8	0	0	0	0	0	0	8
Pusat Ambulatori Swasta	1	0	0	0	0	0	0	1
Pusat Hemodialisis Swasta	15	3	3	1	3	0	3	28
Jumlah	275	11	30	9	18	4	30	377

* Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan

PENCAPAIAN

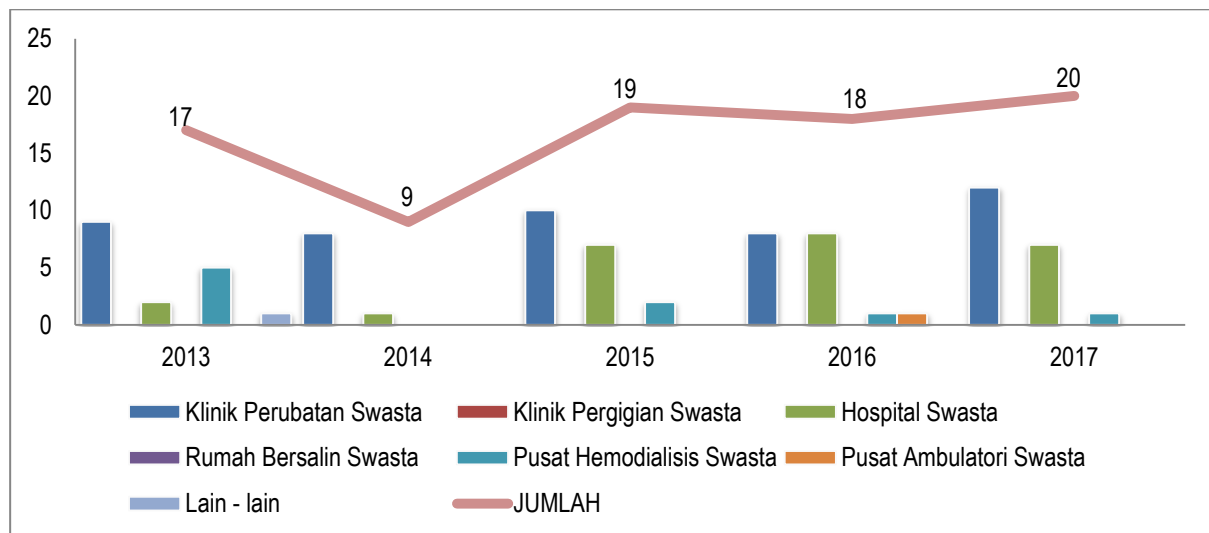
Rajah 1 : Aktiviti Lawatan Pemeriksaan oleh Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta Negeri Sembilan, 2013 – 2017

*Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan

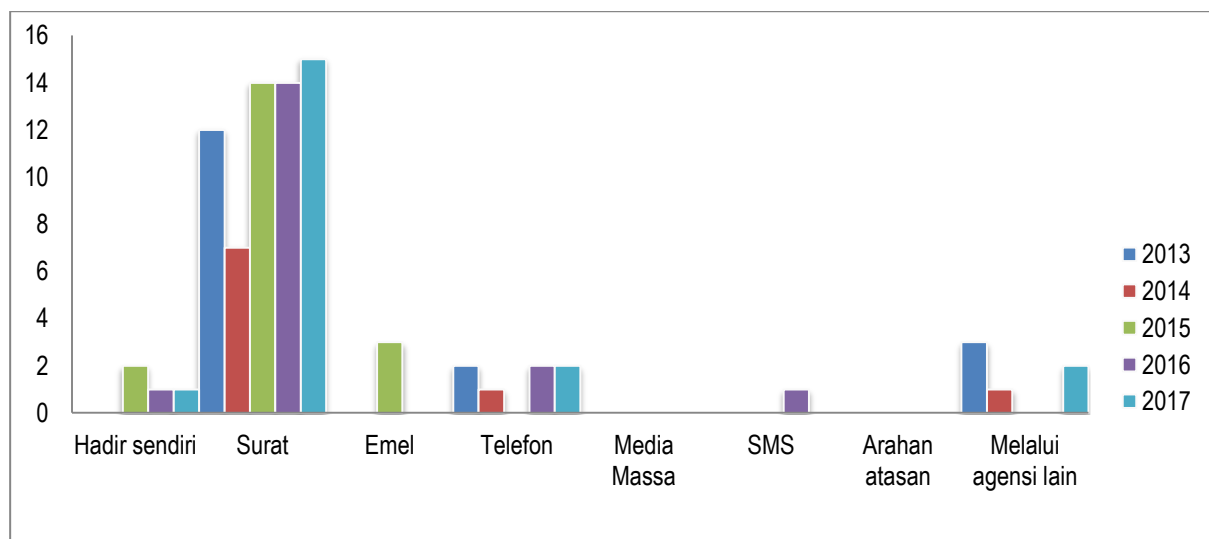
PENGENDALIAN ADUAN

Rajah 2 : Bilangan Pengendalian Aduan Mengikut Kategori Premis oleh Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta Negeri Sembilan, 2013 - 2017

*Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan

Rajah 3 : Cara Penerimaan Aduan oleh Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta Negeri Sembilan, 2013 - 2017

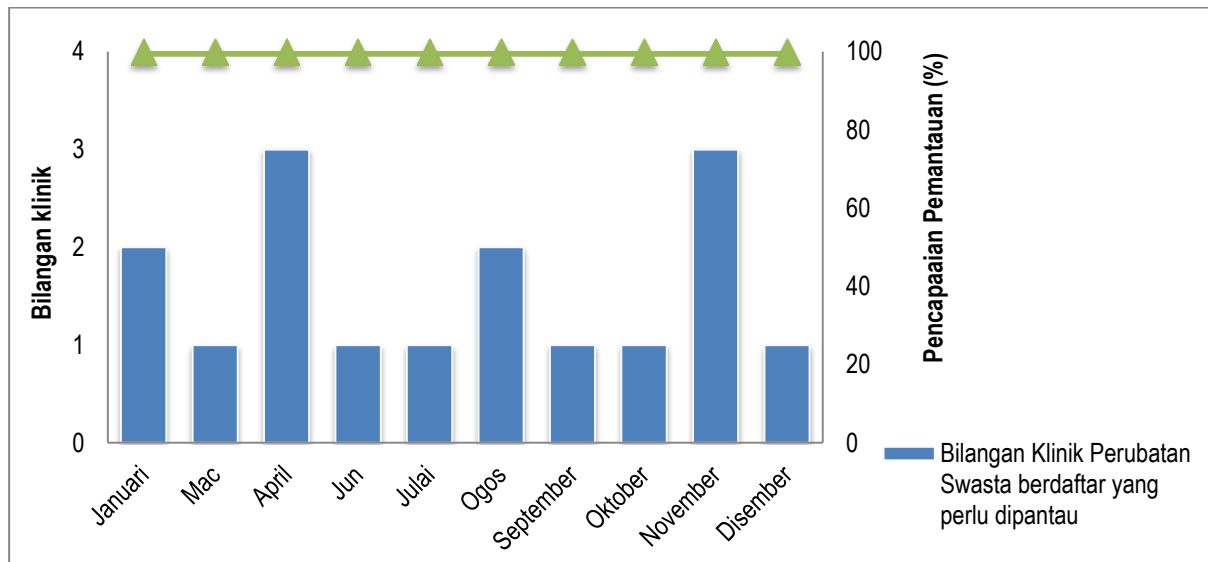
*Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan

KPI KETUA PENGARAH KESIHATAN

Terdapat satu KPI Ketua Pengarah Kesihatan yang dilatakan kepada Pengarah Kesihatan Negeri untuk tindakan UKAPS iaitu :

Peratus Klinik Perubatan Swasta berdaftar yang dipantau dalam tempoh dua belas bulan setelah berdaftar dengan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM).

Rajah 4 : Pencapaian UKAPS bagi KPI KPK / PKN bagi Pemeriksaan Pasca Pendaftaran Klinik Perubatan Swasta di Negeri Sembilan, 2017

*Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan

KESIMPULAN

Era teknologi moden yang serba canggih sekarang membuatkan tugas UKAPS lebih mencabar. Pengasingan skop tugas dengan *dedicated staff* bagi aktiviti regulatori dan aktiviti penguatkuasaan amatlah perlu bagi membolehkan staf lebih fokus dan mengelakkan *conflict of interest* agar misi untuk mengawal dan mengawalselia Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta di Negeri Sembilan dapat dilaksanakan dengan lebih berkesan. Selain itu peluasan skop tugas yang dijangkakan pada tahun akan datang dengan perwartaan akta baru yang perlu dikuatkuasakan oleh UKAPS juga akan meningkatkan beban kerja UKAPS. Oleh itu, latihan yang berkesan, sumber (manusia, kenderaan, peralatan, dan lain-lain) yang mencukupi, kerjasama berpasukan dan jatidiri amatlah penting demi kelangsungan unit ini.

3.4 UNIT REKOD PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Rekod Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan bertanggungjawab memantau dan menyelia laporan dari semua hospital KKM di Negeri Sembilan menerusi Sistem Pengurusan Maklumat Kesihatan (HMIS) dan juga laporan dari hospital swasta melalui system e-Reporting.

Unit Rekod Perubatan merupakan salah satu perkhidmatan yang dipertanggungjawabkan untuk mengurus perkara berhubung rekod perubatan pesakit dan statistik hospital bagi membantu dalam perawatan pesakit yang cekap, berkesan dan berkualiti.

Unit Rekod Perubatan sentiasa berusaha memastikan sistem pengurusan rekod perubatan pesakit berada di tahap yang terbaik dan sistematik dengan memberikan perkhidmatan yang memenuhi kepuasan pelanggan.

MISI

Kearah mewujudkan satu sistem pengurusan maklumat rawatan pesakit yang berkualiti dan efisien serta memenuhi keperluan seiring dengan perubahan teknologi dan persekitaran.

VISI

Menyediakan perkhidmatan rekod perubatan yang cekap dan cepat kepada masyarakat dengan menekankan kepada aspek berorientasikan pelanggan :

- i. Memastikan kerahsiaan pelanggan dilindungi, dipenuhi dan menghormati kemuliaan insan.
- ii. Mewujudkan satu sistem yang unggul bagi memastikan rekod perubatan dipelihara dan disimpan dengan selamat dan teratur.
- iii. Mengamalkan budaya kerja yang menekankan kepada komunikasi yang berkesan. Perkhidmatan secara profesional yang cekap, cepat dan tepat serta semangat kerja berpasukan.
- iv. Memelihara kebajikan anggota dan mewujudkan persekitaran dan suasana kerja yang selamat dan selesa.

OBJEKTIF

- i. Mengumpul, menyemak, menganalisa, menyimpan dan menjaga maklumat kesihatan yang dibekalkan melalui 6 buah hospital dan 7 buah Pejabat Kesihatan Daerah dan Klinik 1Malaysia bagi Negeri Sembilan.
- ii. Mengumpul, menyemak, menganalisa, menyimpan dan menjaga maklumat kesihatan daripada kemudahan dan perkhidmatan jagaan swasta bagi Negeri Sembilan.
- iii. Mengumpul, menyemak, menyimpan dan menjaga maklumat tabung darah yang dibekalkan melalui 6 buah hospital bagi Negeri Sembilan.
- iv. Mengurus permohonan penubuhan Lembaga Perubatan ke atas pegawai-pegawai kerajaan dan lain-lain kakitangan.
- v. Merancang dan mengendalikan kursus, seminar, bengkel bagi anggota Unit Rekod perubatan di Peringkat Jabatan, Hospital dan Negeri.

Jadual 1 : Jumlah Katil Mengikut Kelas Bagi Hospital Negeri Sembilan, 2017

Hospital	Bilangan Katil	Kelas 1	Kelas 2	Kelas 3	Kelas VIP/ Diraja
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	1,070	59	44	967	0
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	314	48	36	230	0
Hospital Port Dickson	113	4	0	109	0
Hospital Tampin	108	0	24	84	0
Hospital Jelevu	76	0	12	74	0
Hospital Jempol	108	0	0	108	0
Jumlah	1,789	111	116	1,572	0

Prestasi Perkhidmatan Rawatan Pesakit Dalam

Jumlah kemasukan pesakit dalam pada tahun 2017 meningkat sebanyak 6.09% kepada 126,454. Kadar Penggunaan Katil (*Bed Occupancy Rate - BOR*) meningkat dari 70.8% pada tahun 2016 kepada 76.5% pada tahun 2017 manakala Jangkamasa tinggal (*Average Length Of Stay -ALOS*) ialah 3.9 hari untuk tahun 2017.

Jadual 2 : Jumlah Kemasukan Pesakit Dalam Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Hospital	2013	2014	2015	2016	2017
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	58,505	63,081	66,904	71,359	74,507
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	22,986	22,715	22,655	23,271	24,277
Hospital Port Dickson	9,137	10,861	10,238	9,515	9,775
Hospital Tampin	5,614	7,569	6,501	6,972	7,283
Hospital Jempol	5,685	5,343	5,552	7,087	6,990
Hospital Jelevu	2,946	2,647	3,039	3,413	3,622
Jumlah	104,873	112,216	114,889	121,617	126,454

Jumlah kelahiran meningkat setiap tahun, Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban mencatatkan peratusan pertambahan kelahiran tertinggi pada tahun 2017 berbanding tahun 2016 iaitu sebanyak 4.18% (427) diikuti oleh Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah. Sebanyak 1.81% (164). Jumlah kelahiran di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2013 sehingga 2017 adalah seperti di **Jadual 3**.

Jadual 3 : Jumlah Kelahiran Di Hospital-hospital di Negeri Sembilan, 2013-2017

Hospital	2013	2014	2015	2016	2017
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	7,600	8,478	9,409	10,675	11,102
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	4,065	4,149	3,927	3,792	3,628
Hospital Port Dickson	1,397	1,313	1,267	468	499
Hospital Tampin	133	157	128	130	159
Hospital Jempol	213	185	151	121	157
Hospital Jelevu	162	170	150	129	115
Jumlah	13,570	14,452	15,032	15,315	15,660

Jumlah kematian meningkat sebanyak 6.8% (213 kematian) pada tahun 2017. Peningkatan tertinggi adalah di Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban dengan 77.42% (24 orang), Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah 41.38% (12 orang) dan Hospital Jempol 14.06% (206 orang). Jumlah kematian di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2013-2017 adalah seperti di **Jadual 4**.

Jadual 4 : Jumlah Kematian Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Hospital	2013	2014	2015	2016	2017
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	1,653	1,818	1,944	1,902	2,007
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	478	557	553	624	684
Hospital Port Dickson	138	158	163	166	189
Hospital Tampin	51	57	66	92	112
Hospital Jempol	63	63	78	86	88
Hospital Jelebu	32	44	41	46	49
Jumlah	2,419	2,697	2,845	2,916	3,129

Jadual 5 : 10 Sebab Utama Kemasukan Pesakit Dalam Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Kod Penyakit	Kumpulan Penyakit	Jumlah
1.	O00-O99	Pregnancy, childbirth and the puerperium	25,709
2.	J00-J99	Disease of respiratory system	20,503
3.	I00-I99	Disease of circulatory system	11,568
4.	P00-P96	Certain condition originating in the perinatal period	10,506
5.	A00-B99	Certain infectious and parasitic disease	10,418
6.	S00-T98	Injury, poisoning and certain other consequences of external causes	9,766
7.	K00-K93	Disease of digestive system	6,205
8.	N00-N99	Disease of genitourinary system	4,224
9.	Z00-Z99	Factors influencing health status and contact with health services	4,151
10.	E00-E90	Endocrine, nutritional and metabolic diseases	4,091

Jadual 6 : 10 Sebab Utama Kematian Pesakit Dalam di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Kod Penyakit	Kumpulan Penyakit	Jumlah
1.	I00-I99	Disease of circulatory system	645
2.	J00-J99	Disease of respiratory system	454
3.	E00-E90	Endocrine, nutritional and metabolic diseases	312
4.	C00-D48	Neoplasms	311
5.	A00-B99	Certain infectious and parasitic disease	268
6.	V01-Y98	External causes of morbidity and mortality	190
7.	K00-K93	Disease of digestive system	169
8.	N00-N99	Disease of genitourinary system	137
9.	P00-P96	Certain condition originating in the perinatal period	59
10.	G00-G99	Disease of nervous system	50

Perkhidmatan Rawatan Pesakit Luar

Kategori pesakit luar terdiri daripada pesakit :

1. Klinik Pakar
2. Jabatan Pesakit Luar
3. Jabatan Kecemasan

Jadual 7 menunjukkan kedatangan pesakit ke Klinik Pakar, Jabatan Pesakit Luar dan Jabatan Kecemasan hospital –hospital di Negeri Sembilan. Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah menawarkan perkhidmatan rawatan pesakit luar pakar manakala bagi lain-lain hospital adalah perkhidmatan pesakit luar pakar atas lawatan sahaja. Jumlah kedatangan pesakit luar ke hospital di Negeri Sembilan pada tahun 2017 meningkat 5.6% (5,499 orang). Peningkatan tertinggi adalah di Jabatan Kecemasan 4.9% (3,984 orang) dan Klinik Pakar 9.5% (1,515 orang). Jumlah kedatangan pesakit luar ke hospital-hospital di Negeri Sembilan tahun 2013 sehingga 2017 seperti **Jadual 7**.

Jadual 7 : Jumlah Kedatangan Pesakit Luar di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2016 - 2017

Hospital	Klinik Pakar		Kecemasan		Jumlah	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	236,458	257,328	152,322	151,677	388,780	409,005
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	65,818	73,273	55,177	55,985	120,995	129,258
Hospital Port Dickson	32,156	32,594	60,074	63,531	92,230	96,125
Hospital Tampin	5,302	9,636	49,233	47,199	54,535	56,835
Hospital Jempol	7,181	8,696	39,041	43,025	46,222	51,721
Hospital Jelebu	1,838	2,408	28,027	28,345	29,865	30,753
Jumlah	348,753	383,935	383,874	389,762	732,627	773,697

Prestasi Perkhidmatan Sokongan Klinikal

Perkhidmatan Patologi

Jumlah ujian makmal pada tahun 2017 menurun sebanyak 12.2% (691,269 ujian). Penurunan ujian juga di Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban sebanyak 15.1% (437,433 ujian). Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah 2.8% (50,938 ujian) dan Hospital Port Dickson 23.4% (103,045 ujian). Jumlah ujian makmal di hospital Negeri Sembilan tahun 2013 sehingga 2017 (**Jadual 8**).

Jadual 8 : Jumlah Ujian Makmal Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Hospital	2013	2014	2015	2016	2017
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	2,464,087	2,579,966	2,456,698	1,669,132	1,231,699
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1,604,897	1,888,388	1,761,714	941,242	890,304
Hospital Port Dickson	614,756	735,274	773,757	271,772	168,727
Hospital Tampin	155,191	176,220	174,979	366,627	95,479
Hospital Jempol	87,731	117,754	139,494	61,418	55,206
Hospital Jelebu	153,150	154,994	173,626	87,649	40,143
Jumlah	5,079,812	5,652,596	5,480,268	3,172,827	2,481,558

Perkhidmatan Fisioterapi

Rawatan yang diberikan kepada pesakit meningkat sebanyak 10.5% (34273 rawatan). Peningkatan tertinggi adalah di Hospital Tuanku Ja'far dengan 16.2% (33805), Hospital Tuanku Ampuan Najihah 4.7% (1456) dan Hospital Jelebu 5.1% (1690). Jumlah rawatan fisioterapi di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2013 sehingga 2017 seperti **Jadual 9**.

Jadual 9 : Jumlah Rawatan Fisioterapi di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Hospital	2013	2014	2015	2016	2017
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	123,658	104,581	66,707	87,544	121,349
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	19,917	19,719	15,630	14,753	16,209
Hospital Port Dickson	9,999	11,784	14,151	21,781	19,666
Hospital Tampin	5,000	3,692	5,087	4,437	4,272
Hospital Jempol	759	1,097	1,660	1,723	1,325
Hospital Jelebu	10,601	12,807	12,788	15,856	17,546
Jumlah	169,934	153,680	116,023	146,094	180,367

Perkhidmatan Tabung Darah

Pada tahun 2017, jumlah kutipan darah menurun sebanyak 5.9% (3,206) jika dibandingkan dengan tahun 2012. Bilangan Unit Darah digunakan pula menurun sebanyak 1.4% (652). Jumlah kutipan dan penggunaan darah di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2016 dan 2017 adalah seperti di dalam **Jadual 10**.

Jadual 10: Jumlah Kutipan Dan Penggunaan Darah Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2017

Hospital	Kutipan Darah						Penggunaan Darah			
	Tabung Darah		Tabung darah Bergerak		Jumlah		Bil. Penerima		Bil. Unit Darah	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	4,010	4,043	14,438	12,505	18,448	16,548	6,238	5,329	15,306	14,570
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	411	486	4,554	4,705	4,965	5,191	2,295	2,264	4,993	4,512
Hospital Port Dickson	36	354	2,551	1,419	2,587	1,773	881	798	1,265	1,474
Hospital Tampin	119	191	1,957	1,602	2,076	1,793	372	494	494	686
Hospital Jempol	0	0	0	0	0	0	391	516	516	748
Hospital Jelebu	82	44	39	42	121	86	192	205	398	330
Jumlah	4,658	5,118	23,539	20,273	28,597	25,391	10,369	9,606	22,972	22,320

Penubuhan Lembaga Perubatan

Lembaga Perubatan ini ditubuhkan untuk tujuan Pemeriksaan Kesihatan bagi kemungkinan persaraan, pengesahan cuti sakit dan penilaian Ex-Gratia.

Statistik permohonan di bawah menunjukkan jabatan serta agensi yang memohon untuk penubuhan lembaga perubatan. Pada tahun 2017, sebanyak 79 permohonan dapat disiapkan mengikut tempoh yang ditetapkan iaitu 6 minggu dari tarikh permohonan lengkap. Statistik penubuhan lembaga perubatan adalah seperti **Jadual 11**.

Jadual 11 : Statistik Penubuhan Lembaga Perubatan

Bilangan Penubuhan Mengikut Agensi	2014		2015		2016		2017	
	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta
Jumlah	49	0	40	2	69	2	79	0

KESIMPULAN

Perkhidmatan Unit Rekod Perubatan di Negeri Sembilan telah dapat melaksanakan peranan dan tanggungjawab masing-masing di peringkat hospital dan juga Jabatan Kesihatan Negeri dengan sokongan daripada semua pihak. Pada tahun 2018 adalah diharapkan kualiti perkhidmatan Unit Rekod Perubatan dapat dipertingkatkan lagi dengan jalinan kerjasama yang baik di antara unit dan jabatan di hospital-hospital.

BAHAGIAN PERGIGIAN

**TAHUN
2017**

PENGENALAN

Bahagian Kesihatan Pergigian , Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan bertanggungjawab terhadap urusan perkhidmatan kesihatan pergigian di Negeri Sembilan.

Pejabat Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Pergigian) berada di Jabatan Kesihatan Negeri, Jalan Rasah Seremban diketuai oleh Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Pergigian) yang bertanggungjawab kepada Pengarah Kesihatan Negeri.

Terdapat TUJUH buah pejabat pergigian daerah iaitu di Seremban, Kuala Pilah, Jempol, Tampin, Port Dickson, Jelebu dan Rembau di mana pentadbiran adalah di bawah tanggungjawab Pegawai Pergigian Daerah masing-masing.

Program Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan terbahagi kepada TIGA fungsi utama yang merangkumi aktiviti berikut :

FUNGSI 1 : PENGURUSAN TEKNIKAL KESIHATAN PERGIGIAN

- a. Kajian Epidemiologi dan *Health System Research*
- b. Perkembangan Profesion Kesihatan Pergigian
- c. Perkembangan dan Pembangunan Kemudahan Pergigian
- d. Pengurusan Teknologi Maklumat
- e. Kewangan
- f. Perkhidmatan
- g. Pentadbiran

FUNGSI 2 : PENJAGAAN KESIHATAN PERGIGIAN

- a. Promosi Kesihatan Pergigian
- b. Penjagaan Kesihatan Pergigian Primer
- c. Penjagaan Kesihatan Pergigian Kepakaran
- d. Penjagaan Kesihatan Pergigian Masyarakat
- e. Pengurusan Teknologi Kesihatan Pergigian

FUNGSI 3 : AMALAN DAN PERKEMBANGAN KESIHATAN PERGIGIAN

- a. Amalan Kesihatan Pergigian Profesional dan Auksilari
- b. Akreditasi Kesihatan Pergigian dan Globalisasi
- c. Perundangan dan Penguatkuasaan
- d. Peningkatan Kualiti

VISI

Negara menggembeleng tenaga ke arah kesihatan yang lebih baik

MISI

Adalah untuk menerajui dan berusaha bersama-sama untuk memudahkan dan membolehkan rakyat mencapai sepenuhnya potensi mereka dalam kesihatan, untuk memastikan sistem kesihatan berkualiti tinggi dengan menekankan sifat penyayang, profesionalisme dan kerja berpasukan

OBJEKTIF

Mempertingkatkan taraf kesihatan pergigian penduduk melalui perkhidmatan pergigian, penggalakan, pencegahan, perawatan dan pemulihan dengan memberi keutamaan kepada kumpulan sasaran utama supaya taraf kesihatan masyarakat dikekalkan selaras dengan kemajuan sosio-ekonomi Negara.

SUMBER KEWANGAN

Bagi tahun 2017, Bahagian Kesihatan Pergigian, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah menerima peruntukan sejumlah RM48,397,041.00 di bawah Belanja Mengurus dan sebanyak RM 51,672,947.00 (106.8%) telah dibelanjakan. Bahagian ini juga telah menerima sejumlah RM 91,000.00 di bawah peruntukan Pembangunan dan telah membelanjakan sebanyak RM 90,895.03 (99.9%). Peruntukan dan perbelanjaan bagi tahun 2017 adalah seperti di jadual 1 di bawah :

Jadual 1 : Prestasi Perbelanjaan, 2017

Kod Aktiviti	Emolumen		Perkhidmatan dan Bekalan		Lain-lain		Jumlah	
	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan
050000	42,211,159	45,439,927	6,185,444	6,233,020	-	-	48,397,041	51,672,947
00105	-	-	-	-	40,000	39,998.04	40,000	39,998.04
00500	-	-	-	-	21,000	20,966.99	21,000	20,966.99
040200	-	-	-	-	30,000	29,930	30,000	29,930
Jumlah	42,211,597	45,439,927	6,185,444	6,233,020	91,000	90,895.03	48,488,041	51,763,842.03

SUMBER MANUSIA

Perjawatan

Pada tahun 2017 sebanyak 913 daripada 912 perjawatan telah diisi (100.1%). Kedudukan perjawatan dari tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti di Jadual 2. Terdapat 63 orang Pegawai Pergigian menyandang jawatan kontrak di dalam program *New Dental Officer* (NDO)

Jadual 2 : Kedudukan Perjawatan, 2013 - 2017

Perkara	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan Perjawatan	863	914	908	916	912
Bilangan Peratus Pengisian	751 (87.0%)	801 (87.6%)	837 (92.2%)	841 (91.81%)	913 (100.1%)
Bilangan Peratus Kekosongan	112 (12.9%)	112 (12.3%)	71 (7.6%)	75 (8.19%)	-1 (0.1%)

KEMUDAHAN

Jumlah fasiliti adalah seperti di **Jadual 3**.

Jadual 3 : Kemudahan Fasiliti Pergigian

Bil.	Jenis Klinik Pergigian	Bilangan
1.	Klinik Pergigian 'Standalone'	7
2.	Klinik Pergigian Pakar di Hospital	2
3.	Klinik Pergigian di Klinik Kesihatan	36
4.	Klinik Pergigian UTC	1
5.	Klinik Pergigian Sekolah Rendah	28
6.	Klinik Pergigian Sekolah Menengah	9
7.	Klinik Pergigian Bergerak	1
8.	Makmal Pergigian Bergerak	1
9.	Pasukan Pergigian Bergerak Sekolah Rendah	33
10.	Pasukan Pergigian Bergerak Sekolah Menengah	
11.	Pasukan Pergigian Prasekolah	
12.	Lain-lain klinik/Klinik Pergigian di Institusi Lain	4
Jumlah		122

PENCAPAIAN**PENGURUSAN TEKNIKAL KESIHATAN PERGIGIAN****Kajian Epidemiologi dan Health System Research**

Beberapa penyelidikan kesihatan pergigian telah dijalankan pada tahun 2017 dan dijangka siap pada tahun 2018 /2019. Topik penyelidikan adalah seperti berikut :

- Success Rate of Revascularization of Immature Teeth in Hospital Tuanku Jaafar Seremban.*
- Auto Transplantation of Ectopic Permanent Maxillary Incisors.*
- Prevalens of Molar Hypomineralisation in Negeri Sembilan, Malaysia.*
- An Association Between Obesity and Chronic Periodontitis : A Case Control Study*
- Use of Rubber Dam and Endodontic Irrigation Selection in Public Dental Health Services, Ministry of Health, Malaysia.*
- The Clinical Performance of Resin Bonded Bridgework After Observation Period of 5 years.*
- A 5 years Follow up Study of Incidence, Severity and Trends in Caries in Secondary School Children in Daerah Jempol, Negeri Sembilan.*
- A study to access Oral Hygiene and Caries Rate in New Orthodontic Patients Referred in Negeri Sembilan.*
- Awareness of the Clinical Practice Guideline (CPG) for the Management of Anterior Crossbite in Mixed Dentition Among Government Dental Personnel in Negeri Sembilan.*
- 3-Dimensional Imaging of Preoperative Mandibular Canal Position : Can We Predict the Probability of Post-operative Neurosensory Disturbance.*
- Haemodynamic Changes in Patients Undergoing Surgical Removal of Impacted Teeth Under Local Anaesthesia.*

Perkembangan Profesion Kesihatan Pergigian

Latihan Dalam Perkhidmatan diberikan kepada semua kakitangan bagi meningkatkan kompetensi mereka. Pada tahun 2017, semua kakitangan telah menghadiri kursus dengan 87.8% daripadanya hadir 7 hari atau lebih. Terdapat penurunan peratusan tersebut bagi tahun 2017 berbanding tahun 2016.

Jadual 4 :Pencapaian Latihan Dalam Perkhidmatan, 2013 - 2017

Indikator	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan kakitangan yang menghadiri kursus	778 (99.5%)	782 (100%)	822 (100%)	842 (100%)	910 (100%)
Bilangan kakitangan minima 7 hari berkursus	778 (99.5%)	782 (100%)	822 (100%)	753 (89.4%)	799 (87.8%)

Perkembangan & Pembangunan Kemudahan Pergigian

Pada tahun 2017, telah diluluskan projek kerja naiktaraf bangunan kuarters sedia ada untuk dijadikan Pejabat Pergigian Daerah Kuala Pilah bernilai RM468,363.00.

Pengurusan Teknologi Maklumat

Teleprimary Care – Oral Health Clinical Information System (TPC-OHCIS) telah dimulakan sebagai projek rintis di 7 buah Klinik Pergigian di Daerah Seremban. Jadual 5 menunjukkan klinik-klinik yang terlibat. Tahun ini juga telah dimulakan projek perluasan TPC OHCIS ke 31 klinik lain diseluruh Negeri Sembilan dengan pembekalan peralatan dan pemasangan talian internet.

Jadual 5 : Senarai Klinik Projek Rintis TPC-OHCIS

Bil	Klinik Pergigian
1.	Pusat Pakar Pergigian Seremban
2.	Klinik Pergigian Seremban
3.	Klinik Pergigian Senawang
4.	Klinik Pergigian Seremban 2
5.	Klinik Pergigian Ampangan
6.	Klinik Pergigian Sikamat
7.	Klinik Pergigian Mantin

PENJAGAAN KESIHATAN PERGIGIAN

Bahagian Kesihatan Pergigian bertanggungjawab dalam menyediakan akses kepada jagaan kesihatan pergigian yang mencukupi terutamanya kepada populasi yang kurang mendapat perkhidmatan dan memantau hasil akhir bagi memastikan penyampaian jagaan berkualiti.

PROMOSI KESIHATAN PERGIGIAN

Siaran Radio

Bahagian Kesihatan Pergigian telah menghadiri 2 slot radio Negeri FM dengan kerjasama unit Promosi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Tajuk yang dibincangkan ialah :

- a. *Fake Braces* oleh Dr Rosnah binti Atan, Ketua Penolong Pengarah Kanan (Amalan dan Perkembangan Kesihatan Pergigian) JKNNS.
- b. Kanser Mulut oleh YBhg Dato' Dr Rusdi bin Abdul Rahman, Pakar Perunding Kanan Bedah Mulut, Hospital Tuanku Jaafar Seremban.

Kolaborasi Kesihatan Pegigian dan Badan Agama (KOA)

Program dijalankan melalui penglibatan badan keagamaan bagi memperbaiki perspektif masyarakat terhadap kesihatan bahawa penjagaan kesihatan diri sendiri adalah sebahagian daripada kehidupan beragama. Majoriti masyarakat akan memberi sepenuh perhatian semasa ceramah yang diadakan dalam majlis keagamaan. Melalui program seperti ini, dapat membina satu jaringan (*networking*) promosi kesihatan pergigian bersama institusi keagamaan yang lebih sistematik. Pada tahun 2017, 8 aktiviti telah dijalankan melibatkan agama Islam, Buddha dan Hindu.

Kolaborasi Program Kesihatan Pergigian Bersama Kolej Komuniti

Program ini dijalankan bagi memperkasakan pelajar terhadap peningkatan taraf kesihatan pergigian mereka dan seterusnya menjadi role model di dalam Kolej Komuniti itu sendiri. 2 orang pelajar dari setiap Kolej Komuniti dilatih untuk menyampaikan maklumat kepada pelajar yang lain. Mereka ini digelar sebagai ikon gigi Remaja (iGGR)

Pada tahun 2017, dua buah Kolej Komuniti terlibat iaitu :

- a. Kolej Komuniti Tampin
- b. Kolej Komuniti Jelebu

Ikon Gigi

Program Ikon Gigi (iGG) dilaksanakan dengan penglibatan komuniti sebagai medium pengantara dalam penyampaian maklumat dengan lebih berkesan melalui konsep *community empowerment*. Dalam program ini, wakil komuniti yang dipilih akan bertindak sebagai pemudahcara untuk meningkatkan kesedaran masyarakat tentang kepentingan kesihatan pergigian. Program ini dimulakan pada tahun 2017, melibatkan 14 fasilitator yang terdiri dari Pegawai Pergigian dan 29 orang iGG dari kalangan orang awam.

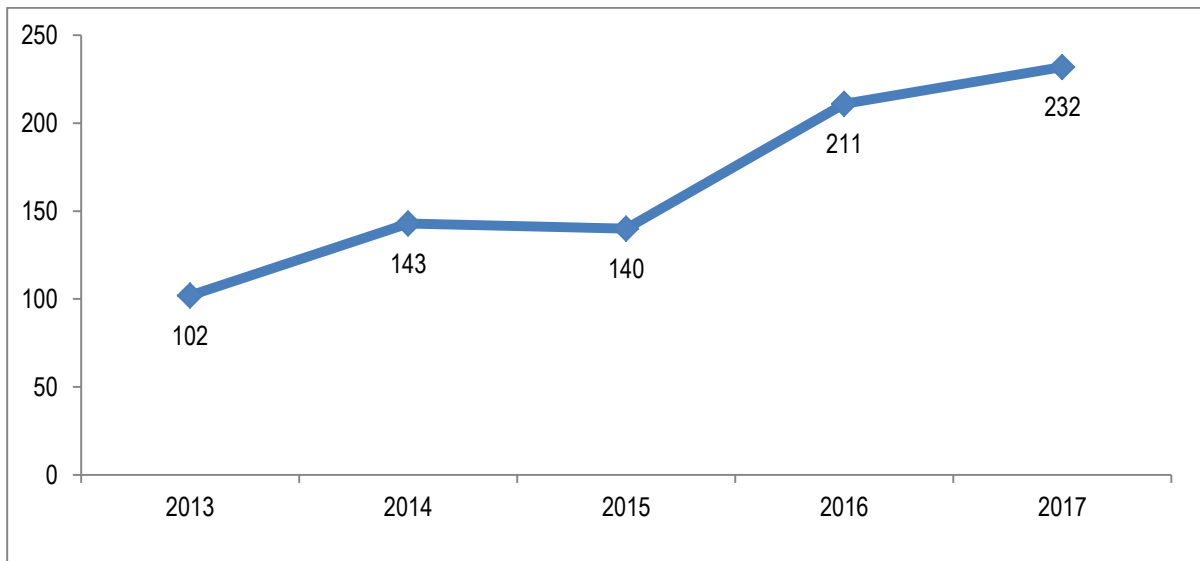
Kolaborasi Program Kesihatan Pergigian Bersama Institut Perguruan

Program bersama Institut Perguruan dijalankan bagi memperkasakan guru-guru dalam memberi sumbangan yang berkesan terhadap peningkatan taraf kesihatan pergigian murid-murid. Di Negeri Sembilan kedua-dua institut perguruan terlibat iaitu :

- a. Institut Perguruan Raja Melewar, Seremban
- b. Institut Perguruan Teknik Kampus Bandar Enstek, Nilai

Dari **Rajah 1** menunjukkan peningkatan bilangan bakal guru yang telah menjalani program ini bagi tahun 2017.

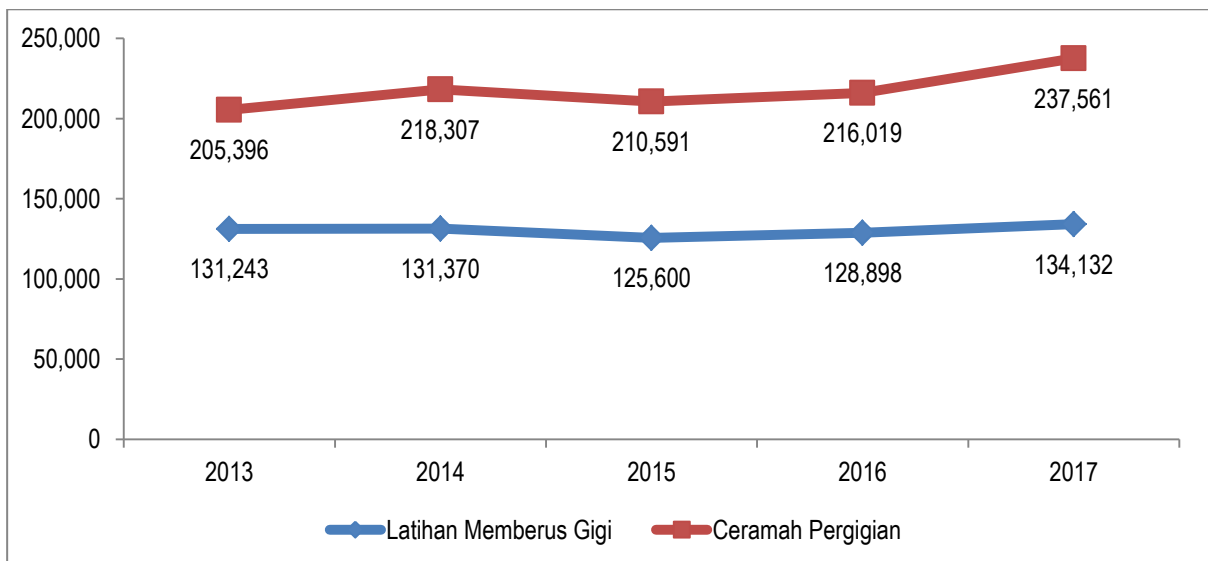
Rajah 1 : Bilangan Guru Pelatih Menjalani Program, 2013 - 2017

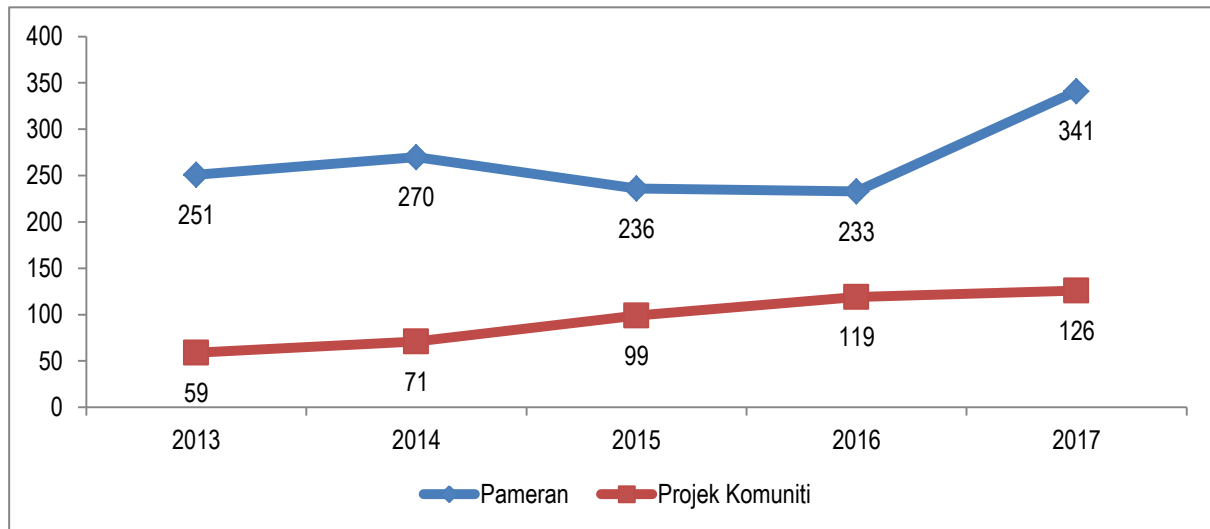

Aktiviti Promosi Kesihatan Pergigian

Dari **Rajah 2** dan **Rajah 3** menunjukkan peningkatan aktiviti promosi kesihatan pergigian dari setahun ke setahun. Aktiviti-aktiviti ini melibatkan pelbagai peringkat umur masyarakat. Pada tahun 2017 terdapat peningkatan yang ketara bagi ceramah pergigian, bilangan pameran dan projek komuniti. Ini disebabkan pelbagai program kolaborasi yang baru dimulakan pada tahun ini.

Rajah 2 : Bilangan Peserta menjalani Latihan Memberus Gigi dan Ceramah, 2013 - 2017

Rajah 3 : Bilangan Pameran dan Projek Komuniti Dijalankan, 2013 - 2017

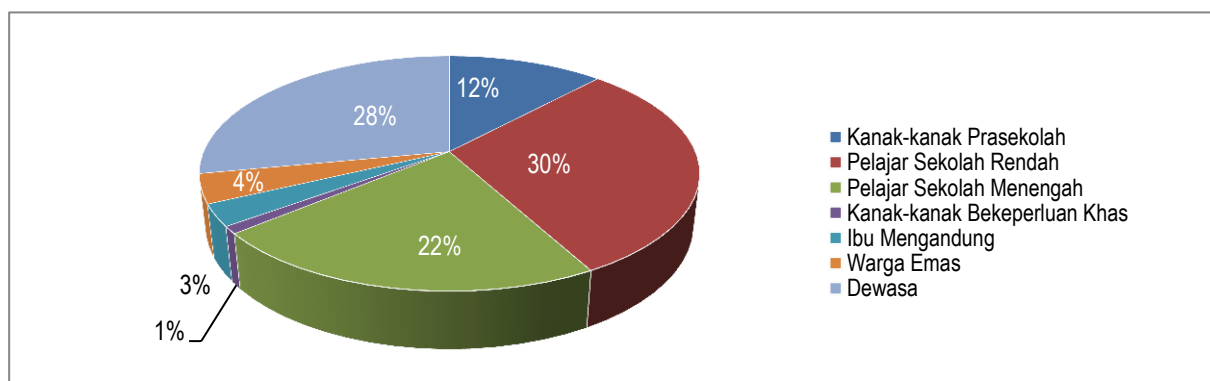
PENJAGAAN KESIHATAN PERGIGIAN PRIMER

Bahagian Kesihatan Pergigian bertanggungjawab dalam menyediakan akses kepada jagaan kesihatan pergigian yang mencukupi terutamanya kepada populasi yang kurang mendapat perkhidmatan dan memantau hasil akhir bagi memastikan penyampaian jagaan berkualiti.

Perkhidmatan Pergigian diberikan mengikut kumpulan keutamaan iaitu :

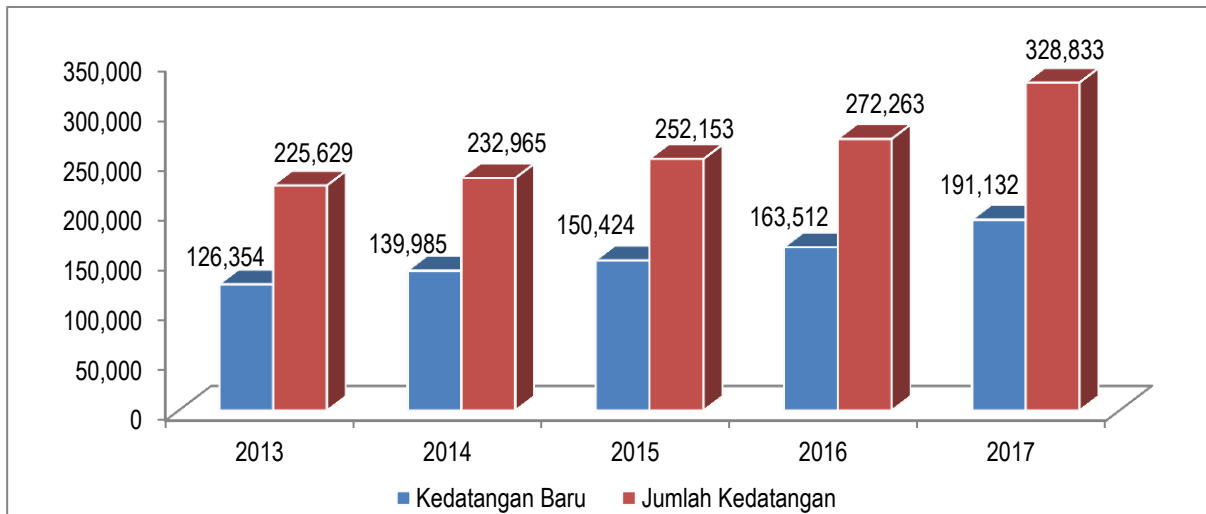
- Toddler
- Kanak-kanak prasekolah
- Murid Sekolah Rendah dan Menengah
- Kanak-kanak Bekeperluan Khas
- Ibu Mengandung
- Orang Dewasa
- Warga Emas.

Penggunaan fasiliti Kesihatan Pergigian KKM di Negeri Sembilan mengikut kumpulan keutamaan adalah seperti yang ditunjukkan di **Rajah 4**. Pelajar sekolah rendah merupakan kumpulan yang paling tinggi mendapat perkhidmatan pergigian bagi tahun 2017.

Rajah 4 : Peratus Kedatangan Pesakit Baru di Fasiliti KKM Berdasarkan Kumpulan Sasaran, 2017

Terdapat peningkatan dari segi bilangan pesakit luar yang hadir ke Klinik Pergigian pada tahun 2017 berbanding tahun sebelumnya seperti yang ditunjukkan dalam **Rajah 5**. Peningkatan sebanyak 2.2 peratus penduduk yang telah menerima perkhidmatan pergigian pada tahun 2017 berbanding tahun 2016.

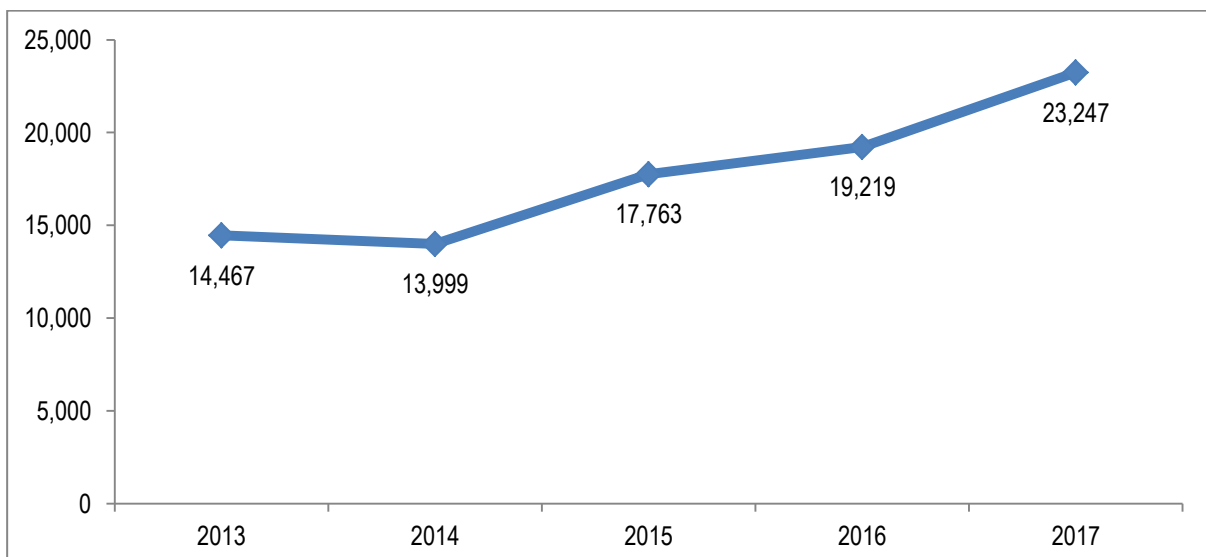
Rajah 5 : Kedatangan Pesakit Baru dan Jumlah Kedatangan Pesakit ke Klinik Pergigian, 2013 - 2017

Program Toddler

Pada tahun 2017, sejumlah 23,247 toddler telah diperiksa dan ini menunjukkan peningkatan sebanyak 21% berbanding tahun 2016. Di dalam program ini ibubapa/penjaga diberi *Anticipatory guidance* (AG) manakala toddler akan menerima aplikasi *fluoride varnish* (FV).

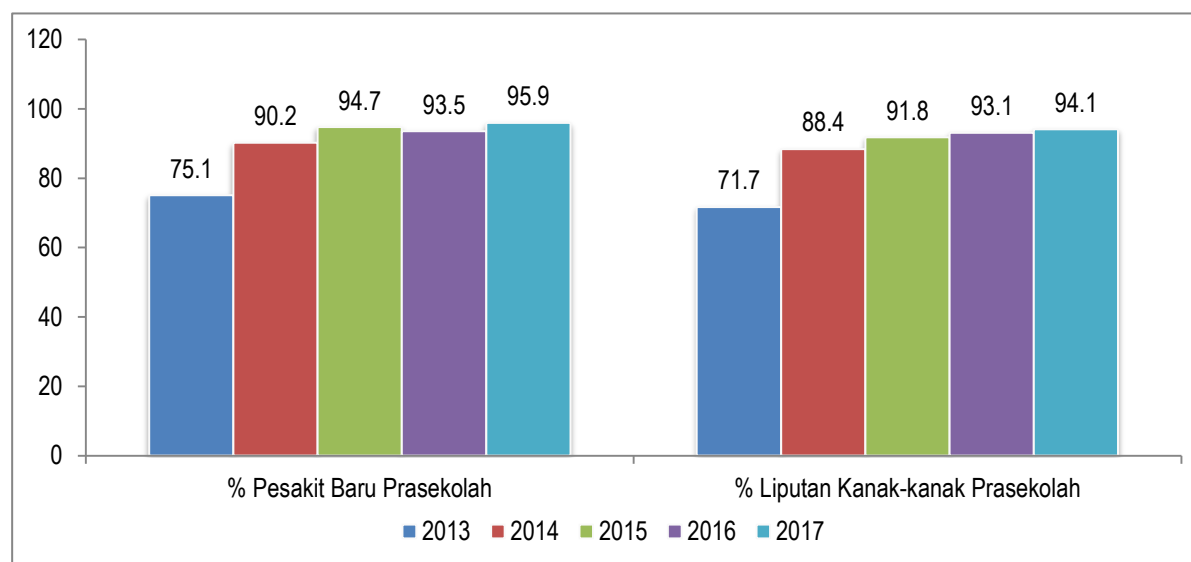
Rajah 6 : Bilangan Toddler Yang Diperiksa, 2013 - 2017

Program Pra Sekolah

Perkhidmatan kesihatan pergigian kepada murid-murid pra-sekolah diberi kepada kanak-kanak di tadika-tadika kerajaan/ prasekolah dan tadika swasta. Program ini dijalankan untuk menanam minat serta kesedaran terhadap penjagaan kesihatan pergigian. Aktiviti-aktiviti bawah program ini merangkumi latihan memberus gigi (LMG), ceramah dan 'role play' serta rawatan tampalan ART melalui sesi lawatan sebanyak dua kali setahun ketadika /prasekolah oleh Juruterapi Pergigian. Pada tahun 2017, terdapat peningkatan peratusan dari segi kes baru dan liputan bagi kanak-kanak pra sekolah berbanding tahun 2016.

Rajah 7 : Pencapaian Program Prasekolah, 2013 – 2017

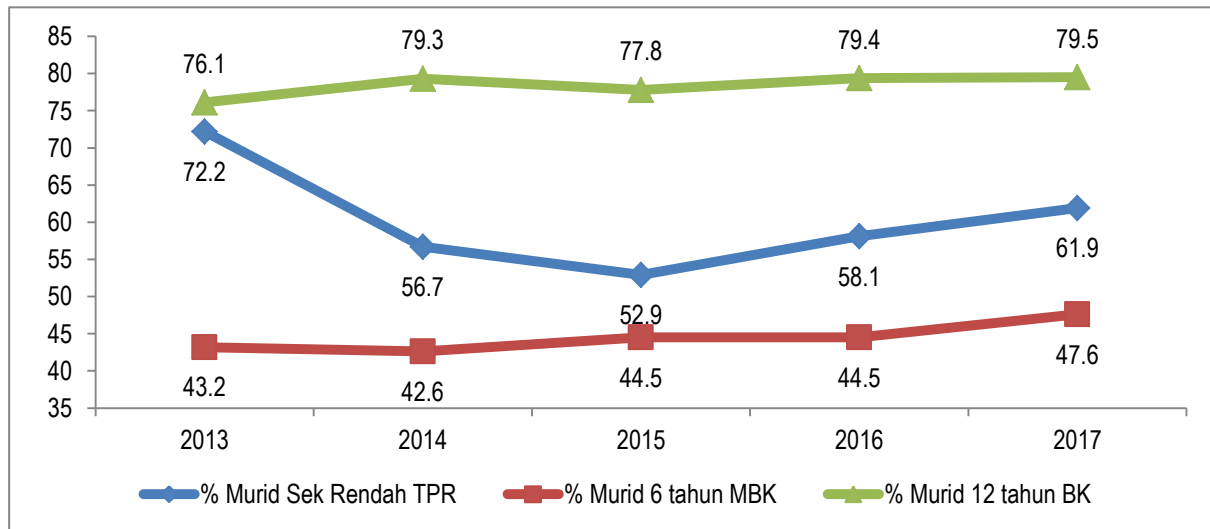
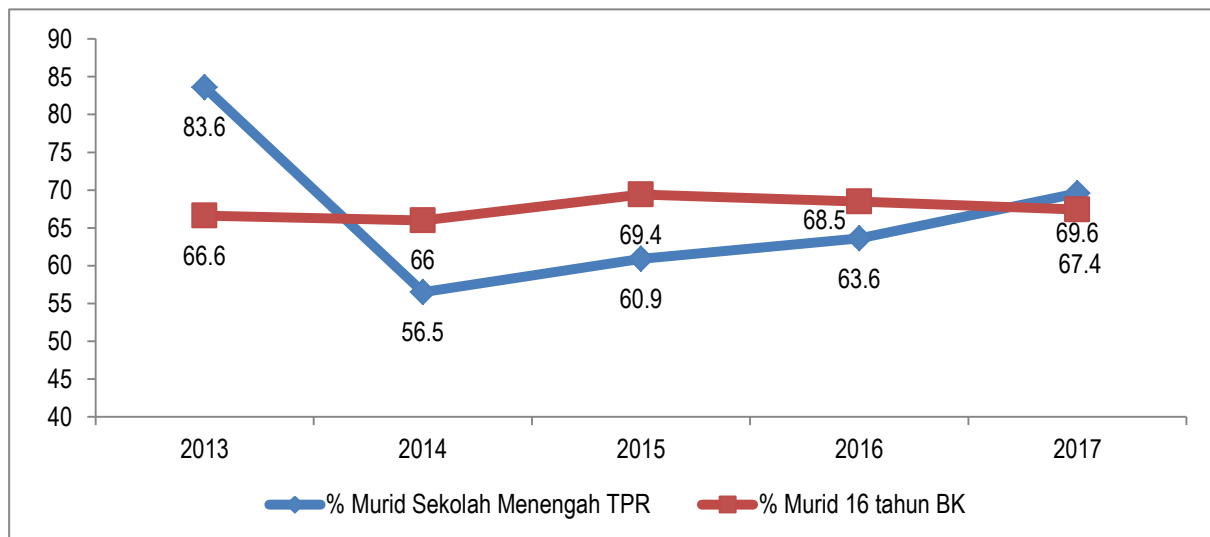

Program Sekolah Rendah dan Menengah

Terdapat 359 buah sekolah rendah dan 135 buah sekolah menengah telah mendapat perkhidmatan Pergigian pada tahun 2017. Pencapaian bagi sekolah rendah dan menengah adalah seperti di **Jadual 6** dan **Rajah 8** dan **Rajah 9**.

Jadual 6 : Peratus Pesakit Baru Sekolah, 2013 - 2017

Bil.	Indikator	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Peratus murid sekolah rendah dirawat (kes baru)	99.1%	99.1%	99.1%	≥90%	99.6%
2.	Peratus murid sekolah menengah dirawat (kes baru)	98.9%	98.6%	99.2%	98.9%	99.1%

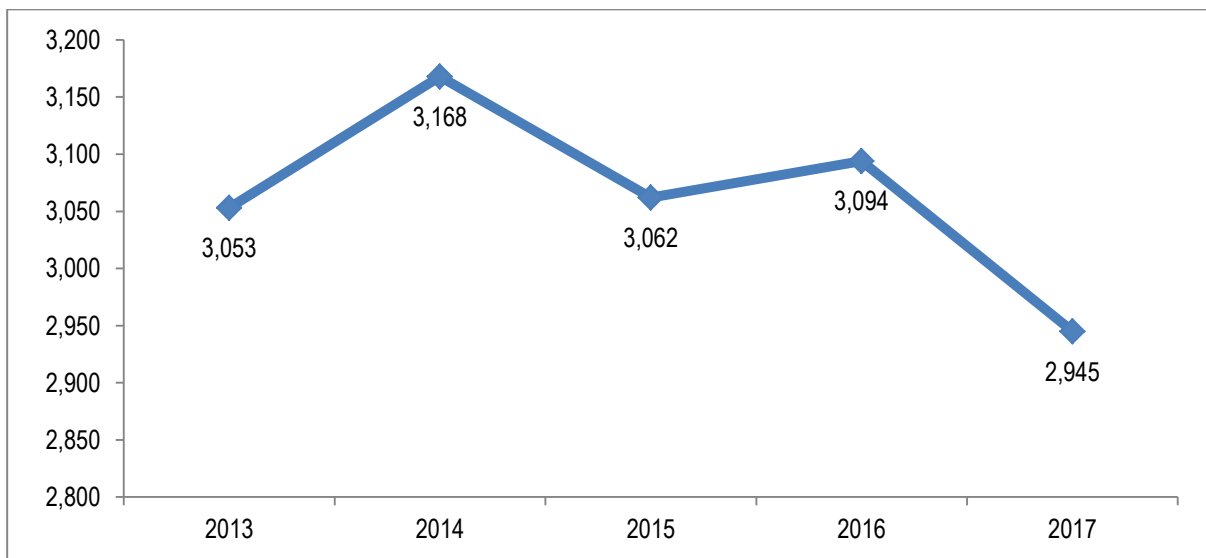
Rajah 8 : Petunjuk Impak bagi Program Sekolah Rendah, 2013 - 2017**Rajah 9 : Petunjuk Impak bagi Program Sekolah Menengah, 2013 - 2017**

Penggunaan indeks Gingival Index for School Children (GIS) yang bermula pada tahun 2014 memberi kesan penurunan peratus yang ketara kepada peratus murid sekolah mengekalkan status *orally fit* (TPR). Dari **Rajah 8** dan **Rajah 9**, menunjukkan pada 2017 terdapat peningkatan peratusan TPR bagi murid sekolah rendah dan menengah juga murid 6 tahun mulut bebas karies. Terdapat juga peningkatan kecil bagi peratusan murid 12 tahun bebas karies. Walaubagaimanapun terdapat sedikit penurunan bagi peratusan murid 16 tahun bebas karies.

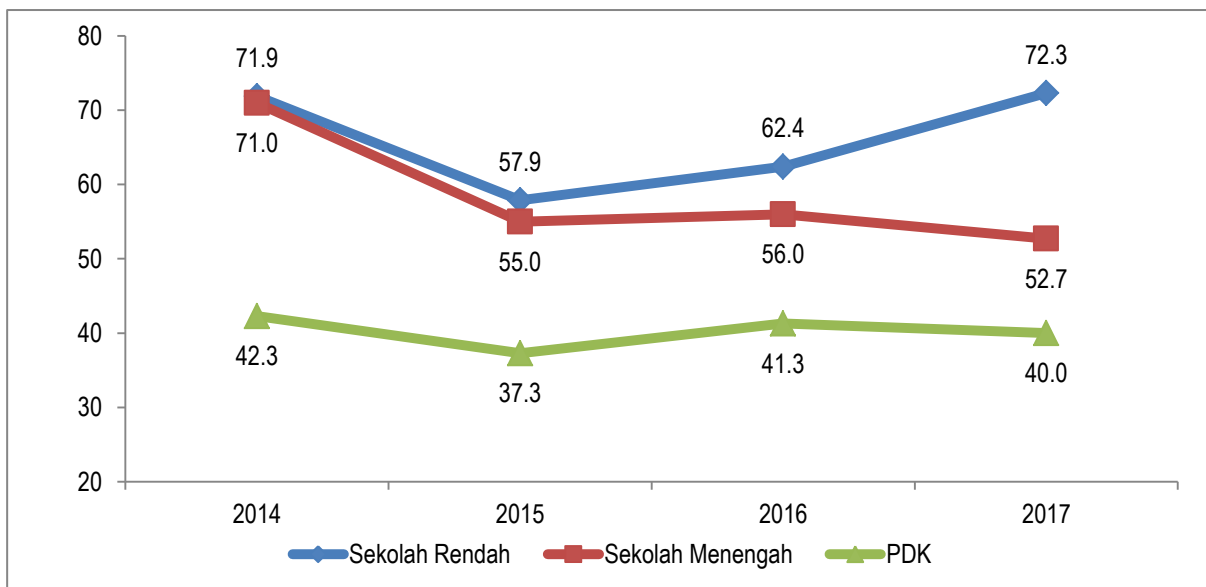
Program Kanak-Kanak Bekeperluan Khas

Pada tahun 2017, hanya 2945 kanak-kanak bekeperluan khas yang diperiksa dan ia menunjukkan pengurangan berbanding tahun 2016. Bilangan ini merupakan 86.0 % dari keseluruhan KKI yang berada di PDK dan Kelas Pendidikan Khas Sekolah Rendah dan Menengah (dari **Rajah 10**). Peratus tidak perlu rawatan (TPR) meningkat bagi sekolah rendah tetapi menurun bagi sekolah menengah dan Pusat Dalam Komuniti (dari **Rajah 11**). Usaha-usaha penerapan penjagaan kesihatan pergigian sendiri kepada pelatih dan penjaga perlu dipertingkatkan bagi pelatih di PDK memandangkan peratus tidak perlu rawatan mereka yang masih rendah iaitu hanya 40.0%.

Rajah 10 : Pesakit baru KKI yang diperiksa di Institusi dan Sekolah, 2013-2017

Rajah 11 : Peratus KKI yang Tidak Perlu Rawatan, 2014-2017

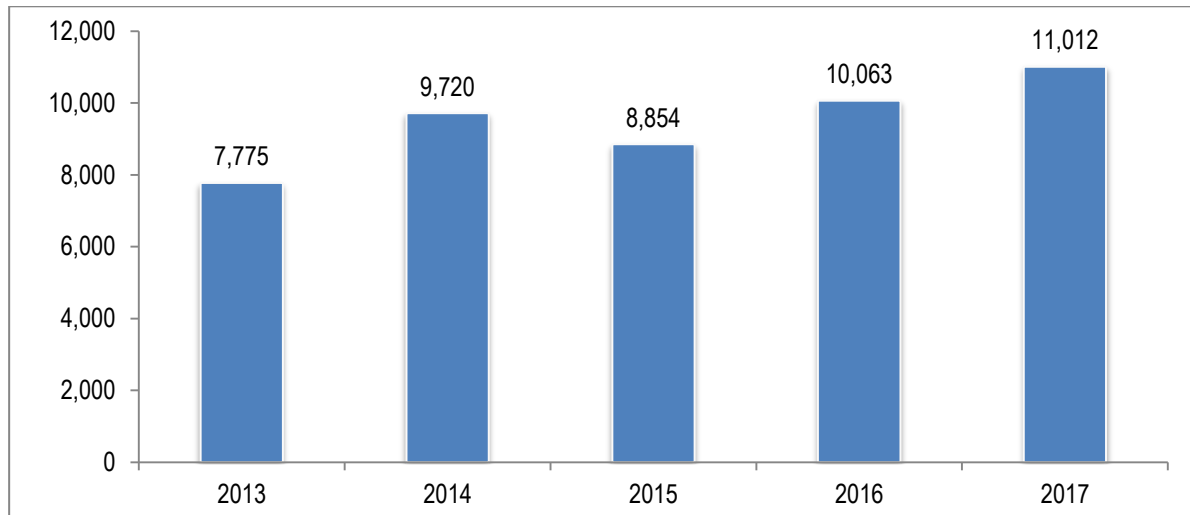

Program Ibu Mengandung

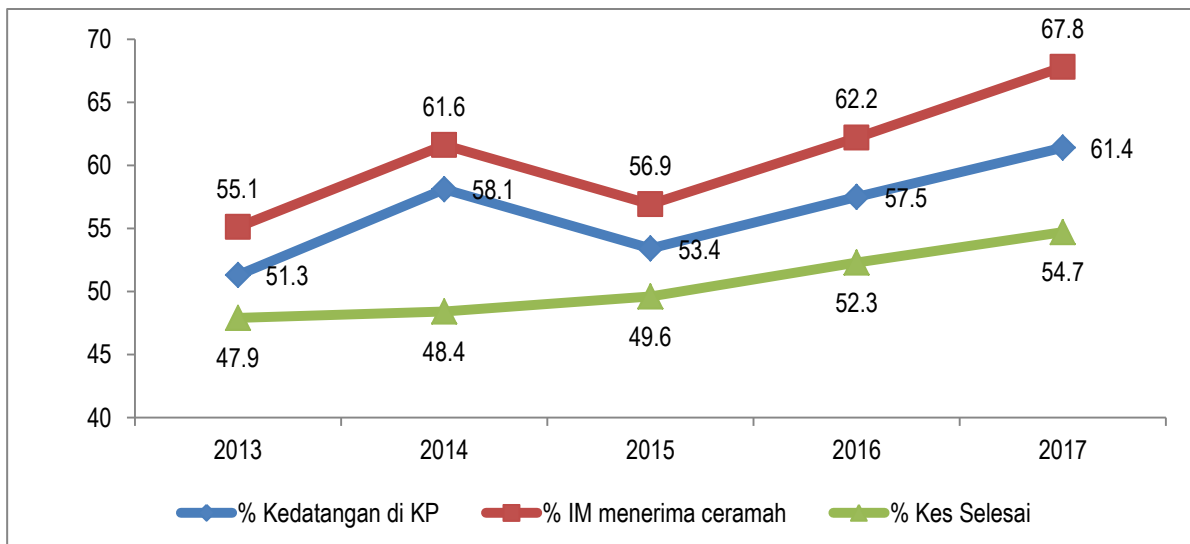
Program ini dijalankan bagi memberi kesedaran tentang kepentingan kesihatan mulut bagi ibu dan anak. Aktiviti terdiri dari pemeriksaan mulut, rawatan serta ceramah pergigian.

Pada tahun 2017, didapati 61.39% pesakit yang mendaftar di Klinik Ibu dan Anak (KKIA) telah menjalani pemeriksaan pergigian dan 67.75% menerima pendidikan kesihatan pergigian. 54.69% ibu mengandung yang diperiksa telah menerima rawatan pergigian sehingga selesai kes.

Rajah 12 : Bilangan Kes Baru Ibu Mengandung, 2013 - 2017

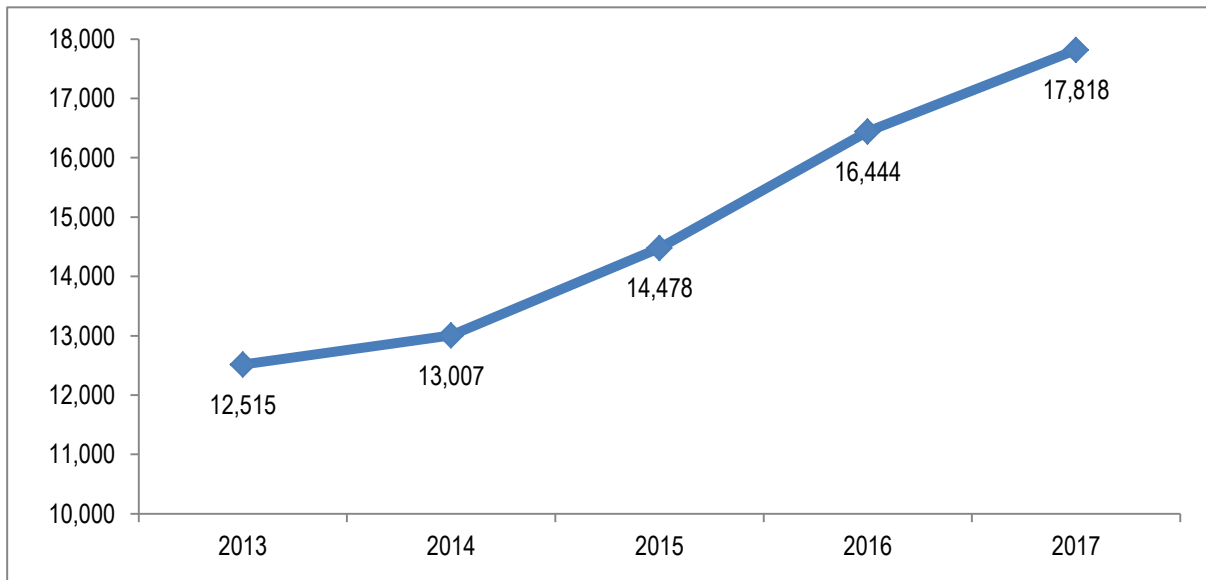
Rajah 13 : Pencapaian Indikator bagi Program Ibu Mengandung, 2013 - 2017

Program Kesihatan Pergigian Warga Emas

Bagi golongan warga emas, mereka diberi laluan keutamaan untuk mendapatkan rawatan pergigian bagi pesakit yang hadir ke klinik pergigian. Selain itu pembangunan fasiliti juga dibuat selaras dengan keperluan mereka. Program khas juga dijalankan di institusi warga emas dibawah kelolaan kerajaan dan swasta yang berdaftar dengan Jabatan Kebajikan Masyarakat. Pada tahun 2017 sebanyak 22 buah institusi telah dilawati.

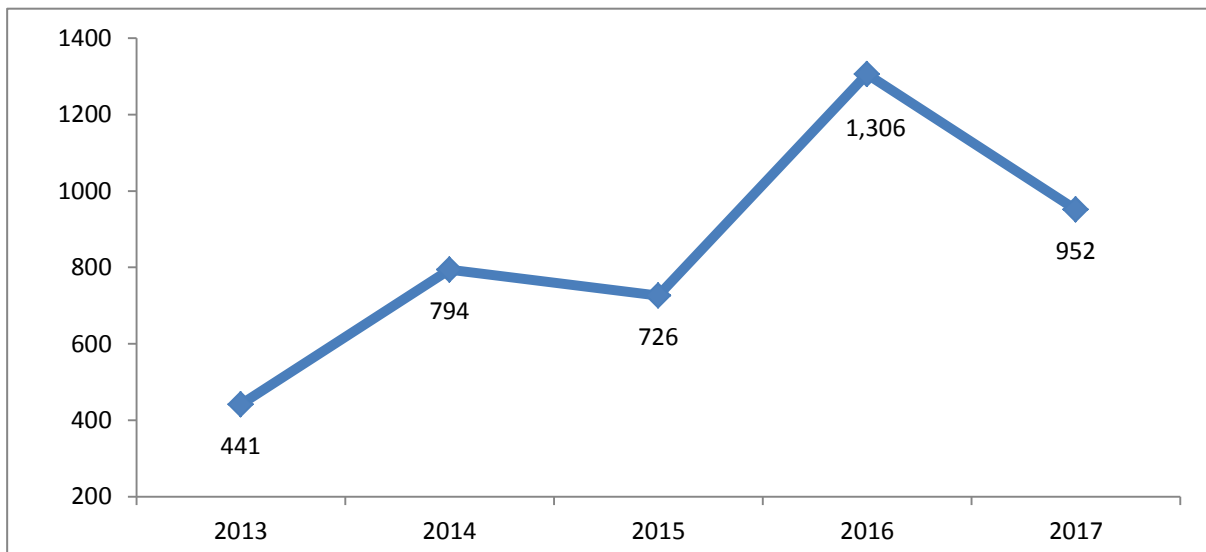
Rajah 14 : Bilangan Pesakit Baru Warga Emas di Klinik Pergigian dan Institusi, 2013-2017

Program Kesihatan Pergigian Primer untuk Orang Asli

Pada tahun 2017 sebanyak 51 dari 68 buah kampung orang asli telah dilawati. Aktiviti yang dijalankan semasa program tersebut ialah pemeriksaan dan rawatan pergigian, ceramah kesihatan pergigian, latihan memberus gigi dan pameran. Secara keseluruhan bilangan orang asli yang diperiksa pada tahun 2017 berkurang berbanding tahun 2016.

Rajah 15 : Bilangan Orang Asli Menjalani Pemeriksaan Pergigian

Perkhidmatan Pergigian Bergerak- Makmal Pergigian Bergerak (MPB)

Pada tahun 2017, Makmal Pergigian Bergerak telah digunakan di 29 lokasi dan telah memberi perkhidmatan kepada 264 orang pesakit. Sejumlah 689 gigi palsu iaitu 335 unit gigi palsu penuh dan 354 unit gigi palsu separa telah dapat dihasilkan pada tahun ini.

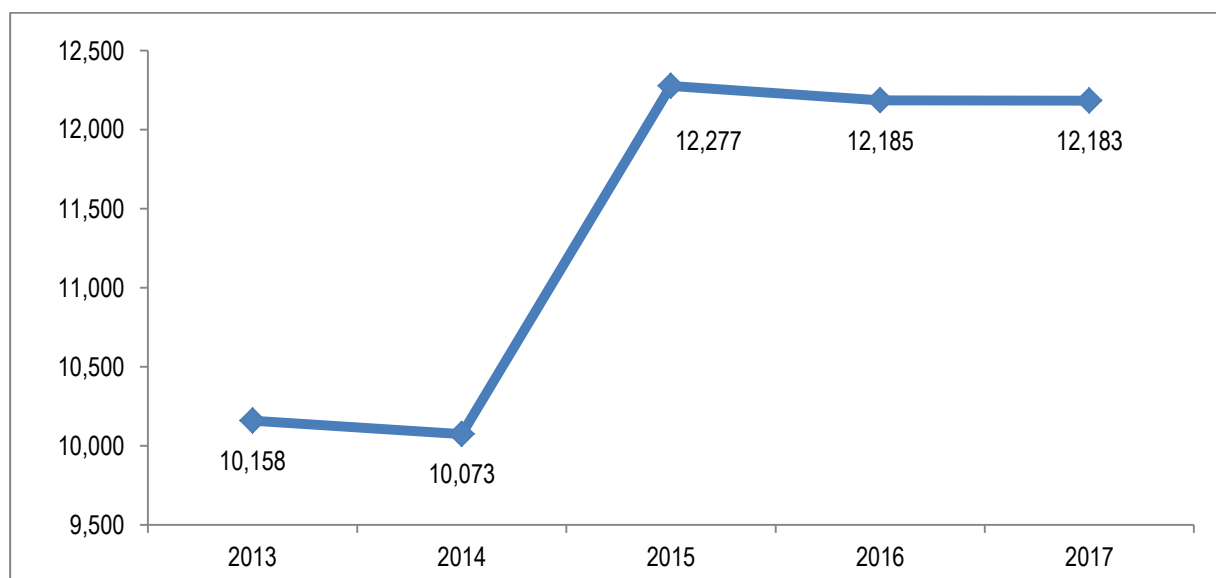
KESIHATAN PERGIGIAN KEPAKARAN

Terdapat 5 Kepakaran Pergigian di Negeri Sembilan dimana ia dikategorikan sebagai kepakaran *Hospital Based* dan Kepakaran *Non Hospital Based*. Kepakaran *Hospital Based* terdiri dari Kepakaran Bedah Mulut dan Maksilofasial dan Kepakaran Pergigian Pediatrik. Kepakaran *Non Hospital Based* terdiri dari Ortodontik, Periodontik dan Restoratif. **Jadual 7** menunjukkan lokasi dan taburan klinik kepakaran di Negeri Sembilan. **Rajah 16** menunjukkan bilangan pesakit yang menerima rawatan kepakaran pergigian sepanjang tahun 2017.

Jadual 7 : Lokasi dan Taburan Klinik Pergigian Pakar di Negeri Sembilan

Kepakaran Bedah Mulut dan Maksilofasial	Bertempat di Hospital Tuanku Jaafar Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah.
Kepakaran Pergigian Pediatrik	Bertempat di Hospital Tuanku Jaafar Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah.
Kepakaran Ortodontik	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban, Klinik Pergigian Seremban 2, Klinik Pergigian Senawang, Klinik Pergigian Kuala Pilah, Klinik Pergigian Port Dickson dan Klinik Pergigian Tampin.
Kepakaran Pergigian Periodontik	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban dan Klinik Pergigian Kuala Pilah.
Kepakaran Pergigian Restoratif	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban dan Klinik Pergigian Kuala Pilah.

Rajah 16 : Bilangan Pesakit Baru yang Menerima Rawatan Kepakaran, 2013 - 2017

KESIHATAN PERGIGIAN MASYARAKAT

Program Pemfloridaan Bekalan Air Minuman

Pemfloridaan bekalan air awam adalah salah satu cara untuk mencegah kejadian karies. Ia adalah selamat, efektif dan ekonomi dalam kaedah pencegahan dan kawalan karies. Bagi kawalan kejadian karies ini, paras optimum florida mesti berada dalam julat 0.4 ppm hingga 0.6 ppm. Pada tahun 2017 dianggarkan 95.0% daripada penduduk Negeri Sembilan telah menerima bekalan air berfluorida. Jadual 8 menunjukkan paras optimal florida di tapak retikulasi.

Jadual 8 : Pencapaian Peratusan Paras Optima Florid di Tapak Retikulasi

Tahun	Paras < 0.4 ppm (25%)	Paras < 0.6 ppm (7%)
2013	0.21	0.11
2014	0.21	0.00
2015	0.00	0.00
2016	0.00	0.00
2017	2.28	0.20

Pencegahan Klinikal

- Program Pengapan Fisur Berasaskan Sekolah - seramai 3,555 orang pelajar telah menerima pengapan fisur melibatkan 6690 batang gigi.
- Program Sapuan Fluorida - seramai 11,094 orang kanak-kanak yang berisiko terhadap karies telah menerima sapuan fluorida manakala 816 orang telah selesai menerima 4 kali sapuan.

Program Pencegahan Dan Pengesanan Awal Prakanser Dan Kanser Mulut

Program ini meliputi pemeriksaan mulut, ceramah pergigian dan pameran pendidikan kesihatan pergigian. Kes akan dirujuk kepada Pakar Bedah Mulut sekiranya perlu. Saringan ini dijalankan ke atas pesakit yang berisiko di estet / ladang dan juga semasa program kemasyarakatan serta pesakit luar yang hadir ke klinik.

Dari Jadual di bawah, didapati pada tahun 2017 terdapat peningkatan yang ketara dari segi bilangan pesakit yang dirujuk kepada Pakar Bedah Mulut.

Jadual 9 : Saringan Kanser Mulut, 2013 - 2017

Bil.	Indikator	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Bilangan Komuniti Disaring	1,212	20,419	1,130	1,292	1,233
2.	Bilangan Komuniti Dilawat	51	60	45	41	77
3.	Bilangan Komuniti Diberi Ceramah	985	2,414	1,903	1,920	3,360

PENCAPAIAN INDIKATOR- INDIKATOR KUALITI***National Indicator Approach (NIA)***

Diukur berdasarkan indikator-indikator NIA mengikut piawai yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Indikator untuk NIA mempunyai 4 indikator.

Secara keseluruhannya, 2 daripada 4 indikator NIA tidak mencapai sasaran. Walaubagaimanapun, terdapat peningkatan dari segi pencapaian peratus murid sekolah rendah dan murid sekolah menengah mengekalkan yang status orally fit (TPR) berbanding tahun 2016.

Jadual 10 : Pencapaian *National Indicator Approach*, 2013 - 2017

Bil.	Indikator NIA	2013	2014	2015	2016	2017	Piawai
1.	% murid sek rendah mengekalkan status orally fit (TPR)	72.2%	56.7%	52.9%	57.9%	61.9%	≥ 65%
2.	% murid sek menengah mengekalkan status orally fit (TPR)	83.6%	56.5%	60.9%	63.6%	69.6%	≥ 80%
3.	% ketidakpatuhan paras optima florida di tapak retikulasi Paras < 0.4ppm	0.2%	0.2%	0.0%	0.0%	2.3%	≤ 25%
4.	% ketidakpatuhan paras optima florida di tapak retikulasi Paras > 0.6ppm	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	0.2%	≤ 7%

Pencapaian Indikator District Specific Approach (DSA)

Pada tahun 2017, 3 indikator DSA yang melibatkan ibu mengandung telah tercapai. Manakala indikator bagi D/100 murid sekolah rendah dan menengah yang merupakan indikator baru bagi tahun 2017 masih belum tercapai.

Jadual 11 : Pencapaian *District Specific Approach*, 2013 - 2017

Indikator	2014	2015	2016	2017	Piawai
1a. Peratus ibu mengandung diperiksa	57.7	53.4	57.5	61.4	≥ 50
1b. Peratus ibu mengandung diberi PKP	61.1	56.9	62.2	67.8	≥ 50
1c. Peratus ibu mengandung selesai kes	47.9	49.6	52.3	54.7	≥ 50
2a. D/100 murid sekolah rendah	-	-	-	7.2	≤ 6.5
2b. D/100 murid sekolah menengah	-	-	-	17.2	≤ 14.0

Pencapaian Petunjuk Prestasi Utama (KPI)

Jadual 12 menunjukkan pencapaian indikator Petunjuk Prestasi Utama tahun 2017 mengikut piawaian yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Terdapat 1 KPI yang tidak mencapai piawaian iaitu peratus pesakit luar yang mendapat rawatan dalam masa 30 minit.

Jadual 12 : Pencapaian Key Performance Indicator, 2013 - 2017

KRA	KPI	Sasaran 2017	N	D	Pencapaian (%)
Akses kepada perkhidmatan kesihatan pergigian	1. Peratus klinik pergigian (KP) dengan Pegawai Pergigian yang tetap dan sepenuh masa	≥ 80.0%	36	40	90.0%
	2. Peratus klinik pergigian yang ada Pegawai Pergigian yang tetap dan sepenuh masa dengan perkhidmatan pesakit luar setiap hari	≥ 74.0%	36	36	100%
	3. Bil. klinik pergigian dengan ≥ 2 orang Pegawai Pergigian yang tetap dan sepenuh masa yang memberi perkhidmatan pesakit luar setiap hari		34	34	100%
	4. Peratus Klinik Kesihatan (KK) yang mempunyai komponen fasiliti pergigian (KPI YBMK)	≥ 75.0%	35	43	81.40%
	5. Bilangan fasiliti perkhidmatan pergigian yang melaksanakan sistem <i>shift</i>	15	0	0	0%
Perkhidmatan pergigian untuk murid sekolah	6. Peratus sekolah rendah yang mendapat rawatan perkhidmatan kesihatan pergigian	≥ 98.5%	351	351	100%
	7. Peratus murid sekolah rendah yang mendapat liputan perkhidmatan kesihatan pergigian	≥ 98.5%	100,110	100,560	99.6%
	8. Peratus sekolah menengah yang mendapat rawatan perkhidmatan kesihatan pergigian	≥ 93.0%	130	130	100%
	9. Peratus murid sekolah menengah yang mendapat liputan perkhidmatan kesihatan pergigian	≥ 90.0%	83,248	84,005	99.1%
Taraf kesihatan pergigian murid sekolah	10. Peratus murid sekolah rendah mencapai status <i>orally-fit</i>	≥ 98.0%	98,910	100,110	98.8%
	11. Peratus murid sekolah rendah mencapai status <i>orally-fit</i> (liputan)	≥ 96.5%	98,910	100,560	98.4%
	12. Peratus murid sekolah menengah mencapai status <i>orally-fit</i>	≥ 94.0%	79,926	83,248	96.0%
	13. Peratus murid sekolah menengah mencapai status <i>orally-fit</i> (liputan)	≥ 85.0%	79,926	84,005	95.1%
	14. Peratus murid sekolah menengah dengan status <i>maintaining orally-fit</i> (KPI baru untuk 2017)	69.5%	57,918	83,248	69.6%
Pemfluoridaan bekalan air	15. Peratus penduduk yang mendapat bekalan air yang berfluorida	75.0%	1,064,878	1,128,100	94.4%
Indeks Pemuatan Piagam Pelanggan	16. Peratus pesakit luar yang mendapat rawatan dalam masa 30 minit	≥ 86.0%	187,902	242,798	77.4%
	17. Peratus pesakit temujanji yang mendapat rawatan dalam masa 30 minit	≥ 92.0%	17,817	18,891	94.3%
Pemberian Perkhidmatan Dentur	18. Peratus klinik pergigian dengan senarai menunggu dentur yang melebihi 3 bulan	≤ 8.0%	0	36	0%
	19. Peratus pesakit mendapat dentur dalam tempoh 3 bulan	≥ 64.0%	3,690	4,161	88.7%
	20. Peratus pesakit berumur 60 tahun ke atas mendapat dentur dalam tempoh 8 minggu	≥ 50.0%	1,428	2,082	68.6%
Indeks Kepuasan Pelanggan	21. Peratus pelanggan berpuas hati dengan perkhidmatan/ rawatan yang diterima	≥ 95.0%	4,326	4,460	97.0%
Klinik Pergigian dengan Persijilan MS ISO	22. Peratus klinik pergigian dengan persijilan MS ISO	≥ 85.0%	41	41	100%
Pemantauan ke atas Klinik Pergigian Swasta	23. Peratus pemeriksaan pemantauan yang dijalankan ke atas Klinik Pergigian Swasta yang dikenalpasti	≥ 90.0%	40	40	100%
Indeks Pemuatan Polisi Latihan	Peratus anggota pergigian yang telah menjalani ≥ 7 hari latihan dalam setahun	100%	799	910	87.8%

PERUNDANGAN DAN PENGUATKUASAAN

Pendaftaran Klinik Pergigian Baru dan Pemantauan Klinik Pergigian Swasta

Pada tahun 2017, sebanyak 8 permohonan yang mematuhi Akta Fasiliti dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 telah diverifikasi. Pemeriksaan setelah pendaftaran untuk kepatuhan klinik-klinik berdaftar telah dilaksanakan. Sebanyak 40 buah klinik swasta sedia ada telah dipantau sepanjang tahun ini.

LAIN-LAIN INISIATIF KUALITI

Selain pemantauan terhadap indikator kualiti yang dipantau dibawah penjagaan Kesihatan Pergigian terdapat juga beberapa inisiatif kualiti lain.

MS ISO9001 : 2015

Bahagian Kesihatan Pergigian telah menerima persijilan MS ISO 9001:2015 dari SIRIM QAS International Sdn. Bhd. Pada 4 Disember 2017. Pensijilan ini melibatkan 40 buah klinik pergigian di seluruh Negeri Sembilan. Skop pensijilan adalah Pengurusan Perancangan , Pemantauan dan Penilaian Aktiviti-aktiviti Utama Perkhidmatan Kesihatan Pergigian di Negeri Sembilan Darul Khusus.

Inovasi

Projek inovasi telah dijalankan oleh kakitangan bahagian Kesihatan Pergigian di daerah pada tahun 2017 dan dijangka selesai pada tahun 2018. Inovasi tersebut adalah seperti berikut :

- a. *The Green Gun*
- b. *Acrylic Teeth Counter Table*
- c. *Smart Pedal*
- d. *Smart Plaster Trap*
- e. *Simplifying the Occlusal Plane of Bite Rim by Using Electrical Machine*

Kumpulan Inovasi dan Kretiviti (KIK)

Pada tahun 2017, Daerah Port Dickson telah memulakan projek KIK bertajuk *Smart Spittoon* dan dijangka selesai dan memasuki pertandingan pada tahun 2018.

Quality Assurance (QA)

Beberapa projek QA telah dimulakan pada tahun 2017 dan dijangka siap pada tahun 2018/ 2019. Topik QA adalah seperti berikut :

- a. *Reduction of Pocket Depth to 4mm and Below After Non Surgical*
- b. *Improving Waiting Time For Appointment Patient in KP Rembau*
- c. *Meningkatkan Peratus Kes Selesai Rawatan Ibu Mengandung Daerah Jempol*

ISU DAN CABARAN

Taraf kesihatan mulut bagi penduduk Negeri Sembilan masih berada ditahap sederhana. Seperti yang sedia maklum, kos bagi merawat penyakit pergigian adalah agak tinggi dan menyebabkan peningkatan beban kewangan. Oleh yang demikian, promosi kesihatan pergigian perlu dibuat dengan lebih meluas dan berkesan bagi meningkatkan kesedaran dan kefahaman orang ramai supaya mereka sedar tentang kepentingan menjaga kesihatan pergigian. Rawatan pencegahan juga perlu dipertingkatkan bagi kumpulan sasaran kerana ia lebih berkesan dari segi kos berbanding rawatan penyakit pergigian.

Prestasi peralatan dan kelengkapan pergigian yang lama dan sering rosak telah memberi kesan keatas kelancaran penyampaian perkhidmatan . Begitu juga dengan perkembangan program dan fasiliti baharu yang tidak selari dengan bilangan jawatan kumpulan sokongan sedia ada. Tahun 2017 merupakan tahun pertama diperkenalkan program *New Dental Officer* lantikan kontrak di Kementerian Kesihatan Malaysia. Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan tidak terlepas dari menerima Pegawai ini dalam bilangan yang tinggi. Pertambahan bilangan pegawai pergigian ini tidak selari dengan kemudahan infrastruktur dan bilangan pembantu pembedahan pergigian sedia ada. Oleh itu, terdapat kewajaran untuk pegawai pergigian terlibat dengan lebih meluas dalam aktiviti *outreach*.

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya, pencapaian perkhidmatan Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan adalah semakin baik. Walaubagaimanapun usaha perlu dipertingkatkan bagi mencapai dan mengekalkan pencapaian piawaian bagi indikator yang telah ditetapkan. Bahagian Kesihatan Pergigian juga bertanggungjawab untuk menyediakan akses jagaan kesihatan pergigian yang mencukupi, terutamanya kepada penduduk yang kurang mendapat perkhidmatan melalui program khidmat masyarakat menggunakan Klinik Pergigian Bergerak, Pasukan Pergigian Bergerak dan Makmal Pergigian Bergerak.

BAHAGIAN FARMASI

**TAHUN
2017**

PENGENALAN

Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan merupakan agensi yang bertanggungjawab memastikan ubat-ubatan adalah berkualiti. Bahagian ini terdiri daripada tiga aktiviti utama di peringkat negeri iaitu Pengurusan Farmasi, Amalan dan Perkembangan Farmasi dan Penguatkuasa Farmasi.

Aktiviti Pengurusan Farmasi bertanggungjawab untuk memastikan perancangan strategik dan dasar dilaksanakan mengikut sasaran yang ditetapkan, pengagihan sumber manusia mengikut keperluan dan kepentingan perkhidmatan, pembangunan modal insan yang relevan serta memastikan urusan pentadbiran dan kewangan mengikut peraturan.

Aktiviti Amalan dan Perkembangan Farmasi merupakan khidmat sokongan kepada Program Perubatan dan Kesihatan Awam. Pengurusan aktiviti ini adalah di bawah kedua-dua program berkenaan. Walau bagaimanapun penyelarasan dan pemantauan aktiviti adalah di bawah tanggungjawab Bahagian Perkhidmatan Farmasi Negeri. Aktiviti Penguatkuasaan Farmasi berperanan untuk memastikan semua produk farmaseutikal, tradisional dan kosmetik dalam pasaran adalah sah dari segi pendaftaran dan notifikasi. Penguatkuasa Farmasi juga berfungsi untuk memastikan bahawa pengendalian rangkaian bekalan dan pemasaran, iklan-iklan produk tersebut dan penggunaannya dikendalikan dengan mematuhi peruntukan undang-undang yang terlibat.

VISI

Menerajui pengurusan berkualiti ke atas ubat-ubatan melalui tenaga kerja yang berdaya saing, sains dan teknologi bersesuaian dan perkongsian dengan semua pihak yang berkepentingan.

MISI

Memastikan ubat-ubatan berkualiti untuk negara.

OBJEKTIF

Memastikan semua keluaran farmaseutikal dan produk penjagaan kesihatan yang berada di pasaran adalah berkualiti, selamat, berkesan dan dikawal mengikut undang-undang yang berkaitan serta digunakan secara rasional.

1. PENGURUSAN FARMASI

Pengurusan Farmasi bertanggungjawab untuk memastikan perancangan strategik dan dasar dilaksanakan mengikut sasaran yang ditetapkan, pengagihan sumber manusia mengikut keperluan dan kepentingan perkhidmatan, pembangunan modal insan yang relevan serta memastikan urusan pentadbiran dan kewangan mengikut peraturan.

SUMBER MANUSIA

Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan diketuai oleh Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Farmasi) dan dibantu oleh dua orang Ketua Cawangan yang menjaga Cawangan Penguatkuasa Farmasi dan Cawangan Amalan Perkembangan Farmasi. Sumber manusia untuk Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan mengikut jawatan dan kategori dalam **Jadual 1** dan **Jadual 2**.

Jadual 1 : Perjawatan Anggota Farmasi di Negeri Sembilan, 2013 - 2017

Tahun	Pegawai Farmasi		Penolong Pegawai Farmasi	
	Bilangan Jawatan	Bilangan Pengisian (%)	Bilangan Jawatan	Bilangan Pengisian (%)
2013	310	283 (91.3%)	169	163 (96.4%)
2014	348	306 (87.9%)	174	164 (94.3%)
2015	348	323 (92.8%)	175	165 (94.3%)
2016	348	316 (90.8%)	175	166 (94.9%)
2017	348	317 (91.1%)	175	170 (97.1%)

Jadual 2 : Perjawatan Mengikut Jawatan di Negeri Sembilan, 2017

Jawatan	Bahagian Perkhidmatan Farmasi		Hospital		Kesihatan	
	Jawatan	Pengisian (%)	Jawatan	Pengisian (%)	Jawatan	Pengisian (%)
Pegawai Farmasi	27	27 (100.00%)	196	166 (84.70%)	125	124 (99.20%)
Pen. Pegawai Farmasi	0	0	63	59 (93.70%)	112	111 (99.10%)
Jumlah	27	27 (100.00%)	259	225 (86.90%)	237	235 (99.20%)

Latihan

Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan bertanggungjawab dalam merancang, menyusun dan mengendalikan aktiviti latihan bagi semua anggota farmasi.

Pada tahun 2017, Bahagian Perkhidmatan Farmasi Negeri Sembilan telah diperuntukkan sebanyak RM27,500.00 bagi tujuan Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP). Pengagihan peruntukan LDP bagi tahun 2013 - 2017 adalah seperti dalam **Jadual 3**.

Jadual 3 : Pengagihan Peruntukan Latihan Dalam Perkhidmatan, 2013 - 2017

Peruntukan LDP	2013	2014	2015	2016	2017
Peruntukan LDP (RM)	45,000.00	60,000.00	60,000.00	55,000.00	27,500.00
Perbelanjaan Peruntukan LDP (RM) / (%)	45,000.00 (100.00%)	59,992.60 (99.90%)	59,893.00 (99.80%)	54,927.40 (99.87%)	27,486.80 (99.95%)

Sebanyak 18 latihan telah dikendalikan oleh Bahagian ini pada tahun 2017. Seramai 932 anggota telah menghadiri latihan pada tahun 2017 iaitu seramai 633 anggota kumpulan Pengurusan dan Profesional serta 299 anggota kumpulan sokongan.

Jadual 4 : Senarai Latihan Yang Dianjurkan, 2017

Bil.	Nama Kursus	Tarikh
1.	Bengkel Penulisan Saintifik Untuk Pegawai Farmasi	13-14 Feb 2017
2.	<i>Training of Trainers (TOT)</i> Penggunaan Ubat Berkualiti	15-16 Feb 2017
3.	Kursus Pendispensan dan Kaunseling Methadone	27-28 Feb 2017
4.	Bengkel Pembudayaan Dan Pemerkasaan Inovasi Dalam Sektor Awam Melalui Horizon Baharu KIK	14-15 Mac 2017
5.	Kursus Perkhidmatan Kaunter dan Komunikasi	20-21 Mac 2017
6.	Kursus EKSA	12-13 April 2017
7.	Kursus <i>Critical Appraisal</i>	18-19 April 2017
8.	Kursus <i>Updates on Pharmacy</i> untuk Penolong Pegawai Farmasi	22 April 2017
9.	<i>Updates In Anticoagulant</i>	3-Mei 2017
10.	Kursus Audit Dalam Amalan Farmasi	5 Mei 2017
11.	Kursus <i>Poisoning and Toxicology</i>	9 Mei 2017
12.	Kursus Pelupusan Buangan Terjadual	29 Mei 2017
13.	Bengkel Pembentangan Cadangan Kajian QA dan R&D	26 Julai 2017
14.	Kursus Kecemerlangan Pengurusan Stor	9-10 Ogos 2017
15.	Bengkel Dokumentasi Farmasi Klinikal	13-14 Sept 2017
16.	Bengkel Keselamatan Pengubatan	19-20 Sept 2017
17.	<i>Updates in Management of Diabetes and Hypertension</i>	23 Okt 2017
18.	Bengkel NLP	25-26 Okt 2017

Penggunaan Ubat Secara Berkualiti - Pengguna dan Pencegahan dan Kesedaran Pengguna

Program ini telah dilaksanakan di peringkat Hospital dan Klinik Kesihatan melalui penglibatan Pegawai Farmasi dengan kerjasama Cawangan Penguatkuasa Farmasi (CPF), N.Sembilan. Aktiviti Penggunaan Ubat Berkualiti – Konsumer bagi Negeri Sembilan yang dijalankan pada tahun 2017 adalah Ceramah (109), Pameran (122), *Training of Trainers (TOT)* Pegawai Farmasi (1), TOT Duta Kenali Ubat Anda (1) dan Radio Talk (2) dan lain-lain (66).

Bahagian ini dengan kerjasama Persatuan Farmasi Malaysia, Cawangan Negeri Sembilan telah berjaya menganjurkan Kempen Kenali Ubat Anda 2017 peringkat negeri di Dewan D'SURY Majlis Daerah Jelebu pada 13 Mei 2017. Majlis Perasmian telah disempurnakan oleh Yang Berhormat Dato' Haji Jalaluddin bin Haji Alias, Pengerusi Jawatankuasa Bertindak Kesejahteraan Bandar, Perumahan dan Kerajaan Tempatan, Negeri Sembilan dan diiringi Yang Berbahagia Dr Zainudin bin Mohd Ali, Pengarah Kesihatan Negeri Sembilan serta Yang Berusaha Tuan Haji Abdul Halim bin Abdul Haziz, Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Farmasi).

Tujuan kempen ini bukan sahaja untuk menyampaikan maklumat dan memberi pendedahan berkaitan penggunaan ubat-ubat yang berkualiti dan ubat-ubat berdaftar tetapi secara tidak langsung untuk meningkatkan kesedaran orang awam tentang penggunaan ubat dan hak untuk mendapat maklumat yang tepat mengenai ubat-ubatan. Di samping itu, kempen ini juga dapat memberi pendedahan kepada orang awam berkaitan dengan penguatkuasa dan undang-undang bagi perlindungan pengguna dan pengiklanan.

Berikut merupakan gambar-gambar aktiviti semasa Kempen Kenali Ubat Anda 2017.

2. AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

Amalan dan Perkembangan Farmasi mempunyai objektif utama memastikan keperolehan dan kepenggunaan ubat-ubatan yang berkualiti melalui amalan farmasi yang berkesan bagi meningkatkan perkhidmatan farmasi di hospital dan klinik kesihatan di Negeri Sembilan.

OBJEKTIF AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

- i. Mengoptimalkan terapi ubat-ubatan melalui penyampaian perkhidmatan farmasi yang berkesan, dinamik dan progresif, amalan berkualiti terkini serta perkhidmatan yang profesional.
- ii. Memastikan perbelanjaan ubat-ubatan berada di tahap yang ekonomik.
- iii. Mempromosikan kesedaran berkenaan penggunaan ubat secara rasional, keselamatan pengubatan dan pelaporan kesan advers ubat mahupun kesan sampingan ubat.
- iv. Mengoptimalkan penggunaan tenaga kerja bagi perkhidmatan penjagaan farmaseutikal di dalam negara.
- v. Memastikan pencapaian perkhidmatan berkualiti yang berterusan.

PENCAPAIAN OBJEKTIF KUALITI AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

Bahagian ini juga menyelaras dan memantau semua aktiviti yang berkaitan peningkatan kualiti termasuk *Quality Assurance Programme (QAP)*, *Key Performance Indicators (KPI)* dan lain-lain aktiviti-aktiviti inisiatif kualiti.

Jadual 5 : Pencapaian Indikator QAP untuk Bahagian Amalan dan Perkembangan Farmasi, 2013 - 2017

Bil.	Indikator QAP	2013	2014	2015	2016	2017
1.	QAP 1: Percentage of prescriptions wrongly filled and detected before dispensing to the total number of prescriptions counterchecked (Standard: 0%)	0.18%	0.22%	0.17%	0.10%	0.08%
2.	QAP 3: Percentage of toxicity cases interpreted and recommendations communicated within two hours to the requesting Doctor / Units to the total number of toxicity cases received. (Standard: 100%)	100.00%	94.10%	96.15%	100.00%	100.00%
3.	QAP 4: Percentage of Value of Stocks Disposed and written off to value of stocks handled annually. (Standard: 0%)	0.00%	0.01%	0.00%	0.00%	0.00%

Pencapaian indikator KPI untuk aktiviti Amalan dan Perkembangan Farmasi adalah seperti di **Jadual 6**.

Jadual 6 : Pencapaian Indikator KPI untuk Bahagian Amalan dan Perkembangan Farmasi, 2013 - 2017

Bil.	Indikator KPI	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Bilangan preskripsi Ulangan Menggunakan Perkhidmatan Tambah Nilai (VAS- Value Added Service)		103,052 / 110,000 (93.7%)	124,627 / 90,000 (138.5%)	128,000 / 98,000 (130.6%)	
2.	Peratus Preskripsi Didispens Dalam Tempoh 30 Minit. Sasaran: 95% Preskripsi	94.5%	98.0%	98.6%	91.8%	85.7%
	Peratus Fasiliti Farmasi yang Menawarkan Perkhidmatan Klinik Kepatuhan Terhadap Ubat-ubatan 4 MTAC Sasaran: 100% Hospital Utama	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	2 MTAC Sasaran: 100% Hospital Berpakar 2016 - 3 MTAC Hospital Berpakar Major, 2 MTAC Hospital Berpakar Minor	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	1 MTAC Sasaran: 100% Hospital Tidak Berpakar (mempunyai >4 Pegawai Farmasi)	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	1MTAC Sasaran 2013: 100% Klinik Kesihatan (dengan 2 atau lebih Pegawai Farmasi) Sasaran 2014: 100% Klinik Kesihatan dengan kriteria berikut: ≥ 2 Pegawai Farmasi (tanpa Perkhidmatan Methadone) ≥ 3 Pegawai Farmasi (dengan Perkhidmatan Methadone)	81.0%	100.0% 84.6%	100.0% 100.0%	100.0% 100.0%	100.0%
4.	Bilangan pesakit direkrut dalam perkhidmatan Diabetes MTAC				746/850 87.8%	742/700 106.0%
5.	Peratus pesakit Diabetes yang menghadiri DMTAC mematuhi terapi pengubatan. (Sasaran 2014: 80%, 2015 : 85%, 2016: 95%)		186 / 225 83.0%	245 / 281 87.2%	300 / 321 93.5%	Digugurkan
6.	Peratus Hospital Yang Mencapai Kadar Pusingan Stok Tahunan dalam julat 4-6. (Sasaran: 75%) Sasaran 2016: Peratus fasiliti KKM mencapai simpanan stok ubat yang optima dalam julat 1-3 bulan. (Sasaran: 85%)	100.0%	100.0%	100.0%	- 84.6%	- 84.6%
7.	Peratus Pegawai Farmasi yang mencapai mata minimum CPD 40 mata yang ditetapkan dalam masa setahun : (Sasaran: 100%)	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
8.	Peratus Penolong Pegawai Farmasi yang mencapai mata minimum CPD yang ditetapkan dalam masa setahun. (Sasaran: 100%)	99.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Bil.	Indikator KPI	2013	2014	2015	2016	2017
9.	Pusat Pembekalan Ubat Susulan Setempat (PPUSS). (<i>Sasaran 2 setiap negeri</i>)				3	3
10.	Peratus fasiliti farmasi yang diaudit oleh Audit Dalam Amalan Farmasi.				27 / 27 (100.0%)	26 / 26 (100.0%)
11.	Bilangan aktiviti pendidikan dan kesedaran pengguna yang dilaksanakan				233 / 230 (101.3%)	203 / 230 (88.3%)
12.	Bilangan sesi penglibatan komuniti yang dijalankan melalui kolaborasi dengan Duta Kenali Ubat Anda					48 / 40 (120%)
13.	Kekerapan sesi susulan lawatan DMTAC dalam setahun- 1(pre) :3(post) a) Hospital : 70% hospital b) Klinik Kesihatan: 50% klinik kesihatan					a) 83.3% b) 44.4%

PENCAPAIAN AKTIVITI

Perkhidmatan Perolehan Ubat-ubatan

Pembekalan ubat kepada pesakit adalah aktiviti utama di dalam perkhidmatan farmasi. Untuk melaksanakan aktiviti ini peruntukan kewangan yang mencukupi diperlukan. Pada tahun 2017, nilai perolehan ubat-ubatan di semua hospital dan klinik kesihatan di Negeri Sembilan adalah sebanyak RM93,574,678.98. Nilai peruntukan ubat-ubatan bagi tahun 2017 meningkat sebanyak 20.5% berbanding tahun 2016. **Jadual 7** menunjukkan jumlah peruntukan ubat bagi tahun 2013-2017.

Jadual 7 : Peruntukan Ubat, 2013 - 2017

Tahun	Peruntukan Ubat (RM)	Perbelanjaan Ubat (RM)	Peratus Perbelanjaan (%)
2013	91,575,872.17	91,532,927.56	99.95
2014	94,962,430.58	94,930,260.05	99.97
2015	72,902,526.06	72,852,522.52	99.93
2016	77,742,924.11	77,667,998.35	99.90
2017	93,705,111.78	93,574,678.98	99.86

Perkhidmatan Farmasi Klinikal dan Teknikal

Matlamat perkhidmatan farmasi di hospital dan kesihatan adalah untuk menyediakan penjagaan farmaseutikal yang berorientasikan pesakit. Perkhidmatan Farmasi Ambulatori menekankan kualiti penggunaan ubat, promosi cara hidup yang sihat dan pemberian perkhidmatan yang inovatif untuk memberi impak positif kepada pesakit.

Perkhidmatan Farmasi Klinikal menyediakan perkhidmatan kaunseling ubat-ubatan, *Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)*, Kaunseling Methadone, Farmasi Wad, Pusat Maklumat Ubat, Farmakokinetik Klinikal, Nutrisi Parenteral dan Farmasi Onkologi.

Pencapaian bagi aktiviti farmasi klinikal dan teknikal bagi tahun 2017 seperti berikut:

Jadual 8 : Pencapaian Perkhidmatan Farmasi Klinikal (Hospital), 2017

Bil.	Aktiviti	HTJ	HTAN	HPD	HTAM	HJEL	HJEM	Jumlah
1.	Perkhidmatan Pendispensan Ubat : Bilangan Preskripsi yang diterima							
	a) Pesakit Luar	364,773	120,896	71,548	26,196	26,969	25,587	635,969
	b) Pesakit Dalam	789,180	238,874	78,491	55,670	43,650	73,789	1,279,654
	c) Pesakit Discaj	22,146	14,081	3,008	4,310	1,822	750	46,117
2.	Perkhidmatan Kaunseling Ubat							
	a) Pesakit Luar	6,330	4,030	2,964	580	721	665	15,290
	b) Pesakit Dalam	9,405	3,267	823	610	169	285	14,559
	c) Pesakit Discaj	4,530	1,787	857	63	132	61	7,430
3.	Perkhidmatan Nutrisi Parenteral: Bilangan kes/ sediaan							
	a) Dewasa	123 / 932	66/284					189 / 1,216
	b) Kanak-Kanak	272 / 7,983	421/680					693 / 8,663
4.	Perkhidmatan Admiksutur Intravena							
	a) Bil. Sediaan	862						862
5.	Perkhidmatan Ubat Titis							
	a) Bil. Sediaan	5,814	4,165	0				9,979
6.	Farmakokinetik Klinikal							
	a) Bilangan Kes	871	211	18	48	4		1,152
	b) Bilangan Analisa	2,431	832	20	54	4		3,341
7.	Perkhidmatan Rekonstitusi Ubat Sitotoksik. Bilangan kes/ sediaan							
	a) Dewasa	1,190/3,132	88/232					1,278/3,364
	b) Kanak-Kanak	46/95	2/16					48/111
8.	Maklumat Ubat							
	a) Laporan ADR	268	120	20	10	7	0	425
	b) Bil. Pertanyaan	4,724	5,086	1,942	222	277	207	12,458
9.	Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC) Bil. Kaunseling (Pre dan Post)							
		5,390	2,269	1,542	48	31	44	9,324

Jadual 9 : Pencapaian Perkhidmatan Farmasi Klinikal (Kesihatan), 2017

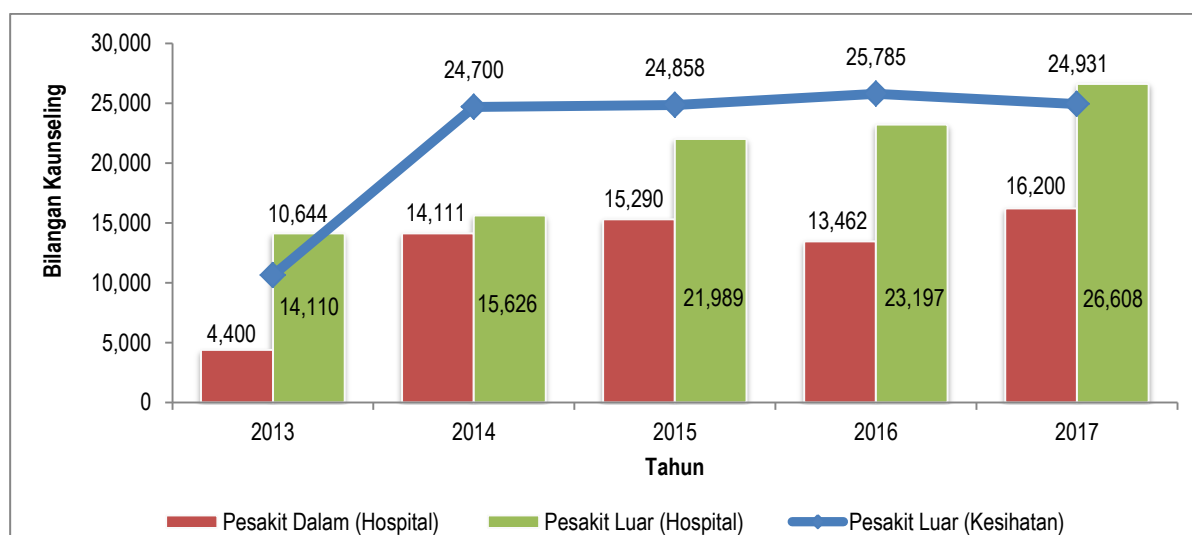
Bil.	Aktiviti	PKD Seremban	PKD K.Pilah	PKD P.Dickson	PKD Tampin	PKD Jelebu	PKD Jempol	PKD Rembau	Jumlah
1.	Perkhidmatan Pendispensan Ubat : Bil. Preskripsi yang diterima	1,200,877	208,132	252,557	231,745	105,833	259,999	124,183	2,383,326
2.	Perkhidmatan Kaunseling Ubat	10,148	2,692	2,026	3,023	1,944	3,722	1,376	24,931
3.	Maklumat Ubat-Ubatan								
	a) Laporan ADR	87	14	2	60	10	0	0	173
4.	b) Bil. Pertanyaan	1,757	369	345	1,093	1,197	1,940	121	6,822
	MTAC								
	Bil. Kaunseling (Pre dan Post)	1,170	187	127	179	17	110	61	1,851

Kaunseling Ubat-ubatan

Kaunseling ubat-ubatan merupakan aktiviti profesional yang dijalankan oleh Pegawai Farmasi untuk menambah pengetahuan pesakit dalam rawatan farmakoterapi dan meningkatkan kepatuhan terhadap pengubatan pesakit. Antara aktiviti yang dijalankan semasa sesi kaunseling adalah memberi nasihat tentang ubat-ubatan seperti indikasi setiap ubat yang dipreskrib, cara penggunaan alatan perubatan (*medical device*), arahan penggunaan ubat termasuklah memberi alat bantuan kepada pesakit jika perlu.

Kaunseling individu di Hospital meliputi pesakit dalam, pesakit luar dan pesakit discaj. Pada tahun 2017, seramai 26,608 pesakit diberi kaunseling pesakit luar dan 16,200 kaunseling pesakit dalam manakala 24,931 pesakit diberi kaunseling di klinik kesihatan. **Rajah 1** menunjukkan bilangan pesakit yang diberi kaunseling oleh Pegawai Farmasi pada tahun 2013 - 2017.

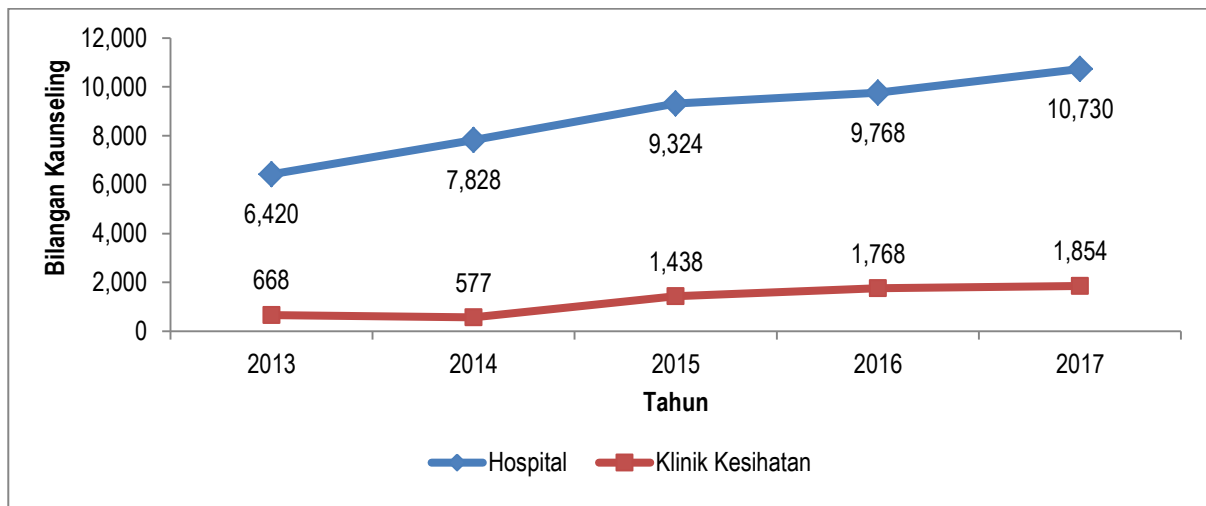
Rajah 1 : Bilangan Kaunseling, 2013 - 2017

Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)

Aktiviti MTAC adalah untuk mengoptimalkan terapi ubat penyakit kronik seperti penyakit diabetes mellitus, penyakit retroviral (RVD), warfarin, nefrologi, respiratori, hipertensi, epilepsi, psoriasis dan hemofilia. **Rajah 2** menunjukkan bilangan kaunseling oleh Pegawai Farmasi melalui aktiviti MTAC. Bagi aktiviti kaunseling MTAC (*pre and post*) terdapat peningkatan sebanyak 9.8% bagi hospital dan 4.9% bagi klinik kesihatan pada tahun 2017 berbanding 2016.

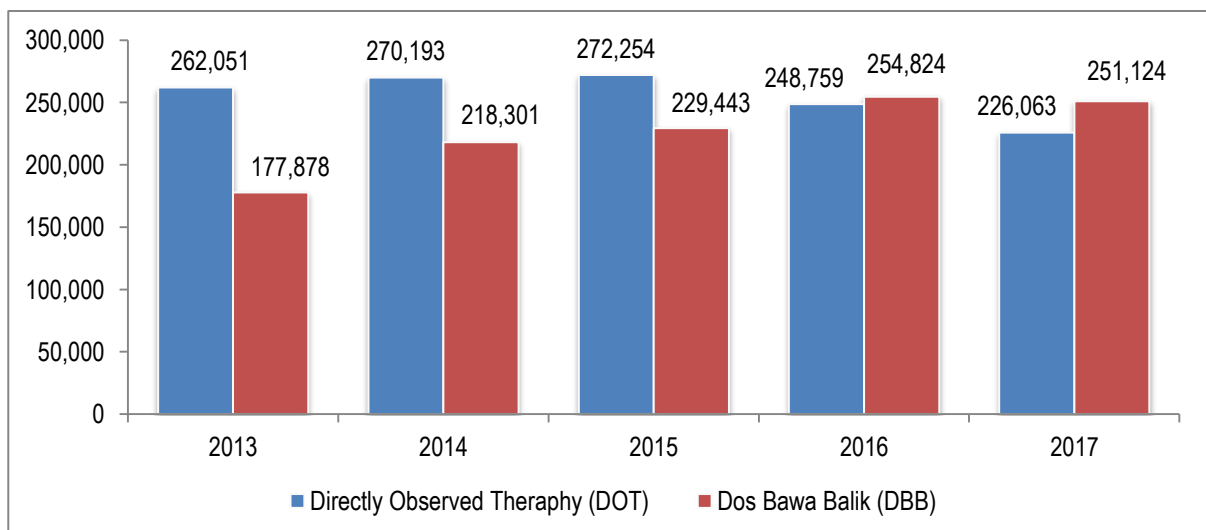
Rajah 2 : Bilangan Kaunseling MTAC, 2013 - 2017

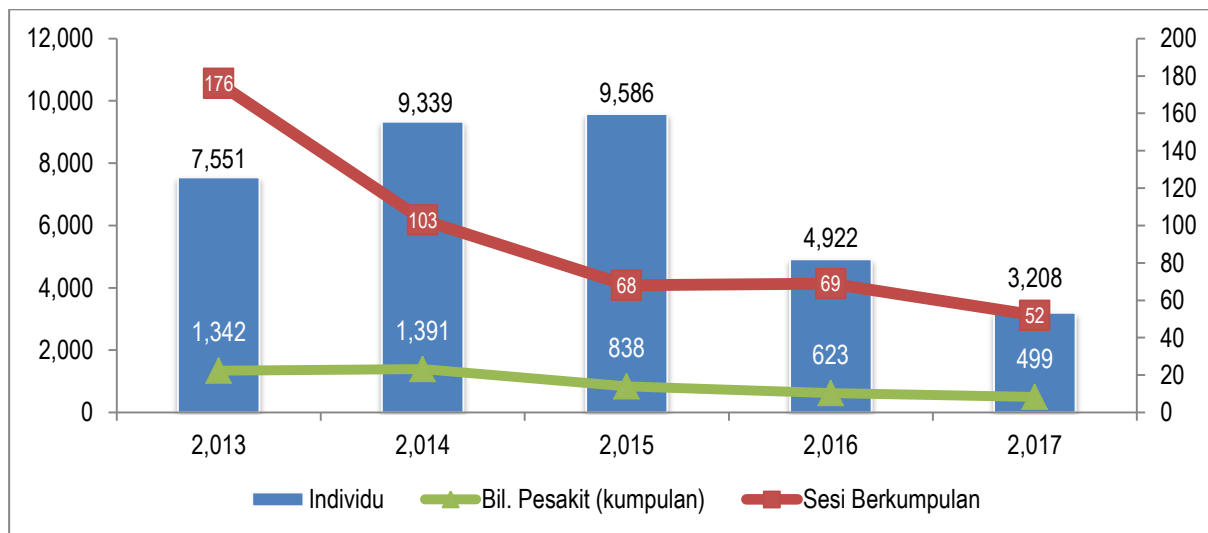

Pendispensan dan Kaunseling Methadone

Aktiviti pendispensan Methadone dilakukan oleh pegawai farmasi. Pendispensan sirap Methadone kepada pesakit adalah melalui *Direct Observe Therapy* (DOT) dan juga melalui Dos Bawa Balik (DBB) seperti di **Rajah 3**. Pada tahun 2017, sebanyak 3,208 kaunseling Methadone secara individu telah diberikan manakala bagi kaunseling berkumpulan sebanyak 52 sesi dijalankan dengan 499 pesakit diberi kaunseling **Rajah 4**.

Rajah 3 : Bilangan Pendispensan Methadone, 2013 - 2017

Rajah 4 : Bilangan Kaunseling Methadone, 2013 - 2017

Perkhidmatan Farmasi Wad

Pegawai Farmasi Klinikal telah ditempatkan di wad dengan pelbagai disiplin. Mereka melibatkan diri secara aktif dalam rondaan wad dengan pakar perubatan dan anggota kesihatan ke arah mengoptimalkan terapi ubat pesakit demi meningkatkan taraf kesihatan pesakit.

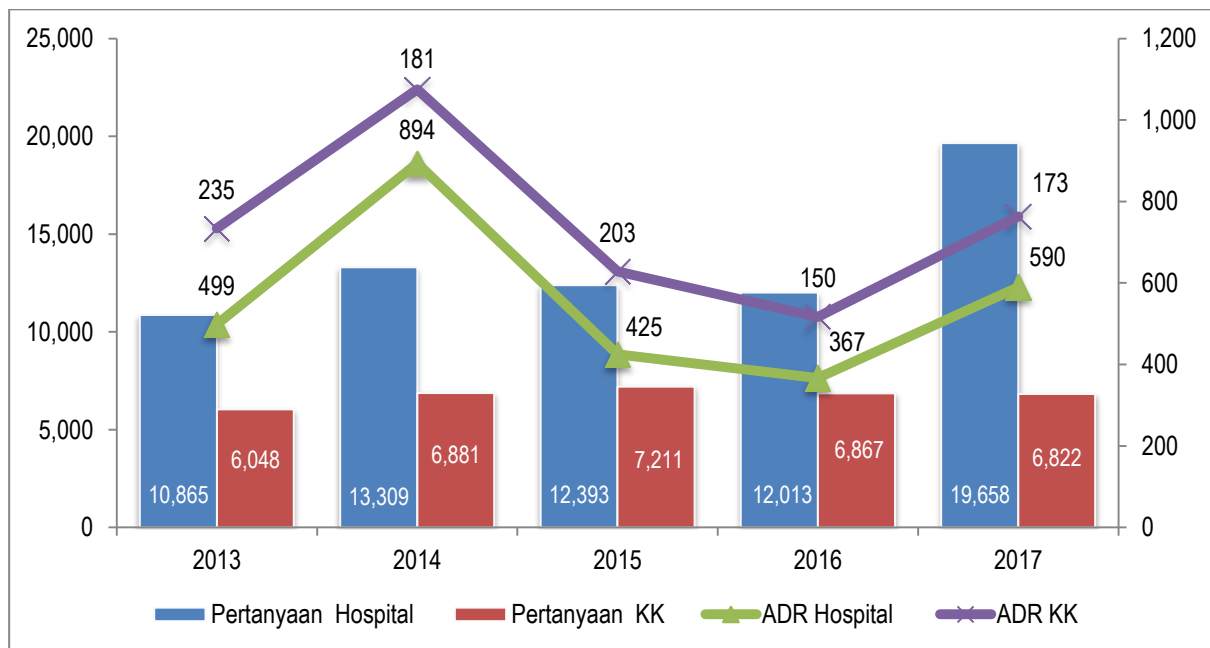
Perkhidmatan Farmasi Wad meliputi disiplin perubatan, pembedahan, pediatrik, rawatan rapi dan ortopedik. Perkhidmatan Farmasi Wad terdapat di Hospital Tuanku Ja'afar, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Hospital Port Dickson, Hospital Tampin dan Hospital Jelebu.

Perkhidmatan Maklumat Ubat-ubatan

Pegawai-pegawai Farmasi juga memberikan maklumat tentang ubat-ubatan serta maklumbalas terhadap isu-isu berkaitan dengan penggunaan ubat-ubatan. Pertanyaan maklumat ubat bukan saja diterima dari anggota kesihatan malah daripada orang awam.

Terdapat peningkatan sebanyak 63.6% terhadap pertanyaan ubat-ubatan dan peningkatan 60.7% bagi pelaporan ADR bagi tahun 2017 berbanding tahun 2016 di hospital. Manakala di kesihatan terdapat peningkatan pelaporan ADR sebanyak 15.3% berbanding tahun 2016. Maklumat pertanyaan maklumat ubat-ubatan dan laporan ADR (2013 -2017) adalah seperti **Rajah 5**.

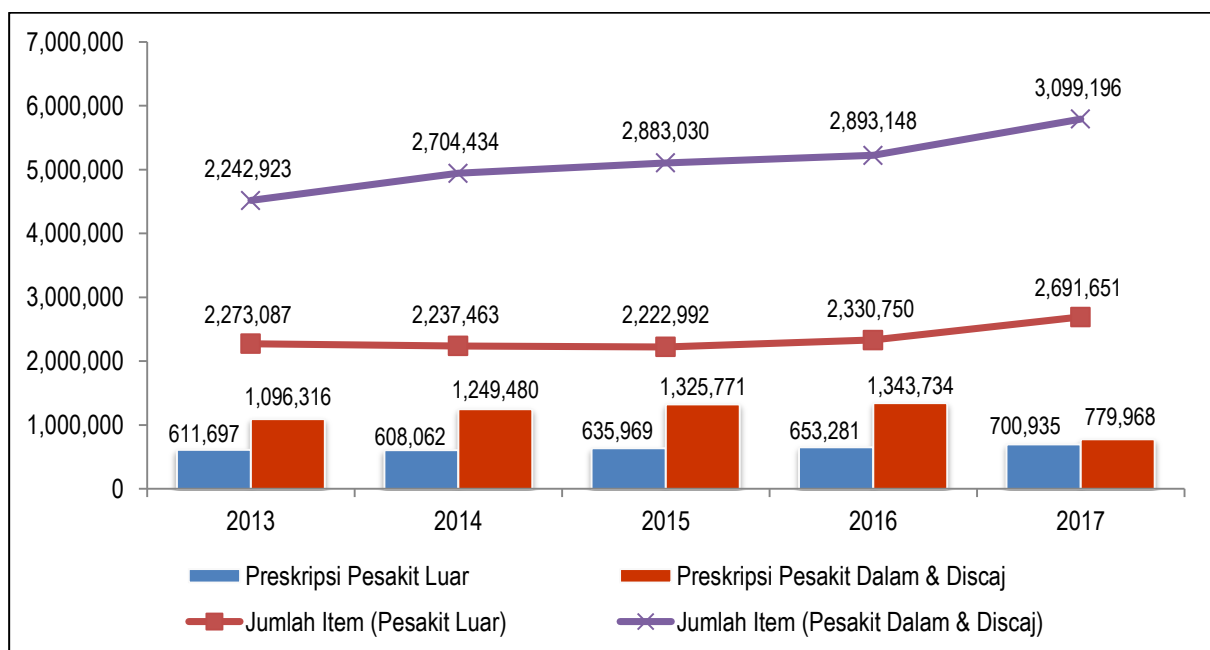
Rajah 5 : Bilangan Pertanyaan Ubat-Ubatan dan ADR, 2013 - 2017

Perkhidmatan Farmasi Pesakit Luar dan Dalam

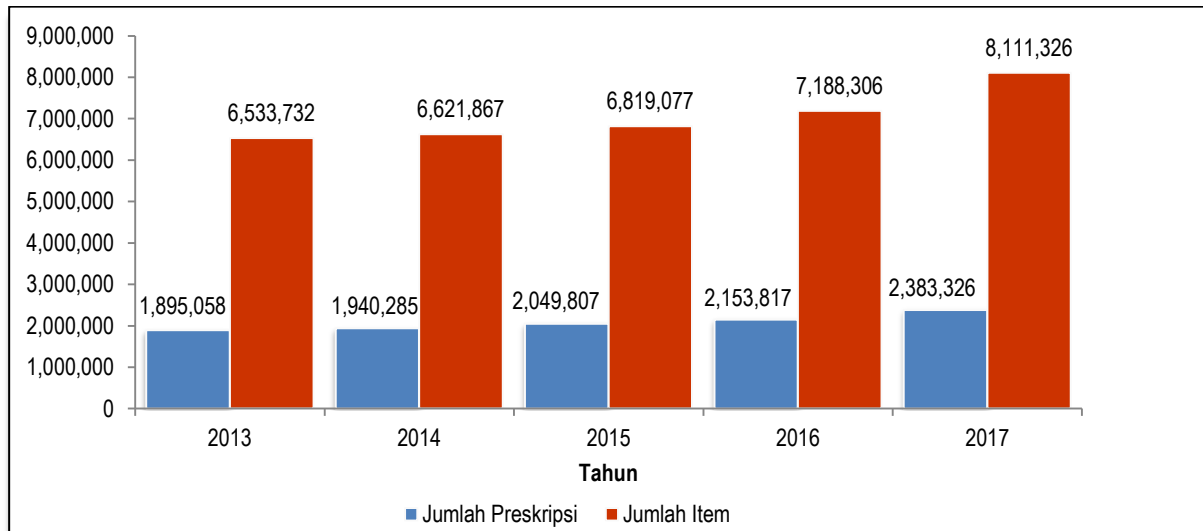
Rajah 6 dan **Rajah 7** menunjukkan jumlah preskripsi yang diterima di Hospital dan Kesihatan bagi tahun 2013 - 2017. Terdapat peningkatan sebanyak 7.3% bilangan preskripsi yang diterima di farmasi pesakit luar (hospital) manakala bagi preskripsi pesakit dalam dan discaj terdapat penurunan sebanyak 41.9% pada tahun 2017 berikutan terdapat pindaan pada pengiraan bilangan preskripsi pesakit dalam **Rajah 6**.

Rajah 6 : Jumlah Preskripsi Diterima di Hospital, 2013 - 2017

Manakala di klinik kesihatan peningkatan bilangan preskripsi yang diterima selari dengan peningkatan bilangan item yang dibekalkan pada tahun 2017 iaitu sebanyak 8,111,326 item telah dibekalkan berbanding 2,383,326 bilangan preskripsi diterima. Terdapat peningkatan sebanyak 10.7% bilangan preskripsi yang diterima pada tahun 2017 berbanding 2016.

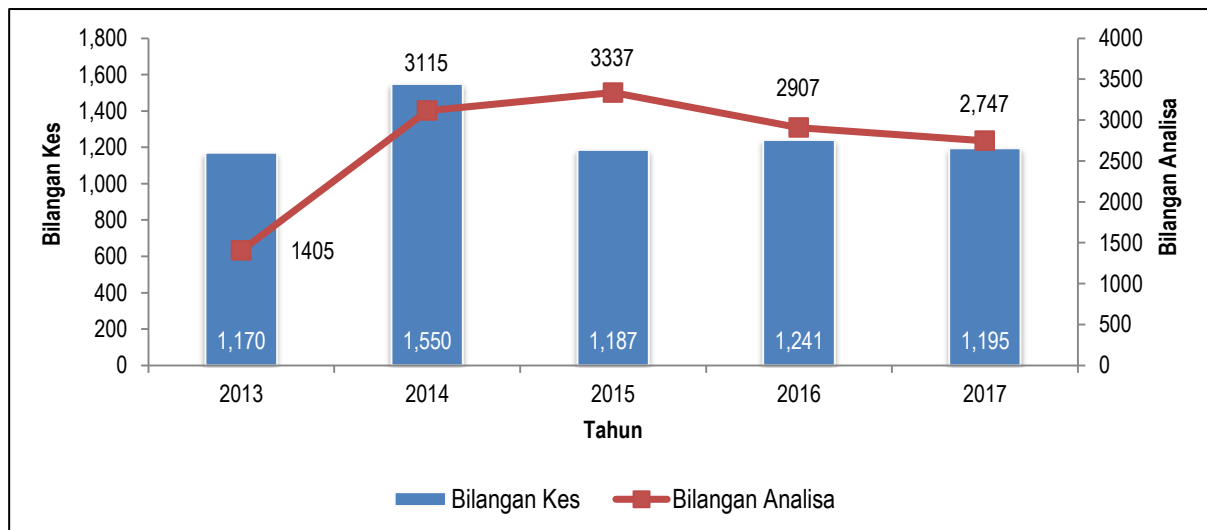
Rajah 7 : Jumlah Preskripsi Diterima di Kesihatan, 2013 - 2017

Perkhidmatan Farmakokinetik Klinikal

Terdapat penurunan sebanyak 3.7% bilangan kes dan penurunan 5.5% bilangan analisa pada tahun 2017 berbanding tahun 2016 **Rajah 8**.

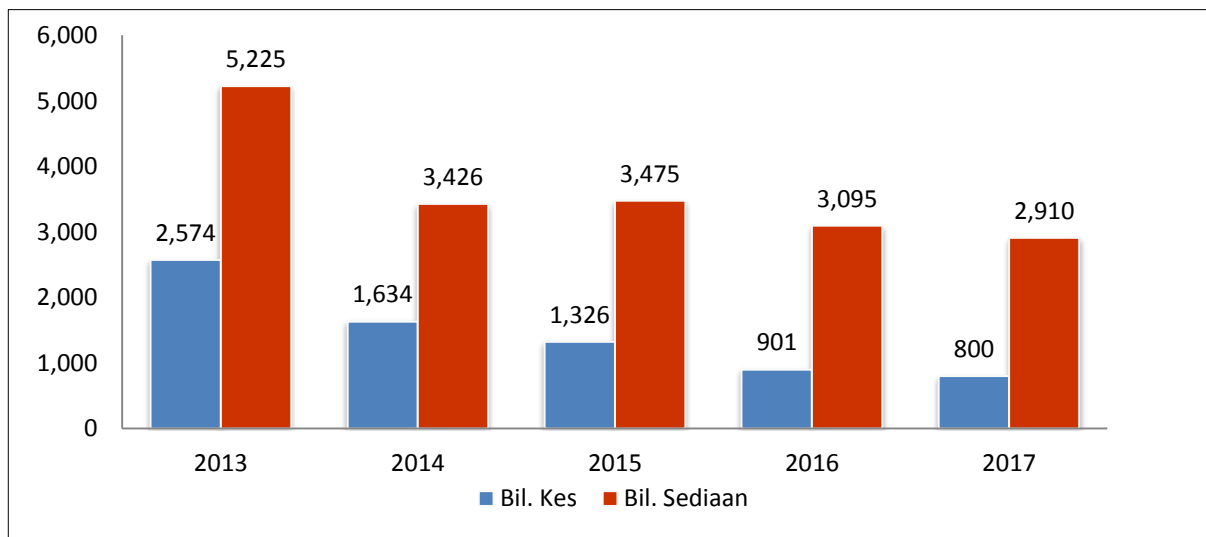
Rajah 8: Pencapaian Perkhidmatan Farmakokinetik Klinikal, 2013 - 2017

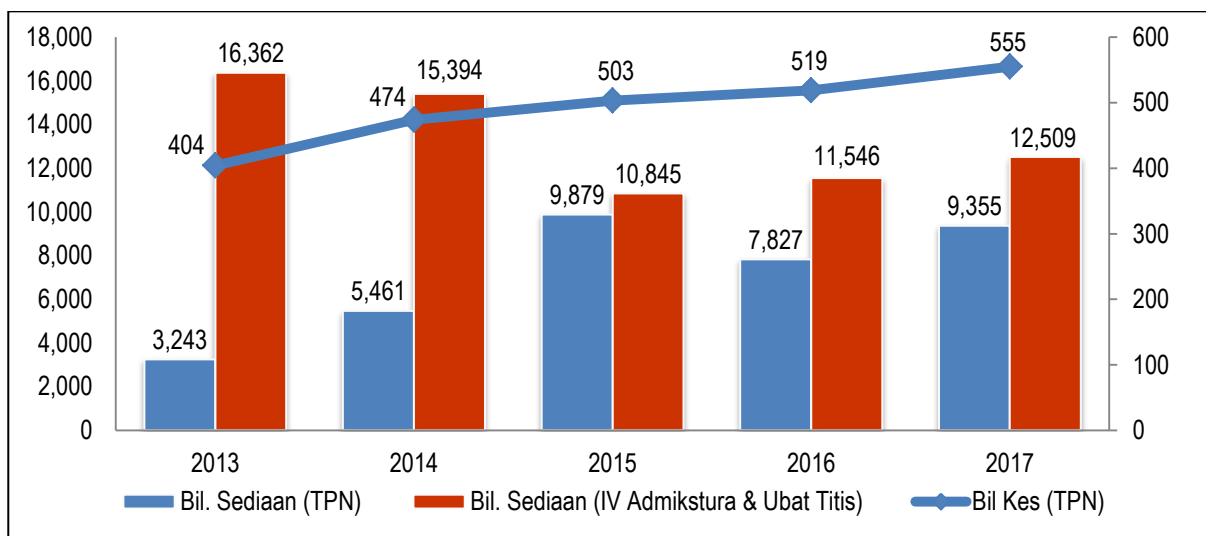
Perkhidmatan Sediaan Steril

Perkhidmatan sediaan steril meliputi perkhidmatan nutrisi parenteral, rekonstitusi ubat sitotoksik dan admikstur intravena serta penyediaan ubat titis mata/ hidung dan telinga.

Rajah 9 : Pencapaian Perkhidmatan Rekonstitusi Ubat Sitotoksik, 2013 - 2017

Rajah 10 : Pencapaian Perkhidmatan Sediaan Steril, 2013 - 2017

3. PENGUATKUASA FARMASI

Cawangan Penguatkuasa Farmasi Negeri Sembilan berperanan untuk memastikan semua keluaran farmaseutikal dan produk penjagaan kesihatan yang berada di pasaran adalah berkualiti, selamat, berkesan dan iklan ubat dan perkhidmatan perubatan mematuhi akta-akta dan peraturan-peraturan yang dikuatkuasakan. Cawangan ini juga berperanan dalam meningkatkan kesedaran *stakeholder* ke atas pembekalan ubat yang berdaftar melalui aktiviti dialog, pameran dan ceramah.

Terdapat 4 akta yang dikuatkuasakan iaitu:

- Akta Racun 1952 dan peraturannya
- Akta Jualan Dadah 1952 dan peraturannya
- Akta Ubat (Iklan & Penjualan) 1956 dan peraturannya
- Akta Pendaftaran Ahli Farmasi 1951 dan peraturannya

PENCAPAIAN KUALITI CAWANGAN PENGUATKUASA FARMASI NEGERI SEMBILAN

Pencapaian QAP

Berikut adalah pencapaian QAP Cawangan Penguatkuasa Farmasi untuk 2013 - 2017:

Jadual 10: Pencapaian QAP Penguatkuasa Farmasi, 2013 - 2017

Bil.	QAP Indicator	Tahun				
		2013	2014	2015	2016	2017
1.	<i>Complaint on offences related to pharmacy legislation verified and responded within 2 weeks</i>	Pencapaian (%)				
		95.8	100.0	100.0	100.0	100.0
		Sasaran (%)				
		90.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2.	<i>Pre-operation intelligence completed within 2 months</i>	Pencapaian (%)				
		97.0	95.2	100.0	98.4	100
		Sasaran (%)				
		95.0	95.0	95.0	95.0	95.0
3.	<i>Completion of investigation papers within 4 months</i>	Pencapaian (%)				
		100.0	90.0	92.1	92.0	94.9
		Sasaran (%)				
		85.0	85.0	85.0	85.0	85.0
4.	<i>Follow-up actions taken after inspection of premises within 3 months</i>	Pencapaian (%)				
		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
		Sasaran (%)				
		95.0	95.0	95.0	98.0	98.0

Pencapaian KPI

Berikut adalah pencapaian KPI Cawangan Penguatkuasa Farmasi untuk 2013 - 2017:

Jadual 11 : Pencapaian KPI Penguatkuasa Farmasi, 2013 - 2017

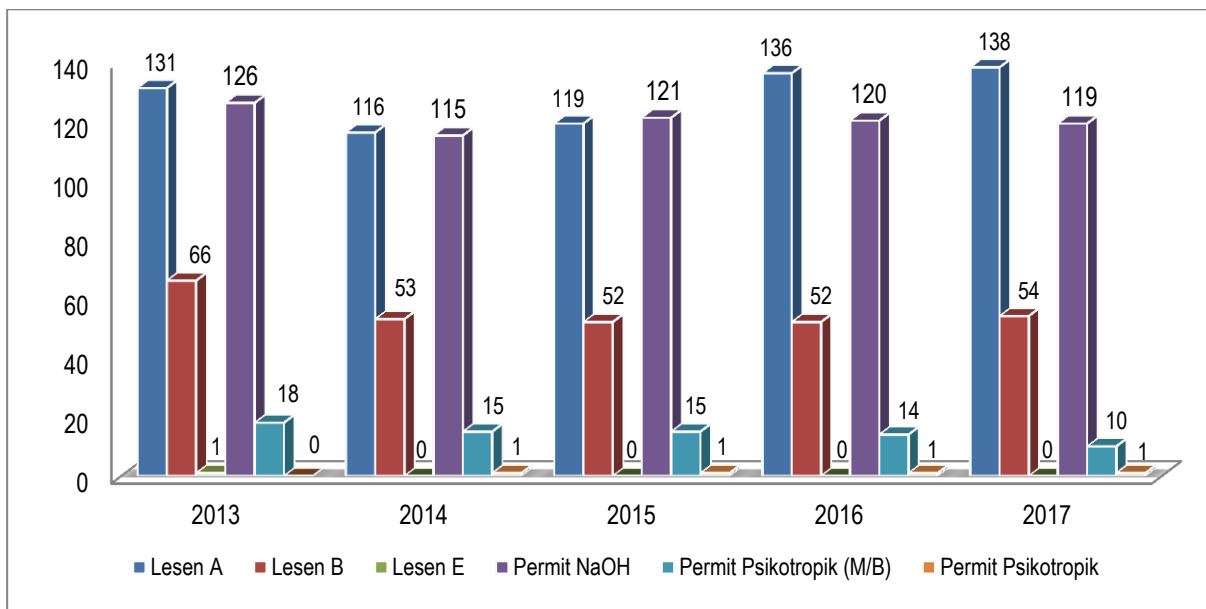
Bil.	KPI	Tahun				
		2013	2014	2015	2016	2017
1.	Peratus pengeluaran lesen/permit baru yang dikeluarkan di bawah Akta Racun 1952 dalam tempoh: (i) 10 hari bekerja (Tahun 2013 - 2014) (ii) 7 hari bekerja (Tahun 2015-2017)	Pencapaian (%)				
		100.0	100.0	99.0	100.0	82.4
		Sasaran (%)				
		100.0	100.0	90.0	90.0	90.0
2.	Peratus serbuan yang berjaya untuk diambil tindakan undang-undang daripada jumlah serbuan yang dijalankan	Pencapaian (%)				
		100.0	100.0	98.4	100.0	97.0
		Sasaran (%)				
		95.0	98.0	98.0	98.0	98.0
3.	Peratus kes yang berjaya dalam perbicaraan mahkamah daripada jumlah kes yang didakwa di mahkamah	Pencapaian (%)				
		Tiada		89.8	98.3	100.0
		Sasaran (%)				
		Tiada		80.0	85.0	85.0
4.	Peratus kertas siasatan dikemukakan kepada Timbalan Pendakwaraya (TPR) Selepas Menerima Laporan Analisa Dalam Tempoh 1 bulan.	Pencapaian (%)				
		Tiada			88.0	88.5
		Sasaran (%)				
		Tiada			85.0	85.0
5.	Peratus iklan ubat-ubatan di dalam media cetak yang dipantau mematuhi undang-undang yang dikuatkuasakan.	Pencapaian (%)				
		Tiada				100.0
		Sasaran (%)				
		Tiada			90.0	

PENCAPAIAN ATIVITI PENGUATKUASAAN FARMASI BAGI TAHUN 2017**Pelesenan**

Aktiviti ini meliputi pengeluaran Lesen Jenis A, B, E, Permit Natrium Hidroksida (NaOH) dan Permit Psikotropik (*Methadone & Burprenorphine*) kepada pemohon yang dipertimbangkan layak oleh Pegawai Pelesenan Negeri di bawah peruntukan Akta Racun 1952 untuk mengendalikan ubat-ubatan dan bahan kimia yang mengandungi bahan-bahan terkawal dalam aktiviti perniagaannya.

Mulai tahun 2017, permohonan lesen A, B, E, Permit Natrium Hidroksida (NaOH) telah dijalankan secara atas talian melalui sistem My.Pharma-C. Manakala permohonan Permit Psikotropik (*Methadone & Burprenorphine*) dan Permit Psikotropik (Industri) masih melalui sistem atas talian MySpikes sejak permit diperkenalkan pada 1 Julai 2011.

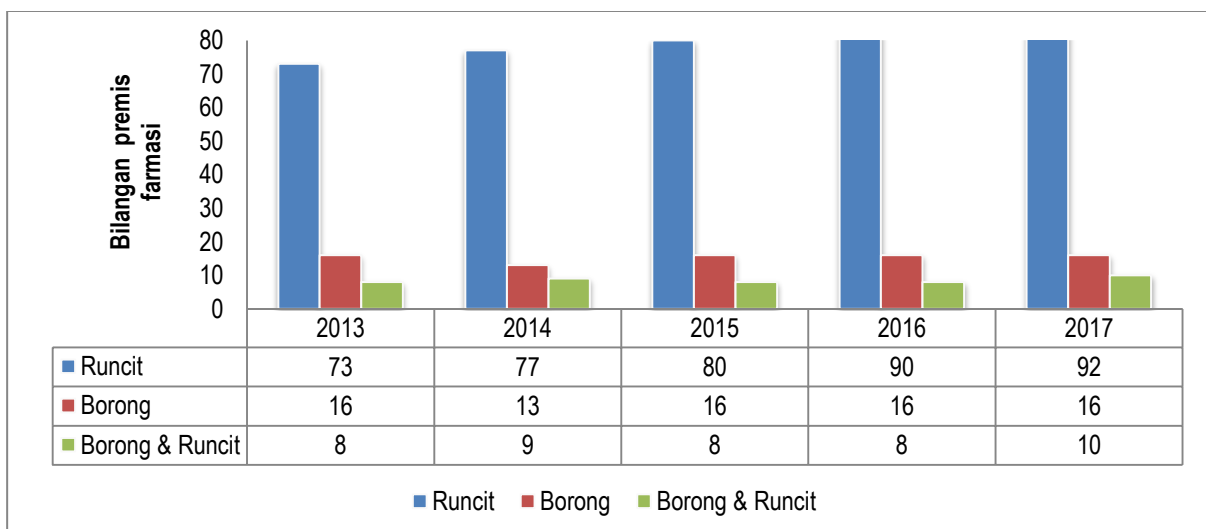
Rajah 11 : Aktiviti Pengeluaran Lesen Racun dan Permit, 2013 - 2017

Pada tahun 2017, sebanyak 322 lesen racun dikeluarkan oleh Pegawai Pelesenan Negeri Sembilan. Lesen Racun Jenis A paling banyak dikeluarkan iaitu 138 diikuti oleh 119 Permit Sodium Hidroksida, 54 Lesen Racun Jenis B, 10 Permit Psikotropik (*Methadone & Buprenorphine*) dan 1 Permit Psikotropik untuk kegunaan industri.

Lesen Racun Jenis A dikeluarkan kepada ahli farmasi swasta yang berdaftar di bawah Lembaga Farmasi Malaysia manakala Permit Psikotropik (*Methadone & Buprenorphine*) dikeluarkan untuk mengawal pembelian dan penggunaan Methadone dan Buprenorphine bagi tujuan rawatan terapi gantian dadah jenis opiod oleh pengamal-pengamal perubatan swasta.

Rajah 12 : Bilangan Premis Farmasi Mengikut Kategori, 2013 - 2017

Pada tahun 2017, terdapat 118 buah premis farmasi di Negeri Sembilan. Daripada jumlah premis farmasi, paling banyak premis farmasi di Daerah Seremban, iaitu sebanyak 87 premis diikuti oleh Daerah Port Dickson sebanyak 16 premis dan Daerah Tampin sebanyak 7 premis.

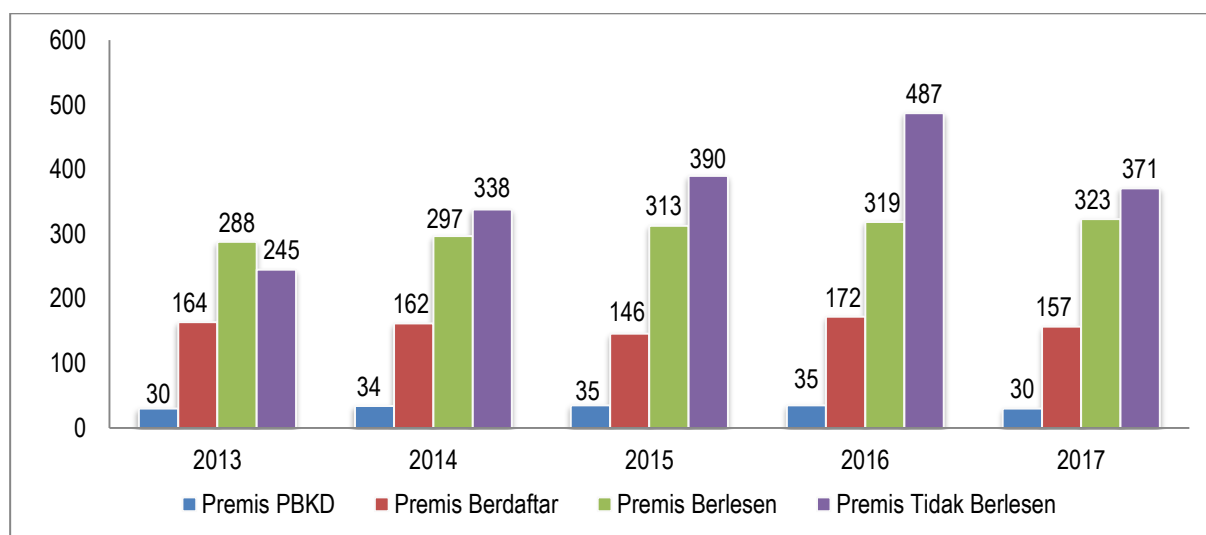
Daripada 92 premis farmasi runcit, terdapat 88 premis farmasi komuniti dan 4 premis hospital. Manakala daripada 16 premis farmasi borong, terdapat 3 premis farmaseutikal, 8 premis veterinary, dan 5 premis pengilang. 10 buah premis farmasi borong dan runcit pula terdiri daripada 9 buah farmasi komuniti dan sebuah hospital swasta.

Pemeriksaan

Aktiviti pemeriksaan dijalankan ke atas premis-premis yang mengendalikan ubat-ubatan atau bahan-bahan kimia seperti yang disenaraikan di dalam Senarai Racun, Akta Racun 1952. **Jadual 12** memperincikan jenis-jenis pemeriksaan premis yang dilakukan dari tahun 2013 hingga 2017 serta pencapaiannya:

Jadual 12 : Aktiviti Pemeriksaan Premis Berlesen / Berdaftar / Tidak Berlesen, 2013 - 2017

Jenis Premis	Tahun				
	2013	2014	2015	2016	2017
Premis Berlesen	288	297	313	319	323
Farmasi (Runcit sahaja/ Borong sahaja/ Runcit dan Borong / Pengilang/ Veterinar)	119	115	108	125	134
Lesen Racun Jenis B	55	67	57	56	54
Lesen Racun Jenis E	1	0	0	0	0
Permit NaOH	113	115	129	122	118
Permit Psikotropik (<i>Methadone & Buprenorphine</i>)	-	-	18	14	16
Permit Psikotropik (Industri)	-	1	1	2	1
Premis Berdaftar	164	162	146	172	157
Klinik Perubatan	129	136	123	143	120
Klinik Pergigian	33	18	18	22	24
Klinik Haiwan	2	4	4	3	8
Hospital Swasta		4	1	4	5
Premis Tidak Berlesen	245	338	390	487	371
Kedai Runcit/ Kedai Ubat/ Pasar Mini/ Supermarket	171	243	296	421	274
Pengamal TCM	19	12	10	6	13
Premis Lain	20	55	59	55	69
Salun Kecantikan/ SPA/ Aromatherapy/ Pusat Rawatan Rambut	35	28	25	5	15
Lesen Pihak Berkuasa Kawalan Dadah (PBKD) (Lesen Borong/ Lesen Pengimport/ Lesen Pengilang)	30	34	33	35	30

Rajah 13 : Aktiviti Pemeriksaan Premis, 2013 - 2017

Secara keseluruhannya, sejumlah 881 pemeriksaan telah dilakukan pada tahun 2017. Pemeriksaan yang paling banyak dilakukan, sebanyak 371 adalah pada premis tidak berlesen seperti kedai runcit / kedai ubat, pengamal perubatan tradisional dan salun kecantikan, diikuti dengan 323 pemeriksaan pada premis berlesen seperti farmasi, lesen B / E / Permit NaOH / Psikotropik dan 157 pemeriksaan pada premis berdaftar seperti klinik perubatan / pergigian / haiwan dan hospital swasta. Sebanyak 48 surat amaran telah dikeluarkan kepada pemilik premis, 39 rampasan dan 13 pemeriksaan ulangan telah dibuat, serta 12 maklumat disalurkan ke unit risikan.

Perisikan dan Operasi

Seksyen Perisikan dan Operasi merupakan salah satu seksyen utama di bawah Cawangan Penguatkuasaan Farmasi Negeri Sembilan. Terdapat 3 unit dibawah seksyen ini terdiri daripada Unit Aduan, Unit Risikan dan Unit Serbuan.

a) Perisikan

Pengesahan aduan/maklumat adalah antara aktiviti utama dalam menjalankan fungsi risikan. Aktiviti ini penting bagi mengesahkan sama ada sesuatu aduan itu berasas atau tidak untuk tindakan penguatkuasaan. Sumber aduan yang diterima terdiri daripada pelbagai pihak termasuk Bahagian Perkhidmatan Farmasi KKM, CPF Negeri, aduan awam dan lain-lain sumber.

b) Serbuan

Jadual 13 : Aktiviti Serbuan, 2013 – 2017

Bil	Jenis Aktiviti	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Bilangan Serbuan	51	58	61	73	64
2.	Bilangan perkara dirampas	670	1,036	646	1,209	851
3.	Nilai Rampasan Keseluruhan (RM)	186,625	218,582	1,239,587	311,268	1,824,837

Operasi serbuan dijalankan berdasarkan aduan/ maklumat yang diterima. Pada tahun 2017, sebanyak 64 serbuan telah berjaya dijalankan dengan jumlah bilangan perkara dirampas sebanyak 851. Jumlah nilai rampasan bagi tahun 2017 menunjukkan peningkatan yang ketara berbanding tahun-tahun yang sebelumnya. Ini disumbangkan oleh aktiviti operasi yang dijalankan ke atas pembekal/pemborong yang melanggar peruntukan undang-undang di bawah Akta Jualan Dadah 1952 dan Peraturan-Peraturannya.

Jadual 14 : Jumlah Nilai Rampasan Mengikut Produk, 2013 – 2017

Bil.	Kategori Produk	Nilai Rampasan (RM)				
		2013	2014	2015	2016	2017
1.	Produk Racun	110,649	41,131	25,145	146,053	27,236
2.	Produk OTC	13,103	31,766	10,812	44,156	1,524,201
3.	Produk Tradisional	35,358	289,437	162,129	95,721	184,784
4.	Produk Kosmetik	54,971	76,783	460,431	25,578	87,922
5.	Minuman / Makanan / Bahan Mentah	4,055	799,920	60	60	2,864

Hasil rampasan mengikut kategori-kategori produk adalah seperti Jadual 14. Kategori produk *Over The Counter* (OTC) merupakan hasil rampasan yang tertinggi untuk tahun 2017 iaitu sebanyak RM1,524,201 diikuti dengan produk tradisional sebanyak RM 184,784 dan produk kosmetik RM 87,922.

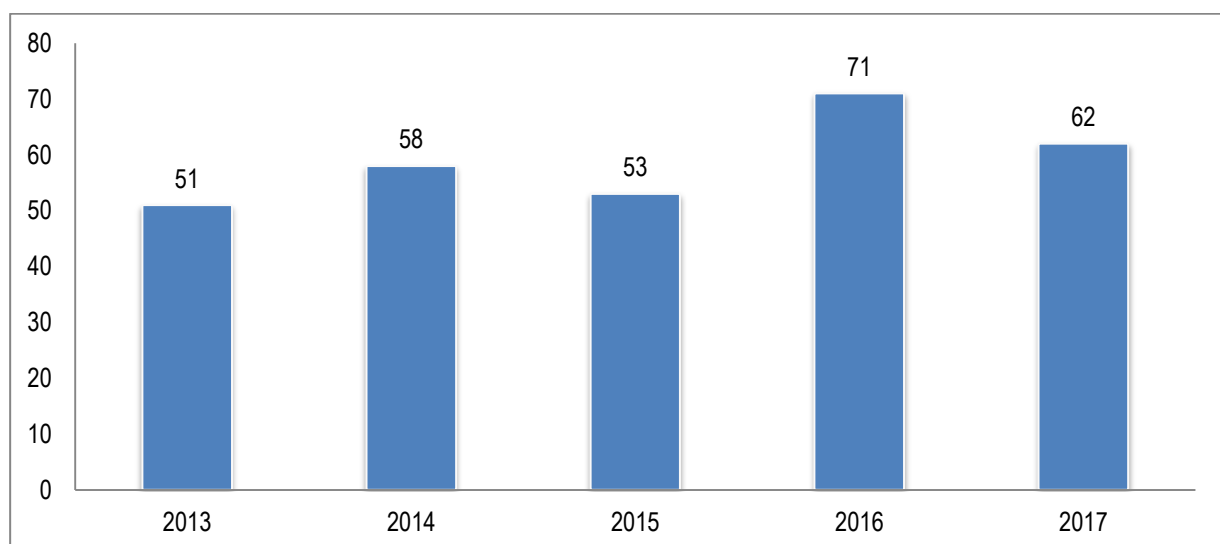
Siasatan dan Pendakwaan

Cawangan ini menjalankan siasatan kes-kes berkaitan keluaran farmaseutikal/ kosmetik, racun dan bahan kimia yang dikawal di bawah Akta-akta farmasi yang dikuatkuasakan serta mengendalikan pendakwaan dan perbicaraan kes-kes di mahkamah setelah mendapat sanksi/ izin mendakwa daripada Timbalan Pendakwa Raya.

a) Siasatan

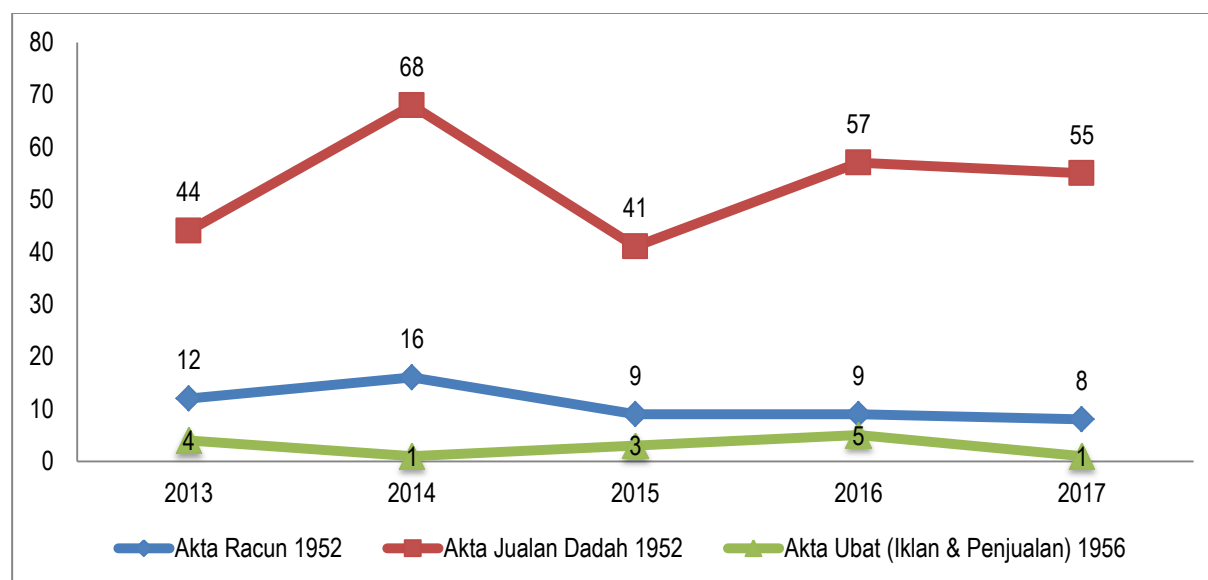
Sebanyak 62 kes siasatan baharu dibuka pada tahun 2017 berbanding 71 kes pada tahun 2016. Bilangan kes siasatan baharu ini bergantung kepada bilangan kes serbuan berjaya yang dijalankan.

Rajah 15 : Bilangan Kes Siasatan Baharu Dibuka, 2013 - 2017

Penyiasatan kes melibatkan individu/ syarikat yang melakukan pelanggaran di bawah Akta Racun 1952, Akta Jualan Dadah 1952 dan Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956. Seperti tahun-tahun yang lalu, kesalahan di bawah Akta Jualan Dadah 1952 masih menjadi kesalahan utama yang disiasat pada tahun 2017 oleh cawangan ini iaitu sebanyak 53 kes (85%). Manakala kesalahan di bawah Akta Racun 1952 adalah sebanyak 6 kes (10%), diikuti oleh kesalahan di bawah kedua-dua Akta Jualan Dadah 1952 dan Akta Racun 1952 sebanyak 2 kes (3%) serta kesalahan di bawah Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956 sebanyak 1 kes (2%) (**Rajah 16**).

Rajah 16 : Bilangan Kesalahan Mengikut Akta Farmasi Tahun 2013 - 2017

b) Pendakwaan

Tindakan pendakwaan akan diambil ke atas individu atau syarikat yang didapati melanggar undang-undang sekiranya terdapat bukti-bukti yang kukuh berkaitan dengan kesalahan yang dilakukan. Berikut adalah perincian berkaitan aktiviti pendakwaan yang dijalankan

Jadual 15 : Aktiviti Pendakwaan, 2013 - 2017

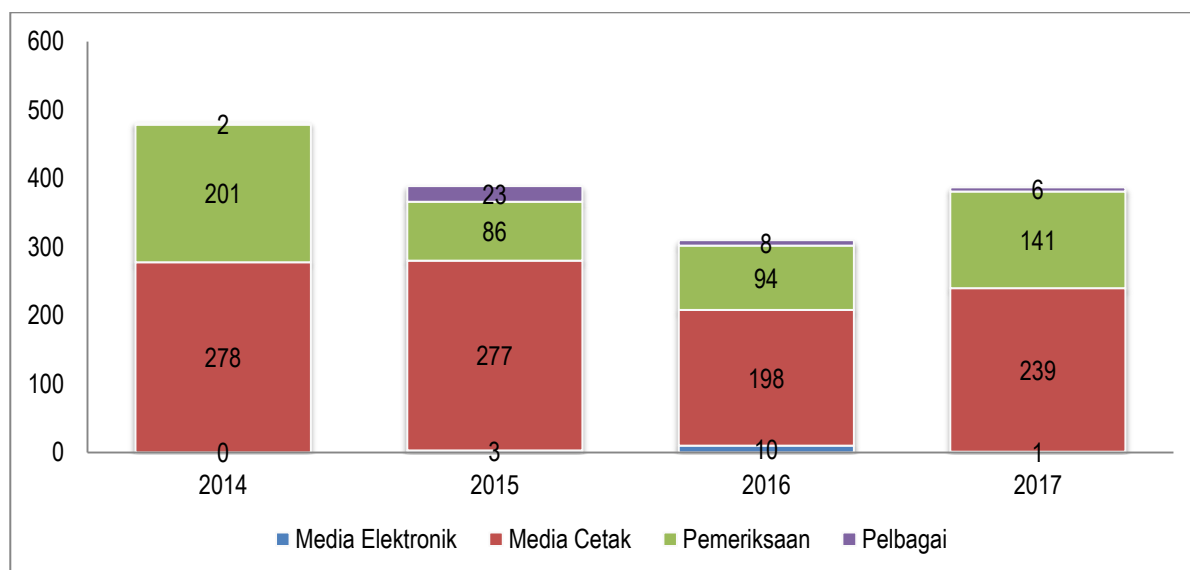
Jenis Aktiviti		2013	2014	2015	2016	2017
1.	Bilangan Kes Sebutan Baru di Mahkamah	79	71	58	64	76
2.	Bilangan Kes Didapati Orang Kena Saman (OKS) Bersalah	35	29	50	60	69
Jumlah Denda (RM)		135,150	96,800	196,000	176,030	253,550

Pada tahun 2017 jumlah keseluruhan kehadiran ke mahkamah untuk kes pendakwaan adalah sebanyak 133 kali. Sebanyak 76 kes merupakan kes sebutan baru. Daripada jumlah tersebut dan kes yang belum dijatuhkan hukuman untuk sebutan tahun sebelumnya (2016) sebanyak 69 kes mengaku bersalah. Sebanyak 2 kes telah memohon untuk dibicarakan, 2 kes dilepas tanpa dibebaskan (DNAA) dan selebihnya ditangguhkan atas pelbagai sebab. Ringkasan aktiviti pendakwaan dari tahun 2013 sehingga 2017 adalah seperti dalam **Jadual 15**.

Kawalan Iklan

Cawangan ini memantau iklan-iklan ubat, makanan, perkhidmatan, kosmetik, peranti perubatan yang disiarkan bagi memastikan tiada iklan melanggar Peraturan dan Seksyen di bawah Akta Ubat Iklan dan Penjualan 1956.

Rajah 17 : Taburan Pemonitoran Iklan, 2014 - 2017

Rajah 17 menunjukkan jenis iklan yang disaring bagi tahun 2014 - 2017. Pada tahun 2017, sejumlah 387 iklan telah disaring dan majoritinya terdiri daripada 239 saringan media cetak (majalah dan akhbar) dan diikuti oleh 141 saringan iklan semasa pemeriksaan premis, 6 iklan pelbagai (lebuhraya) dan 1 iklan media elektronik (radio Negeri FM). Pada tahun 2017, sebanyak 13 surat peringatan/amaran dan 22 surat kepada agensi yang berkaitan telah dikeluarkan, manakala 9 iklan telah disalurkan kepada unit risikan untuk tindakan lanjut.

Aktiviti Kesedaran Stakeholder

Cawangan ini melaksanakan aktiviti kesedaran yang mengkhususkan kepada rantaian pembekal seperti pengimport, pemborong, pengedar, peruncit, *stakeholder* (organisasi/pertubuhan) di Negeri Sembilan. Aktiviti kesedaran yang ditumpukan adalah berkaitan maklumat kawalan undang-undang dan pendaftaran produk yang berkonsep *supply reduction* bagi mengurangkan dan seterusnya membanteras aktiviti pembekalan ubat-ubatan yang tidak berdaftar dengan Kementerian Kesihatan Malaysia. **Jadual 16** dan **Jadual 17** adalah aktiviti-aktiviti kesedaran stakeholder dan jenis dialog yang telah dijalankan sepanjang tahun 2017.

Jadual 16 : Aktiviti Kesedaran, 2017

Bil.	Aktiviti Kesedaran Stakeholder	Bilangan
1.	Aktiviti ceramah	9
2.	Aktiviti dialog	5
3.	Aktiviti pameran	2
4.	Sesi Rundingcara	33
5.	Penceramah Jemputan oleh agensi lain	6

Jadual 17 : Aktiviti Dialog Tahun 2017

Tarikh	Aktiviti Dialog Stakeholder
08 Mei 2017	Dialog Bersama Pemborong, Klinik, Peruncit Veterinar
24 Mei 2017	Dialog Iklan Bersama Agensi Media
13 Sept 2017	Dialog Bersama Kastam
05 Okt 2017	Dialog Iklan Bersama Pihak Berkuasa Tempatan

Pada 31 Oktober 2017, Cawangan Penguatkuasa Farmasi Negeri Sembilan telah mengadakan satu sidang akhbar yang bertajuk “Rampasan Produk Ubat-Ubatan dan Kosmetik Terlarang Bernilai RM1.6 juta di Negeri Sembilan Tahun 2017”. Kenyataan media ini telah disampaikan oleh Yang Berbahagia Dr. Zainudin bin Mohd. Ali, Pengarah Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan berita ini telah disiarkan di TV9, Sinar Harian, Harian Metro, Utusan, Malaysian Kini, MIMS, Free Malaysia Today, Sin Chew Jit Poh dan media lain.

Berikut merupakan contoh keratan akhbar dan media elektronik bagi sidang akhbar yang diadakan pada 31 Oktober 2017.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, Bahagian Perkhidmatan Farmasi telah mencapai kejayaan bagi sasaran yang telah ditetapkan pada tahun 2017. Berdasarkan perbandingan pencapaian atau beban kerja sejak 5 tahun sebelum ini, peningkatan dapat dilihat bagi aktiviti sedia ada dan penambahan aktiviti baru yang memerlukan juga penambahan sumber manusia dan peruntukan kewangan. Aspek-aspek ini akan diberi perhatian serius bagi memastikan perkhidmatan diberikan berjalan lancar sejajar dengan misi dan visi Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Kementerian Kesihatan Malaysia.

BAHAGIAN KESELAMATAN & KUALITI MAKANAN

**TAHUN
2017**

PENGENALAN

Aktiviti Kawalan Keselamatan dan Kualiti Makanan dilaksanakan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia, bertujuan untuk memastikan penyediaan, penjualan dan penggunaan makanan oleh orang ramai adalah selamat dari segi kesihatan dan bebas dari unsur-unsur penipuan. Tugas ini termasuklah penguatkuasaan Akta Makanan 1983 dan Peraturan-Peraturan Makanan 1985 yang dipertanggungjawabkan oleh pihak Kerajaan kepada Kementerian Kesihatan.

Bagi mencapai tujuan tersebut, aktiviti teras yang dilaksanakan adalah:

- a. Pengawasan keselamatan, kebersihan dan standard makanan yang dijual di pasaran. Ini meliputi makanan yang diimport serta makanan keluaran tempatan;
- b. Pemeriksaan tahap kebersihan premis-premis makanan; dan
- c. Pemeriksaan tahap kesihatan pengendali makanan.

VISI

Memastikan keselamatan makanan dan meningkatkan integriti negara dalam keselamatan dan kualiti makanan melalui tanggungjawab dan akauntabiliti bersama berasaskan sistem pengurusan *tripartite* yang berkesan ke arah Wawasan 2020.

MISI

Misi Kementerian Kesihatan ialah mewujudkan penglibatan dan penyertaan masyarakat untuk kesihatan bagi merangsang dan memudahkan rakyat untuk:

- a. Mencapai sepenuhnya kemampuan kesihatan mereka;
- b. Menghargai kesihatan sebagai aset yang bernilai; dan
- c. Mengambil langkah positif meningkatkan lagi dan mengekalkan status kesihatan bagi menikmati kehidupan yang lebih bermutu.

OBJEKTIF AM

Bertujuan untuk melindungi orang ramai daripada bahaya-bahaya kesihatan daripada makanan dan penipuan dalam penyelidikan, penjualan dan penggunaan makanan.

OBJEKTIF KHUSUS

Program Keselamatan dan Kualiti Makanan adalah seperti berikut:

- a. Menentukan agar penyediaan, penjualan dan penyimpanan semua bahan makanan adalah selamat dan bersih.
- b. Menentukan supaya semua bahan makanan yang dijual adalah :
- c. Bebas daripada pencemaran dan penambahan aditif makanan yang tidak diperlukan dan penipuan;
- d. Mematuhi peraturan-peraturan dan undang-undang yang ditetapkan; dan
- e. Dilabel dan diiklan dengan tidak mengelirukan dan memberikan gambaran sebenar mengenai kandungan makanan tersebut.
- f. Menentukan supaya semua bahan makanan yang diimport ke negara ini adalah selamat dan mematuhi Akta Makanan 1983 dan Peraturan – Peraturan Makanan 1985.
- g. Menentukan konsainmen makanan yang dieksport ke negara ini mematuhi perundangan-perundangan yang dikehendaki negara-negara pengimport.
- h. Menentukan orang ramai menerima maklumat yang mencukupi mengenai aspek keselamatan makanan.

PENCAPAIAN AKTIVITI

PENSAMPELAN MAKANAN

Pensampelan makanan adalah satu aktiviti penting dalam program Keselamatan dan Kualiti Makanan. Sampel makanan boleh diambil secara formal atau informal. Pensampelan formal adalah untuk tujuan penguatkuasaan dan pensampelan informal adalah untuk tujuan pengawasan. Aktiviti pensampelan makanan boleh dibahagikan kepada:

- Mikrobiologi
- Kimia
- Fizikal
- Radioaktif
- Bioteknologi

Jadual 1 menunjukkan jumlah pencapaian pensampelan dari tahun 2013 hingga 2017. **Rajah 1** menunjukkan bilangan sampel yang diambil dari tahun 2013 hingga 2017. Pada tahun 2017, jumlah keseluruhan sampel yang telah diambil telah melebihi sasaran yang ditetapkan (rujuk **Jadual 4**) dan ini adalah berkaitan dengan keperluan pensampelan berdasarkan *Food Alert*, sampel untuk tujuan pemantauan, sampel untuk tujuan pengeluaran sijil kesihatan dan juga keperluan untuk mengambil sampel – sampel baru.

Jadual 2 menunjukkan pencapaian parameter sampel berdasarkan spesifikasi output perjanjian program tahun 2017. Jumlah sasaran sampel yang diambil dalam satu-satu jenis parameter bergantung kepada maklumat sampel yang melanggar pada tahun-tahun lepas dan pemantauan berkala.

Jadual 3 menunjukkan pencapaian bilangan sampel pemantauan residu dadah veterinar yang diambil dan bilangan sampel yang positif. Sebanyak 34 sampel bagi analisis residu dadah veterinar telah diambil dan tiada yang positif kehadiran residu dadah veterinar. Penumpuan telah diberikan terhadap pensampelan analisis kumpulan antibakteria.

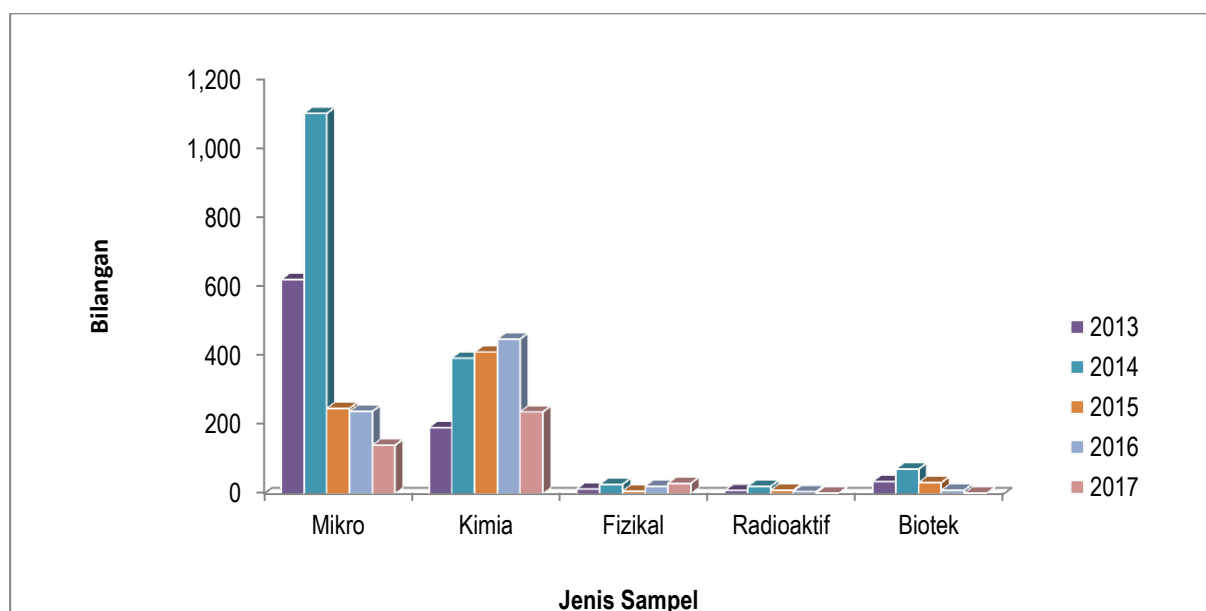
Jadual 1 : Kategori Pembahagian Sampel, 2013 - 2017

Tahun	Mikrobiologi	Nonmikro	Jumlah
2013	620	251	871
2014	1,101	512	1,613
2015	247	460	707
2016	238	486	724
2017	140	409	549

Jadual 2 : Persampelan Makanan Mengikut Parameter Analisis, 2013 - 2017

Parameter	Tahun				
	2013	2014	2015	2016	2017
Mikrobiologi	620	1,101	247	238	140
Kimia	192	393	410	448	237
Fizikal	14	27	8	22	30
Radioaktif	9	21	10	6	1
Bioteknologi	36	71	32	10	1
Jumlah	871	1,613	707	724	409

Rajah 1 : Bilangan Sampel Yang Diambil, 2013 - 2017

Jadual 3 : Bilangan Sampel Pemantauan Residu Dadah Veterinar

Jenis Analisis Residu	2013		2014		2015		2016		2017	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
<i>Beta Agonist</i>	8	0	7	0	7	0	5	1	2	0
<i>Tetracycline</i>	4	0	3	0	6	0	3	0	12	0
<i>Chloramphenicol</i>	4	0	2	0	0	0	24	0	5	0
Kumpulan Antibakteria	0	0	0	0	16	0	2	0	0	0
<i>Anthelmintics</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumlah	16	0	12	0	58	0	34	1	19	0

Nota : A – Bilangan Sampel Diambil ; B – Bilangan Sampel Positif

Jadual 4 : Pencapaian Persampelan Makanan Mengikut Daerah

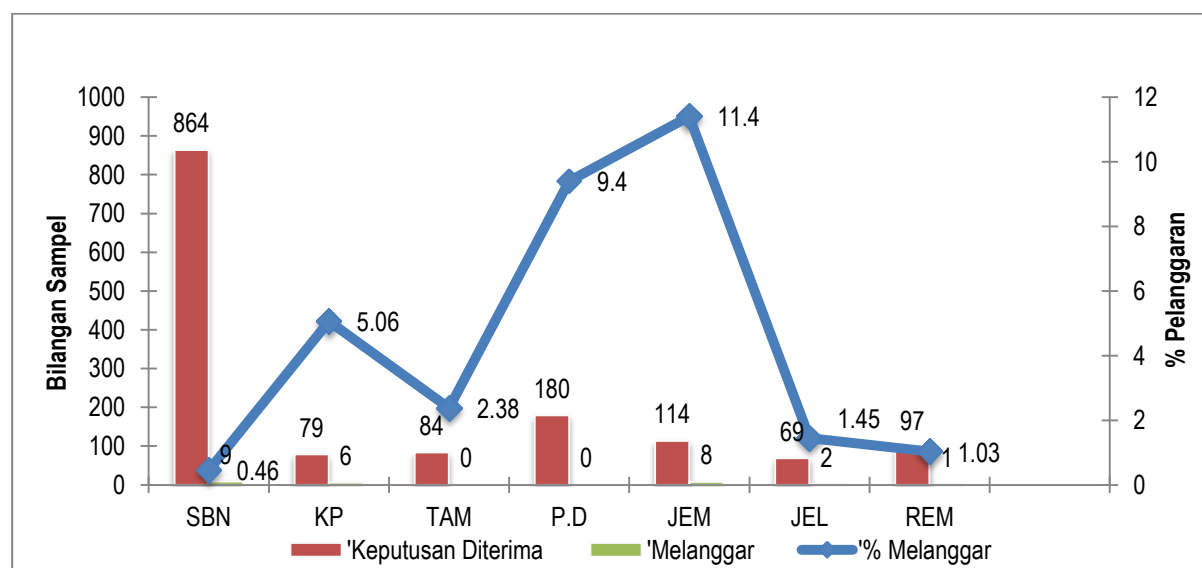
Daerah	2013			2014			2015			2016			2017		
	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%
Seremban	59	540	915	138	680	492	147	724	492.5	93	940	1010.8	98	864	881.7
K.Piliah	18	26	144	88	119	135	104	130	125	60	142	236.7	53	79	149.1
Tampin	20	61	305	79	154	194	88	131	148.9	55	85	154.5	43	85	197.7
P.Dickson	27	86	318	94	235	250	111	206	185.6	67	299	446.3	29	180	620.7
Jempol	19	66	347	92	188	204	114	141	123.7	73	191	261.6	77	114	148.1
Jelebu	15	19	126	70	87	124	77	82	106.5	57	69	121.1	65	69	106.2
Rembau	11	73	663	64	150	234	66	167	253	34	167	491.2	44	97	220.5
Jumlah	164	975	594	625	1,613	258	707	1581	223.6	439	1,893	431.2	409	1,488	363.8

Jadual 5 di bawah menunjukkan peratus pelanggaran sampel makanan yang diambil mengikut daerah di Negeri Sembilan. **Rajah 2** pula menunjukkan peratusan pelanggaran sampel makanan bagi tahun 2017. Sampel makanan diambil untuk tujuan pemantauan dan juga untuk tujuan penguatkuasaan. Sebanyak 1,488 sampel yang telah diambil dari setiap daerah untuk tujuan pemantauan dan ini termasuk sampel untuk pengeluaran sijil kesihatan. Sebanyak 42 sampel yang positif iaitu hanya 2.8% dari sampel keseluruhan termasuk sampel pemantauan dan penguatkuasaan yang didapati melanggar Akta Makanan 1983 dan Peraturan-peraturan Makanan 1985. Daerah Jempol mencatatkan peratusan pelanggaran yang tinggi iaitu sebanyak 11.4%

Jadual 5 : Peratusan Pelanggaran Sampel

Daerah	2013			2014			2015			2016			2017		
	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar
Seremban	539	5	0.9	394	3	0.76	395	17	4.30	364	9	2.47	864	4	0.46
K.Piloh	57	0	0.0	108	2	1.8	213	1	0.47	300	6	2.00	79	4	5.06
Tampin	49	0	0.0	95	0	0.0	110	2	2.72	77	0	0.00	84	2	2.38
P.Dickson	67	2	3.0	166	1	0.6	200	1	0.5	181	0	0.00	180	17	9.4
Jempol	61	3	5.0	131	4	3.0	110	8	7.27	138	8	5.80	114	13	11.4
Jeledu	7	0	0.0	81	3	3.7	75	0	1.33	63	2	3.17	69	1	1.45
Rembau	2	0	0.0	121	1	0.8	162	8	5.12	117	1	0.85	97	1	1.03
Jumlah	782	10	1.3	1,096	14	1.2	1,265	37	3.10	1,240	26	2.10	1,488	42	2.82

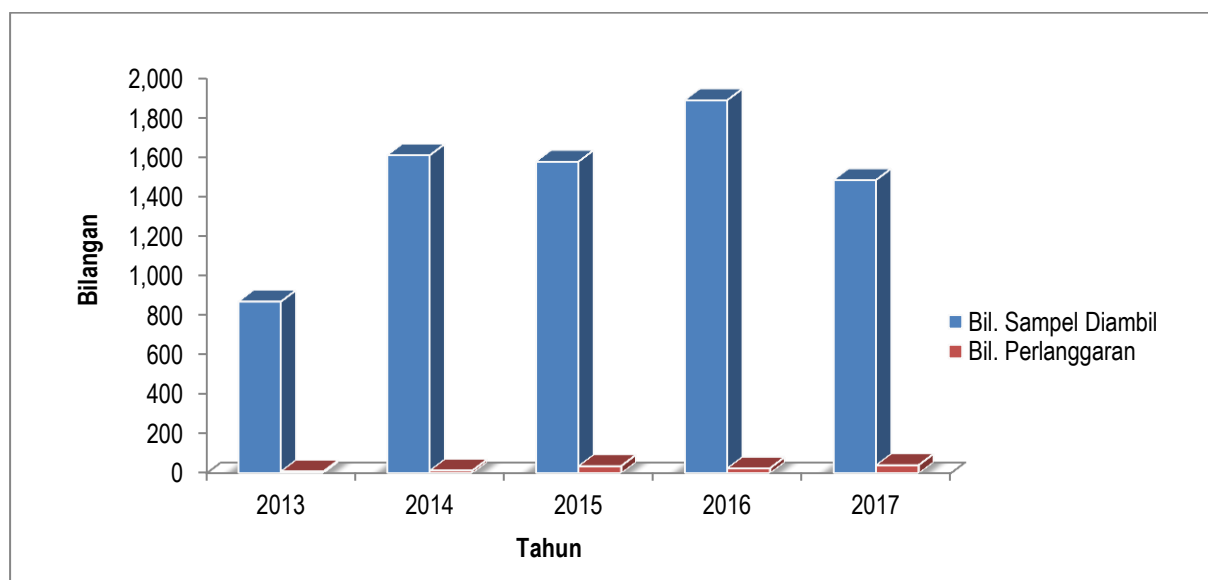
Rajah 2 : Peratus Pelanggaran Sampel Makanan, 2017

Jadual 6 dan **Rajah 3** menunjukkan pencapaian tindakan mahkamah bagi tahun 2013 hingga 2017 di bawah Akta Makanan 1983 dan Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Bagi tahun 2017, sebanyak 42 kes telah melanggar termasuk sampel pemantauan dan penguatkuasaan dan kes telah didakwa di Mahkamah dan dikenakan denda sebanyak RM22,800 yang meliputi pelbagai kesalahan.

Jadual 6 : Pencapaian Tindakan Mahkamah, 2013 - 2017

Perkara	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan sampel diambil	871	1,613	1,581	1,893	1,488
Bilangan pelanggaran	10	14	37	26	42
Bilangan denda (mahkamah)	8	9	7	16	11
Jumlah Kutipan (RM)	12,000	12,300	9,200	26,950	22,800

Rajah 3. Bilangan Sampel yang Diambil dan Bilangan Pelanggaran, 2013 - 2017

AKTIVITI PEMERIKSAAN DAN PENILAIAN PREMIS MAKANAN

Salah satu aktiviti dalam Program Keselamatan dan Kualiti Makanan adalah pemeriksaan kebersihan premis makanan. Premis makanan yang diperiksa termasuk restoran, gerai, penjaja, kantin, dapur asrama dan kilang. Aktiviti penguatkuasaan dan operasi bersepadu sering dilaksanakan bersama pihak berkuasa tempatan bagi memantau kebersihan premis-premis ini. Ringkasan aktiviti pemeriksaan premis makanan adalah seperti yang ditunjukkan dalam **Jadual 7**, **Jadual 8** dan **Rajah 4**.

Jumlah premis yang terdapat di Negeri Sembilan adalah sebanyak 13,435 premis penjualan makanan. Daripada **Jadual 8**, bagi tahun 2017 sebanyak 28 premis makanan yang mendapat penilaian di bawah 50%. Manakala sebanyak 140 buah premis telah diambil tindakan tutup sementara.

Jadual 7 : Perbandingan Pemeriksaan dan Penutupan Premis Makanan, 2013 - 2017

Daerah	2013			2014			2015			2016			2017		
	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	< 50%	Tutup
Seremban	1,905	65	138	1,963	80	158	1,793	29	86	2,234	17	56	2,080	23	87
K.Pilah	670	0	13	995	0	14	737	0	5	774	2	12	660	0	1
Tampin	1,109	3	39	841	0	7	974	0	13	971	1	5	711	0	9
P.Dickson	629	0	16	804	3	20	806	4	19	471	2	21	866	2	28
Jempol	636	1	13	677	2	8	658	5	8	607	2	9	575	1	11
Jelevu	600	2	28	552	0	18	593	2	15	758	0	7	635	1	2
Rembau	400	1	4	412	4	9	495	0	4	668	1	15	652	1	2
Jumlah	5,949	72	251	6,244	89	234	6,056	40	150	6,483	25	125	6,179	28	140

Jadual 8 : Pencapaian Pemeriksaan Tahap Kebersihan Premis Makanan, 2017

(1) Daerah	(2) Bil. Premis Ada ^a	(3) Bil. Diperiksa	BIL. PREMIS TERLIBAT ^b			(7) Bil. Premis Ditutup ^c
			(4) < 50%	(5) 51-75%	(6) 76-100%	
Seremban	7,424	2,080	23	401	1,656	87
Kuala Pilah	665	660	0	38	622	1
Tampin	960	711	0	33	678	9
P.Dickson	2,163	866	2	115	749	28
Jempol	1,014	575	1	108	466	11
Jelevu	590	635	1	65	569	2
Rembau	619	652	1	80	571	2
JUMLAH	13,435	6,179	28	840	5,311	140

Nota :

1. ^a : Data Bancian pada Dis' 2015 (HMIS.KMM 219)2. ^b : % Pencapaian Penilaian

26 - 50 % : Tidak Memuaskan (C)

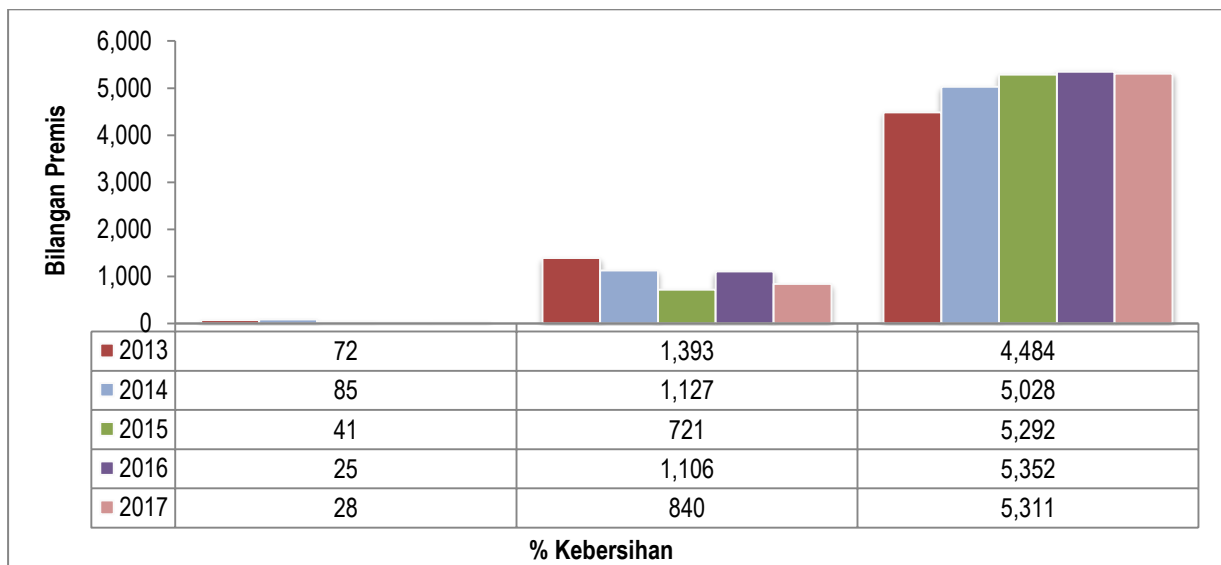
51 - 75 % : Memuaskan (B)

76 -100% : Sangat Memuaskan (A)

Penilaian berdasarkan Jadual Penilaian Kebersihan, Kem.Kesihatan Malaysia.

3. ^c : Penutupan Sementara Premis Makanan di bawah Akta Makanan 1983 (Sek.11)

Rajah 4 : Tahap Kebersihan Premis Makanan, 2013 - 2017

AKTIVITI RAMPASAN MAKANAN

Aktiviti rampasan dan penyitaan makanan juga dilakukan bagi sampel makanan yang tidak mematuhi Akta Makanan 1983 dan Peraturan-Peraturan Makanan 1985 seperti yang ditunjukkan dalam **Jadual 9** berikut:

Jadual 9 : Aktiviti Rampasan Makanan

Perkara	Tahun				
	2013	2014	2015	2016	2017
Bilangan operasi	87	88	65	96	75
Nilai rampasan (RM)	37,764.35	54,514.95	25,742.61	30,787.56	48,375.86

PEMERIKSAAN KANTIN SEKOLAH DAN DAPUR ASRAMA

Pemeriksaan premis makanan iaitu kantin dan dapur asrama sekolah telah dijalankan sepanjang tahun bagi memastikan kebersihan dan keselamatan makanan di kantin dan dapur asrama sekolah adalah baik dan memuaskan. Pencapaian bagi pemeriksaan bagi tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti ditunjukkan dalam **Jadual 10** berikut:

Jadual 10 : Pengredan Kantin Sekolah dan Dapur Asrama

Kategori Premis	2013	2014	2015	2016	2017
Kantin Sekolah					
Gred A	162	155	180	183	193
Gred B	225	236	231	218	216
Gred C	56	60	37	49	36
Tiada Gred	0	0	0	0	0
Dapur Asrama					
Gred A	23	21	31	40	56
Gred B	34	36	27	26	15
Gred C	8	7	8	6	1
Tiada Gred	0	0	0	0	0

ADUAN

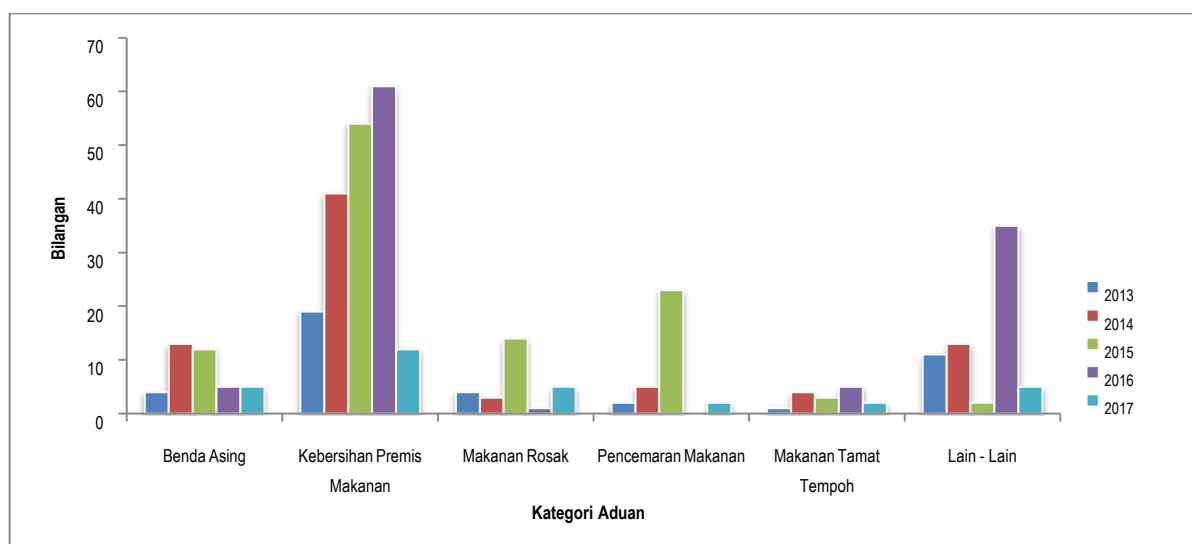
Selain aktiviti pemeriksaan premis dan persampelan makanan, aktiviti di dalam Program Keselamatan dan Kualiti Makanan merangkumi juga siasatan aduan dari segi keselamatan makanan atau premis makanan. Siasatan aduan merangkumi dari semua aspek keselamatan makanan daripada penerimaan bahan mentah makanan sehingga makanan siap dimakan. Siasatan aduan perlu dilaksanakan bagi memastikan aduan yang diterima adalah berasas dan memastikan makanan yang dibekalkan kepada pengguna adalah selamat dan bebas daripada ancaman kesihatan.

Pada tahun 2017, sebanyak 37 aduan diterima dimana 12 daripada aduan tersebut adalah aduan mengenai kebersihan premis makanan. **Jadual 11** menunjukkan pecahan aduan yang diterima dan **Rajah 5** menunjukkan bilangan aduan yang diterima mengikut kategori.

Jadual 11 : Bilangan Pecahan Aduan

Perkara	Bilangan Aduan				
	2013	2014	2015	2016	2017
Benda Asing	4	13	12	4	5
Kebersihan Premis Makanan	19	41	54	61	12
Makanan Rosak	4	3	14	1	5
Pencemaran Makanan	2	5	23	0	2
Makanan Tamat Tempoh	1	4	3	5	2
Lain-Lain	11	13	2	35	5
Jumlah	41	79	108	106	31

Rajah 5 : Bilangan Aduan yang Diterima Mengikut Kategori, 2013 - 2017

KRISIS MAKANAN (*FOOD ALERT*) DAN ARAHAN PEMANTAUAN KESELAMATAN MAKANAN

Pada tahun 2017, sebanyak 2 *Food Alert* telah dikeluarkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Berikut adalah senarai *Food Alert* seperti ditunjukkan di dalam **Jadual 12**.

Jadual 12 : Senarai Food Alert

Perkara	2017
Food Alert	1. <i>White Crushed Edible Salt</i> mengandungi lodin
	2. Kopi Harimau mengandungi Tadalafil dan Sildenafil

PROGRAM PENGIKTIRAFAN BERSIH, SELAMAT DAN SIHAT (BeSS)

Pengiktirafan “Bersih, Selamat dan Sihat” atau BeSS adalah satu pengiktirafan yang diberikan kepada pengusaha premis makanan bagi menggalakkan pengusaha premis makanan menyediakan makanan yang selamat dan sihat kepada pelanggan sekaligus dapat meningkatkan pendapatan mereka dan tahap kebersihan serta keselamatan makanan di premis.

Pengiktirafan ini diberikan secara percuma dan pengusaha makanan perlu memenuhi empat (4) kriteria seperti berikut bagi mendapat pengiktirafan BeSS:

- Premis makanan adalah bersih dan mendapat markah pemeriksaan premis makanan melebihi 85%
- Menyediakan makanan yang selamat
- Menyediakan makanan yang sihat; dan
- Menyediakan makanan dalam saiz hidangan yang betul mengikut keperluan individu.

Pengiktirafan BeSS diberikan kepada premis makanan yang telah mematuhi kedua-dua komponen iaitu komponen keselamatan makanan dan komponen pemakanan seperti yang dinyatakan didalam garis panduan Pengiktirafan “Bersih, Selamat dan Sihat”.

Sebanyak 38 premis makanan yang merangkumi premis gerai makanan kawasan Rawat dan Rehat (R&R) di Lebuhraya Utara Selatan, Gerai Makanan Medan Selera, Kafeteria Fasilitas Kesihatan dan Kantin Sekolah telah berjaya mendapat pengiktirafan premis makanan BeSS sehingga Disember 2017.

Jadual 13 menunjukkan bilangan pemegang sijil BeSS mengikut jenis premis makanan dan daerah yang mendapat pengiktirafan BeSS pada tahun 2017.

Jadual 13 : Pemegang Sijil BeSS Mengikut Jenis Premis dan Daerah di Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Jenis Premis	Daerah	Bilangan Premis
1.	Gerei Rehat dan Rawat	Seremban	5
2.	Gerei Medan Selera	Kuala Pilah	6
		Port Dickson	5
		Seremban	10
3.	Kafeteria (Fasiliti Kesihatan)	Tampin	1
		Jelevu	1
		Kuala Pilah	1
		Port Dickson	1
4.	Kantin Sekolah	Seremban	1
		Jempol	3
5.	Kafeteria (Swasta)	Rembau	1
6.	Kafeteria (Premis Kerajaan)	Rembau	2
7.	Restoran	Jelevu	1
Jumlah			38

PENSIJILAN

a. Pensijilan *Hazard Analysis and Critical Control Point* (HACCP)

Pengiktirafan bagi pensijilan *Hazard Analysis and Critical Control Points* (HACCP) diwujudkan bagi memberi pengiktirafan rasmi kepada industri yang berjaya melaksanakan elemen-elemen HACCP sekaligus memenuhi kehendak-kehendak keselamatan makanan dan kehendak pengguna. Bermula pada 19 April 2001, Skim Pensijilan HACCP telah dilancarkan secara rasmi dan objektif skim ini adalah untuk memberikan pengiktirafan rasmi kepada premis makanan yang berjaya mengamalkan dan mengekalkan sistem HACCP bagi produk makanan mereka.

Premis pemegang sijil HACCP KKM akan mendapat manfaat iaitu pengeluaran sijil kesihatan bagi tujuan pengujiportan ke luar negara dalam masa 3 hari dari tarikh permohonan berbanding bagi premis yang tiada HACCP KKM dalam masa 19 hari dari tarikh permohonan.

Jumlah pemegang sijil HACCP sehingga tahun 2017 adalah sebanyak 13 premis. Senarai pemegang sijil HACCP pada tahun 2017 adalah seperti di **Jadual 14**.

Jadual 14 : Pemegang Sijil HACCP di Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
1.	Cereal Partners (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.02.16	11.02.19
2.	Danone Dumex (M) Sdn. Bhd.	Lot 759 (B3), Nilai Industrial Estate, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	31.12.14	30.12.17
3.	Far East Import-Export (Serdang) Sdn. Bhd.	Lot No 9 & 10, Jalan Tiara Sentra 1, Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	24.08.16	23.08.19
4.	Greenlife Harvest (M) Sdn. Bhd.	No. 23 & 25, Jalan PS 2/2, Taman Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	19.07.16	18.07.19
5.	Kellogg Asia Products Sdn. Bhd.	Lot 1-5, Jalan Teknologi 5, Taman Teknologi, Enstek, Techpark@Enstek Phase 2A, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	21.12.15	20.12.18
6.	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	No. 107, Jalan Permata 1, Kawasan Industri Arab-Malaysian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	19.06.16	18.07.19
7.	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.17	11.04.20
8.	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.17	11.04.20
9.	Nestle Manufacturing (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.17	11.04.20
10.	Pure Circle Sdn. Bhd.	PT.23419, Lengku Teknologi, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	19.06.15	18.06.18
11.	Titi Eco Organic Food Industry Sdn. Bhd.	Pt 5111, Jalan Sungai Rotan, Mukim Glami Lemi, Daerah Jelebu, 71650, N. Sembilan	21.09.17	20.09.20
12.	Unit Dietetik & Sajian, Hospital Tampin	Jalan Tampin-Gemas, 73000 Tampin, Negeri Sembilan	22.08.17	21.8.20
13.	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompo, Jalan Setul-Lenggeng, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan	26.09.16	25.09.19

b. Pensijilan Amalan Pengilangan Yang Baik / Good Manufacturing Practise (GMP)

Pengiktirafan bagi pensijilan *Good Manufacturing Practice* (GMP) diwujudkan bagi memberi pengiktirafan rasmi kepada industri yang berjaya mengamalkan elemen-elemen GMP sekaligus memenuhi kehendak-kehendak keselamatan makanan dan kehendak pengguna. Skim Pensijilan GMP telah dilancarkan untuk memberikan pengiktirafan rasmi kepada premis makanan yang berjaya mengamalkan dan mengekalkan sistem GMP di premis makanan.

Pengiktirafan ini akan meningkatkan keyakinan pengguna ke atas produk yang dikeluarkan dan membantu dalam meluaskan pasaran produk ke peringkat antarabangsa dan juga bagi mematuhi Perundangan dan Peraturan Makanan serta standard semasa.

Jumlah pemegang sijil GMP sehingga tahun 2017 adalah sebanyak 12 premis. Senarai pemegang sijil GMP pada tahun 2017 adalah seperti di **Jadual 15**.

Jadual 15 : Senarai Pemegang Sijil GMP di Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
1.	Hospital Jempol	Unit Dietetik Dan Sajian, 72120 Bandar Sri Jempol, Negeri Sembilan	07.02.2017	06.02.2017
2.	Hospital Tuanku Jaafar Seremban	Jabatan Dietetik Dan Sajian, Hospital Tuanku Jaafar Seremban, Jalan Rasah 70300 Seremban, Negeri Sembilan	31.12.2014	30.12.2017
3.	Jabatan Sajian, Hospital Jekebu	Kuala Klawang, 76100 Jekebu, Negeri Sembilan	30.10.2015	29.10.2018
4.	Hospital Port Dickson	KM 11, Jalan Pantai, 71050 Port Dickson, Negeri Sembilan	21.12.2015	20.12.2018
5.	Hospital Tuanku Ampuan Najihah	Jabatan Dietetik Dan Sajian, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, 72000 Kuala Pilah, Negeri Sembilan	18.02.2015	17.02.2018
6.	Hospital Tampin	Dapur Unit Dietetik Dan Sajian, Hospital Tampin, 73009 Tampin, Negeri Sembilan	12.06.2016	11.02.2019
7.	Greenlife Harvest (M) Sdn. Bhd.	No. 23 & 25, Jalan PS 2/2, Taman Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	19.07.2016	18.07.2019
8.	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	107, Jalan Permata 1, Kawasan Arab-Malaysia, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	19.07.2016	18.07.2019
9.	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg.Sompo, Jalan Setul-Lenggeng, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan	26.09.2016	25.09.2019
10.	Mega Prestima	91, Jalan Nilai 3/25, Kawasan Perindustrian Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	29.12.2016	28.12.2016
11.	Thoyyib Pharma Industries Sdn. Bhd.	No 83 & 84, Jalan Nilai 3/23, Nilai 3 Industrial Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	27.11.2015	26.02.2018
12.	Darul Khusus Venture Sdn. Bhd.	Lot 517, Kampung Mungkal, 71350 Kota, Rembau, Negeri Sembilan	07.03.2016	06.03.2019

c. Pensijilan Makanan Selamat Tanggungjawab Industri (MeSTI)

Skim Pensijilan MeSTI adalah satu skim yang dinamakan semula bagi menggantikan Skim Keselamatan Makanan 1 Malaysia (SK1M). Skim Pensijilan MeSTI adalah merupakan hasil penambahbaikan dari SK1M bagi memudahkan premis makanan terutamanya pihak Perusahaan Kecil dan Sederhana (PKS) untuk memenuhi keperluan-keperluan yang diperuntukkan di bawah-bawah Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan 2009.

Premis yang mendapat pensijilan MeSTI pada tahun 2017 adalah sebanyak 35 premis.

Senarai pemegang sijil MeSTI di Negeri Sembilan bagi tahun 2017 adalah seperti yang ditunjukkan di dalam **Jadual 16**.

Jadual 16: Pemegang Sijil MeSTI di Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
1.	Rembau	Aqurio Beverages Sdn. Bhd.	Halal Entrepreneur Centre, Pedas Halal Park, 71400 Rembau, Negeri Sembilan
2.	Kuala Pilah	Awie Enterprise	Pusat Pemprosesan Makanan, Pusat Pertanian Ampang Tinggi, 71500 Tanjung Ipoh, Negeri Sembilan
3.	Jempol	Abdul Brothers Sdn. Bhd.	No. 27, Kilang Roti Abdul, Kampong Geddes 72110 Bandar Seri Jempol, Negeri Sembilan
4.	Seremban	Perniagaan Wafada	No. 31 & 32, Jalan Tiara Sentral 1, Tiara Sentral Nilai 3 71800 Nilai, Negeri Sembilan
5	Seremban	Abu Johan Plantation Sdn. Bhd.	No 7, Jalan Tj 1/4d, Kawasan Industri Tuanku Jaafar, 71450 Sungai Gadut, Seremban, Negeri Sembilan
6.	Seremban	Pro Network Sdn. Bhd.	22, Jalan Lombong Emas 12, Seremban Light Industrial Park, Jalan Tun Dr Ismail, 70200, Seremban, Negeri Sembilan
7.	Seremban	Mission Foods Malaysia Sdn. Bhd.	Pt29516, Lengkok Teknologi 2, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
8.	Seremban	Marhas Trading	Lot1585, Kampung Jelebu, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan
9	Seremban	QL Poultry Farms Sdn. Bhd.	Lot 1338/5, Pajam, 71700, Mantin, Negeri Sembilan
10.	Rembau	Cereal Partners (M) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
11.	Rembau	Neslte Manufacturing (M) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
12..	Jempol	Hospital Jempol	Unit Dietetik Dan Sajian, Hospital Jempol, 72120 Bandar Seri Jempol Negeri Sembilan
13.	Seremban	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	No 107 Jalan Permata 1, Kawasan Industri Arab Malaysian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
14.	Seremban	Ros N Zul Food	No 1442 Lot Perniagaan Fasa 7, Jalan Semarak 40, Taman Panchor Jaya, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
15.	Seremban	Home Peanut Garden Food Industries Sdn. Bhd.	Lot 86 Jalan Permata 2/3 Arab Malaysian Industrial Park 71800 Nilai, Negeri Sembilan
16.	Seremban	Deqyoung Vision Enterprise	No 39 Tingkat Bawah Wisma Bukti , Taman Bukti 70400 Ampangan, Seremban, Negeri Sembilan
17.	Seremban	Atlas Edible Ice	Lot 2105, Jalan Tampin Sri Senawang Kawasan Perindustrian Senawang 70450 Senawang, Negeri Sembilan
18.	Seremban	Nova Ice Cream Sdn. Bhd.	93 Lorong P/AM 2/1, Arab Malaysian Industrial Park 71800 Nilai, Negeri Sembilan
19.	Seremban	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043 Kg Sompo Jalan Setul Lenggeng 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
20.	Rembau	Nestle Asean Manufacturing (M) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
21.	Kuala Pilah	Zulkapli Food Enterprise	No 3a Kampung Bukit Perah 71500 Tanjung Ipoh, Negeri Sembilan
22.	Seremban	Seremban Ice Cube Sdn. Bhd.	Lot 38079 Jalan Industri Galla 14, Galla Industrial Park, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
23.	Seremban	Thoyyib Bio Engineering Sdn. Bhd.	Lot 77 Jalan Nilai 7/7, Kawasan Industri Nilai 7, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
24.	Seremban	Ma Bo Food Industries Sdn. Bhd.	No.1, Jalan Intan, Phase NU3A1, Nilai Utama Enterprise Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
25.	Seremban	Foong Sun Edible Oil Sdn. Bhd.	249, Jalan Industri Galla 13, Galla Industrial Park, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
26.	Seremban	Hai Yong Food Sdn. Bhd.	138 & 139, Lorong P/AM 2/1, Arab Malaysian Industrial Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
27.	Seremban	Foodteller Sdn. Bhd.	Pt 8266, Kawasan Perindustrian Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan
28.	Seremban	Koxler Malaysia Sdn. Bhd.	Lot 18295, PM34, Jalan Kuala Sawah, Mukim Rasah, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
29.	Seremban	Thoyyib Bio Engineering Sdn. Bhd.	No 108, Jalan Nilai 3/12, Nilai 3, Industrial Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
30.	Tampin	Hospital Tampin	Unit Dietetik Dan Sajian, Hospital Tampin, Jalan Tampin-Gemas, 73000 Tampin, Negeri Sembilan
31.	Seremban	Lenang Timur Sdn. Bhd.	No. 46, Jalan Bunga Raya 7, Taman Tasik Jaya, 70400 Senawang, Negeri Sembilan
32.	Kuala Pilah	Ns Dairy Farm Sdn. Bhd.	No 3720 Padang Ragut, Rembang Panas, Juasseh, 72000 Kuala Pilah, Negeri Sembilan
33.	Seremban	Santha Store Flour Sdn. Bhd.	Lot 1564 Batu 6, Jalan Jelevu, 71770 Seremban, Negeri Sembilan
34.	Rembau	Syarikat M.Y.A	Lot 78 & 79, Taman Fajar Harapan, Jalan Gadong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
35.	Jelevu	Titi Eco Organic Food Industry Sdn. Bhd.	Lot 1706, 1708, 1203, 1349, 1916, Sungai Rotan, 71600 Titi, Jelevu, Negeri Sembilan

EKSPORT

Pengeluaran sijil ekport bagi produk makanan perlu mematuhi keperluan negara pengimport dan mematuhi kehendak-kehendak Akta Makanan serta Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Sijil eksport terbahagi kepada dua (2) iaitu:

a. Sijil Kesihatan Bagi Produk Makanan dan Bahan Bersentuhan Makanan

- Permohonan sijil ini dikeluarkan di peringkat Pejabat Kesihatan Daerah (PKD)
- Fi bagi Sijil Kesihatan bermula September 2016 adalah seperti berikut:
 - i. Pemegang sijil HACCP KKM : RM 100.00 / sijil
 - ii. Tiada HACCP KKM : RM 200.00 / sijil (Sehingga 31 Disember 2018)

b. Sijil Penjualan Bebas bagi Produk Makanan

- Permohonan sijil ini dikeluarkan di peringkat Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan (BKMM), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS)
- Fi bagi Sijil Penjualan Bebas bermula September 2016 adalah RM 100.00

Jadual 17 menunjukkan bilangan pengeluaran Sijil Kesihatan dan Sijil Penjualan Bebas mengikut bulan pada tahun 2017. Jumlah pengeluaran Sijil Eksport bagi Tahun 2017 adalah **1,261 sijil** dengan jumlah kutipan fi sebanyak **RM 153,000.00**.

Jadual 17: Bilangan Pengeluaran Sijil Kesihatan dan Sijil Penjualan Bebas Mengikut Bulan, 2017

Bil.	Bulan	Jumlah Sijil Yang Dikeluarkan		
		Sijil Kesihatan		Sijil Penjualan Bebas
		Pemegang Sijil HACCP KKM (3 hari)	Tiada HACCP KKM (19 hari)	
1.	Januari	36	22	22
2.	Febuari	48	14	10
3.	Mac	47	26	10
4.	April	66	24	10
5.	May	55	29	10
6.	Jun	55	19	13
7.	Julai	97	16	15
8.	Ogos	89	41	6
9.	September	78	24	12
10.	Oktober	80	19	16
11.	November	103	20	27
12.	Disember	71	15	16
Jumlah Pengeluaran Sijil		825	269	167
Jumlah Kutipan Fi		RM82,500	RM53,800	RM16,700

PELESENAN

a. Pelesenan Mesin Jual Air (MJA)

Pelesenan Mesin Jual Air (MJA) merupakan permohonan lesen pengendalian Mesin Jual Air daripada sumber air terawat atau bekalan air awam yang perlu melalui beberapa proses seperti penurasan, osmosis songsang, penyulingan, pengionan atau proses yang setara dan diikuti proses penyahjangkitan.

Bagi tujuan pengoperasian, Mesin Jual Air (MJA) mestilah mematuhi standard yang ditetapkan di bawah Peraturan 360C di bawah Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Manakala peruntukan di bawah Peraturan 53 dan 55, Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan pula menetapkan beberapa spesifikasi yang perlu ada dan perlu dipatuhi oleh setiap pemohon.

Sehingga tahun 2017 sebanyak 81 MJA telah dilesenkan. Jumlah ini menunjukkan peningkatan dari tahun 2016 iaitu sebanyak 12.5% kepada 16.5% berdasarkan jumlah 489 Mesin jual Air yang direkodkan bagi seluruh Negeri Sembilan bagi tahun semasa.

b. Pelesenan Air Mineral Semulajadi (AMS)

Pelesenan Air Mineral Semulajadi (AMS) bagi air mineral semulajadi daripada sumber air yang diperolehi daripada strata kandungan air bawah tanah melalui mata air, telaga, lain-lain jalan keluar, dengan atau tanpa tambahan karbon dioksida.

Semua produk AMS yang dijual atau diperdagangkan untuk orang awam, sama ada sumber air tempatan atau diimport mestilah mempunyai kelulusan lesen daripada KKM dan tertakluk kepada pematuhan Peraturan 360A di bawah Peraturan-Peraturan Makanan 1985.

Senarai pemegang lesen AMS di Negeri Sembilan bagi tahun 2017 adalah seperti yang dinyatakan di **Jadual 18**.

Jadual 18 : Senarai Pemegang Lesen AMS di Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Nama Syarikat	Alamat Syarikat	No. Lesen KKM
1.	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompō, Jalan Setul-Lenggeng, Lenggeng, Negeri Sembilan	KKM 163(24/N/1)
2.	Darul Khusus Venture Sdn. Bhd.	No. 517, Kampung Mungkal, 71350 Kota, Rembau, Negeri Sembilan	KKM 163(24/N/9)
3.	JW Glory Holding Sdn. Bhd.	Lot 1390, Jalan Fajar Harapan 3, Ampung Chenong, Mukim Chengkau, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	KKM 163(24/N/5)

c. Pelesenan Air Minuman Berbungkus (AMB)

Pelesenan Air Minuman Berbungkus (AMB) adalah merupakan permohonan lesen air minuman diperlakukan selain daripada AMS yang terkedap di dalam botol atau bungkusan-bungkusan lain dan dicadangkan bagi kegunaan manusia.

Sumber AMB adalah daripada air dari sistem bekalan awam, air permukaan (tasik, sungai dan kolam) dan air tanah (telaga, tiub dan mata air). Senarai pemegang lesen AMB di Negeri Sembilan bagi tahun 2017 adalah seperti yang dinyatakan di **Jadual 19**.

Jadual 19 : Pemegang Lesen AMB di Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Nama Syarikat	Alamat Syarikat	No. Lesen KKM
1.	Pro Network Sdn. Bhd.	22, Jalan Lombong Emas 12, Seremban Light Industries Park, Jalan Tun Dr. Ismail, 70200 Seremban, Negeri Sembilan	KKM 163 (52/N/5)
2.	Cheok Cheng Loon Enterprise Sdn. Bhd.	28, Taman Perindustrian Palong Lukut, Jalan Lukut-Sepang, 71010 Lukut, Negeri Sembilan	KKM 163 (52/N/6)
3.	Syarikat Air Negeri Sembilan Sdn. Bhd.	Loji Sungai Terip, Km 10 Jalan Pantai (Jalan Jelebu), 71770 Seremban, Negeri Sembilan	KKM 163 (52/N/9)
4.	Apple Green Water Supply	PT 8036, Jalan BBN 5/3B Jasmine Avenue 71800 Nilai, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/12)
5.	Gemspring Sdn.Bhd.	No.25899, Jalan S2C6 Green Technology Park, Seremban2 70300 Seremban, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/13)
6.	Aquario Beverages Sdn. Bhd.	Kawasan Perindustrian Halal MIEL, Kawasan Perindustrian Halal MIEL Pedas, 71400 Pedas, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/14)
7.	RO Water Sdn. Bhd.	Lot 3430, Batu 8, Jalan Lenggeng, Kawasan Industri Kecil Mantin, Mukim Setul, Seremban, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/11)
8.	Coca-Cola Bottlers (M) Sdn. Bhd.	PT 486, Persiaran Teknologi 4, Techpark @ ENSTEK, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/10)
9.	Bioton Corporation Sdn. Bhd.	Lot 113 & 114, Jalan Nilai 3/12, Kawasan Perindustrian Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	KKM163(52/N/15)
10.	Efficient RE Sdn. Bhd.	Lot 34650, Lengku Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/16)

d. Pelesenan Ais

Pelesenan ais ialah permohonan lesen bagi produk dari air minuman yang boleh diminum dan diproses sejukbeku. Semua ais yang disediakan untuk perdagangan / jualan mestilah dilesenkan dan mematuhi standard peraturan di bawah Peraturan 394A di bawah Peraturan-Peraturan Makanan (Pindaan) 2009 berkuatkuasa pada 1 September 2009.

Terdapat 3 jenis ais iaitu Ais Kiub/Tiub, Ais Blok dan Ais *Flake*. Tempoh sah bagi Lesen ais adalah (1) satu tahun dari tempoh kelulusan lesen dan perlu diperbaharui setiap tahun. Pemantauan kilang dan pensampelan juga dijalankan setiap tahun bagi memastikan kilang ais yang berlesen sentiasa mematuhi syarat-syarat yang ditetapkan.

Senarai pemegang lesen ais di Negeri Sembilan adalah seperti di **Jadual 20**.

Jadual 20 : Pemegang Lesen Ais di Negeri Sembilan, 2017

Bil.	Nama Syarikat	Alamat Syarikat	No Lesen KKM
1.	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Senawang)	Lot 2105, Jalan Tampin, Kawasan Perindustrian Sri Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	KKM-003/N/11/2014
2.	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Nilai)	PT 2192, Jalan TS 2/8C, Taman Semarak II, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	KKM-001/N/03/2014
3.	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd. (Bahau)	2008, Taman Industri Bahau, 72100 Bahau, Negeri Sembilan	KKM-002/N/09/2016
4.	Seremban Ice Cube Sdn. Bhd.	Lot 38079, Jalan Industri Galla 14, Galla Industrial Park, 70200 Seremban, Negeri Sembilan	KKM-001/N/03/2017

AKTIVITI PROMOSI

Pertandingan Anugerah Medan Selera Bersih, Selamat dan Sihat (BeSS) Peringkat Negeri Sembilan 2017

Anugerah Medan Selera Bersih, Selamat dan Sihat (BeSS) adalah merupakan salah satu inisiatif untuk menggalakkan pengusaha dan pemilik premis makanan mengekalkan kebersihan premis makanan. Justeru itu, Jabatan Kesihatan Negeri dengan kerjasama Pihak Berkuasa Tempatan atau agensi berkaitan menganjurkan Pertandingan Anugerah Medan Selera Bersih sebagai program dwi-tahunan di mana pertandingan ini diadakan pada setiap dua tahun sekali.

Pertandingan ini terbuka kepada semua medan selera yang beroperasi di seluruh Negeri Sembilan sama ada di bawah penyeliaan Pihak Berkuasa Tempatan mahupun pihak swasta. Pertandingan ini adalah merupakan pertandingan kali ketiga diadakan sejak diperkenalkan pada tahun 2014.

Pertandingan pada tahun 2017 telah melibatkan 16 pencalonan medan selera bagi kategori A (Medan selera di Bawah PBT/Agensi Kerajaan Dengan Bilangan Premis Kurang daripada 30), Kategori C (Medan Selera Swasta Yang Beroperasi di Kompleks Membeli-belah/Hypermarket atau Bangunan Sendiri) dan Kategori E (Medan Selera Beroperasi di Kawasan Rehat dan Rawat (R&R)).

Keputusan pertandingan adalah seperti **Jadual 21** berikut:

Jadual 21 : Keputusan Pertandingan Anugerah Medan Selera

Kategori	Medan Selera	Tempat
Kategori A	1. Medan Selera Bagan Pinang, Port Dickson	Johan
	2. Medan Selera Bazar 1Malaysia, Kuala Pilah	Naib Johan
	3. Medan Selera Dataran Tampin	Ketiga
Kategori C	1. Medan Selera TESCO Lukut, Port Dickson	Johan
	2. Medan Selera Rasa Village Mydin Senawang	Naib Johan
	3. Medan Selera Arena Food Court AEON Seremban 2	Ketiga
Kategori E	1. RNR Hentian Seremban Selatan, Seremban	Johan
	2. RNR Hentian Nilai Selatan, Nilai	Naib Johan
	3. RNR Nilai Utara, Nilai	Ketiga

Pertandingan ini juga bertujuan sebagai kempen kepada pengusaha makanan agar memastikan makanan yang dijual kepada orang ramai adalah selamat dan pengendali makanan pula sentiasa mematuhi aspek kebersihan dan keselamatan makanan semasa menyediakan makanan.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya pencapaian Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan bagi tahun 2017 adalah baik dan memuaskan. Bahagian ini telah menjalankan tugas dan tanggungjawab yang diberikan dengan baik dan dengan bertambahnya anggota yang terlibat dalam aktiviti pengurusan dan pemantauan akan dapat memberikan satu aras perkhidmatan yang terbaik serta mengukuhkan lagi aktiviti pemantauan keselamatan makanan yang lebih sistematik. Usaha berterusan juga sedang dan akan dijalankan bagi memastikan perkhidmatan yang diberikan sentiasa dipertingkatkan dan berjalan lancar sejajar dengan misi dan visi Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan, Kementerian Kesihatan Malaysia.